

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ეკონომიკის და ბიზნესის ფაკულტეტი

ლევან სილაგაძე

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ტენდენციები პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში
(1996-2016)

დისერტაცია ეკონომიკის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი სიმონ გელაშვილი

თბილისი

2018

შინაარსი

შესავალი	4
თავი 1. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI) თეორიულ-მეთოდოლოგიური და სამართლებრივი საფუძვლები	18
1.1 თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები	18
1.2 საკანონმდებლო ბაზა	33
თავი 2. გლობალური ეკონომიკური ტენდენციები და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI)	43
2.1 გლობალური ეკონომიკური ინდიკატორები.	43
2.2 პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: „ლიდერი ქვეყნები, რეგიონები“	52
2.3 FDI: „ევროპული“ ტენდენცია.	59
2.4. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ)	73
თავი 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: პოსტსაბჭოური ტენდენციები . .	82
3.1. მსოფლიო და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ეკონომიკური ინდიკატორების შედარებითი ანალიზი.	82
3.2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში.	101
3.2.1. წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები.	101
3.2.2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წმინდა შედინება.	103
3.2.3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წმინდა გადინება.	107
3.2.4. FDI-ს წმინდა შედინება და გადინება მოსახლეობის ერთ სულზე	111
3.3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში.	119
3.3.1. FDI ქვეყნების მიხედვით.	123

3.3.2. FDI რეგიონებისა და ეკონომიკის სექტორების მიხედვით	129
3.3.3. FDI-ს ზოგიერთი მახვენებლის შედარებითი ანალიზი საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში	143
დასკვნა.	152
ლიტერატურა.	168

შესავალი

საკვლევი თემის აქტუალობა

ყოფილი საბჭოთა კავშირი ტერიტორიის მიხედვით მსოფლიოში - უდიდესი, ეკონომიკური რესურსებით კი ერთ-ერთი უმდიდრესი ქვეყანა იყო, რომელიც 1990-იანი წლების დასაწყისში დაიშალა და მის ბაზაზე აღმოცენდა 15 დამოუკიდებელი სახელმწიფო.

საბჭოთა კავშირი დაშლის ერთ-ერთი მიზეზი მდიდარი ბუნებრივ რესურსების (ნავთობი, ბუნებრივი აირი (გაზი), ძვირფასი ლითონები, ხე-ტყე ...) არაეფექტიანად გამოყენება იყო. მაშინ ეკონომიკის ინოვაციურ რელსებზე გადაყვანას ნაკლები ეთმობოდა; საბჭოთა სისტემაში საკუთრებას სახელმწიფო განაგებდა, რომელიც ეკონომიკის დაფინანსებასაც უზრუნველყოფდა. საბჭოთა ეკონომიკა, განსაკუთრებით არსებობის ბოლო წლებში, საერთაშორისო ბაზარზე რესურსების ფასებზე იყო დამოკიდებული და საერთაშორისო კონკურენციას ვეღარ უმკლავდებოდა. ამიტომ, პოლიტიკურ ფაქტორებთან ერთად, ეკონომიკურმა ფაქტორებმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ყოფილი საბჭოთა კავშირის დაშლაში. 1990-იანი წლების დასაწყისში, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, აღმოცენებული ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოები განსხვავებულად, მაგრამ მაინც დაადგინეს საბაზრო ეკონომიკის მშენებლობის გზას.

„საბჭოთა“ ქვეყნების ერთმა ნაწილმა (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა) იმთავითვე ევროპული ორიენტაცია აირჩია და ევროკავშირის წევრი გახდა; მეორე ნაწილმა (საქართველო, უკრაინა, მოლდოვა) ცოტა ხნის წინ მოაწერეს ხელი ევროკავშირთან ასოცირებული წევრის ხელშეკრულებას; მესამე ნაწილი (რუსეთი, ბელორუსი, სომხეთი, აზერბაიჯანი, უზბეკეთი, ყაზახეთი, ყირგიზეთი, თურქმენეთი, ტაჯიკეთი, ჯერჯერობით - უკრაინაც, მოლდოვაც) ძირითადად დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის (დსთ) ფარგლებში ფუნქციონირებს (ზოგი მათგანი თანამშრომლობის ახალ ფორმატს ეძებს).

ახალგაზრდა პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში ფინანსური რესურსების მწვავე დეფიციტმა, წინა პლანზე წამოსწია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI-პუი) მოზიდვის პრობლემები. FDI-ს შედინების მასშტაბები ასევე დიდად განსაზღვრავს უცხოელი ინვესტორების დამოკიდებულებას კონკრეტული

ქვეყნისადმი. ამ პროცესში ის ქვეყანა იღებს მეტ სარგებელს, ვინც მოზიდულ უცხოურ ინვესტიციებს ლოგიკურად შემუშავებული და დასაბუთებული პრიორიტეტების შესაბამისად მიმართავს.

ბოლო პერიოდში განვითარებად, განსაკუთრებით გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების მასშტაბები გაიზარდა. FDI-ს შედინების მზარდი ტენდენცია გამოიკვეთა ბოლო ორ ათწლეულში საქართველოშიც. სამწუხაროდ, საქართველოში FDI-ს შესახებ, საკვლევ პერიოდში, სრულყოფილი ინფორმაცია (განსაკუთრებით რეგიონალურ, დარგობრივ ჭრილში, ასევე საინვესტიციო პროექტებზე ...) არ მოიპოვება და აქედან გამომდინარე, ამ მიმართულებით სტატისტიკურ მონაცემთა სრულყოფა ფრიად აქტუალურია.

კვლევის მიზანი და ამოცანები

კვლევის მიზანია პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების (შედინება, გადინება, წმინდა...) ზოგადი ტენდენციების შედარებითი ანალიზი.

კვლევის მიზნიდან გამომდინარეობს შემდეგი **ამოცანები**:

- პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების თეორიულ-სამართლებრივი საფუძვლების შესწავლა;
- მსოფლიო, მათ შორის ევროპული ეკონომიკების გლობალიზაციის ფონზე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედარებითი ტენდენციების გამოვლენა;
- ქვეყნების საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციების (სსპ) ანალიზი;
- პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში, FDI-ს ნაკადების შედარებითი ანალიზი;
- საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში FDI-ს ნაკადების შედარებითი ანალიზი და სხვ.

კვლევის ობიექტი და საგანი

კვლევის ობიექტს წარმოადგენს პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI) ნაკადები, როგორც ქვეყნების განვითარების უმნიშვნელოვანესი ინსტრუმენტი.

კვლევის საგანია პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, უპირატესად საქართველოში, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიზნობრივ-შედგობრივ მახვენებელთა შედარებითი ანალიზი.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

კვლევის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს საკვლევი პრობლემის შესახებ უცხოელი და ქართველი მეცნიერ-მკვლევარების ა. ვებსტერის, ლ. გიტმანის, ო. გოდვინის, მ. ივასაკის, ო. იულდაშევის, პ. სამუელსონის, ვლ. პაპავას, ა. სილაგადის, დ. კბილაძის, ე. ლეკაშვილის, კ. მაიერის, გ. მარკოვიცის, რ. მერტონის, ფ. მოდილიანის, ბ. ოლინის, ბ. ომანბაიევის, ქ. პინდის, რ. სალაჰოჯაევის, მ. სკოულზის, რ. სოლოუს, ჯ. ტობინის, მ. ტოკუნადას, უ. შარპის, რ. აბესაძის, ნ. აბესაძის, ა. აბრაღავას, ნ. ასლამაზიშვილის, ლ. ბახტაძის, ს. გელაშვილის, რ. გველესიანის, ი. გოგორიშვილის, შ. ვეშაპიძის, თ. ზუბიაშვილის, ზ. თეთრუაშვილის, მ. თეთრუაშვილის, ე. კაკულიას, ი. კოვზანაძის, ე. ლეკაშვილის, დ. მაგრაქველიძის, ქ. მარშავას, ე. მექვაბიშვილის, მ. მინდორაშვილის, მ. მუჩიაშვილის, ნ. ნოზაძის, ს. პავლიაშვილის, ა. სიჭინავას, უ. სამადაშვილის, დ. სიხარულიძის, ნ. ფარესაშვილის, რ. ფუტკარაძის, ლ. ქოქიაურის, გ. ლაღანიძის, ლ. ყორღანაშვილის, გ. ყუფარაძის, შ. შაბურიშვილის, თ. შენგელიას, გ. ცაავას, ვ. ჭარაიას, ნ. ხადურის, გ. ხანთაძის, ე. ხარაიშვილის, მ. ხმალაძის, ლ. ხურციას, ლ. ჯამაგიძის, მ. ჯიბუტის და სხვ. ნაშრომებში.

ჩატარებული კვლევა ეყრდნობა შესაბამისი წლების ანგარიშებს მსოფლიო ინვესტიციების შესახებ (World Investment Report, UNCTAD)-ს, მსოფლიო ბანკის, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ), ევროსტატის, დსთ-ს, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის, ეროვნული ბანკის და სხვ. სტატისტიკურ-მეთოდოლოგიურ მასალებს, ასევე, საქართველოს კანონებს საკვლევ თემატიკაზე.

ნაშრომი ეფუძნება ანალიზისა და სინთეზის, რაოდენობრივ და თვისებრივ, დაჯგუფების, შეფარდებით და საშუალო სიდიდეთა, გრაფიკული გამოსახვის, საინდექსო, შედარების და სხვ. მეთოდებს.

პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა:

როგორც აღინიშნა, პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების“ სხვადასხვა ასპექტი გამოკვლეულია უცხოელი და ქართველი მეცნიერ-მკვლევარების მიერ. მოკლედ მიმოვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი:

1) *მეიერი კ., პინდი ქ. (1999). FDI-ს ზრდის ნელი ტემპი ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებში (Klaus E. Meyer and Christina pind. The slow growth of foreign direct investment in the Soviet Union successor states. Ekonomiks of Transition. Voi. 7(1), pp. 201-214).*

ნაშრომში განხილულია FDI-ს შედინების მდგომარეობა პოსტსაბჭოურ და პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში (1992-1997წწ.). ჩატარებული შედარებითი ანალიზის შედეგად ირკვევა, რომ FDI-ს-ის ტემპები უფრო სწრაფად იზრდებოდა პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში, ვიდრე პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში. ამის მიზეზი ახსნილია იმით, რომ პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში საბაზრო ეკონომიკა უფრო სწრაფად მკვიდრდებოდა. მოტანილი მაგალითის მიხედვით, 1996 წელს პოლონეთში შედინებული FDI-ს მოცულობა (\$4.519 მლნ), თითქმის უტოლდებოდა დამოუკიდებელი თანამეგობრობის ქვეყნების (CIS-დსთ) მოლიან მაჩვენებელს (\$5.000 მლნ);

2) *გოლუბევა, ი. (2001). უცხოური ინვესტიციების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესი გარდამავალ ქვეყნებში. (Foreign Investment Decision-Making in Transition Economies. School of Business Stockholm University. 294 p.).*

ნაშრომში განხილულია უცხოური ინვესტიციების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცედურები. აქცენტი კეთდება საწყის მოტივაციებზე, საინვესტიციო გარემოზე, მოსალოდნელ რისკებზე, ბიუროკრატიულ ბარიერებზე, სამართლებრივ საკითხებზე და სხვ. ანალიზი ძირითადად შეეხება 1990-იან წლებს. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა რუსეთსა და ბალტიისპირა გარდამავალ ქვეყნებში (ლიტვა, ლატვა, ესტონეთი) მიმდინარე პროცესების ანალიზს;

3) *ტოკუნადა, მ., ივასაკი, ი. (2017). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დეტერმინანტები გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში: მეტა-ანალიზი. (Tokunada, M., Iwasaki, I. The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies: A Meta-analysis. J. The World Economy, Wiley Online Library).*

ნაშრომში მოცემულია გამოკვლევების მეტა-ანალიზი, რომლებიც ემპირიულად შეისწავლიან ბოლო 25 წელში ეკონომიკურ გარდაქმნებსა და FDI-ს შედეგებს შორის ურთიერთკავშირს ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპისა და ყოფილ საბჭოთა კავშირის ქვეყნებში;

4) *სალაჰოჯაევი, რ., იულდაშევი, ო., ომანბაიევი ბ. (2016). რა ასტიმულირებს FDI-ს პოსტკომუნისტურ ეკონომიკაში? (Salahodjaev,R., Yuldashev,O., Omanbayev, B. What drives foreign direct investment into post-communist economies?).*

ნაშრომში, 1990-2015 წლების მონაცემებზე დაყრდნობით, გამოკვლეულია პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში FDI-ს მოზიდვის განაპირობებელი ფაქტორები. კვლევის შედეგად გაკეთებულია დასკვნა: ქვეყნებსა და მათ რეგიონებში FDI სტაბილურობის ხელშემწყობი ფაქტორია; 2) მოგების ნორმისა და ენერგორესურსებზე ფასების დაცემა ამცირებს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში. თუმცა, პირველი, რიგ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში FDI-ს ზრდამ პოლიტიკური სიტუაციის გაჯანსაღება და დარღვეული ტერიტორიული მთლიანობის პრობლემების მოგვარება ვერ უზრუნველყო; მეორე, ენერგორესურსებზე ფასების შემცირების პირობებშიც ადგილი აქვს უცხოური ინვესტიციების ზრდას;

5) *გოდვინი, ო., ვებსტერი, ა. (2016). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ევროპისა და ყოფილი საბჭოთა კავშირის გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში (Salahodjaev, Raufhon & Yuldashev, Oybek & Omanbayev, Bekhzod, 2016. "[What drives foreign direct investment into post-communist economies?](#)," [MPRA Paper 73277](#), University Library of Munich, Germany).*

ნაშრომში განხილულია FDI-ს საკითხები ევროპისა და ყოფილი საბჭოთა კავშირის, კერძოდ, ცენტრალური აზიის გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში. გამოკვლეულია ინვესტიციების მოზიდვის სამამულო ფაქტორები, FDI-ს როლი ეკონომიკურ ზრდაში და სხვ.;

6) *ბარათაშვილი, ე., მაგრაქველიძე, დ. (2009). საქართველოში საინვესტიციო გარემოს სრულყოფის პრინციპები. თბილისი.*

ნაშრომში განხილულია: ინვესტიციების ბაზარი, ინვესტიციების ეკონომიკური ეფექტიანობა და ინვესტიციური პროექტების რისკები, საინვესტიციო გარემო და ინვესტიციების პროგნოზირების საკითხები;

7) ხურცია, ლ. (2006). საინვესტიციო საქმიანობის საფინანსო-საკრედიტო რეგულირება საქართველოში. თბილისი.

ნაშრომში განხილულია ინვესტიციების ეკონომიკური შინაარსი, საინვესტიციო საქმიანობის რეგულირების თეორიული საფუძვლები, საინვესტიციო ობიექტების დაფინანსების სამამულო და საგარეო წყაროები, ინვესტიციების მართვა და სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა, საინვესტიციო საქმიანობის გაუმჯობესების ძირითადი მიმართულებები;

8) თეთრუაშვილი, ზ., თეთრუაშვილი, მ. (2006). საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში. თბილისი.

ამ ნაშრომის მეოთხე თავში განხილულია საინვესტიციო საქმიანობის არსი, გარემოს თანამედროვე მდგომარეობა, შეფასების მეთოდოლოგიური საკითხები და მათი გაუმჯობესების პრობლემები.

9) ქოქიაური, ლ. (2007). ინვესტიციების თეორიული გენეზისი. თბილისი.

ნაშრომში განხილულია ინვესტიციების კვლევის თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები (თავი 3). კერძოდ, ინვესტიციების თეორიის: გენეზისი და მოდელები, მიკრო-მაკროეკონომიკური ასპექტები. მათი ნაწილი გამოყენებულია წინამდებარე კვლევაში;

10) სიხარულიძე, დ., ჭარაია, ვ. (2018). OLI პარადიგმა და საქართველოს საინვესტიციო პოზიცია. სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი ეკონომიკა და ბიზნესი. ევროპის უნივერსიტეტი. №5. თბილისი, გვ. 71-77.

ზემოაღნიშნული და სხვ. ლიტერატურის ანალიზი ცხადყოფს, რომ წინამდებარე სადისერტაციო საკვლევი პრობლემის სხვადასხვა ასპექტის მეცნიერულ დამუშავებას. თუმცა, გლობალიზაციის ფონზე პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ოცწლიანი პერიოდის (1996-2016 წწ.) შედარებითი ევოლუციური ტენდენციები კომპლექსურად გამოკვლეული არ არის. ეს ბუნებრივიცაა, ვინაიდან განხილულ და სხვ. ნაშრომებში გამოცემულია წინა პერიოდის საკითხები და ცხადია მათში კომპლექსურად ვერ აისახებოდა საკვლევი პერიოდისდრინდელი ტენდენციები. აქედან გამომდინარე, საკვლევი პრობლემის კომპლექსურად შესწავლის მცდელობას ეძღვნება წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომი.

კვლევის მეცნიერული სიახლე:

გლობალური ტენდენციების ფონზე, პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, უპირატესად საქართველოში, 1996-2016 წლებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების ტენდენციების კომპლექსურად გამოკვლევის მცდელობა. ამ მიმართულებით, მიღებულია შემდეგი კვლევითი შედეგები:

- 1) მიმდინარე ეტაპზე არ არსებობს არც ტრადიციული, არც თანამედროვე დოქტრინა, რომელიც ამომწურავად დაასაბუთებს FDI-ს ნაკადების ზრდა-შემცირების განმაპირობებელ მიზეზებს და აქედან გამომდინარე, უმჯობესია FDI-ს მიმართ გამოვიყენოთ სხვადასხვა დოქტრინის კრებსითი-სინთეზური მოდელი. (გვ.18-28);
- 2) საკვლევ პერიოდში მკვეთრად გაიზარდა, გლობალური FDI-ს შედინება-გადინების მასშტაბები, თუმცა მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში უკვე გამოჩნდნენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკების ქვეყნები. მსოფლიოს ჯამური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობამ ჯერჯერობით ვერ მიაღწია 2007 წლის დონეს. პირდაპირი ინვესტიციების ძირითადი ნაკადი განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში შეედინება და მათ უკვე გადალახეს კრიზისამდელი - 2007 წლის დონე. (გვ. 43-73);
- 3) პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის (სსპ) მზარდი მაჩვენებლები დაფიქსირდა სომხეთში, ბელორუსში, საქართველოში, ყაზახეთში, ყირგიზეთში, ტაჯიკეთში, ხოლო ბალტიისპირა პოსტსაბჭოურ -ამჟამად ევროკავშირის წევრ-ქვეყნებში ეს მაჩვენებელი კლებადი ტენდენციისაა. (გვ. 73-81);
- 4) FDI-ს წმინდა შედინებით ლიდერი ქვეყნებია: რუსეთი, ყაზახეთი, უკრაინა, თურქმენეთი და აზერბაიჯანი. ყველაზე ნაკლები „ინვესტიცია მიიღო“ ტაჯიკეთმა, მოლდოვამ, ყირგიზეთმა, სომხეთმა და უზბეკეთმა. საქართველოში, საკვლევ პერიოდში, FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებელმა 18 მილიარდ აშშ დოლარს მიაღწია, რაც მეტია მშპ-ს წლიურ მაჩვენებელზე. ბოლო წლებში FDI-ს მოცულობა მკვეთრად შეიკვეცა

უკრაინაში და რუსეთში განსაკუთრებით მათ შორის ომის შემდგომ პერიოდში. (გვ.100-105);

- 5) მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს: აზერბაიჯანს, თურქმენეთს, ესტონეთს, საქართველოს, ყირგიზეთს, ხოლო მოსახლეობის 1 სულზე, FDI-ს წმინდა გადინებით დაწინაურდა აზერბაიჯანი და ესტონეთი (2003, 2007, 2012) და ლიტვა და აზერბაიჯანი (2016). (გვ.100-106);
- 6) პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან ინვესტიციების გადინების შედარებით უკეთესი მაჩვენებელი აქვს: აზერბაიჯანს, ყაზახეთს და რუსეთს, ხოლო მშპ-ში FDI-ს წმინდა გადინების წილით (%) მაქსიმალური მაჩვენებელი დაფიქსირდა აზერბაიჯანში (2005). მოსახლეობის 1 სულზე FDI-ს წმინდა გადინების მაქსიმალური მაჩვენებელი დაფიქსირდა 2007 წელს ესტონეთში და აზერბაიჯანში (გვ.106-115);
- 7) FDI-ს ჯამური მაჩვენებლებით საქართველოში ლიდერობენ: აზერბაიჯანი, ნიდერლანდები, გაერთიანებული სამეფო, აშშ და თურქეთი; FDI ასიმეტრიულად ნაწილება საქართველოს რეგიონებს შორის “ცენტრის” დიდი უპირატესობით; საქართველოს ეკონომიკის რეალურ სექტორში დაიხარჯა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედარებით მცირე რაოდენობა, განსაკუთრებით არასახარბიელო მდგომარეობა სოფლის მეურნეობაში. (გვ.123-136);
- 8) საქართველოსა და მისი უახლოესი ქვეყნების მონაცემთა შედარება ადასტურებს, რომ FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინებით და გადინებით ლიდერობს აზერბაიჯანი; ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოთა ასოცირებულ წევრ-ქვეყნებს შორის FDI-ის წმინდა შედინების წილით (%) მშპ-ში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს. (გვ. 143-151);
- 9) საქართველოში ევროკავშირის ქვეყნებიდან მიღებული პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების 2-ჯერ მეტად აღემატება დსთ-ს ქვეყნებიდან მიღებულ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს. (გვ. 123-125).

კვლევის პრაქტიკული მნიშვნელობა

კვლევის შედეგების გამოყენება შესაძლებელია:

- უმაღლეს სასწავლებლებში ისეთი კურსების სწავლებისას, როგორცაა: მსოფლიო ეკონომიკა, ევროკავშირის ეკონომიკა, საერთაშორისო ეკონომიკა, საინვესტიციო საქმიანობა, გარდამავალი ეკონომიკა, ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა, სტატისტიკა ეკონომიკასა და ბიზნესში, საერთაშორისო ბიზნესი, ეკონომიკის პრინციპები, ეკონომიკური პოლიტიკა; ეკონომიკისა და ეკონომიკური აზროვნების ისტორია;
- აღნიშნული მიმართულებით სამეცნიერო-კვლევით საქმიანობაში;
- მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისას და სხვ.

ნაშრომის აპრობაცია და პუბლიკაცია

სადისერტაციო კვლევის ძირითადი შედეგები მოხსენდა 4 საერთაშორისო სამეცნიერო და 1 სტუდენტთა საუნივერსიტეტო სამეცნიერო კონფერენციას. კვლევის ძირითადი შედეგები გამოქვეყნებულია საქართველოსა და საზღვარგარეთ ჟურნალებსა და სამეცნიერო ნაშრომთა კრებულებში, მათ შორის, 4 სტატია ERIHPLUS- EBSCO(3) -ს ინდექსირებულ ჟურნალებში.

ნაშრომმა დასრულებული სახით საბოლოო აპრობაცია გაიარა ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ეკონომიკური და სოციალური სტატისტიკის კათედრაზე. სადოქტორო კვლევა რეკომენდირებული იქნა საჯარო დაცვისათვის.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა:

ნაშრომის მთლიანი მოცულობა წარმოდგენილია წარმოდგენილია კომპიუტერზე ნაბეჭდ 180 გვერდზე. იგი შედგება შესავალის, სამი თავისა და დასკვნისაგან, რომელსაც თან ერთვის ლიტერატურის სია.

ნაშრომის შესავალში დასაბუთებულია კვლევის აქტუალობა, ობიექტი, მიზანი, ამოცანები, ობიექტი, საგანი, კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური

საფუძვლები, პრობლემის შესწავლის მდგომარეობა, მეცნიერული სიახლე და პრაქტიკული მნიშვნელობა.

ნაშრომის პირველ თავში „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI) თეორიულ-მეთოდოლოგიური და სამართლებრივი საფუძვლები,“ განხილულია საკვლევი პრობლემის თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები, კერძოდ: გადმოცემულია თანამედროვე მსოფლიო თუ ეროვნულ ეკონომიკებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მსოფლიო ნაკადების მზარდი მნიშვნელობის შესახებ. წარმოდგენილია: ინვესტიციების სტრუქტურა და არსი, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების და საერთაშორისო სანვესტიციო პოზიციის გაანგარიშების საერთაშორისო მეთოდოლოგია; შედინებადი, გადინებადი და წმინდა ინვესტიციები; FDI-ის შესახებ ინფორმაციის ძირითადი წყაროები; გაანალიზებულია FDI-ის შესახებ სხვადასხვა დოქტრინა, რის შედეგადაც გაკეთებულია დასკვნა, რომ FDI-ის კვლევაში მხოლოდ ერთი რომელიმე დოქტრინის ბაზად გამოყენებაზე უმჯობესი, კონკრეტული სიტუაციიდან გამომდინარე, სხვადასხვა თეორიის სინთეზური გამოყენებაა; განხილულია საქართველოში ინვესტიციების შესახებ საკანონმდებლო ბაზა და ჩამოყალიბებულია კონკრეტული წინადადებები მათ დასახვეწად, შეჯამებულია კვლევის შედეგები:

- საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის წასახალისებლად, დამოუკიდებლობის აღდგენისთანავე გადაიდგა პირველი ნაბიჯები, შემდგომში კი ამ მიმართულებით ინტენსიური სამუშაოები წარიმართა, ამ კანონმდებლობის დასახვეწად მუშაობა გრძელდება;
- ქვეყანაში უცხოელი ინვესტორის უფლებები და გარანტიები არ შეიძლება იყოს იმ უფლებებზე და გარანტიებზე ნაკლები, რომლითაც სარგებლობს სამამულო ქვეყნის ფიზიკური და იურიდიული პირი. თუმცა, აქ სიფრხილეც გემართებს, რადგან თუ სამამულო ინვესტორის საკუთრება დაუცველია, მაშინ ეს შეიძლება შეეხოს უცხოელ ინვესტორსაც;
- უცხოელი ინვესტორისთვის პოზიტიურია, რომ მას შეუძლია სამუშაოზე მიიღოს უცხოელი მუშახელი ადგილობრივი კანონმდებლობის შესაბამისად. აღნიშნული ნორმა ვფიქრობთ დამატებით განხილვას საჭიროებს, რამდენადაც მიმდინარე გლობალურ კონკურენციაში ადგილობრივი პერსონალი ამ ეტაპზე ხშირად ნაკლებად კონკურენტუნარიანია უცხოელებთან შედარებით;

- გაუმართლებელია, რომ კერძო სამართლის იურიდიულ პირს - სააქციო საზოგადოება - საპარტნიორო ფონდის სამეთვალყურეო საბჭოს ხელმძღვანელობდეს უმაღლესი რანგის პოლიტიკური თანამდებობის პირი, მითუმეტეს, რომ კანონმდებლობა სამეწარმეო საქმიანობაში საჯარო მოხელეების მონაწილეობას კრძალავს;
- კერძო სამართლის იურიდიულ პირს – ს.ს. საპარტნიორო ფონდის უფლებამოსილებაში არ უნდა შედიოდეს საჯარო ფუნქციების განხორციელება: განკარგოს განხორციელებულ პროექტებში არსებული თავისი სახელმწიფოს კუთვნილი წილი/აქციები; მიიღოს საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებიდან სახელმწიფო გარანტიით მოზიდული გრანტები;
- „ფონდს“, როგორც ერთ-ერთ სააქციო საზოგადოებას, არ უნდა შეეძლოს მაგ. „რკინიგზის“, „თელასის“ და სხვ. წილების მართვა, მათგან დივიდენდების მიღება, რაც კანონმდებლობით, ქვეყანაში სახელმწიფო ქონების მართვის სამსახურის კომპეტენციას განეკუთვნება.

ნაშრომის მეორე თავში „გლობალური ეკონომიკური ტენდენციები და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI)“, გამოკვლეულია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები გლობალიზაციის პირობებში, კერძოდ: გლობალური ეკონომიკური ინდიკატორები; პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: „ლიდერი ქვეყნები, რეგიონები“, ევროპული ტენდენცია; საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ). კვლევის შედეგად გამოყოფილია შემდეგი ტენდენციები:

- მსოფლიო საინვესტიციო პოლიტიკაში ჩამოყალიბებული ძირითადი ტენდენციის მიხედვით, ქვეყნების უმრავლესობა უცხოურ ინვესტიციების მოზიდვას ასტიმულირებს, მაგრამ არც თუ იშვიათად, ინვესტიციების მიმღები ქვეყნიდან ინვესტიციების გატანაზე ბარიერები წესდება;
- გლობალურად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდის ტენდენცია გამოიკვეთა მსოფლიო ფინანსური კრიზისის შემდეგ, მაგრამ მსოფლიოს ჯამური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობამ (ისე, როგორც განვითარებულ ქვეყნებში) ჯერჯერობით ვერ მიაღწია 2007 წლის დონეს. ამავდროულად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ძირითადი ნაკადი განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში შეედინება და მათ უკვე გადალახეს კრიზისამდელი - 2007 წლის დონე;

- განვითარებული ეკონომიკები მყარად ლიდერობენ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, როგორც შედინების, ასევე გადინების მიმართულებით. ამ ფონზე, ბოლო წლებში, გარდამავალი ეკონომიკებში შემცირდა FDI-ს შედინებისა და გადინების მაჩვენებლები. თუმცა ზოგიერთ ქვეყანაში (რუსეთი, უკრაინა...) გაიზარდა FDI-ს გადინების მაჩვენებლები;
- ბოლო წლებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედინებით, მსოფლიოს 10 ლიდერ - ქვეყანას შორის უკვე ფიგურირებენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკები. ამასთან, ბოლო წლებში მსოფლიოს უღარიბესი ქვეყნები სულ უფრო ნაკლებად დამოკიდებულნი გახდნენ მომპოვებელ დარგებში განხორციელებულ უცხოურ ინვესტიციებზე;
- დადგენილია ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინება-გადინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებლების მქონე ქვეყნები;
- პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (გარდა რუსეთისა), საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია უარყოფით მაჩვენებლებში გამოისახება სომხეთში, ბელორუსში, საქართველოში, ყაზახეთში, ყირგიზეთში, ტაჯიკეთში და სხ.

ნაშრომის მესამე თავში „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: პოსტსაბჭოური ტენდენციები“ გამოკვლეულია: მსოფლიო და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ეკონომიკური ინდიკატორების შედარებითი მაჩვენებლები; პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში – წმინდა, შედინება, გადინება (მათი წილი მშპ-ში), მოსახლეობის 1 სულზე შედინება-გადინება, საქართველოში FDI ქვეყნების მიხედვით, ეკონომიკის სექტორებისა და რეგიონების მიხედვით, FDI-ს ზოგიერთი მაჩვენებლის შედარებითი ანალიზი საქართველოსა და მისი უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში და სხვ. უფრო კონკრეტულად განხილულია:

- FDI-ს წმინდა შედინებით, მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, ლიდერი ქვეყნების მაჩვენებლები. ამ მხრივ, ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა აზერბაიჯანში. FDI-ს გადინებაში აზერბაიჯანი და ყაზახეთი ლიდერობენ, რაც დიდწილად ენერგორესურსების ექსპორტს უკავშირდება;
- საკვლევე წლებში საქართველოში ყველაზე მეტი ინვესტიცია განხორციელდა ევროკავშირის ქვეყნებთან. თუმცა, ამ პერიოდში ფიქსირდება FDI-ს

ასიმეტრიული გადანაწილება საქართველოს რეგიონებს შორის, მისი აბსოლუტური უმრავლესობა იხარჯება დედაქალაქში და ბათუმში, მიზერული ინვესტიციებია მიმართული სოფლის მეურნეობის სექტორში. ამასთან, საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინებამ, FDI -ს წმინდა გადინებამ და წმინდა FDI-მა მაქსიმალურ დონეს მიაღწია 2017წელს. საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით, 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, 2007 წელს ამ მხრივ ლიდერობდა აზერბაიჯანი.

სადისერტაციო კვლევის ფარგლებში დისერტანტის მიერ, დადგენილი წესების შესაბამისად, გამოქვეყნდა რამდენიმე ნაშრომი, მათ შორის ძირითადი:

- 1) Silagadze, L. (2018). FOREIGN DIRECT INVESTMENTS (FDI) IN THE NEW ASSOCIATE MEMBER STATES (Comparative Analysis). Ecoforum Journal. Vol 7, No 1(14).
- 2) Silagadze, L. (2018). FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW IN 1997-2016 YEARSIN GEORGIA, UKRAINE AND MOLDOVA (COMPARABLE ANALYSIS). INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL JOURNAL „GLOBALIZATION AND BUSINESS“. No 5/2018, PP. 143-147.
- 3) Silagadze, L. (2017). Foreign Direct Investment in the Post-Soviet Period: The Case of Georgia. Ecoforum Journal. Volume 6, Issue 1(10);
- 4) Silagadze, L. (2016). Some Aspects of the Georgian Economy at the Contemporary Stage. Ecoforum Journal. Vol. 5. №2, pp. 70-73. (c./a.-1);
- 5) სილაგაძე, ლ. (2015). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გენეზის ასპექტები. თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი. ჟურნალი ეკონომისტი, №5, გვ. 53-57;
- 6) Silagadze, L. (2017). Foreign Direct Investment inflow in Armenia, Azernaijan and Georgia (Comparable analysis) - MODERN CHALLENGES, CURRENT SCIENTIFIC PROBLEMS AND EU INTEGRATION. Tbilisi Teaching University 2017. Tbilisi, pp.47-49;
- 7) სილაგაძე, ლ. (2017). მთლიანი შიგა პროდუქტისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების თანაფარდობა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში - ეკონომიკური განვი-

თარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები (23-24/06). თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომც-ბა. თბილისი, გვ. 515-517;

8) სილაგაძე, ლ. (2016). „პორტფელური ინვესტიციების“ დოქტრინის შესახებ - ინოვაციური ეკონომიკა და მისი ფორმირების პრობლემები პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში (1-2 ივლისი, 2016). თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომც-ბა. თბილისი, გვ. 533-535;

9) სილაგაძე, ლ. (2016). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მაჩვენებელთა შედარებითი ანალიზი. სტუდენტთა 76-ე საუნივერსიტეტო სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული. თსუ. თბილისი, გვ. 234-239.

დისერტანტმა კვლევის შედეგები წარადგინა შემდეგ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციებზე:

1) მესამე საერთაშორისო კონფერენციის „თანამედროვე გლობალიზაციის აქტუალური ეკონომიკური და სოციალური პრობლემები“ მასალები. ევროპის უნივერსიტეტი. 30/06. თბილისი, 2018. მომხსენებელი;

2) პროფესორ გიორგი წერეთლის დაბადებიდან 65-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია: კრებული ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები (23-24 ივნისი, 2017). თბილისი. მომხსენებელი;

3) Participated in the international scientific practical conference “Modern challenges, Current Scientific Problems and EU Integration”. 22-23 November, 2017. Georgian Technical University. Tbilisi. Reporter;

4) პაატა გუგუშვილის ინსტიტუტის დაარსების დღისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია (1-2 ივლისი, 2016 წელი). თბილისი. მომხსენებელი;

5) სტუდენტთა 76-ე საუნივერსიტეტო სამეცნიერო კონფერენცია. მომხსენებელი. თსუ. თბილისი, 2016.

თავი 1. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI) თეორიულ-სამართლებრივი საფუძვლები

1.1. თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები

თანამედროვე მსოფლიო თუ ეროვნულ ეკონომიკებში პირდაპირი ინვესტიციების მსოფლიო ნაკადები კიდევ უფრო უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს. განვითარების დონის მიუხედავად, ნებისმიერი ქვეყანა ცდილობს უცხოური ინვესტიციებიდან მეტი სარგებლის მიღებას.

როგორც ცნობილია, ტერმინი ინვესტიცია (ლათ. Investiere – აღჭურვა) სხვადასხვა ქვეყნის კონკრეტულ მეწარმეობრივ საქმიანობაში კაპიტალის გრძელვადიანი დაბანდება მოგების მიღების მიზნით. ცნობილია¹ ისიც, რომ *საგადასახდელი ბალანსი* ასახავს გარკვეულ დროში სამამულო ქვეყანასა და დანარჩენ მსოფლიოს შორის განხორციელებულ ეკონომიკურ ოპერაციებს. იგი შედგება ორი ძირითადი ანგარიშისგან: მიმდინარე ანგარიში და კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიში. მათგან ფინანსური ანგარიში ასახავს რეზიდენტების მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებულ ინვესტიციებს და არარეზიდენტების მიერ საქართველოში განხორციელებულ ინვესტიციებს. ისინი იყოფა: პირდაპირ და პორტფელურ ინვესტიციებად, ფინანსურ წარმოებულებად, სხვა ინვესტიციებად და სარეზერვო აქტივებად. ინვესტიციებში გამოიყოფენ: პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს (FDI), „პორტფელურ ინვესტიციებს“ და სხვ. ინვესტიციებს. მათგან:

ა) პირდაპირი უცხოური ინვესტიციის შემთხვევაში ინვესტორი უნდა ფლობდეს ეკონომიკურ სუბიექტში აქციების, წილის 10 პროცენტს ან მეტს. მის შესახებ ძირითად ინფორმაციას მოიპოვებს სტატისტიკის ოფიციალური სამსახური საწარმოთა გამოკვლევებიდან;

ბ) „პორტფელური ინვესტიციის“ პირობებში ინვესტორი ფლობს საწარმოს აქციების, წილის 10 პროცენტზე ნაკლებს და სხვ. მას ასევე მიეკუთვნება არარეზიდენტი საწარმოს მიერ გამოშვებული სხვადასხვა ფასიანი ქაღალდების

¹ <https://www.nbg.gov.ge...>, 20.04.2018.

მფლობელი პირები, რომლებიც უზრუნველყოფილი არ არიან საწარმოთა საწესდებო კაპიტალში მონაწილეობით;

გ) სხვა ინვესტიციებში შედის: ვაჭრობის კრედიტები და ავანსები (წარმოიქმნება საგარეო ვაჭრობაში), სესხები (მოკლე და გრძელვადიანი), ნაღდი ფული, დეპოზიტები და სხვ.

ამასთან, სტრუქტურულად გამოიყოფა სხვადასხვა სახის ინვესტიცია, მათ შორის: *სახელმწიფოებრივი* - ხორციელდება სახელმწიფო ფინანსური სახსრებიდან; *უცხოური* - ახორციელებენ უცხოური სახელმწიფოები, ფიზიკური და იურიდიული პირები; *კერძო* - იქმნება კერძო პირების კორპორაციული საწარმოებისა და ორგანიზაციებისგან...

მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის თანამედროვე ეტაპზე, გლობალური ფინანსური ბაზრების განვითარების ტენდენციებში სწორად გარკვევა შეუძლებელია მეთოდოლოგიურად დასაბუთებული სტატისტიკური ინფორმაციის გარეშე. ცხადია, აუცილებელია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სრულყოფილი სტატისტიკური ინფორმაციის არსებობაც. ეს მიდგომა ეხება საქართველოსაც, რომლის ეკონომიკა ღია ტიპისაა და მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებულია უცხოურ ინვესტიციებზე.

FDI სხვადასხვა ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. სტატისტიკის სამსახურის ინფორმაციით²: იგი გაიანგარიშება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე; სხვადასხვა ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოში 2007 წლიდან საგადასახდელო ბალანსის შედგენაზე პასუხისმგებელია ეროვნული ბანკი; საქართველოში FDI-ს გაიანგარიშება 1997 წლიდან სსფ-ს მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიის „საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო“ (სსფ, ვაშინგტონი, აშშ, 1993წ., მეხუთე გამოცემა), ხოლო 2009 წლიდან „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ (სსფ, ვაშინგტონი, აშშ, 2008 წ.). საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის (სსპ) შესაფასებლად საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა (სსფ) ჯერ

² <http://geostat.ge> 20.04.2018.

კიდევ 2002 წელს შეიმუშავა შესაბამისი მეთოდოლოგია³. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის მეთოდოლოგია შესაბამისობაშია საერთაშორისო სავალუტო ფონდის: „საგადასახდელი ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ მე-6 გამოცემასთან⁴.

ჩვენი კვლევის საგანი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები იყოფა *შედინებად* (უცხოელი ინვესტორების მიერ კონკრეტულ ქვეყანაში განხორციელებული), *გადინებად* (კონკრეტული ქვეყნის სუბიექტების მიერ უცხოეთში განხორციელებული) და *წმინდა* ინვესტიციებად. შედინებად და გადინებად ინვესტიციებს შორის თანაფარდობა გვიჩვენებს ქვეყნის *საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციას (სსპ)*. მაგალითად, თუ ქვეყანა წმინდა-ექსპორტიორია, ეს ნიშნავს, რომ ამ ქვეყნიდან გადინებული პირდაპირი ინვესტიციის ჯამური მაჩვენებელი აღემატება ამ ქვეყანაში შედინებულ პირდაპირი ინვესტიციის ჯამურ მაჩვენებელს.

სპეციალისტთა უმრავლესობა FDI-ს მიმღებ ქვეყნებში დადებითად აფასებს და მართლაც მათი მიზნობრივი გამოყენება შეიძლება გახდეს განვითარების დამატებითი სტიმული პროდუქტიულობის ზრდისა და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნისათვის. FDI, როგორც წესი, ხდება ახალი ცოდნის, ტექნოლოგიების, მენეჯმენტის უნარების შექმნის, ეკონომიკის ინვესტირების და ინტეგრაციულ პროცესებში ჩაბმის დამატებითი შესაძლებლობა. თუმცა, მსოფლიო პრაქტიკა ასევე ცხადყოფს „არამიზნობრივი ინვესტიციების“ ნეგატიურ შედეგებსაც, რაც აისახება ეროვნული მწარმოებლების შეზღუდვაში, ეროვნული რესურსების აუმოქმედებლობაში, ზემოეგების ქვეყნის გარეთ გატანაში და სხვ.

FDI-ის დადებით და უარყოფით შედეგებზე საუბრის შემდეგ, გაგაანალიზოთ მისი მამოძრავებელი მოტივები. ინვესტიციების ბაზად მხოლოდ ერთი რომელიმე დოქტრინის გამოყენება მიზანშეუწონელია რამეთუ გასათვალისწინებელია კონკრეტული გარემოება. უმეტესობის აზრით, ეროვნულ ეკონომიკაში უცხოური

³ <https://www.imf.org/external/np/sta/iip/guide/rus/iiprus.pdf>

⁴ „Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition (BPM6)“. International Monetary Fund. Washington, 2009.

კაპიტალის გონივრულად გამოყენება პოზიტიურ როლს ასრულებს. ჯერ კიდევ 1960-იან წლებში, ეკონომიკაში ნობელის პრემიის ლაურეატი (1974) შვედი ეკონომისტი კარლ გუნარ მიურდალი (1898-1987) წერდა: უცხოურ ინვესტიციებს სუსტი ქვეყნების განვითარებაში დადებითი როლის შესრულება შეუძლიათ განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ის ხელს შეუწყობს ადგილობრივი რესურსების ამოქმედებას⁵.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, გაგაანალიზოთ FDI-ს ზოგიერთი თეორიული კონცეფცია იმ ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც ასტიმულირებენ FDI-ს განხორციელებას. საქმე ისაა, რომ FDI-ს თეორია არც თუ ბევრია და მათი პოპულარობა ძირითადად უკავშირდება წინა საუკუნის მეორე ნახევარს, როდესაც ეკონომიკის გლობალიზაციის მასშტაბები გაღრმავდა. უფრო ადრე, მე-19 საუკუნეში, კლასიკური ეკონომიკური დოქტრინები საერთაშორისო ვაჭრობას განიხილავდნენ, როგორც მსოფლიო ეკონომიკის ინტეგრაციის მამოძრავებელ ძალას.

თანამედროვე ეტაპზე, განვითარების დონის მიუხედავად, ქვეყნები დაინტერესებულნი არიან უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით, გადინებით და მათგან არაპირდაპირი თუ პირდაპირი ეფექტების მიღებით. FDI-ს შედინების როლი უფრო დადებითია, ვინაიდან იგი აჩქარებს ქვეყანაში მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვას, პროდუქტიულობისა და დასაქმების დონის ზრდას.

FDI-ს შედინების უარყოფითი შედეგი შეიძლება იყოს, ადგილობრივი მეწარმეების შევიწროება, ეროვნულ წარმოებაზე კონტროლის დაკარგვა, ექსპორტის ნედლეულის სექტორში ზემოგებაზე კონცენტრირება, ეროვნული რესურსების გამოუყენებლობა, მიმღები ქვეყნის ვაჭრობის ბალანსის გაუარესება და სხვ.

ზემოაღნიშნული ეფექტების გამოკვლევა საკმაოდ რთულია, რამდენადაც თავად ინვესტირების პროცესია რთული და დამოკიდებული ქვეყნის საშინაო და საგარეო ფაქტორებზე. ამდენად, როგორც ზემოთ აღინიშნა, FDI-ის რომელიმე ერთი თეორიის ბაზად გამოყენებას, აჯობებს სხვადასხვა თეორიების სინთეზური გამოყენება კონკრეტული სიტუაციიდან გამომდინარე.

ზოგადად, მრავალი თეორია (კლასიკური, ნეოკლასიკური, მარქსისტული, კეინზური, „სინთეზის“ და სხვ.) ცდილობს ახსნას თუ რა არის კაპიტალის ნაკადების განმაპირობებელი მიზეზები. თანამედროვე პერიოდში საერთაშორისო

⁵ Myrdal, K.G. (1968). Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations. Vol. I-III. N.Y.

ვაჭრობისადმი მიდგომებში ბევრი რამ შეიცვალა და ისინი უკვე „კლასიკური“ დოქტრინებიდან აღარ გამოდინარებენ. ცნობილია, რომ ნეოკლასიკური თეორია განვითარდა საერთაშორისო ვაჭრობის კლასიკური თეორიის ჩარჩოებში. ამ თვალსაზრისით, მისი ერთ-ერთი საფუძველია დ. რიკარდოს (1772-1823) შედარებითი უპირატესობის დოქტრინა საერთაშორისო ვაჭრობაში⁶. მასზე დაყრდობით დიდბრიტანელმა ჯ. ს. მილმა მე-19 საუკუნეში ქვეყნებს შორის კაპიტალის მოძრაობა მოგების ნორმებში განსხვავებებთან დააკავშირა⁷. კაპიტალის საერთაშორისო მოძრაობის მოდელები ჩამოაყალიბეს ე. ჰეკშერმა და ბ. ოლინმა, რ. ნურკსემ და კ. ივერსენმა. კერძოდ, შვედი ეკონომისტის ელი ჰეკშერის (1899-1979)⁸ დასკვნით, საერთაშორისო ვაჭრობის ზრდით, წარმოების ფაქტორებზე საერთაშორისო ფასები გამოთანაბრდება. კიდევ ერთი ცნობილი შვედი ეკონომისტ-ნობელიანტის (1977) ბ. ოლინის (1899-1979) მიხედვით⁹, საერთაშორისო ვაჭრობას ასტმულირებს ქვეყნებს შორის წარმოების ფაქტორებზე განსხვავებული შემოსავლები. ჰეკშერ-ოლინის მოდელით, საერთაშორისო ვაჭრობაში ჭარბი რესურსის შედარებითი უპირატესობის მქონე კონკრეტული ქვეყანისთვის ამ რესურსებით წარმოებული საქონლის ექსპორტი მოგებიანია. ეს ქვეყნები ასევე მოიგებენ თუ მოახდენენ იმ საქონლის იმპორტს, რომლის წარმოება ქვეყანაში უფრო ძვირია¹⁰. ესტონური წარმოშობის ამერიკელი ეკონომისტის რაგნარ ნურკსეს (Ragnar Nurkse:1907-1959) „სიღარიბის მოჯადოებული წრის“ მოდელით, ღარიბი ქვეყნები დამოუკიდებლად ვერ დაძლევენ სიღარიბეს, რადგან მათი მცირე შემოსავალი ვერ უზრუნველყოფს წარმოების ინვესტირებას. აქედან გამოსავალი - უცხოური ინვესტიციების შედინებაშია¹¹.

მარქსისტულმა მოდელმა კაპიტალის გატანის მიზეზი ქვეყანაში მის სიჭარბესთან დააკავშირა. ამ მიზეზს ნეომარქსისტებმა დაამატეს: წარმოების მზარდი

⁶ რიკარდო, დ. (1937). პოლიტიკური ეკონომიისა და დაბეგვრის საფუძველები. თარგმანი პროფ. ფ.გოგინაიშვილისა. ტფილისი.

⁷ Mill, J.S.(1844). Essays on Some Unsettled Questions of Political Economy. London.

⁸ Heckscher,E. (2007). International Trade, and Economic History, Findlay, Ronald, Rolf G. H. Henriksson, Håkan Lindgren and Mats Lundahl, eds., The MIT Press.

⁹ Ohlin,B. (1933). Patterns of Trade and Development. Stocholm.

¹⁰ The Heckscher-Ohlin Trade Model <http://www2.econ.iastate.edu/classes/econ355/choi/ho.htm>

¹¹ Nurkse, R. (2011). Trade and Development», Rainer Kattel, Jan A. Kregel, Erik S. Reinert Anthem Press.

ინტერნაციონალიზაცია, მონოპოლიების გაძლიერებული კონკურენცია და განვითარების სწრაფი ტემპები.

ნეოკეინზური მოდელი ქვეყანაში კაპიტალის მიმოქცევასა და საგადასახდელო ბალანსის მდგომარეობას შორის მაკროეკონომიკურ ანალიზს ეყრდნობა. იგი საფუძვლად დაედო საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნების მიერ განვითარებადი ქვეყნების დახმარების პოლიტიკას. თავად ჯ. მ. კეინზის (1883-1946) აზრით, კაპიტალის მიმოქცევას განაპირობებს სხვადასხვა ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსის დაუბალანსებლობა. იგი, ბ. ოლინთან კამათში ხაზს უსვამს, რომ ქვეყნიდან კაპიტალი მაშინ გადის, როდესაც პროდუქტის ექსპორტი აჭარბებს იმპორტს, და მათი თანაფარდობის დარღვევისას აუცილებელია სახელმწიფოს ჩარევა¹². დიდბრიტანელი ეკონომისტის რ. ჰაროდის (Roy Forbes Harrod; 1900-1978) „ეკონომიკური დინამიკის“ მოდელით: რაც ნაკლებია კაპიტალით მდიდარი ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის ტემპი, მით მეტია მისგან კაპიტალის გატანის სურვილი¹³. ასევე, დიდბრიტანელი კეინზელი ჯეიმზ ედუარდ მიდი (Meade, 1907-1995, 1977 წლის ნობელიანტი „საერთაშორისო ვაჭრობასა და კაპიტალის საერთაშორისო დინამიკის თეორიაში შეტანილი ნოვატორული წვლილისთვის“), ნაშრომში „საერთაშორისო ვაჭრობის გეომეტრია“ (1948) იყენებს ტერმინს „საერთაშორისო ვაჭრობის პეპელა“, სადაც საერთაშორისო წონასწორობა აღწერილია ორი ქვეყნისა და ორი სახეობის საქონლის პირობებში. მისი დასკვნით: საერთაშორისო ვაჭრობაში საერთაშორისო ბარიერების მოხსნა მნიშვნელოვანია; იმპორტზე ბაჟი არის სალდო ექსპორტიორ და იმპორტიორ ქვეყნებში საქონელთა ფასებს შორის¹⁴.

ნეოკლასიკური სინთეზის დოქტრინის მამამთავარმა - ნობელიანტმა პოლ სამუელსონმა (1915-2003) ვ. ფ. სტოლპერთან ერთობლივ სტატიაში¹⁵ განავითარა ჰეკშერ-ოლინის მოდელი. კერძოდ, წინა პლანზე წამოსწია საერთაშორისო ვაჭრობაში წარმოების ფაქტორებზე ფასების გამოთანაბრების საკითხი, რომლითაც კაპიტალით და მუშახელით მდიდარი ქვეყნები, რომლებიც შესაბამისად კაპიტალტევადი და შრომატევადი პროდუქტის წარმოებაზე სპეციალდებიან, საბოლოო ჯამში იწვევენ კაპიტალზე და სამუშაო ძალაზე მოთხოვნის ზრდას. ეს მიდგომა განავრცო კიდევ ერთმა ამერიკელმა ნობელიანტმა (1981) ეკონომისტმა

¹² კეინზი, ჯ. მ. (1936-1995). დასაქმების, სარგებლისა და ფულის ზოგადი თეორია. ქუთაისი.

¹³ Harrod, R. (1948). Towards a Dynamic Economics. London.

¹⁴ Meade, J. E. (1952). A Geometry of International Trade. London.

¹⁵ The Collected Scientific Papers of Paul A. Samuelson, V. 2, გვ. 831-846.

ჯეიმზ ტობინმა (Tobin, 1918-2002). მან 70-იან წლებში დასვა საკითხი უცხოური ვალუტის ოპერაციებზე გადასახადების 0.1-0.25%-ის ფარგლებში დაწესების შესახებ. მისი აზრით, ასეთი გადასახადი წელიწადში მოიტანდა 150 მლრდ დოლარამდე თანხას, რომელიც უნდა გადაენაწილებიათ ცენტრალურ (ეროვნულ) ბანკებსა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდს შორის და დაეხარჯათ სუსტად განვითარებულ ქვეყნებში სიღარიბის დასაძლევად, განათლებაზე, ჯანდაცვაზე და ეკონომიკის აღორძინებაზე. ანტიგლობალისტები ასეთ მიდგომას იწონებდნენ, მაგრამ ნეოლიბერალების უმეტესობა არა! ამ უკანასკნელთა ლოგიკით, ასეთი გადასახადის დამწესელი ქვეყანა იზოლაციაში აღმოჩნდება და ვერ განვითარდება¹⁶. ჯ. ტობინის „გადასახადი“ ევროკავშირის ქვეყნების დავალიანებასთან მიმართებით, ისევ დღის წესრიგში დაისვა გერმანიისა და საფრანგეთის მიერ, მაგრამ მას დიდი წინააღმდეგობა შეხვდა დიდბრიტანეთისა და ევროზონის სხვ. ქვეყნების მხრიდან და საკითხი ღიად დარჩა¹⁷.

ცნობილია „მფრინავი ბატების“ თეორია, რომელიც შეიმუშავა იაპონელმა ეკონომისტმა კ. აკამაცუმ (1932)¹⁸ და განავითარა ასევე იაპონელმა კ. კოძიმამ (1978) და თ. ოზავამ (1995). აკამაცუს მიხედვით, დარგის განვითარებაში სამი ფაზა გამოიყოფა: 1) უცხოელი მწარმოებლების მიერ ეკონომიკას პროდუქტი იმპორტით მიეწოდება; 2) მზარდი ეროვნული მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად იხსნება ახალი ადგილობრივი საწარმოები; 3) ნამეტი პროდუქტი ექსპორტირდება ახალ უცხოურ ბაზრებზე.

კ. აკამაცუს მიგნებით, იმპორტის, სამამულო წარმოების და ექსპორტის თანდათანობითი გამოჩენა გრაფიკულად ველური ბატების ფრენას წააგავს. იგი წარმოადგენს „მდევარი“ ქვეყნის კონცეფციის სახეობას, ქვეყნისა, რომელიც ადრე არ აწარმოებდა მასობრივ და კონკურენტუნარიან საქონელს. შემდგომში, კ. აკამაცუს თეორიას კ. კოძიმამ დაუმატა მეოთხე სტადია, რომელზედაც „ჩამორჩენილ“ ქვეყანაში მიმდინარეობს ადგილობრივი წარმოებისა და ექსპორტის

¹⁶ wikipedia.org/wiki/Тобин,_Джеймс; The Tobin Tax. New York, Oxford, 1996 - cowles.econ.yale.edu/archive/reprints/tobin-tax-96.pdf 21.04.2018.

¹⁷ euronews.com/2012/01/09/opposition-mounts-to-financial-transaction-tax/ 21.04.2018.

¹⁸ infeconomy.ru/ininv/970--l-r.html 21.04.2018.

შენაცვლება ოფშორული პროდუქტით და იმპორტის განახლებით, მაგრამ უკვე „წარმატებული“ ქვეყნებიდან. ეს კონცეფცია შემდგომში კიდევ განავრცოთ. ოზავამ: უცხოური კომპანიების ტექნოლოგიური და ფინანსური დახმარებები FDI-ს მეშვეობით, განვითარებად ქვეყნებში გააძლიერებს ეკონომიკურ პროგრესს, რომლებიც განვითარებენ სამამულო პროდუქტის მწარმოებელ დარგებს¹⁹. კ. აკამაცუმ თავისი მოდელი შეიმუშავა იაპონიის საფეიქრო დარგის ნახევარსაუკუნოვან განვითარებაზე დაკვირვების შედეგად. მოგვიანებით, ეს მოდელი გამოიყენეს ახალინდუსტრიულ (სამხრეთ კორეა, ტაივანი...) და განვითარებად ქვეყნებში (ტაილანდი, მალაიზია...)²⁰.

მთლიანობაში, „მფრინავი ბატების“ თეორია რ. ვერნონის თეორიის გაგრძელებაა FDI-ს განხორციელების მიმართულებით.

ტრანსნაციონალური კორპორაციების (ტკკ) განსაკუთრებული ზრდა მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან ფიქსირდება. შესაბამისი თეორია ტკკ-ის წარმოშობისა და მათ მიერ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განხორციელების თავისებურებებს იკვლევს - ეს მიდგომა 1950-60-იან წლებში წარმოიშვა. ტკკ-ს თავდაპირველად ფირმის თეორიის ფარგლებში შეისწავლიდნენ, შემდეგ კი დამოუკიდებელი კონცეფციების ფარგლებში. მათი საფუძველია ამერიკელი ეკონომისტების იდეები²¹: ფირმას საზღვარგარეთ პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებისას ადგილობრივ კონკურენტებთან შედარებით, უპირატესობა უნდა ჰქონდეს (ს. ჰაიმერი); მსხვილი კორპორაციების შიგნით სპეციფიკური ბაზრები უნდა არსებობდეს (რ. კოუზი); პროდუქტის „სიცოცხლის ციკლის“ მოდელი 1966 წელს გამოაქვეყნა ამერიკელმა ეკონომისტმა რაიმონდ ვერნონმა (Raymond Vernon, 1913–1999). იგი შეეცადა აეხსნა მზა ნაწარმის მსოფლიო ვაჭრობა მისი „სიცოცხლის ციკლის“ (ბაზარზე პროდუქტის სიცოცხლისუნარიანობა) სტადიების (დანერგვა, ზრდა, სიმწიფე და დაცემა) საფუძველზე. ამ მოდელში, FDI-ს განხორციელების საფუძველია ქვეყნებს შორის საქონელთა გაცვლის მოთხოვნა.

¹⁹ Матраева, Л. В. (2012). Анализ эволюции концепций прямых иностранных инвестиций в экономической науке (критический анализ), Ж. ВОПРОСЫ НОВОЙ ЭКОНОМИКИ. № 3 (23).

²⁰ vsei.ru/downloads/vne/n03-12.pdf 21.04.2018.

²¹ Transnational Corporations.(1999). United Nations. United Nations Conference on Trade and Development Division on Investment, Technology and Enterprise Development . Vol. 8. №2 ; Hymer, S. H. (1960): „The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment“. Cambridge, Mass.; Coase, R.H. (1937). The Nature of the Firm R. H. Coase Economica, New Series, Vol. 4, No. 16, pp. 386-405; Vernon, R. (1966). International Investment and International Trade in the Product Cycle. Quarterly Journal of Economics, 2, 190-207 .

კანადელი ეკონომისტის ს. ჰაიმერის (Stephen Herbert Hymer, 1939–1974) იდეები შემდგომში განავითარა ამერიკელმა ეკონომისტმა ჩ. კინდლბერგერმა (Charles Kindleberger, 1910–2003) და გ. დ. ჯონსონმა (Johnson, G.D., 1916-2003). მათი მოდელით²², უცხოელი ინვესტორი ნაკლებად ხელსაყრელ მდგომარეობაშია ადგილობრივთან შედარებით - ნაკლებად იცნობს ადგილობრივ ბაზარს, თამაშის წესებს, საჭიროებს ტრანსპორტირების მეტ დანახარჯებს, დგას მეტი რისკის წინაშე და ა.შ. აქედან გამომდინარე, მას სჭირდება დამატებითი მონოპოლიური უპირატესობები ადგილობრივ კონკურენტებთან შედარებით, რომელიც უზრუნველყოფს მის ზემოგებას. აქედან გამომდინარე, უცხოელი ინვესტორისთვის მონოპოლიური უპირატესობის მოპოვება შესაძლებელია: ადგილობრივ ბაზარზე არასრულყოფილი კონკურენციის არსებობის გამო; მასშტაბებში უპირატესობის გამო; მისთვის შეღავათიანი საკანონმდებლო ბაზის არსებობით და სხვ. ჩ. კინდლბერგერმა, უცხოელი ინვესტირების მონოპოლიური პირობების სტიმულირებისათვის, ადგილობრივ ბაზრებზე სრულყოფილი კონკურენციისაგან გადახრა დაასახელა; ნობელის პრემიის ლაურეატის (1977), შვედი ეკონომისტის ბერთილ ოლინის (B. Ohlin , 1899-1979) აზრით, ზემოგება პრემიაა საინვესტიციო რისკისთვის²³, რომელიც ე. ჩემბერლინის (Edward Hastings Chamberlin, 1899–1967) თეორიის მიხედვით, მონოპოლისტური კონკურენციის გამო წარმოიქმნება²⁴.

ერების კონკურენტული უპირატესობის თეორია დაამუშავა ამერიკელმა ეკონომისტმა მაიკლ პორტერმა (Michael Eugene Porter, 1947 -) ნაშრომში „ერების კონკურენტული უპირატესობანი“ (1990)²⁵. მან ათი წამყვანი სამრეწველო ქვეყნის მაგალითზე გამოიკვლია ექსპორტში ძირითადი წილის მქონე ასზე მეტი დარგის კონკურენტუნარიანობა და შეეცადა ეპასუხა კითხვებზე: რატომ იყვნენ რიგი კორპორაციები უცხოურ ბაზრებზე წარმატებულნი, რატომ იზიდავდა ზოგიერთი ქვეყანა გაცილებით მეტ უცხოურ ინვესტიციებს, რატომ ამაღლებდა ტეკ-ის ინვესტიციები ზოგიერთ ქვეყანაში და სექტორში ადგილობრივი კომპანიების ტექნოლოგიურ და ორგანიზაციულ ეფექტიანობას?

²² Kindleberger, C.: (1962). Foreign Trade and the National Economy. Yale; (1967); Europe's Postwar Growth. The Role of Labor Supply. Cambridge, Massachusetts; (1996) World Economic Primacy: 1500 – 1990. Oxford University Press.

²³ Ohlin, B.(1933) . Interregional and International Trade, Cambridge.

²⁴ Chamberlin, E. (1933).The Theory of Monopolistic Competition:: A Re-orientation of the Theory of Value, Harvard University Press.

²⁵ Porter, M.E. (1990, 1998). "The Competitive Advantage of Nations", Free Press, New York.

სიტუაციის ანალიზის შედეგად პორტერმა გამოყო ერის კონკურენტული უპირატესობების შემდეგი ფაქტორები: 1) ფირმების კორპორაციული სტრატეგია და მართვის კულტურა ...; 2) ფაქტორული პირობები; 3) მოთხოვნის პირობები, სტრუქტურა (შიგა, ზრდის დონე, მომხმარებელთა ყიდვითუნარიანობა, საერთაშორისო მობილურობა ...); 4) მიმღებ ქვეყანაში ტეკ-ს შესასვლელად მხარდამჭერი დარგების არსებობა.

ეკლექტიკური პარადიგმის მოდელი შემოგვთავაზა ბრიტანელმა ეკონომისტმა ჯ. დანინგმა (John Harry Dunning, 1927–2009) 1993 წელს²⁶, რომელიც ტრანსნეოროვნული თეორიების სხვადასხვა ელემენტებს შეიცავს²⁷. ამ მოდელში გამოიყოფა ფაქტორთა სამი ჯგუფი, რომელიც განსაზღვრავს ტრანსნეოროვნულობის დონეს და უცხოური აქტივების მოცულობას: 1) უცხოელი ინვესტორების (ტეკ) სპეციფიკური უპირატესობები ადგილობრივ კომპანიებთან შედარებით; 2) ტეკ-ს მიმღები ქვეყნის მიერ შეთავაზებული ხელსაყრელი ადგილობრივი პირობები, რომელიც შესამჩნევად გამოამჟღავნებს ამ ქვეყნების ლოკალურ ბაზრებზე მათ კონკურენტულ უპირატესობებს; 3) ინტერნეოროვნულობის შესაძლო ხარისხი ანუ თავისი კონკურენტების კონტროლი, თავის კორპორაციაში სიახლეების შენარჩუნება.

1994 წელს ჯ. დანინგმა ნიდერლანდელ მეცნიერ რ. ნარულთან (Rajneesh Narula, 1963 -) ერთად შემოგვთავაზა ინვესტიციური განვითარების თეორია²⁸, რომლის მიხედვით, ქვეყნის განვითარება გაივლის ხუთ ფაზას:

1) ქვეყნის საინვესტიციო განვითარება იმ პირობებში, როდესაც ქვეყანაში მხოლოდ დაბალტექნოლოგიური წარმოებაა და სახელმწიფო სამამულო ბაზარს უცხოური კონკურენციისაგან იცავს;

2) მეორე ფაზაზე ნელი ტემპით იზრდება უცხოური ინვესტიციები, ადგილობრივი ბაზარი და კონკურენტუნარიანობა, ეკონომიკური პოლიტიკა ნაწილობრივ ლიბერალიზდება;

²⁶ Dunning, J.H.(1993). Trade, location of economic activity and the multinational enterprise: a search for an eclectic approach. Journal The theory of transnational corporations. Volume 1, pp.183-218

²⁷ Dunning, J.H.(2000). The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE Activity. International Business Review 9 (2000) 163–190 . http://www.exeter.ac.uk/media/universityofexeter/internationalexeter/documents/iss/ Dunning_IBR_2000.pdf 21.04.2018.

²⁸ Dunning, J.H. and Narula, R. (1994). Transpacific Direct Investment and the Investment Development Path: The Record Assessed, Essays in International Business, May; Dunning, J.H. and Narula, R. (1994) The R&D Activities of Foreign Firms in the US, International Studies of Management and Organization, forthcoming.

3) მესამე ფაზაზე იწყება ინვესტიციების გადინება და ვლინდება ადგილობრივი ფირმების უპირატესობანი. უცხოური ინვესტიციებისადმი სახელმწიფო პოლიტიკა ლიბერალური, ეკონომიკა კი ექსპორტზე ორიენტირებული ხდება;

4) მეოთხე ფაზაზე FDI-ს გადინება აჭარბებს შედინებას, ქვეყანა ხდება ლიდერი ზოგიერთ მაღალტექნოლოგიურ დარგებში;

5) მესამე ფაზაზე FDI-ს გადინება და შედინება იზრდება, განმტკიცდება მსოფლიო ლიდერობა ინვესტიციებისადმი ლიბერალური პოლიტიკის და ექსპორტის წახალისების პირობებში.

1980-იან წლებში ამერიკელმა ეკონომისტებმა ნობელიანტმა (2008) პოლ კრუგმანმა (Paul Robin Krugman, 1953 -)²⁹ და კ. ლანკასტერმა (Kelvin John Lancaster, 1924-1999) შეიმუშავეს *მასშტაბის ეფექტზე დამყარებული საერთაშორისო ვაჭრობის ალტერნატიული მოდელი*. იგი ითვალისწინებს წარმოების ტექნოლოგიისა და ორგანიზაციის სრულყოფისას გრძელვადიანი საშუალო დანახარჯების შემცირებას გამოშვების ზრდის კვალდაკვალ, ანუ მასობრივი წარმოების შედეგად - ეკონომიას³⁰. ასეთი მიდგომით, ბევრი ქვეყანა პროპორციულად უზრუნველყოფილია წარმოების ძირითადი ფაქტორებით, ამიტომ მათთვის ხელსაყრელია ერთმანეთთან ვაჭრობა იმ დარგების სპეციალიზების პირობებში, რომლებისთვისაც დამახასიათებელია მასობრივი წარმოების ეფექტის არსებობა. ასეთი სპეციალიზებით შესაძლებელია გამოშვების გაფართოება, ფასების-დანახარჯების შემცირება; მასშტაბის ეფექტის რეალიზებისთვის აუცილებელია მასშტაბური მსოფლიო ბაზარი.

ამრიგად, უცხოური ინვესტიციებისადმი სხვადასხვა მიდგომების გაანალიზების შედეგად, შეიძლება დაეასკენათ, რომ თანამედროვე პერიოდში არ არსებობს არც ტრადიციული, არც თანამედროვე თეორია, რომელიც ამომწურავად დაასაბუთებს FDI-ს ნაკადების ზრდის განმაპირობებელ მიზეზებს და აქედან გამომდინარე, უმჯობესია გამოვიყენოთ სხვადასხვა კონცეფციების კრებსითი-სინთეზური მოდელი.

FDI-ს გაანგარიშების მეთოდოლოგიური საკითხები. მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის თანამედროვე ეტაპზე, გლობალური ფინანსური ბაზრების

²⁹ Krugman, P. R.: (1986) Strategic Trade Policy and the New International Economics. The MIT Press, Cambridge, Mass. London; (1989). Trade Policy and Market Structure. MIT Press, Cambridge, MA, London.

³⁰ <https://textbooks.studio/mirovaya-ekonomika-uchebnik/teoriya-effekta-masshtaba-25758.html>

ტენდენციებში სწორად ჩაწვდომა შეუძლებელია მეთოდოლოგიურად დასაბუთებული სტატისტიკური ინფორმაციის გარეშე. რამდენადაც ეკონომიკა სულ უფრო გლობალური ხდება, სტატისტიკური მეთოდიკა ადაპტირებული უნდა იყოს ახალ რეალობებთან, ისე, რომ შეინარჩუნოს სტატისტიკის ანალიტიკური ხარისხი. ცხადია, ვგულისხმობთ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების (FDI) სრულყოფილი სტატისტიკური მონაცემების არსებობასაც. ეს მიდგომა ეხება საქართველოსაც, რომლის ეკონომიკა ღია ტიპისაა და, რომელიც მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული უცხოურ ინვესტიციებზე.

როგორც ცნობილია, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსის მნიშვნელოვანი კომპონენტია, რომელიც 1997 წლიდან საქართველოში გაიანგარიშება საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიის³¹ „საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო“ (ვაშინგტონი, 1993, მე-5 გამოცემა), 2009 წლიდან კი „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ (სსფ, ვაშინგტონი, მე-6 გამოცემა, 2008) მიხედვით. გარდა ამისა, FDI-ის ზუსტი გაანგარიშებისთვის გამოიყენება „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სტანდარტული გაანგარიშება (ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია, ECD, პარიზი, 2008, მე-4 გამოცემა), ასევე, სსფ-ის მიერ გამოცემული „კოორდინირებული პირდაპირი ინვესტიციების გამოკვლევის სახელმძღვანელო“ (დეკემბერი, 2008). განსაზღვრულია, რომ FDI ერთი ქვეყნის რეზიდენტის მიერ სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე არსებული საწარმოს არანაკლებ 10%-იანი აქციების პაკეტის, წილის ფლობას ნიშნავს. FDI გულისხმობს არა მარტო სასტარტო კაპიტალის დაბანდებას, არამედ ასევე შემდგომ ოპერაციებს ინვესტორსა (ფიზიკურ-

³¹ 1) „საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა“. გაერო. ნიუ იორკი, აშშ, 2004წ. (International Merchandise Trade Statistics. United Nations, New York, 2004). geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/macro/International%20Merchandise%20Trade%20Statistics.pdf); 2) საგადასახდელო ბალანსის სახელმძღვანელო (საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, ვაშინგტონი, აშშ, 1993წ., მეხუთე გამოცემა) - http://geostat.ge/cms/site_images/files/georgian/methodology/macro/BPM5.pdf; 3) „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელო“. სსფ, ვაშინგტონი, აშშ, 2008წ., მეექვსე გამოცემა. - http://www.geostat.ge/cms/site_images/files/georgian/methodology/macro/BPM6.pdf; 4) „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სტანდარტული განსაზღვრება“. ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია, პარიზი, საფრანგეთი 2008წ., მე-4 გამოცემა geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/macro/Benchmark%20Definitions%20of%20FDI,%204th%20edition.pdf; 5) „კოორდინირებული პირდაპირი ინვესტიციების გამოკვლევის სახელმძღვანელო“. სსფ, ვაშინგტონი, აშშ, 2008წ. - geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/macro/The%20Coordinated%20Direct%20Investment%20Survey%20Guide.pdf 21.04.2018.

რი და იურიდიული-მათ შორის - სახელმწიფო) და პირდაპირი ინვესტირების საწარმოს შორის³².

FDI-ის ძირითადი წყაროებია:

- საქსტატის კვარტალური და წლიური პერიოდულობის სტატისტიკური გამოკვლევები საწარმოთა საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის შესახებ;

- ინფორმაცია საქართველოს ეკონომიკური და მდგრადი განვითარების სამინისტროდან და ასევე, აჭარის ა/რ-ის ფინანსთა და ეკონომიკის სამინისტროდან არარეზიდენტი სუბიექტების მიერ პრივატიზებული ობიექტების შესახებ;

- საქართველოს ეროვნული ბანკის ინფორმაცია ფინანსურ სექტორში-კომერციულ ბანკებში, სადაზღვევო კომპანიებსა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებში განხორციელებული FDI-ის შესახებ და სხვ.

გამოსაკვლევი საწარმოები, ობიექტები შეირჩევა შემდეგი ძირითადი კრიტერიუმების მიხედვით³³:

- საწარმოს ჰყავს არარეზიდენტი დამფუძნებელი;
- ახორციელებს ექსპორტ-იმპორტის ოპერაციებს;
- არარეზიდენტებისგან მიღებული აქვს სესხი ან მათზე მიცემული აქვს სესხი;
- დეპოზიტები განთავსებული აქვს არარეზიდენტ-ბანკებში;
- ფლობს არარეზიდენტი საწარმოს საწესდებო ან აქციონერული კაპიტალის 10% და მეტს;
- არარეზიდენტებს უწევს ან მათგან იღებს მომსახურებას.

FDI-ის ძირითადი კომპონენტებია³⁴ : აქციონერული კაპიტალი, რეინვესტიცია და სხვ. კაპიტალი; საქართველოში 1997 წლიდან მონაცემები მუშავდება ინვესტორი ქვეყნების, 2007 წლიდან კი ეკონომიკის სექტორების მიხედვით; წინასწარი მონაცემები ქვეყნდება ყოველკვარტალურად საანგარიშო პერიოდის დასრულებიდან 70-ე დღეს და ის ზუსტდება წლიური გამოკვლევის მონაცემების საფუძველზე მომდევნო წლის 15 აგვისტოს. დაზუსტებული მონაცემები ყოველთვის განსხვავებულია წინასწარისაგან. ამის ერთ-ერთი ყველაზე მთავარი მიზეზი ისაა, რომ საწარმოები წელიწადში ერთხელ წარადგენენ მოგება-ზარალის დაზუსტებულ მაჩვენებლებს. წინასწარ და დაზუსტებულ მონაცემებს შორის განსხვავება

³² geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/macro/FDI%20short%20methodology.pdf 21.04.2018.
³³ http://www.geostat.ge/cms/site_images/_files/georgian/methodology/macro/FDI%20mokle%20meTodologia_2017.pdf 20.05.2018.

კვარტალურ დინამიკაში ზოგიერთ შემთხვევაში 20%-ზე მეტია, რადგან FDI მსოფლიო ფიქსირებულ აქტივებში განხორციელებული ინვესტიცია არ არის. FDI-ის შემცირების მიზეზები შეიძლება იყოს: არარეზიდენტის მიერ წილის დათმობა რეზიდენტისათვის; არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორის რეკლასიფიკაცია პორტფელის ინვესტორად; რეზიდენტი საწარმოს მიერ არარეზიდენტი პირდაპირი ინვესტორის მიმართ არსებული ვალდებულებების შემცირება.

კვლევის პროცესში გამოყენებული იქნება საქართველოს ეროვნული ბანკისა და საქართველოს სტატისტიკურის სამსახურის ზოგიერთი მეთოდოლოგიური განმარტება საგარეო სექტორის მონაცემების შესახებ. კერძოდ: საგადასახდელო ბალანსი; საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ); საგადასახდელო ბალანსისა და სსპ-ის მონაცემთა გადასინჯვა. საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სტატისტიკის საანგარიშო ერთეულია აშშ დოლარი.

აღსანიშნავია, რომ მათ შესახებ სტატისტიკურ მონაცემთა ბაზის:

- მეთოდოლოგია გამომდინარებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ (მე-6 გამოცემა) მოთხოვნებიდან³⁵;

- ინფორმაციის წყაროა ქვეყანაში ცენტრალური (ეროვნული) ბანკის, მოქმედი კომერციული ბანკების, დაზღვევის კომპანიებისა და მიკროფინანსური ორგანიზაციების კვარტალური და თვიური ანგარიშგება უცხოური აქტივებისა და ვალდებულებების შესახებ; სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის - სხვადასხვა პერიოდულობის შერჩევითი კვლევები, ინფორმაცია საწარმოთა საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების შესახებ; სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზა; ეკონომიკური პროფილის სამინისტროებიდან ინფორმაცია ინვესტიციების შესახებ და სხვ.³⁶

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე:

1) ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსი არის დროის გარკვეულ პერიოდში (საქართველოში ყოველკვარტალურად) ქვეყანასა და დანარჩენ მსოფლიოს - რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის - ეკონომიკური ოპერაციების

³⁵ „Balance of Payments and International Investment Position Manual Sixth Edition (BPM6)“. International Monetary Fund. Washington, 2009. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> 25.05.2018.

³⁶ <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=304> ; <http://geostat.ge> 25.05.2018.

ამსახველი სტატისტიკური ანგარიშის მაჩვენებელი. იგი შედგება მიმდინარე ანგარიშის და კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიშისაგან:

- მიმდინარე ანგარიშში ასახულია მიმდინარე ოპერაციები რეზიდენტებსა და არარეზიდენტებს შორის, კერძოდ, საქონლითა და მომსახურებით ვაჭრობა, შრომითი და საინვესტიციო შემოსავლები, მიღებული და გაცემული ტრანსფერები;
 - ფინანსური ანგარიშში ასახავს რეზიდენტების მიერ საზღვარგარეთ განხორციელებულ ინვესტიციებს და არარეზიდენტების მიერ საქართველოში განხორციელებულ ინვესტიციებს (ისინი იყოფიან პირდაპირ და პორტფელურ ინვესტიციებად და ფინანსურ წარმოებულებად, სხვა ინვესტიციებად და რეზერვის აქტივებად);
- 2) თითოეული ქვეენისათვის მნიშვნელოვანია *საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის (სსპ)* [International investment position, IIP] მაჩვენებელი, რომელიც:
- ასახავს საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების მაჩვენებლებს, მათ შორის სხვაობას (*წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია*);
 - ეკონომიკის სექტორების (ეროვნული ბანკი, დეპოზიტური კორპორაციები ეროვნული ბანკის გარდა, სამთავრობო და სხვ. სექტორები) სხვადასხვა ვალდებულებებია.

ოფიციალური ინფორმაციით, სსპ-ს მუხლები, ისე, როგორც საგადასახდელო ბალანსების მუხლები, მოიცავს:

- ა. პირდაპირ ინვესტიციებს; ბ. პორტფელურ ინვესტიციებს; გ. ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა (სააქციო კაპიტალი, ნაღდი ფული და დეპოზიტები, სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და სტანდარტული საგარანტიო სქემები ვაჭრობის კრედიტები და ავნსები...) და სარეზერვო აქტივებს.

სსპ პერიოდის ბოლოს იაგარიშება: როგორც ნაშთი პერიოდის დასაწყისში დამატებული პერიოდის განმავლობაში მომხდარი ოპერატიული ცვლილება, გაცვლითი კურსისა და ფასის სხვა ცვლილება. ამასთან, ეკონომიკის ფინანსურ აქტივებს და ვალდებულებებს შორის სხვაობა წმინდა წმინდა *საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია*ა. იგი შეიძლება იყოს წმინდა კრედიტული (+) ან წმინდა დებეტური (-);

3) საგადასახდელო ბალანსისა და საინვესტიციო პოზიციის მონაცემთა გადამსინჯვათავდაპირველად (2007 წლამდე) ეს სტატისტიკის სამსახურის პროგნოზი იყო. საქართველოში პირველი საგადასახდელო ბალანსი 1995 წელს შემუშავდა. ამჟამად, ეროვნული ბანკის საიტზე იგი ხელმისაწვდომია. საქართველოს ეროვნული ბანკი დაწესებული 2014 წლის პირველი კვარტალიდან, საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სტატისტიკას აწარმოებს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (სსფ) მიერ 2009 წელს გამოშვებული „საგადასახდელო ბალანსისა და საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის სახელმძღვანელოს“ (BPM6) მე-6 გამოცემის შესაბამისად.

ამრიგად, ყველა ცივილიზებულ ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI), საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (IIP) გაიანგარიშება საერთაშორისოდ აპრობირებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე, რომლებსაც ადასტურებენ, რომ გრძელვადიან პერიოდში, როგორც წესი, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა წლის მეორე ნახევარში აჭარბებს წლის პირველ ნახევარში დაფიქსირებულ ანალოგიურ მაჩვენებლებს.

1.2. საკანონმდებლო ბაზა

საქართველოში ისე, როგორც სხვა ქვეყნებში სტაბილური ეკონომიკური ზრდის მიღწევის ერთერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობა არის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI). როგორც წესი, პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციაში, როგორც უკვე აღინიშნა, იგულისხმება ერთი ქვეყნის რეზიდენტის მიერ სხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე განლაგებულ საწარმოში წილის (მინიმუმ 10%) საკუთრებაში ფლობა და მისი მართვა.

ინვესტიციების შესახებ საქართველოში მიღებულია შემდეგი უმნიშვნელოვანესი კანონები:

- საქართველოს რესპუბლიკის კანონი „უცხოური ინვესტიციების შესახებ“ (1991);
- საქართველოს კანონი საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ (1996);

- საქართველოს კანონი საქართველოს ეროვნული საინვესტიციო სააგენტოს შესახებ (2002);
- საქართველოს კანონი ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ (2006);
- საქართველოს კანონი სააქციო საზოგადოების საპარტნიორო ფონდის შესახებ და სხვ.

საქართველოში დამოუკიდებელობის აღდგენის საწყის ეტაპზევე ქვეყანაში დაიწყო ინტენსიური სამუშაოები უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად, გადაიდგა კონკრეტული ნაბიჯებიც წამახალისებელი საკანონმდებლო ბაზის შესაქმნელად. კერძოდ, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილებით, 1991 წლის 1 სექტემბრიდან ამოქმედდა საქართველოს რესპუბლიკის კანონი „*უცხოური ინვესტიციების შესახებ*“ [(25.07.1991)³⁷].

საქართველოს პარლამენტის დადგენილებით, ძალადაკარგულად ჩაითვალა „*უცხოური ინვესტიციების შესახებ*“ საქართველოს რესპუბლიკის 1991 წლის 25 ივლისის კანონი და მინისტრთა კაბინეტს დაევალა ერთი თვის ვადაში *უცხოური ინვესტიციების სააგენტოს ჩამოყალიბება*³⁸.

საქართველოში უცხოური და ადგილობრივი ინვესტიციების განხორციელების სამართლებრივი საფუძვლები, მათი დაცვის გარანტიები განისაზღვრა 1996 წლის 12/11 მიღებული კანონით: *საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ*³⁹. ამ კანონის მიხედვით:

- ინვესტიციად მიიჩნევა ყველა სახის ქონებრივი და ინტელექტუალური ფასეულობა ან უფლება, რომელიც დაბანდდება და გამოიყენება შესაძლო მოგების მიღების მიზნით საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებულ სამეწარმეო საქმიანობაში (მუხლი 1. პ.1.);
- საინვესტიციო საქმიანობის სუბიექტი-ინვესტორია ფიზიკური ან იურიდიული პირი, აგრეთვე საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც ახორციელებს ინვესტირებას საქართველოში. ასევე, უცხოელ ინვესტორად ითვლება: უცხოეთის სახელმწიფოს მოქალაქე; მოქალაქეობის არმქონე პირი, რომელიც

³⁷ <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/37594> . 29.05.2018.

³⁸ <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/37594> 29.05.2018.

³⁹ http://www.mrdi.gov.ge/sites/default/files/sakartvelos_kanoni_investiciebis_saxelmcipi_mxardacheris_shesaxeb.pdf 29.05.2018.

არ ცხოვრობს საქართველოს ტერიტორიაზე; საქართველოს მოქალაქე, რომელიც მუდმივად ცხოვრობს საზღვარგარეთ; იურიდიული პირი, რომელიც რეგისტრირებულია საქართველოს საზღვრებს გარეთ. (მუხლი 2. პ.1-2);

- საქართველოს ტერიტორიაზე ინვესტიცია შეიძლება განხორციელდეს საკუთრების ნებისმიერი ფორმის ობიექტებში, რომლებშიც ინვესტირება აკრძალული არ არის (მუხლი 2. პ. 3).

კანონის მესამე მუხლის მიხედვით, საქართველოში უცხოელი ინვესტორის უფლებები და გარანტიები არ შეიძლება იყოს იმ უფლებებზე და გარანტიებზე ნაკლები, რომლითაც სარგებლობს საქართველოს ფიზიკური და იურიდიული პირი.

კანონით ინვესტიციის დაცვა გარანტირებულია-ინვესტიციის ჩამორთმევა დასაშვებია მხოლოდ კანონით პირდაპირ დადგენილ შემთხვევებში, სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან ორგანული კანონით დადგენილი გადაუდებელი აუცილებლობისას და მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით (მუხლი 7-2); გადაწყვეტილება ინვესტიციის ჩამორთმევის შესახებ, აგრეთვე კომპენსაციის პირობები შეიძლება გასაჩივრდეს საქართველოს სასამართლოში, თუ მხარეთა შეთანხმებით ან საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. (17.07.2009 1539) (მუხლი 4). ინვესტიციების ხელშეწყობის მიზნით, მოქმედებს საქართველოს საინვესტიციო ცენტრი (მუხლი 6).

კანონის მე-9 მუხლით დადგენილია ინვესტირებისათვის აკრძალული სფეროები:

- ა-ბ) ბირთვული, ბაქტერიოლოგიური და ქიმიური იარაღის შექმნაში, წარმოებაში, გავრცელებაში და გამოცდის პოლიგონების მშენებლობაში;
- გ) უცხო ქვეყნებიდან ბირთვული და ტოქსიკური ნარჩენების ჩამარხვა-გაუვნებლობის მიზნით შემოტანაში;
- დ) ადამიანის კლონირებასთან დაკავშირებულ სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების ჩატარებაში;
- ე) ნარკოტიკული საშუალებების წარმოებაში და სხვ.

ინვესტორს შეუძლია სამუშაოზე მიიღოს უცხოელი საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად. უცხოელს, გადასახადებისა და სავალდებულო მოსაკრებლების გადახდის შემდეგ, შეუძლია მის მიერ მიღებული შემოსავლების საზღვარგარეთ დაუყოვნებელი და შეუფერხებელი გატანა. (მუხლი 10. პ.1). ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, არ არის დაწესებული საწარმოს ხელმძღვანელ

ორგანოებში სავალდებულოდ ასარჩევ ან დასანიშნ საქართველოს მოქალაქეთა აუცილებელი მინიმალური რიცხოვნობა.

ზემოაღნიშნული ნორმა ვეფიქრობთ დამატებით განხილვას საჭიროებს, რამდენადაც მიმდინარე გლობალურ კონკურენციაში ადგილობრივი პერსონალი ამ ეტაპზე ხშირად ნაკლებად კონკურენტუნარიანია უცხოელებთან შედარებით.

ბევრ შეკითხვას ბაღებს კანონის მოთხოვნა: მუშაკთა სოციალური დაზღვევის, სოციალური და საპენსიო უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი გადასახადებისა და შენატანების გადასახადის შესახებ კანონის მოთხოვნა არ ვრცელდება იმ უცხოელ მუშაკებზე, რომლებიც მუდმივად არ ცხოვრობენ საქართველოში. (მუხლი 10. 3.2).

საქმე ისაა, რომ უცხოელი ჯერ ერთი, იკავებს სამუშაო ადგილს და მეორე, არ იხდის გადასახადებსა და შენატანებს. ქვეყნისათვის ადგილობრივი მუშახელის დასაქმებაა უფრო სარგებლიანი, მითუმეტეს, რომ იგი დასაქმების შემთხვევაში, საშემოსავლო გადასახადს იხდის.

უცხოური ინვესტიციებით შექმნილ საწარმოებს, რომლებმაც ამ კანონის ძალაში შესვლამდე მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად აიღეს უცხოური ინვესტიციის ლიცენზია, მისი გაცემის დღიდან 5 წლის განმავლობაში შეუნარჩუნდათ „უცხოური ინვესტიციების შესახებ“ 1995 წლის 30 ივნისის საქართველოს კანონით გათვალისწინებული შეღავათები. (მუხლი 13).

საქართველოს კანონით საქართველოს ეროვნული საინვესტიციო სააგენტოს შესახებ (19.06.2002)⁴⁰ განისაზღვრა:

- სახელმწიფო საწარმო-საინვესტიციო პოლიტიკის სფეროში არსებული საჯარო მიზნების განხორციელების ორგანიზაციულ-სამართლებრივი პრინციპები და მათი განხორციელების კონკრეტული მექანიზმი. (მუხლი 1-1);
- საქართველოს ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ინდიკატური გეგმით განსაზღვრული პრიორიტეტების შესაბამისი საწარმო-საინვესტიციო პროექტების დაფინანსებისთვის გამოყოფილი ფულადი სახსრების ეფექტიანი ხარჯვის მექანიზმის შექმნა და მათი მართვის უზრუნველყოფა. (მუხლი 2-ა);
- საქართველოს ეროვნული საინვესტიციო სააგენტოს (შემდგომში – სააგენტო) შექმნა (მუხლი 4-1), რომელიც ანგარიშვალდებულია საქართველოს ეკონომი-

⁴⁰ <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/2763422> 25.04.2018.

მიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს წინაშე ყოველწლიური ანგარიშის წარდგენით (მუხლი 4-12-ვ);

- მისი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებებია (მუხლი 4):

ა. პოტენციურ ინვესტორებთან მოლაპარაკებების წარმოება საწარმო-საინვესტიციო პროგრამების განხორციელებისათვის საჭირო ინვესტიციებისა და გრანტების მოზიდვის მიზნით;

ბ. იმ კრიტერიუმების განსაზღვრა, რომლებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს საწარმო-საწარმო-საინვესტიციო პროექტის განხორციელებაში მონაწილეობის უფლების მისაღებად;

გ. საწარმო-საინვესტიციო პროექტის წარმდგენი ორგანიზაციისათვის საექსპერტო და საკონსულტაციო-სარეკომენდაციო მომსახურების გაწევა და სხვ.

- სააგენტოს ხელმძღვანელობს დირექტორი და მეთვალყურეთა საბჭო (მუხლი 5-6).

- სააგენტოს სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობაში შედიან სს „საპარტნიორო ფონდის“ აღმასრულებელი დირექტორი (თავმჯდომარე), საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის მოადგილე და საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მოადგილე. (5.07.2012).

საქართველოს კანონმდებლობაში უმნიშვნელოვანესია (30.06.2006) *კანონი „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“⁴¹*. მისი მიზანია ინვესტირების ხელშეწყობა სამართლებრივი ბაზის შექმნით. კანონი ვრცელდება ნებისმიერ განხორციელებულ უცხოურ და ადგილობრივ ინვესტიციაზე საქართველოში. სახელმწიფოს სახელით ინვესტიციების მხარდაჭერა უნდა უზრუნველყოს საქართველოს ეროვნული საინვესტიციო სააგენტომ, რომლის საქმიანობას აკონტროლებს საქართველოს ეკონომიკის სამინისტრო. სააგენტო ფასიან საწყისებზე (გარდა განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციისა) ემსახურება ინვესტორს საინვესტიციო საქმიანობასთან დაკავშირებული უფლებამოსილების განხორციელებაში და მომსახურების საფასურს განსაზღვრავს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტრო.

ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერას უზრუნველყოფს საქართველოს მთავრობა. საქართველოს ეროვნული საინვესტიციო სააგენტოს მეშვეობით, რომელ-

⁴¹ <http://szs.gov.ge/res/docs/2014051412012829213.pdf> 21.04.2018.

საც (მუხლი 3. პ.1-3), უფლება აქვს იყოს ინვესტორის წარმომადგენელი ადმინისტრაციულ ორგანოებთან და სხვა პირებთან ურთიერთობებში შესაბამისი ხელშეკრულების საფუძველზე. მომსახურების საფასური განისაზღვრება სააგენტოს სამეთვალყურეო საბჭოსთან შეთანხმებით. მისი გადახდისგან თავისუფლება განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციების განხორციელება, რომელიც ფუნქციონალური და სტრატეგიული თვალსაზრისით, მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. (მუხლი 9. პ.1). ასევე, განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსი ენიჭება მაღალმთიან რეგიონებში განხორციელებულ ინვესტიციას, რომელიც ფუნქციონალური და სტრატეგიული თვალსაზრისით, დადებით ზეგავლენას ახდენს ადგილობრივი ეკონომიკისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. (მუხლი 9. პ.2).

კანონის მიხედვით, განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსის მინიჭება ხდება საქართველოს მთავრობის განკარგულებით. ამ სტატუსის მისანიჭებლად ინვესტორი საქართველოს მთავრობას წარუდგენს საინვესტიციო განაცხადს, რომელსაც უნდა დაერთოს ინვესტიციის განხორციელების დეტალური გეგმა. განაცხადის წარდგენიდან 1 თვის ვადაში საქართველოს მთავრობა იღებს გადაწყვეტილებას ინვესტიციისთვის შესაბამისი სტატუსის მინიჭების შესახებ. (მუხლი 10. პ.1-2).

განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსის მინიჭებისას საქართველოს მთავრობასა და ინვესტორს შორის ფორმდება ხელშეკრულება, რომლითაც განისაზღვრება ინვესტიციის პირობები. ინვესტორს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების უზრუნველსაყოფად ეკისრება ინვესტიციების განხორციელების საგარანტიო თანხის (ინვესტიციების მთლიანი მოცულობის 2%-ის) დეპონირება, ან შესაბამისი საბანკო გარანტიის წარდგენა. (მუხლი 10. პ. 4-5).

განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინვესტიციის სტატუსი მოქმედებს საქართველოს მთავრობის განკარგულებით განსაზღვრული ვადით, თუმცა, ეს სტატუსი უქმდება, თუ ინვესტორმა ვერ შეასრულა ამ კანონის შესაბამისად გაფორმებული ხელშეკრულების პირობები. (მუხლი 12. პ. 1, 2).

საქართველოს კანონის, სააქციო საზოგადოება „საპარტნიორო ფონდის შესახებ,“ (08.04.2011)⁴² მიხედვით:

- (მუხლი 1.1.) სააქციო საზოგადოება საპარტნიორო ფონდი (02.03.2012.). (შემდგომ – ფონდი) არის „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით სახელმწიფოს მიერ დაფუძნებული სააქციო საზოგადოება;
- ს. ს. „საპარტნიორო ფონდი“⁴³ სახელმწიფო საინვესტიციო ფონდის სახით, დაარსდა 2011 წელს. იგი შეიქმნა სატრანსპორტო, ენერგეტიკისა და ინფრასტრუქტურის სფეროში არსებული ზოგიერთი მსხვილი სახელმწიფო საწარმოების კონსოლიდაციის ბაზაზე. მისი მიზანია საქართველოში ინვესტიციების წახალისება საინვესტიციო პროექტების განვითარების საწყის ეტაპზე თანამონაწილეობის გზით (კაპიტალში თანაინვესტირება, სუბორდინირებული სესხი და ა.შ.). ფონდი მართავს აქტივებს და მონაწილეობს სხვადასხვა საინვესტიციო პროექტებში;
- ფონდის აქტივების პორტფელში შედის: „საქართველოს რკინიგზა“ (100% წილი), „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ (100% წილი), „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“ (100% წილი), „ელექტრო-ენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი“ (100% წილი), ს.ს. „თელასი“ (24.5% წილი).
- ფონდის მიზნებია (მუხლი 1.4.): ინვესტიციების მოზიდვა; შეფერხებული პროექტების დასრულებისთვის ხელშეწყობა და ახალი პროექტების შემუშავება ან/და დაფინანსება; განხორციელებულ პროექტებში არსებული თავისი კუთვნილი წილის/აქციების განკარგვა და სხვ.

„ფონდმა“ საინვესტიციო პროექტი უნდა განიხილოს იმ შემთხვევაში, თუ მისი ღირებულება სოფლის მეურნეობის სფეროში იქნება მინიმუმ 5 მლნ ლარი, ხოლო არასასოფლო-სამეურნეო სფეროში მინიმუმ 30 მლნ ლარი, თუკი ფონდის სამეთვალყურეო საბჭო სხვაგვარად არ გადაწყვეტს. (02.03.2012). (მუხლი 2.2.). ამასთან, პროექტის მონაწილემ უნდა წარადგინოს საბანკო გარანტია საინვესტიციო თანხის მინიმუმ 10%-ის ოდენობით. (23.12.2011); ფონდი არ განიხილავს ისეთ პროექტებს,

⁴² http://www.fund.ge/geo/who_we_are/4ss 20.04.2018.

რომლებიც უშუალოდ შეეხება მომსახურების სფეროს, თუ ფონდის სამეთვალყურეო საბჭო სხვაგვარად არ გადაწყვეტს (მუხლი 2; 3-4).

„ფონდის“ დაფინანსების წყარო შეიძლება (02.03.2012.) იყოს (მუხლი 3): საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებიდან მოზიდული გრანტები, სესხები (რომელთა დაბრუნებისთვისაც ფონდი თავადაა პასუხისმგებელი); განხორციელებული ინვესტიციებიდან მიღებული შემოსავალი; სახელმწიფოს მიერ ფონდისათვის გადაცემული კომპანიების ან/და უშუალოდ ფონდის მიერ დაფუძნებული კომპანიების დივიდენდები; წილებისა და ფასიანი ქაღალდების გაყიდვით მიღებული შემოსავალი; ფონდის დამფუძნებლის შენატანები ფონდის კაპიტალში და სხვ. კანონის მესამე მუხლის (პ.3) მიხედვით, ფონდის პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლა მთელი მისი ქონებით და სახელმწიფომ, როგორც ფონდის აქციონერმა პასუხი არ უნდა აგოს ფონდის ვალდებულებებისათვის. (02.03.2012. 5746).

„ფონდის“ მიერ პროექტის დაფინანსება ხორციელდება კერძო სექტორის თანადაფინანსებით. პროექტის განხორციელების შემდეგ ფონდი ახდენს თავისი წილის არანაკლებ 25%-ის განკარგვას. (23.12.2011) (მუხლი 4.)

„ფონდის“ მმართველობითი ორგანოებია (მუხლი 5): სამეთვალყურეო საბჭო (ხელმძღვანელობს საქართველოს პრემიერ-მინისტრი) და აღმასრულებელი ორგანო; ფონდის საკონსულტაციო ორგანოა საინვესტიციო საბჭო.

„ფონდის“ სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე საქართველოს მთავრობას წელიწადში ერთხელ წარუდგენს ანგარიშს წლის განმავლობაში ფონდის მიერ განხორციელებული საქმიანობის შესახებ. ფონდი ვალდებულია ყოველ წელს გამოაქვეყნოს წლიური აუდიტური ფინანსური ანგარიშგების ფორმა.) [მუხლი 9., (02.03.2012.).

ქვეყნები ცდილობენ უკეთესი პირობების შექმნას უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად და მოგების რეინვესტირების ხელშესაწყობად. ამ მიზნით საქართველომ ესტონური გამოცდილებაზე დაყრდნობით, მიმდინარე წლიდან დაადგინა და აამოქმედა საგადასახადო კოდექსში წესი, რომლის მიხედვით, ინვესტორებმეწარმეები თავისუფლდებიან მოგების გადასახადისაგან თუ ისინი არ გაანაწილებენ შემოსავლებს და შესაბამისად მათი კომპანიებიდან მისაღები შემოსავლის (მოგების, დივიდენდის). პოსტსაბჭოური წვეყნები ზოგჯერ (მაგ. რუსეთი) პირიქით

აწესებს ბარიერებს ქვეყნიდან ინვესტორთა ფულად გზავნილებზე, რაც ხელს არ უწყობს ახალი ინვესტიციების მოზიდვას.

პოსტსაბჭოთა ქვეყნების, მათ შორის საქართველოში მოქმედი საინვესტიციო კანონმდებლობა სისტემატურად საჭიროებს განახლებას მიმდინარე ახალი საერთაშორისო რეალიების გათვალისწინებით⁴⁴. ამ მიზნით, მიზანშეწონილია საქართველოში კიდევ უფრო დაიხვეწოს კანონმდებლობა ადგილობრივი და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სტიმულირებისათვის, რომელიც კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებების მუხედავად, ინვესტორისთვის უზრუნველყოფს მოქმედი ლიბერალური ნორმებისა და შეღავათების შენარჩუნებას გარკვეული ვადით.

დასკვნა:

- 1) საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის წასახალისებლად, დამოუკიდებლობის აღდგენისთანავე დაიწყო შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნაზე ზრუნვა, გადაიდგა პირველი ნაბიჯებიც, შემდგომში კი ამ მიმართულებით ინტენსიური სამუშაოები წარიმართა, ამ კანონმდებლობაზე მუშაობა მიმდინარეობს ამჟამადაც.
- 2) მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ საქართველოში უცხოელი ინვესტორის უფლებები და გარანტიები არ შეიძლება იყოს იმ უფლებებზე და გარანტიებზე ნაკლები, რომლითაც სარგებლობს საქართველოს ფიზიკური და იურიდიული პირი. თუმცა, აქ სიფრხილეც გვმართებს, რადგან თუ სამამულო ინვესტორის საკუთრება დაუცველია, მაშინ ეს შეიძლება შეეხოს უცხოელ ინვესტორსაც;
- 3) უცხოელი ინვესტორისთვის პოზიტიურია, რომ მას შეუძლია სამუშაოზე მიიღოს უცხოელი მუშახელი ადგილობრივი კანონმდებლობის შესაბამისად. აღნიშნული ნორმა ვფიქრობთ დამატებით განხილვას საჭიროებს, რამდენადაც მიმდინარე გლობალურ კონკურენციაში ადგილობრივი პერსონალი ამ ეტაპზე სწორად ნაკლებად კონკურენტუნარიანია უცხოელებთან შედარებით;
- 4) დამატებით განხილვებს საჭიროებს ასევე, მოქმედი კანონის მოთხოვნა: მუშახელის სოციალური დაზღვევის, სოციალური და საპენსიო უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი გადასახადებისა და შენატანების გადასახადის შესახებ კანონის მოთხოვნა არ ვრცელდება იმ უცხოელ მუშახელზე, რომლებიც

⁴⁴ საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია: საქართველო - 2020 - http://www.economy.ge/uploads/news/giorgi_kvirkashvili/Strategy2020.pdf 21.04.2018.

მუდმივად არ ცხოვრობენ საქართველოში. საქმე ისაა, რომ ქვეყანაში დასაქმებული უცხოელი არ იხდის „სოციალურ გადასახადებს“ და შენატანებს, მაგრამ ქვეყნისათვის ადგილობრივი მუშახელის დასაქმება კი გაზრდიდა საბიუჯეტო შემოსავლებს;

- 5) გაუმართლებელია, რომ კერძო სამართლის იურიდიულ პირს - სააქციო საზოგადოების მართვის ორგანოს-სამეთვალყურეო საბჭოს ხელმძღვანელობდეს უმაღლესი რანგის პოლიტიკური თანამდებობის პირი პრემიერ - მინისტრი, მითუმეტეს, რომ კანონმდებლობა კრძალავს საჯარო მოხელეების მონაწილეობას სამეწარმეო საქმიანობაში;
- 6) კერძო სამართლის იურიდიულ პირს - სააქციო საზოგადოება საპარტნიორო ფონდი უფლებამოსილებაში არ უნდა შედიოდეს საჯარო ფუნქციების განხორციელება: განკარგოს განხორციელებულ პროექტებში არსებული თავისი კუთვნილი წილი/აქციები; მიიღოს საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებიდან სახელმწიფო გარანტიით მოზიდული გრანტები;
- 7) „ფონდს“, როგორც ერთ-ერთ სააქციო საზოგადოებას, არ უნდა შეეძლოს მაგ. „რკინიგზის“, „თელასის“ და სხვ. წილების მართვა, მათგან დივიდენდების მიღება , რაც კანონმდებლობით, სახელმწიფო ქონების მართვის სამსახურის კომპეტენციას განეკუთვნება;
- 8) წინააღმდეგობრივია ასევე, კანონის მესამე მუხლის (პ.3) მოთხოვნა, რომ ფონდის პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლა მთელი მისი ქონებით და სახელმწიფომ, როგორც ფონდის აქციონერმა პასუხი არ უნდა აგოს ფონდის ვალდებულებებისათვის. (02.03.2012. 5746), ეს მაშინ, როდესაც სწორედ სახელმწიფო, როგორც ფონდის დამფუძნებელია არაპირდაპირი გზით პასუხისმგებელი თავისი წილით კრედიტორების წინაშე და სხვ.

თავი 2. გლობალური ეკონომიკური ტენდენციები და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები

2.1. გლობალური ეკონომიკური ინდიკატორები

გლობალური ეკონომიკის მასშტაბები განუხრელად ფართოვდება, თუმცა ეს განვითარება პრობლემების გარეშე როდია. (11-14). მსოფლიოში მშპ-ს ჯამური მაჩვენებელი მაქსიმალური იყო: 2014 წელს (\$78. 377 ტრლნ; 2015 წელს - \$73.89 ტრლნ; 1990 წელს - \$22.517 ტრლნ). ეს ნიშნავს, რომ მსოფლიო ეკონომიკა 2014 წელს, 1990 წელთან შედარებით, 3.48 ჯერ გაიზარდა. (ცხრილი 1; გრაფიკი: 1-5).

ცხრილი 1. მსოფლიო ეკონომიკის ინდიკატორები, 1990-2016 წწ.

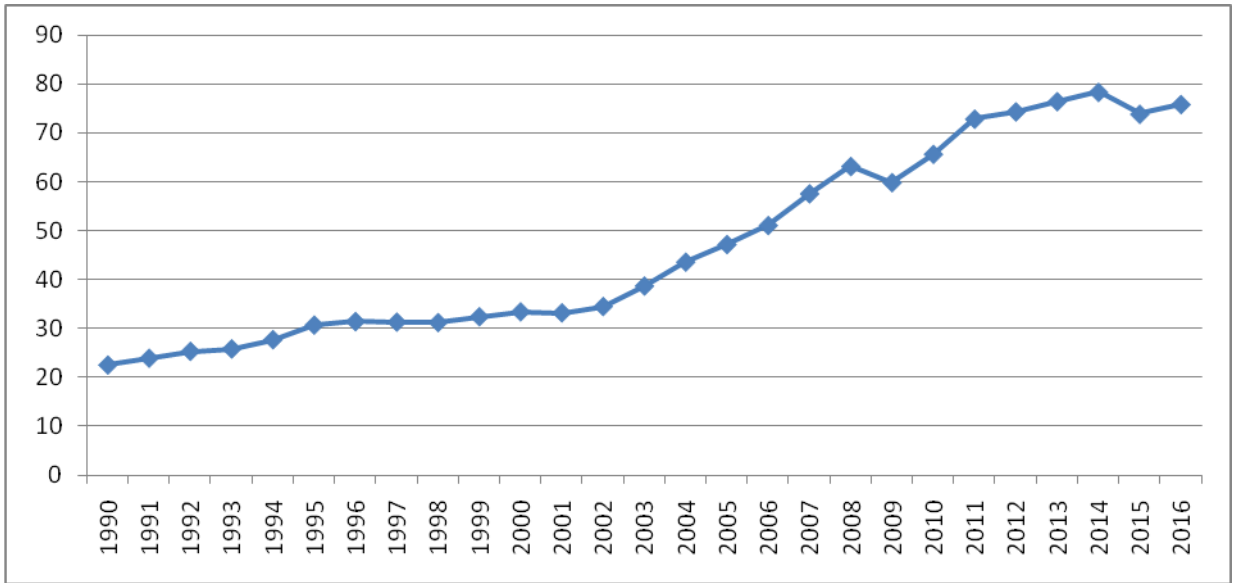
წელი	ჯამური მშპ (ტრლნ \$)	ჯამური მშპ-ს საშუალო წლიური ზრდა (%)	მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე (\$)	ინფლაცია, სამომხმარებლო ფასები (წლიური %)	უმუშევრობის დონე (%)
1990	22.5	3.0	4 262	8.5	-
1991	23.9	1.4	4 442	9.3	5.8
1992	25.3	1.8	4647	7.8	5.7
1993	25.8	1.7	4656	8.0	5.7
1994	27.7	3.0	4 927	10.3	5.9
1995	30.7	3.0	5 386	9.3	5.9
1996	31.4	3.3	5425	7.0	6.0
1997	31.3	3.8	5 335	5.6	6.1
1998	31.2	2.4	5 240	5.2	6.3
1999	32.4	3.3	5 362	3.3	6.4
2000	33.4	4.3	5460	3.6	6.3
2001	33.2	2.0	5 359	4.0	6.2
2002	34.5	2.2	5 496	3.1	6.2

2003	38.7	2.9	6 096	3.3	6.2
2004	43.6	4.5	6 780	3.6	6.1
2005	47.2	3.8	7 247	4.2	5.9
2006	51.1	4.4	7 754	4.5	5.6
2007	57.6	4.3	8 628	5.1	5.3
2008	63.2	1.8	9 345	9.0	5.5
2009	59.9	-1.7	8 748	2.9	5.9
2010	65.7	4.4	9 482	3.5	5.8
2011	72.9	3.1	10 407	5.0	5.6
2012	74.4	2.5	10 410	3.8	5.6
2013	76.5	2.5	10 664	2.7	5.6
2014	78.4	2.7	10 795	2.5	5.4
2015	73.9	2.6	10 058	1.5	5.5
2016	75.9	2.5	10 191	1.7	5.5

შედგენილი: worldbank.org/indicator 09.05.2018.

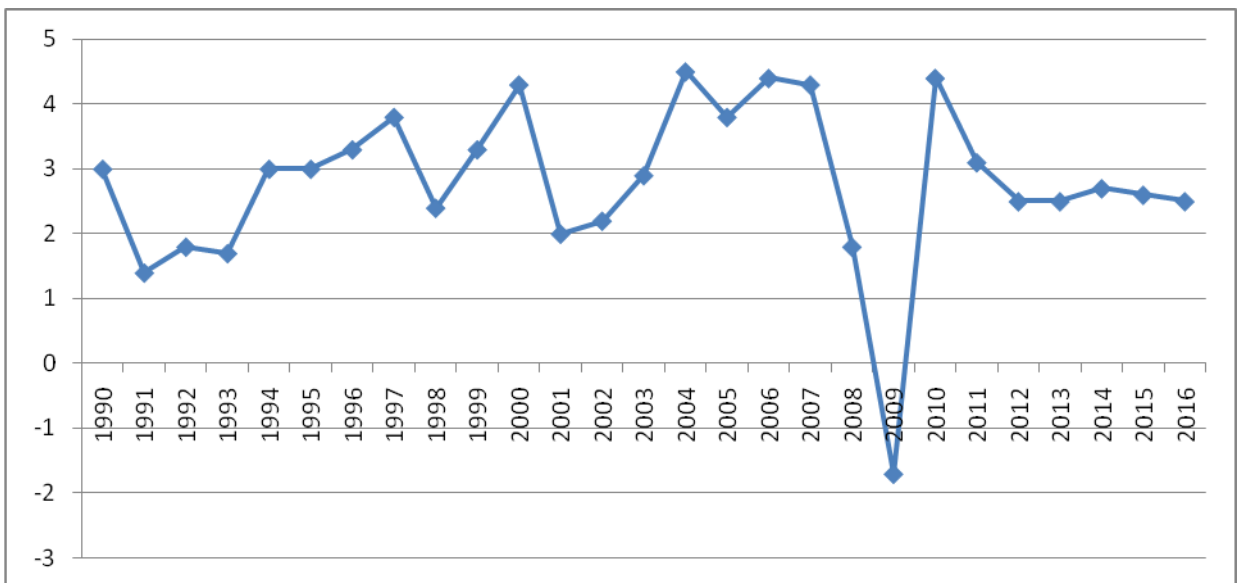
ზემოაღნიშნული მონაცემებიდან გამომდინარე, 1990-2016 წლებში: ჯამური მსოფლიო მშპ გაიზარდა 3.7-ჯერ (გრაფიკი 1), მშპ-ს საშუალო წლიური ზრდა მერყეობს საშუალოდ 3-2.5%-ს ფარგლებში (გრაფიკი 2), მშპ მოსახლეობის 1 სულზე გაიზარდა 2.4-ჯერ (გრაფიკი 3), საშუალო წლიური ინფლაცია მერყეობს 8.5%-დან - 1.7%-ის ფარგლებში (გრაფიკი 4); უმუშევრობის დონე - 5-6%-ს ფარგლებში.

გრაფიკი 1. მსოფლიო ჯამური მშპ (მიმდინარე \$, 1990-2016 წწ. წწ.

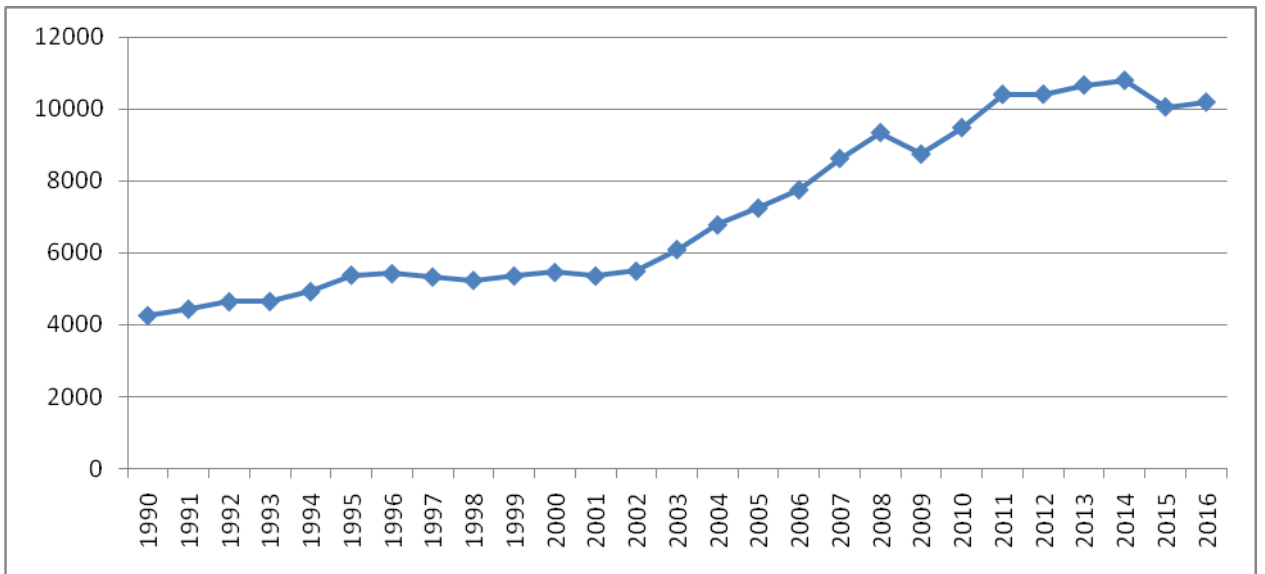
შედეგ.: worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2015&start=1990&view=chart
08.05.2018.

გრაფიკი 2. მსოფლიო ჯამური მშპ-ს საშუალო წლიური ზრდა (%), 1990-2016 წწ.

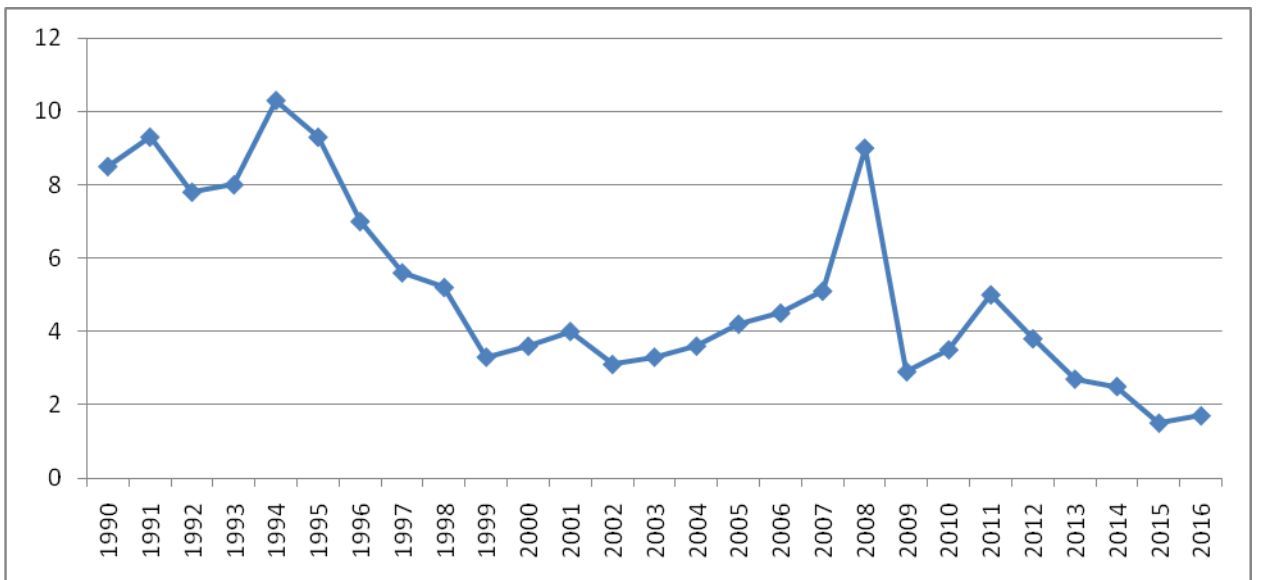
გაანგარიშებული: worldbank.org/indicator 08.05.2018.

გრაფიკი 3. მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე მსოფლიოში, 1990-2016 (მილიონარე \$)

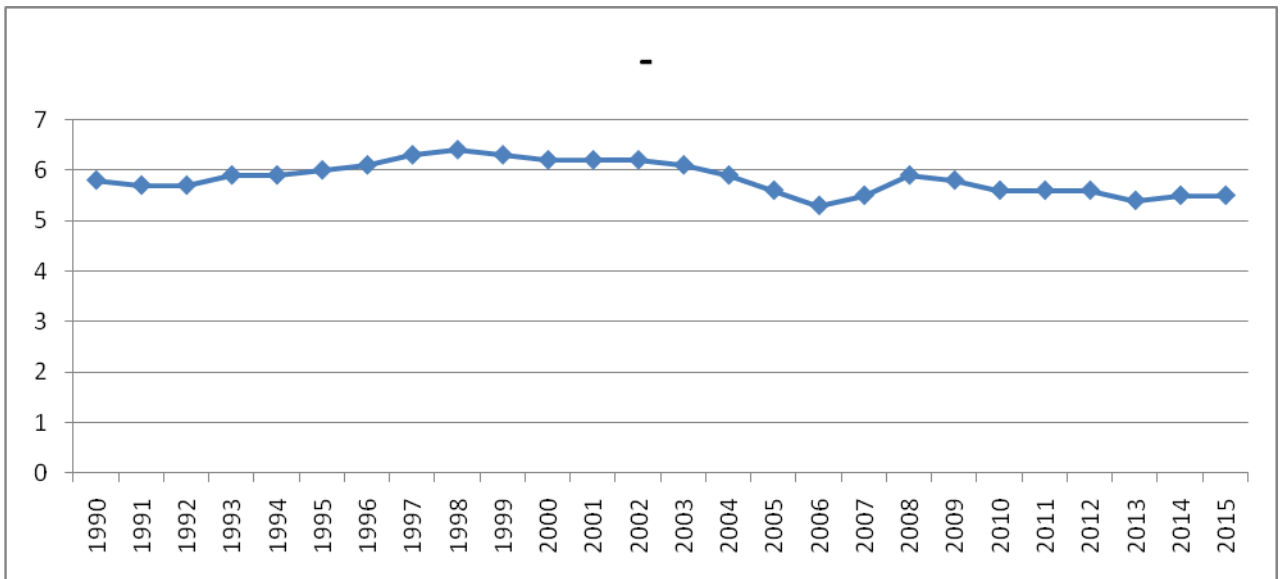
შედგენილი: worldbank.org/indicator 08.04.2018.

გრაფიკი 4. ინფლაცია, სამომხმარებლო ფასები (წლიური %), 1990-2016 წწ.

შედგენილი: worldbank.org/indicator 08.05.2018.

გრაფიკი 5. უმუშევრობის დონე (%), 1991-2016 წწ.

შედგენილი: worldbank.org/indicator 08.06.2018.

ზემოაღნიშნული მონაცემების შედარებით ანალიზიდან გამომდინარეებს დასკვნა:

- 1) მსოფლიო ჯამური მშპ 3-ჯერ და მეტად გაიზარდა; ამასთან, მისი მაქსიმალური დონე 2014 წელს დაფიქსირდა, მნიშვნელოვან ჩავარდნას კი აღვივებდა 2009 წელს;
- 2) მშპ-ს წლიური ზრდის ტემპი მერყეობდა საშუალოდ 3%-ის ფარგლებში, ზრდის მაქსიმალური მაჩვენებელი 4.5% იყო 2004 წ., მაქსიმალური დაცემის მაჩვენებელი - -1.7% კი 2009 წელს;
- 3) მთლიანობაში გაიზარდა მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე 10191 აშშ დოლარამდე (პიკი 10795 აშშ დოლარი, 2014 წ.);
- 4) საშუალო წლიური ინფლაცია მერყეობდა 8.5%-დან - 1.7%-ის ფარგლებში, მაქსიმალური მაჩვენებელი - -10.3% დაფიქსირდა 1994 წელს;
- 5) უმუშევრობის დონე 5-6 %-ს ფარგლებში მერყეობდა. ამასთან, ყველაზე მაღალი უმუშევრობის დონე 6.4% 1999 წელს დაფიქსირდა (მსოფლიო ფინანსური კრიზისის გაგლეხით), ყველაზე დაბალი 5.3% 2007 წელს.

მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში და გლობალიზაციაში სულ უფრო მეტ როლს ასრულებს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედინებისა და გადინების ნაკადები. საკვლევ პერიოდში მკვეთრად გაიზარდა, როგორც შედინების, ასევე გადინების მასშტაბები, გაიზარდა ასევე მათი წილი მსოფლიო მშპ-ში. თუ თავდაპირველად მსოფლიო გადინების მოცულობა აღემატებოდა შედინების მოცულობას, შემდეგ პერიოდში პირიქით ხდება. საკვლევ ოცწლიან პერიოდში FDI-ს შედინებისა და გადინების ჯამურმა მაჩვენებლებმა შესამამისად შეადგინა: 32.6 ტრლნ \$ და 31.4 ტრლნ \$. აღსანიშნავია მაჩვენებელთა შემცირების პერიოდებიც. (ცხრილი 2.; გრაფიკი 6-8).

ცხრილი 2. მსოფლიო FDI-ს ნაკადები 1996-2016 წწ. (მიმდინარე \$)

	<i>FDI შედინება</i>	<i>FDI შედინების წილი (%) მშპ- სთან</i>	<i>FDI-ს გადინება</i>	<i>FDI გადინების წილი (%) მშპ- სთან</i>
1996	363,575,574,037	1.176	439,312,193,044	1.400
1997	461,268,353,809	1.485	525,481,108,371	1.666
1998	679,307,688,135	2.197	781,256,021,425	2.512
1999	961,898,356,357	2.983	1,207,397,798,736	3.731
2000	1,460,994,462,653	4.358	1,403,406,189,599	4.124
2001	796,273,520,544	2.397	739,350,343,127	2.161
2002	744,140,678,199	2.146	658,037,850,308	1.909
2003	710,756,201,397	1.817	724,807,646,139	1.844
2004	1,009,245,210,409	2.227	1,195,888,329,221	2.728
2005	1,543,217,032,512	3.261	1,397,704,323,574	2.924
2006	2,146,534,979,854	4.172	2,154,806,320,082	4.169
2007	3,099,068,890,256	5.270	3,194,845,681,927	5.461
2008	2,451,199,373,231	3.755	2,593,811,763,262	4.035
2009	1,364,802,250,275	2.165	1,281,389,000,633	2.074
2010	1,860,269,431,711	2.731	1,750,707,038,708	2.576

2011	2,282,762,479,645	3.016	2,130,793,625,519	2.840
2012	2,114,831,087,100	2.720	1,764,180,299,249	2.298
2013	2,127,860,653,669	2.561	1,928,958,735,772	2.375
2014	1,791,242,096,516	2.200	1,647,370,326,416	1.992
2015	2,344,045,881,677	3.040	1,985,589,597,173	2.516
2016	2,300,264,340,553	2.925	1,905,330,053,235	2.520
სულ	32,613,558,542,539		31,410,424,245,520	

შედგ.: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD ;

worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS ; worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD

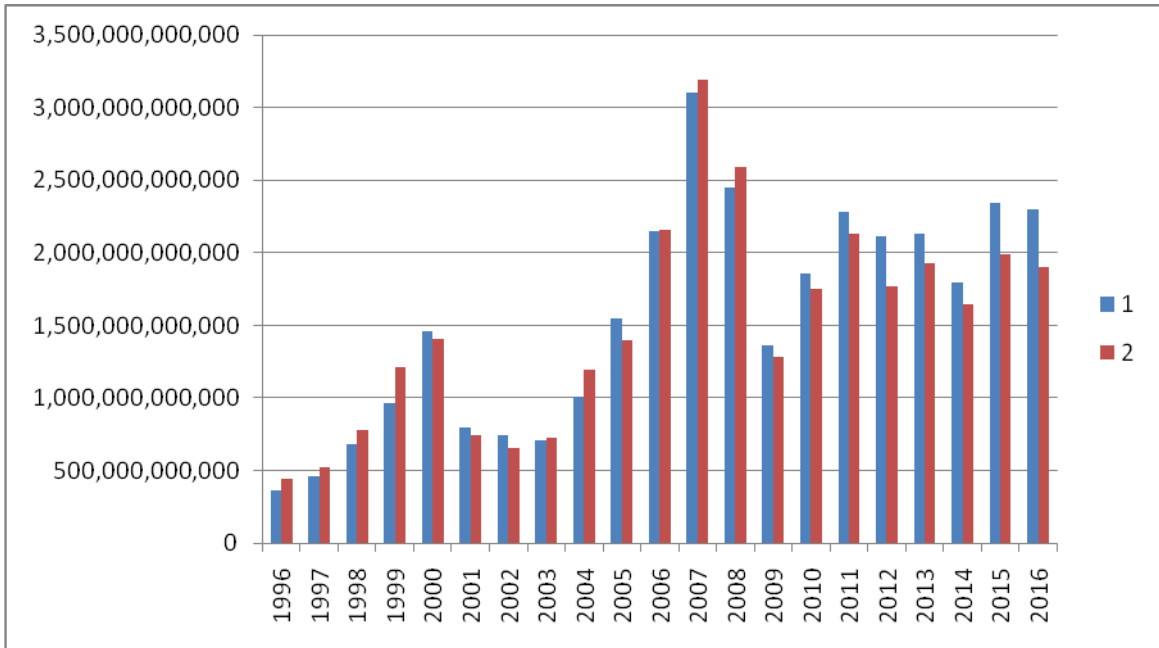
; worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.WD.GD.ZS 24.04.2018.

ცხრილი 2-ს მაჩვენებლების ანალიზით ირკვევა, რომ წინა წელთან შედარებით:

- 2001-2003 წწ., 2009 წელს (ფინანსური კრიზისის გამო) და 2014 წელს FDI-ს შედინების მასშტაბები ყოველწლიურად მცირდება;
- 2001-2002 წწ., 2009 წელს (ფინანსური კრიზისის გამო), 2012, 2014 და 2016 წლებში FDI-ს გადინების მოცულობები ყოველწლიურად მცირდება;
- 2007 წელი პიკური იყო, როგორც FDI-ს შედინების (3.1 ტრლნ \$), ასევე FDI-ს გადინების (3.2 ტრლნ \$) თვალსაზრისით.

ზემოაღნიშნული მაჩვენებლები გრაფიკულად ასახულია გრაფიკზე 6 და 7.

გრაფიკი 6. მსოფლიო ჯამური FDI: შედინება და გადინება (მიმდინარე \$)

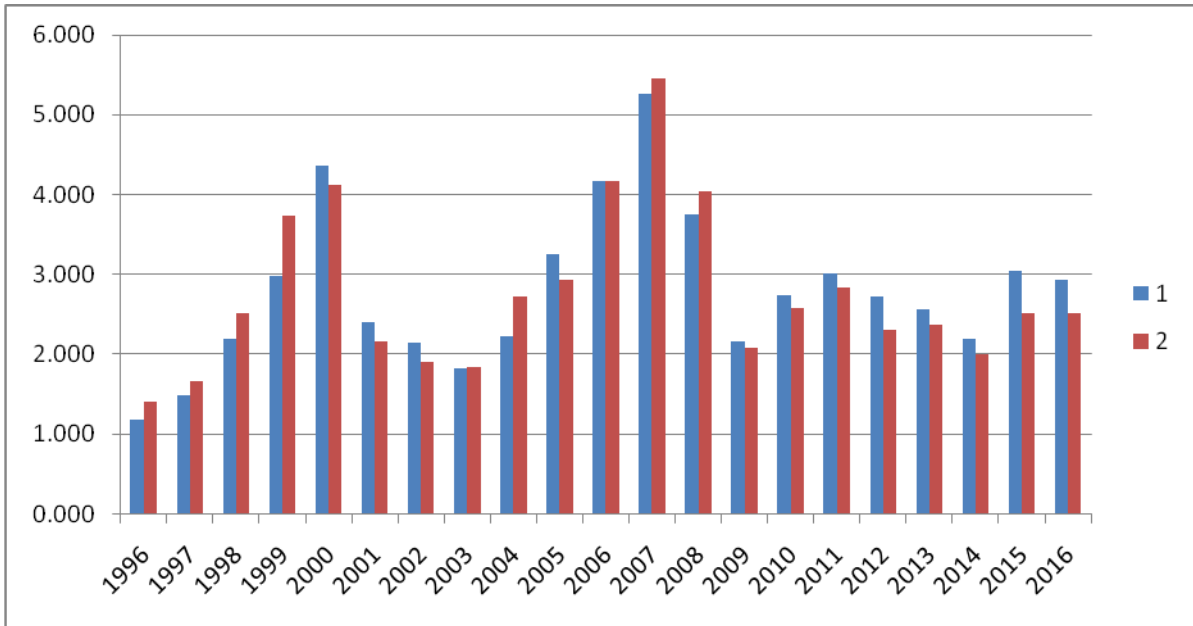
1. შედინება; 2. გადინება.

შედგენილი: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD 25.04.2018.

გრაფიკი 6. აფიქსირებს ტენდენციას, როდესაც: 1996-1999 წწ. და 2007 წელს (პიკი) გადინებების მოცულობა აჭარბებდა შედინებების მასშტაბებს, 2006 წელს მაჩვენებლები თითქმის თანაბარია, 2000-2016 წწ. კი საპირისპირო სურათი გვხვდება.

ცხრილი 2-დან და გრაფიკი 7-დან გამომდინარეობს, რომ: FDI შედინების წილი(%) მშპ-სთან 1.176%-დან (1996) - 2.925%-მდე (2016) მერყეობს, პიკური იყო 2007 წელი (5.270%). გადინების მიხედვით, შესაბამისად დაფიქსირდა შემდეგი მაჩვენებლები: 1.400%, 2.520% და 3.195%.

გრაფიკი 7. მსოფლიო FDI: შედინებისა და გადინების წილები (%) მშპ-სთან

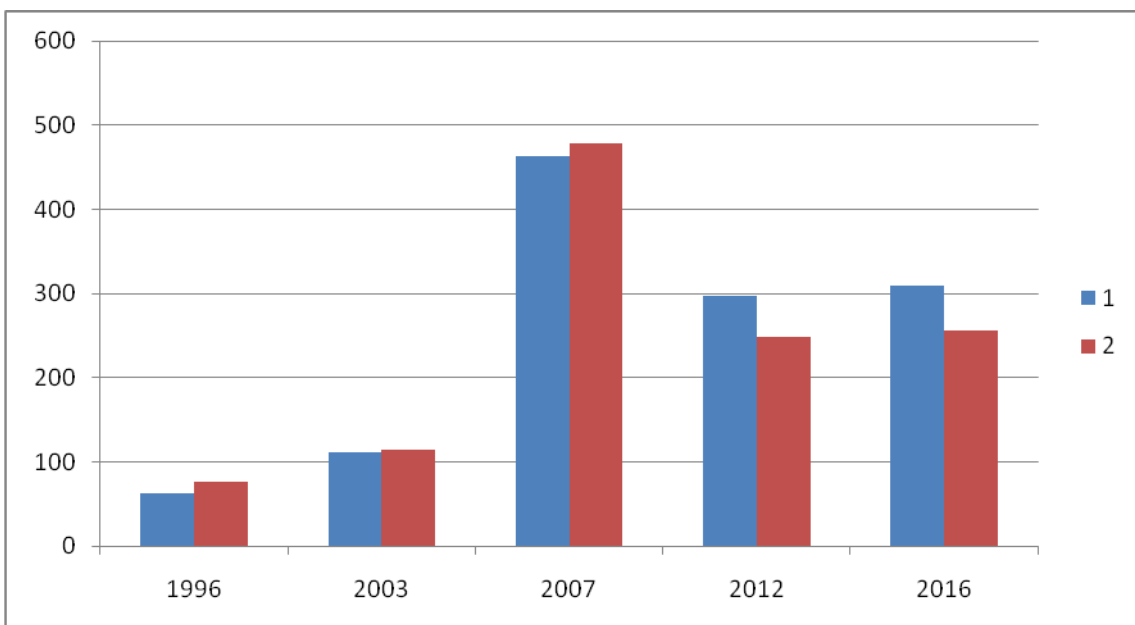

1, შედინება; 2. გადინება.

შედგენილი: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD 25.04.2018.

როგორია მსოფლიოში საშუალოდ მოსახლეობის 1 სულზე FDI-ს მაჩვენებელი? (გრაფიკი 8).

გრაფიკი 8. მსოფლიო FDI მოსახლეობის 1 სულზე (მიმდინარე \$)

1. შედინება; 2. გადინება. შედგენილი: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD ; worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD ; worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL
28.04.2018.

გრაფიკი 8-ს მიხედვით, მშპ მოსახლეობის 1 სულზე მსოფლიოს მასშტაბით ფიქსირდება: \$100-ზე ნაკლები 1996 წელს, მაქსიმალური მაჩვენებელი იყო \$400-ზე მეტი 2007 წელს, 2016 წელს კი იგი არ აღემატება \$300-ს.

2.2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: „ლიდერი ქვეყნები, რეგიონები“

FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებლებით, მსოფლიოში ლიდერთა ათეულში, ტრადიციულად ხვდებიან განვითარებული ქვეყნები, ბოლო პერიოდში მათ გვერდით უკვე გამოჩნდნენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკები. (ცხრილი 3).

ცხრილი 3. მსოფლიოში ლიდერი ათეული FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით 1990, 1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წლებში (მიმდინარე \$)

	ქვეყანა	1990
1	აშშ	48,490,000,000
2	გაერთ. სამეფო	33,503,670,308
3	ესპანეთი	13,983,611,812
4	საფრანგეთი	13,183,285,335
5	ნიდერლანდები	10,675,649,733
6	ავსტრალია	8,110,892,264
7	კანადა	7,580,601,938
8	იტალია	6,410,685,449
9	სინგაპური	5,574,738,855
10	შვეიცარია	5,544,796,310

	ქვეყანა	1996
1	აშშ	86,520,000,000
2	ჩინეთი	40,180,000,000
3	გაერთ. სამეფო	27,390,452,985
4	საფრანგეთი	21,971,888,803
5	ნიდერლანდები	16,604,370,594
6	ბრაზილია	11,200,000,000
7	სინგაპური	9,682,130,955
8	კანადა	9,635,109,106
9	ესპანეთი	9,623,214,732
10	მექსიკა	9,185,600,000

გაგრძელება

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2003</i>
1	აშშ	111,346,000,000
2	გერმანია	65,348,359,021
3	ჩინეთი	57,900,937,467
4	საფრანგეთი	42,324,928,758
5	გაერთ. სამეფო	36,011,240,473
6	ბელგია	34,543,942,055
7	ესპანეთი	30,740,341,153
8	ირლანდია	22,410,807,389
9	ნიდერლანდები	20,440,751,399
10	შვეიცარია	19,721,053,893

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2007</i>
1	ნიდერლანდები	734,010,312,477
2	აშშ	340,065,000,000
3	გაერთ.სამეფო	209,514,959,647
4	ჩინეთი	156,249,335,203
5	კანადა	120,423,072,127
6	ბელგია	96,587,921,127
7	საფრანგეთი	83,780,962,091
8	ესპანეთი	73,772,822,154
9	უნგრეთი	70,631,297,039
10	ავსტრია	68,885,359,636

გაგრძელება

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2012</i>
1	აშშ	50,345,000,000
2	ჩინეთი	241,213,868,161
3	ნიდერლანდები	239,754,925,929
4	ლუქსემბურგი	143,003,092,662
5	ბრაზილია	86,606,502,981
6	გერმანია	65,464,274,951
7	ავსტრალია	57,550,426,823
8	სინგაპური	56,236,647,375
9	რუსეთი	50,587,560,000
10	კვიპროსი	49,600,567,279

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2016</i>
1	აშშ	479,415,000,000
2	ჩინეთი	170,556,525,654
3	ნიდერლანდები	153,975,018,025
4	ლუქსემბურგი	26,857,367,248
5	ბრაზილია	78,167,247,015
6	ბრიტანეთის ვირჯი ნიის კუნძულები	59,096,794,000
7	გერმანია	52,474,196,612
8	ავსტრალია	42,049,399,046
9	სინგაპური	61,596,847,011
10	რუსეთი	32,538,900,000

შეღვ.: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD WD 25.04.2018.

FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით, მსოფლიო ლიდერთა ათეულს სათავეში ედგა აშშ (1990, 1996, 2003, 2012, 2016), ერთხელ-ნიდერლანდები (2007), ხოლო ლიდერთა ათეულში მოხვდნენ: სინგაპური (1990, 1996, 2012, 2016), ბრიტანეთის

ვირჯინიის კუნძულები (2016), ჩინეთი (2012, 2016) და რუსეთი (2016). ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ პერიოდში ჩამოყალიბებული ტენდენციის მიხედვით, FDI-ს წმინდა შედინების ნაკადებში სუსტად განვითარებული ქვეყნები მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში სულ უფრო აძლიერებენ თავიანთ პოზიციებს.

FDI-ს წმინდა გადინების მიხედვით, მსოფლიო ლიდერების მაჩვენებლები მოცემულია ცხრილში 4.

ცხრილი 4. მსოფლიოში ლიდერი ათეული FDI-ს წმინდა გადინების მიხედვით 1990, 1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წლებში (მიმდინარე \$)

	<i>ქვეყანა</i>	<i>1990</i>
1	აშშ	59,940,000,000
2	იაპონია	50,774,904,691
3	საფრანგეთი	34,823,457,562
4	გაერთ. სამეფო	27,983,492,261
5	გერმანია	24,036,895,480
6	შვედეთი	14,628,966,841
7	ნიდერლანდები	13,718,073,804
8	იტალია	7,445,810,659
9	ბელგია	6,314,440,000
10	კანადა	6,050,375,566

	<i>ქვეყანა</i>	<i>1996</i>
1	აშშ	103,020,000,000
2	გერმანია	60,567,730,554
3	გაერთ. სამეფო	41,714,201,073
4	ნიდერლანდები	31,936,850,994
5	საფრანგეთი	30,361,103,333
6	ჰონგ კონგი, ჩინეთი	26,530,876,000
7	იაპონია	26,402,490,800
8	შვეიცარია	16,659,250,330
9	კანადა	12,289,976,244
10	სინგაპური	9,403,912,062

გაგრძელება

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2003</i>
1	აშშ	195,218,000,000
2	გაერთ. სამეფო	82,080,876,360
3	საფრანგეთი	52,554,859,284
4	ნიდერლანდები	44,640,781,672
5	გერმანია	39,303,831,933
6	ბელგია	39,043,181,697
7	იაპონია	34,464,575,324

	<i>ქვეყანა</i>	<i>2007</i>
1	ნიდერლანდები	596,514,347,788
2	აშშ	523,890,000,000
3	გაერთ. სამეფო	370,395,276,357
4	ესპანეთი	146,651,754,297
5	გერმანია	140,669,568,959
6	საფრანგეთი	132,245,013,694
7	იტალია	120,022,249,180

8	ესპანეთი	33,893,199,837
9	კანადა	23,428,961,036
10	შვედეთი	22,342,652,210

8	ბელგია	83,492,276,940
9	ავსტრია	79,062,461,943
10	იაპონია	72,989,689,117

გაგრძელება

	<i>ქვეყანა</i>	2012
1	აშშ	377,240,000,000
2	ნიდერლანდები	238,025,254,655
3	იაპონია	117,632,352,927
4	გერმანია	99,111,559,732
5	ლუქსემბურგი	89,805,737,935
6	ჰონგ კონგი, ჩინეთი	88,122,724,971
7	ჩინეთი	64,963,386,524
8	კანადა	62,259,233,758
9	შვეიცარია	54,298,783,049
10	ბრიტანეთის ვირჯინიის კუნძულები	54,110,100,000

	<i>ქვეყანა</i>	2016
1	აშშ	311,582,000,000
2	ნიდერლანდები	252,440,380,681
3	ჩინეთი	217,202,943,998
4	იაპონია	169,653,880,217
5	ირლანდია	102,188,284,744
6	გერმანია	76,260,513,158
7	ჰონგ კონგი, ჩინეთი	71,416,952,132
8	კანადა	67,349,195,566
9	უნგრეთი	66,363,133,045
10	საფრანგეთი	64,385,796,349

შეღვ.: worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD 28.04.2018.

ზემოაღნიშნული მონაცემებიდან გამომდინარეობს დასკვნა: განხილულ წლებში, მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში ლიდერობდა, *FDI-ს წმინდა გადინების* მიხედვით: 5-ჯერ აშშ (1990, 1996, 2003, 2012 და 2016წწ.), ერთხელ-ნიდერლანდები (2007წ.); განვითარებადი ქვეყნებიდან ლიდერთა ათეულში მოხვდნენ: ჰონგ კონგი (ჩინეთი, 1996, 2012,2016), სინგაპური (1996), ბრიტანეთის ვირჯინიის კუნძულები (2012) და ჩინეთი (2012, 2016); 1990-იანი წლების შემდეგ გამოიკვეთა ტენდენცია, როდესაც FDI-ს ნაკადებში სუსტად განვითარებული ქვეყნები მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში სულ უფრო განიმტკიცებენ თავიანთ პოზიციებს.

ამასთან, ბოლო წლებში სულ უფრო იზრდება საინფორმაციო-კომუნიკაციური ტექნოლოგიებით მომსახურების (ICT), დაზღვევისა და ფინანსური მომსახურების მასშტაბების მკვეთრი ზრდა მსოფლიოში. (ცხრილი 5).

ცხრილი 5. საინფორმაციო-კომუნიკაციური ტექნოლოგიებით მომსახურება (ICT), დაზღვევა და ფინანსური მომსახურება

	1996	2003	2007	2012	2016
საინფორმაციო-კომუნიკაციური ტექნოლოგიებით მომსახურება (ICT) (მიმდინარე \$)			908,881,633,768	1,283,798,301,235	1,401,035,571,626
დაზღვევა და ფინანსური მომსახურება (%-ად მომსახურების ექსპორტში)	6.4418	10.0937	12.8946	11.3411	11.5740

შედგენილი: data.worldbank.org/indicator 20.04.2018.

ბოლო წლებში საინტერესო ტენდენციები გამოიკვეთა მსოფლიოს რეგიონების მიხედვით (ცხრილი 6).

ცხრილი 6. FDI-ს ნაკადები მსოფლიოს რეგიონების მიხედვით, 2011-2016 წლები (მლრდ დოლ.; პროცენტებში)

რეგიონი	FDI შედინება			FDI გადინება		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
მსოფლიო	1 700	1 330	1 452	1 712	1 347	1 411
განვითარებული ეკონომიკები	80	517	566	1 216	853	857
ევროპა	490	216	246	585	238	250
ჩრდილო ამერიკა	263	204	250	439	422	381

<i>განვითარებადი ეკონომიკები</i>	725	729	778	423	440	454
აფრიკა	48	55	57	7	12	12
აზია	431	415	426	304	302	326
ლათინური ამერიკა და კარიბის აუზი	244	256	292	111	124	115
ოკეანეთი	2	3	3	1	2	1
<i>გარდამავალი ეკონომიკები</i>	95	84	108	73	54	99
<i>მსოფლიო FDI-ს ნაკადებში პროცენტული წილი</i>						
<i>განვითარებული ეკონომიკები</i>	51,8	38,8	39,0	71,0	63,3	60,8
ევროპა	28,8	16,2	17,0	34,2	17,7	17,8
ჩრდილო ამერიკა	15,5	15,3	17,2	25,6	31,4	27,0
<i>განვითარებადი ეკონომიკები</i>	42,6	54,8	53,6	24,7	32,7	32,2
აფრიკა	2,8	4,1	3,9	0,4	0,9	0,9
აზია	25,3	31,2	29,4	17,8	22,4	23,1
ლათინური ამერიკა და კარიბის აუზი	14,3	19,2	20,1	6,5	9,2	8,1
ოკეანეთი	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
<i>გარდამავალი ეკონომიკები</i>	5,6	6,3	7,4	4,3	4,0	7,0

შედგენილი: UNCTAD, World Investment Report 2011-2017. 28.04.2018.

გაგრძელება: FDI-ს ნაკადები მსოფლიოს რეგიონების მიხედვით, 2011-2016 წლები
(მლრდ დოლ.; პროცენტებში)

<i>რეგიონი</i>	<i>FDI შედინება</i>			<i>FDI გადინება</i>		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
მსოფლიო	1 324	1 774	1 746	1 253	1 594	1 452
<i>განვითარებული ეკონომიკები</i>	563	984	1032	708	1 173	1 044
ევროპა	272	566	533	221	666	515
ჩრდილო ამერიკა	231	390	425	353	370	365
<i>განვითარებადი ეკონომიკები</i>	704	752	646	473	389	383
აფრიკა	71	61	59	28	18	18

აზია	460	524	443	412	339	363
ლათინური ამერიკა და კარიბის აუზი	170	165	142	31	31	1
ოკეანეთი	2	2	2	1	1	1
გარდამავალი ეკონომიკები	57	38	68	73	32	25
<i>მსოფლიო FDI-ს ნაკადების პროცენტული წილი</i>						
განვითარებული ეკონომიკები	42.6	55.5	59.1	56.5	73.6	71.9
ევროპა	20.6	31.9	30.5	17.7	41.8	35.4
ჩრდილო ამერიკა	17.4	22.0	24.3	28.1	23.2	25.2
განვითარებადი ეკონომიკები	53.2	42.4	37.0	2.3	1.1	1.3
აფრიკა	5.4	3.5	3.4	0,4	0,9	0,9
აზია	34.8	29.5	25.3	32.9	21.2	25.0
ლათინური ამერიკა და კარიბის აუზი	12.8	9.3	8.1	2.5	2.0	0.1
ოკეანეთი	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
გარდამავალი ეკონომიკები	4.3	2.1	3.9	5.8	2.0	1.7

შედგენილი: UNCTAD, *World Investment Report 2011-2017*. 28.04.2018.

შედეგად, მსოფლიო რეგიონალურ ჭრილში გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები:

- 1) მსოფლიო საინვესტიციო პოლიტიკაში ჩამოყალიბებული ტენდენციის მიხედვით, ქვეყნების უმრავლესობა უცხოურ ინვესტიციებს ახალსებს, მაგრამ არც თუ იშვიათად, ინვესტიციების მიმღები ქვეყნიდან ინვესტიციების გატანა იზღუდება;
- 2) მსოფლიოს მასშტაბით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდის ტენდენცია გამოიკვეთა მსოფლიო ფინანსური კრიზისის შემდეგ, მაგრამ მსოფლიოს ჯამური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობამ (ისე, როგორც განვითარებულ ქვეყნებში) ჯერჯერობით ვერ მიაღწია 2007 წლის დონეს;
- 3) პირდაპირი ინვესტიციების ძირითადი ნაკადი განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში შეედინება და მათ უკვე გადალახეს კრიზისამდელი - 2007 წლის დონე;

- 4) განვითარებული ეკონომიკები მყარად ლიდერობენ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, როგორც შედინების, ასევე გადინების მიმართულებით. აქ 2011-2016 წწ. 13-ჯერ გაიზარდა შედინების მოცულობა, გადინების კი შემცირდა 14%-ით;
- 5) განვითარებადი ეკონომიკებში თითქმის 10%-ით შემცირდა FDI -ის შედინების, 9.5%-ით FDI-ის გადინების მაჩვენებლები. ამასთან, ამ ეკონომიკების წილი (%) FDI -ის მთლიან გადინებაში მეტად მცირეა;
- 6) ბოლო წლებში, გარდამავალ ეკონომიკებში შემცირდა FDI-ს შედინების და გადინების მაჩვენებლები. აქ 2013 წელს FDI-ის შედინება გაიზარდა 28%-ით და რეკორდულ დონეს - 108 მლრდ დოლარს მიაღწია (2012 წ.- 84 მლრდ დოლ.). თუმცა აქ ზოგან (რუსეთი, უკრაინა...) პერსპექტივები რთული და ბუნდოვანია, რასაც ადასტურებს 2013 წელს გარდამავალი ეკონომიკებიდან FDI-ს გადინების რეკორდული დონე - 99 მლრდ დოლ (წინა წელთან შედარებით გაიზარდა 83,3%-ით).
- 7) მსოფლიოს უღარიბესი ქვეყნები სულ უფრო ნაკლებად დამოკიდებულნი გახდნენ მომპოვებელ დარგებში განხორციელებულ უცხოურ ინვესტიციებზე, რამდენადაც მათი წილი ახალ საინვესტიციო პროექტებში მკვეთრად შემცირდა;
- 8) ბოლო წლებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედინებით, მსოფლიოს 10 ლიდერ ქვეყანას შორის უკვე ფიგურირებენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკები.

2.3. FDI: „ვეროპული“ ტენდენცია

ვეროკავშირი წარმოდგენილია ძლიერი ეკონომიკით, კონკურენტუნარიანი პროდუქტით, 500 მილიონზე მეტი მოსახლეობით და სხვ. სიკეთეებით. იგი აერთიანებს 28 წევრ ქვეყანას და ასოცირებულ წევრ რამდენიმე ქვეყანას, მათ შორის საქართველოს. განვიხილოთ მისი ზოგიერთი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლის შედარებითი ანალიზის საკითხები (ცხრილი 7).

ცხრილი 7. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების FDI, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

ქვეყანა	მშპ (მლრდ.\$)	მშპ მოსახლე ბის 1 სულზე	საშუალო წლიური ინფლაცია(%)	უმუშევრობის დონე (%)
ავსტრია	390.8	44 758	1.1	5.7
ბელგია	455.2	41 272	1.6	7.4
ბულგარეთი	53.3	7 469	2.2	6.0
კვიპროსი	20.1	23 542	-0.9	11.9
ჩეხეთი	195.3	18 484	1.2	3.4
გერმანია	3, 478.0	42 161	1.3	3.8
დანია	306.9	53 579	-0.0	6.3
ესპანეთი	1, 237.0	26 617	0.3	17.4
ესტონეთი	23.4	17 736	1.6	7.3
ფინეთი	238.5	43 402	0.9	8.6
საფრანგეთი	2,465.0	36 858	0.4	9.9
გაერთიანებული სამეფო	2, 648.0	40 367	2.0	4.7
საბერძნეთი	192.7	17 891	-1.0	23.1
ხორვატია	50.7	12 149	-0.1	11.5
უნგრეთი	125.8	12 820	1.0	4.2
ირლანდია	304.8	64 175	0.0	6.2
იტალია	1,859.0	30 662	0.8	11.6
ლიტვა	42.8	14 901	1.2	8.1
ლუქსემბურგი	58.7	100 739	-1.3	6.0
ლატვია	27.6	14 071	0.3	9.4
მალტა	11.0	25 146	1.6	4.8
ნიდერლანდები	777.3	45 638	0.6	4.9
პოლონეთი	471.4	12 414	0.4	5.1

პორტუგალია	204.9	19 838	1.4	9.9
რუმინეთი	187.6	9 523	2.2	5.9
სლოვაკეთი	89.8	16 530	-0.4	9.0
სლოვენია	44.8	21 650	0.9	7.5
შვედეთი	514.5	50 812	1.6	7.4
ევროკავშირი	16, 487,4	32 242	0.9	8.0
მსოფლიო	75, 848.0	10 190	2.0	5.8

შედგ.: worldbank.org/indicator 24.04.2018.

ევროკავშირის ქვეყნებს ძირითადად საკმაოდ მაღალი ეკონომიკური მაჩვენებლები აქვთ, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა. EU-ს ქვეყნების:

- 1) ჯამური მშპ მსოფლიოს ანალოგიური მაჩვენებლის თითქმის 22%-ს შეადგენს;
- 2) მშპ მოსახლეობის 1 სულზე დაახლოებით 3-ჯერ აღემატება მსოფლიო ანალოგიურ საშუალო მაჩვენებელს;
- 3) ინფლაციის საშუალო წლიური მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად უკეთესია მსოფლიოს საშუალო ანალოგიურ მაჩვენებელზე;
- 4) უმუშევრების დონის მაჩვენებლებით დასაქმების EU-ს ქვეყნებს შედარებით მაღალი მაჩვენებლები აქვთ.

ამ ფონზე დაეუბრუნდეთ საკვლევ პრობლემას და ვნახოთ რა მდგომარეობაა EU-ში ინვესტიციების ნაკადების მხრივ? ანალიზისათვის გამოვიყენოთ ცხრილი 7 - ის მონაცემები. (ცხრილი 8).

ცხრილი 8. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების FDI, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

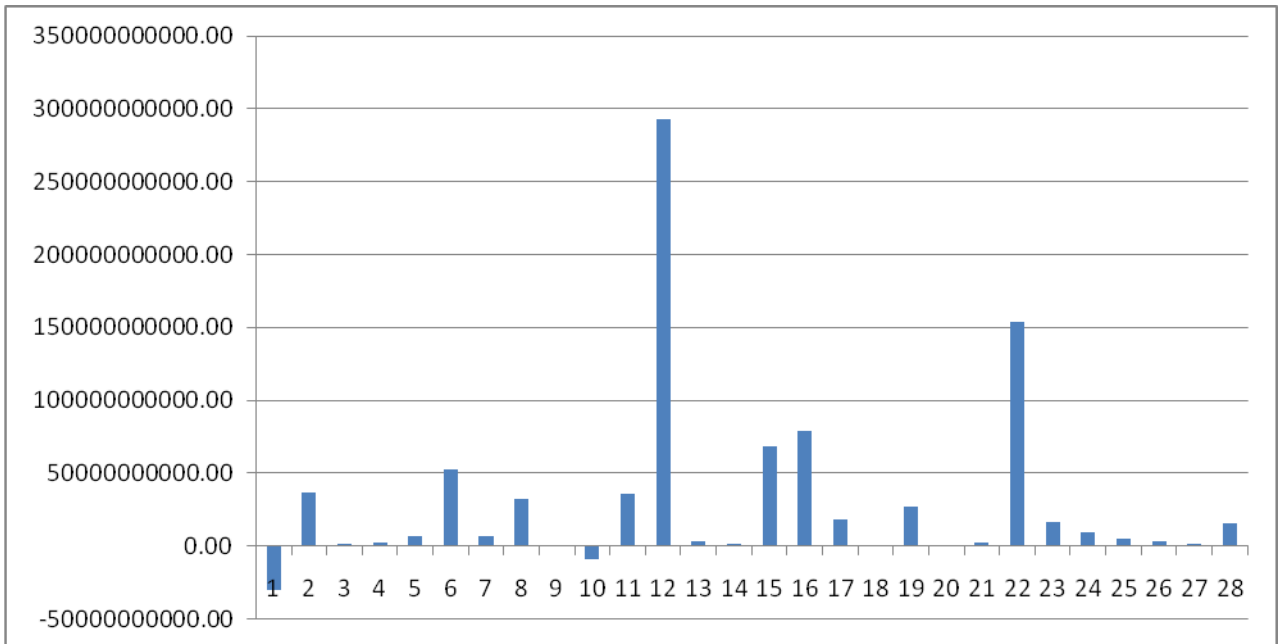
ქვეყანა	FDI, წმინდა შედინება	FDI, წმინდა გადინება	FDI, წმინდა
ავსტრია	-29,948,413,982	-28,627,571,683	1,320,842,299
ბელგია	37,013,224,306	28,719,931,991	-8,293,292,315
ბულგარეთი	1,179,040,000	774,550,000	-404,490,000
კვიპროსი	2,607,132,723	1,160,401,246	-1,446,731,477

ჩეხეთი	6,497,344,244	651,942,442	-5,845,401,801
გერმანია	52,474,196,612	76,260,513,158	23,786,316,546
დანია	6,407,141,035	17,592,826,374	11,185,685,339
ესპანეთი	32,116,526,541	50,472,370,740	18,355,844,199
ესტონეთი	741,621,538	189,502,924	-552,118,614
ფინეთი	-9,537,496,212	13,245,274,854	22,782,782,229
საფრანგეთი	35,407,746,869	64,385,796,349	28,978,049,480
გაერთ. სამეფო	292,993,226,015	49,858,373,854	243,134,852,161
საბერძნეთი	3,060,785,237	-1,576,524,509	-4,637,309,746
ხორვატია	1,864,321,648	-285,671,834	-2,149,993,482
უნგრეთი	68,714,586,823	66,363,133,045	-2,351,453,777
ირლანდია	79,163,353,503	102,188,284,744	23,024,931,240
იტალია	18,352,046,895	15,238,350,762	-3,113,696,133
ლიტვა	962,297,447	811,894,769	-150,402,678
ლუქსემბურგი	26,857,367,248	31,642,580,210	100,894,157,582
ლატვია	243,503,899	244,865,786	1,361,887
მალტა	2,438,453,540	-6,704,531,886	-9,142,985,427
ნიდერლანდები	153,975,018,025	252,440,380,681	98,465,362,656
პოლონეთი	16,758,000,000	11,170,000,000	-5,588,000,000
პორტუგალია	9,214,150,761	5,529,303,838	-3,683,730,530
რუმინეთი	5,372,961,305	1,044,903,854	-4,328,057,452
სლოვაკეთი	3,548,472,664	4,116,265,525	567,792,861
სლოვენია	1,461,635,216	474,951,197	-986,684,018
შვედეთი	15,331,627,487	17,144,044,373	1,812,416,886
სულ	835,269,871,387	774,526,142,804	35,366,343,593

შეღვ.: worldbank.org/indicator 24.04.2018.

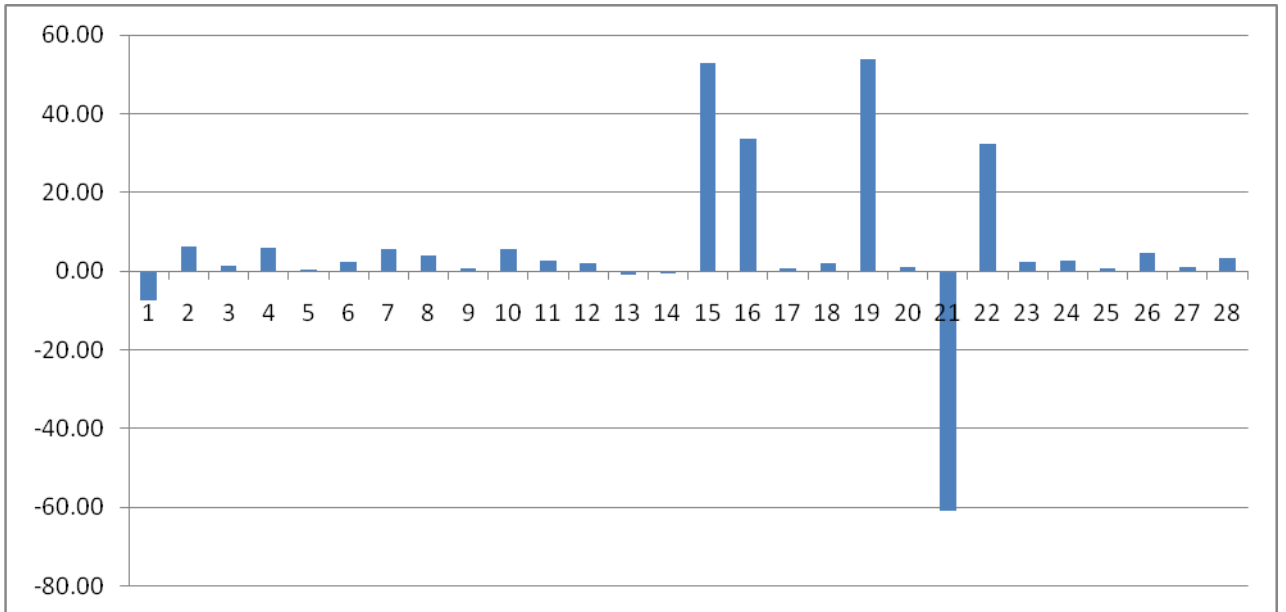
ცხრილი 8 -ს მონაცემებზე დაყრდნობით ავაგოთ გრაფიკები 9, 10 და 11.

გრაფიკი 9. FDI-ს წმინდა გადინება, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

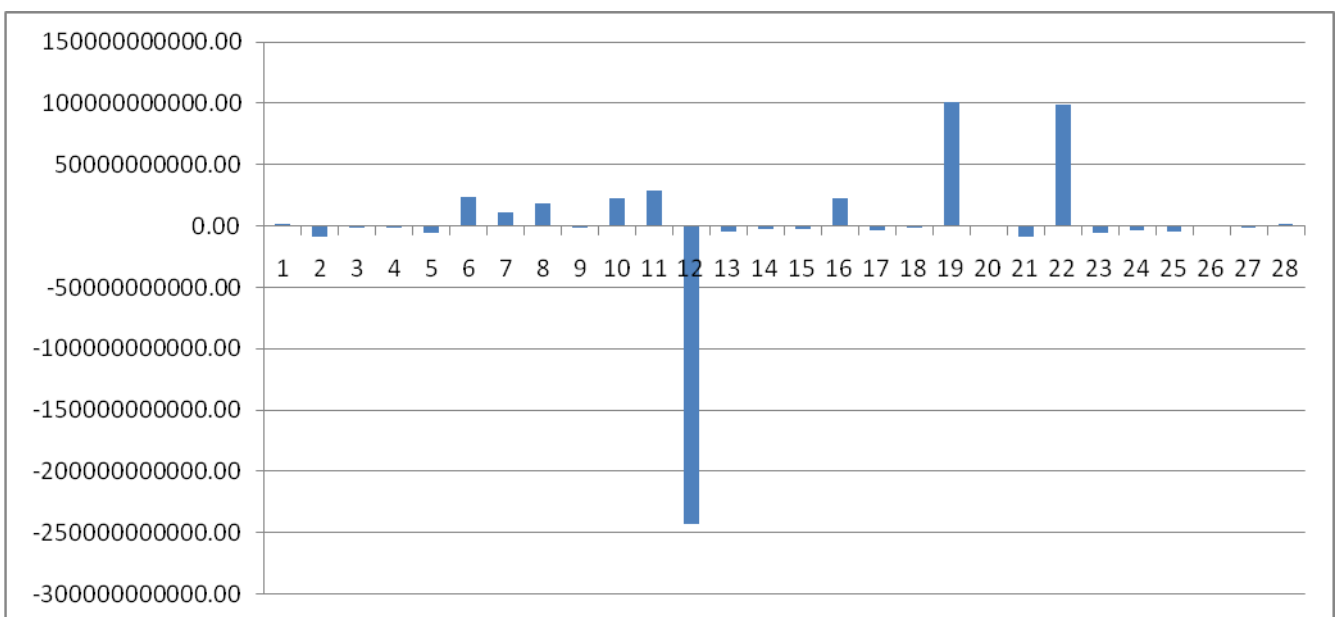
1. ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5. ჩეხეთი; 6. გერმანია; 7. დანია; 8. ესპანეთი; 9. ესტონეთი; 10. ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12. გაერთიანებული სამეფო; 13. საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15. უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17. იტალია; 18. ლიტვა; 19. ლუქსემბურგი; 20. ლატვია; 21. მალტა; 22. ნიდერლანდები; 23. პოლონეთი; 24. პორტუგალია; 25. რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

გრაფიკი 10. FDI წმინდა შედინება (%-ად მშპ-სთან), 2016 წ.

1. ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5. ჩეხეთი; 6. გერმანია; 7. დანია; 8. ესპანეთი; 9. ესტონეთი; 10. ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12. გაერთიანებული სამეფო; 13. საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15. უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17. იტალია; 18. ლიტვა; 19. ლუქსემბურგი; 20. ლატვია; 21. მალტა; 22. ნიდერლანდები; 23. პოლონეთი; 24. პორტუგალია; 25. რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

გრაფიკი 11. FDI, წმინდა, 2016 წ. (მილიარდ \$)

1.ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5.ჩეხეთი; 6.გერმანია; 7.დანია; 8.ესპანეთი; 9.ესტონეთი; 10.ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12.გაერთიანებული სამეფო; 13.საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15.უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17.იტალია; 18. ლიტვა; 19.ლუქსემბურგი; 20. ლატვა; 21.მალტა; 22.ნიდერლანდები; 23.პოლონეთი; 24.პორტუგალია; 25.რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

ახლა განვიხილოთ EU-ს წევრ-ქვეყნებში პორტფელური ინვესტიციებისა და სხვ. მაჩვენებლები (ცხრილი 9).

ცხრილი 9. ევროკავშირის წევრი ქვეყნების სხვა მაჩვენებლები, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

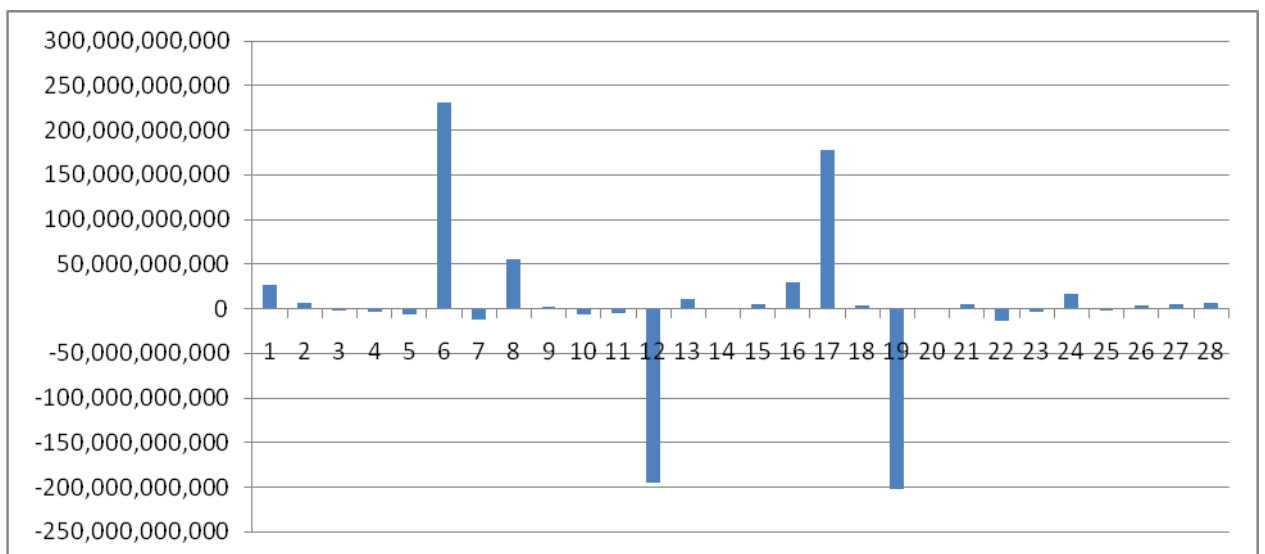
ქვეყანა	პორტფელური ინვესტიციები	საერთაშორისო საკომუნიკაციო მომსახურება (ICT)	დაზღვევა
ავსტრია	26,355,573,698	19,277,267,131	5.064
ბელგია	6,076,296,352	53,974,750,647	7.296
ბულგარეთი	-730,940,000	2,089,880,000	2.932
კვიპროსი	-3,919,784,681	1,966,082,712	24.693
ჩეხეთი	-6,844,038,983	8,023,684,318	2.690
გერმანია	230,445,814,094	114,434,350,965	11.709
დანია	-11,999,301,632	11,858,092,534	1.710
ესპანეთი	55,214,145,275	35,314,402,978	4.399
ესტონეთი	2,682,219,766	1,791,345,417	2.342
ფინეთი	-7,016,425,234	12,435,543,126	1.983
საფრანგეთი	-5,342,452,237	96,203,514,013	8.178
გაერთიანებული სამეფო	-195,530,921,623	114,516,103,050	32.257
საბერძნეთი	10,448,894,051	2,809,806,666	1.609
ხორვატია	1,416,547,300	1,840,704,655	0.860
უნგრეთი	5,356,746,522	6,892,641,711	1.258

ირლანდია	29,529,832,425	-	15.606
იტალია	177,687,124,207	31,840,070,680	6.577
ლიტვა	3,843,542,488	1,026,419,601	1.470
ლუქსემბურგი	-201,726,707,274	21,471,063,194	61.071
ლატვა	1,001,995,616	1,241,493,538	9.825
მალტა	5,337,297,918	3,060,790,895	26.152
ნიდერლანდები	-13,720,074,006	51,341,549,527	3.607
პოლონეთი	-3,901,000,000	16,150,000,000	2.509
პორტუგალია	16,450,261,814	6,521,306,928	1.720
რუმინეთი	-1,272,938,538	7,797,667,867	1.824
სლოვაკეთი	4,392,386,050	2,501,295,388	2.289
სლოვენია	5,573,378,405	1,635,284,814	2.182
შვედეთი	6,742,619,114	33,456,440,010	7.311

შედგ.: worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.CD ; worldbank.org/indicator/BX.GSR.CCIS.CD ;
worldbank.org/indicator/BX.GSR.INSF.ZS ; worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD ;
worldbank.org/indicator/BX.GSR.MRCH.CD 28.04.2018.

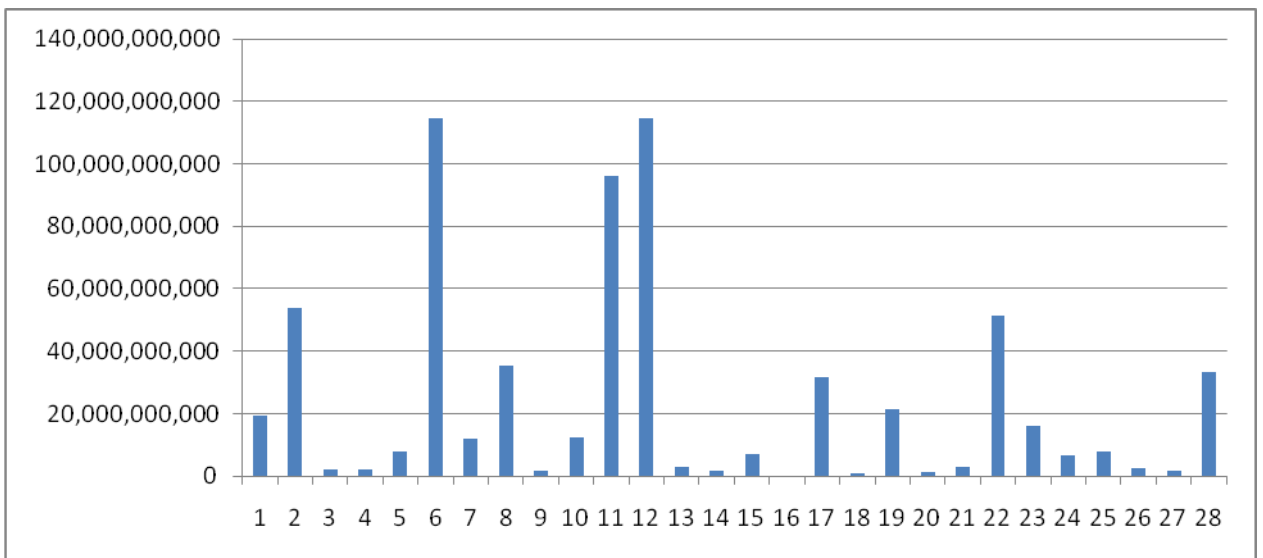
ილუსტრაციისათვის ცხრილი 9-ს მონაცემებზე დაყრდნობით ავაგოთ გრაფიკები 12, 13 და 14.

გრაფიკი 12. პორტფელური ინვესტიციები, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

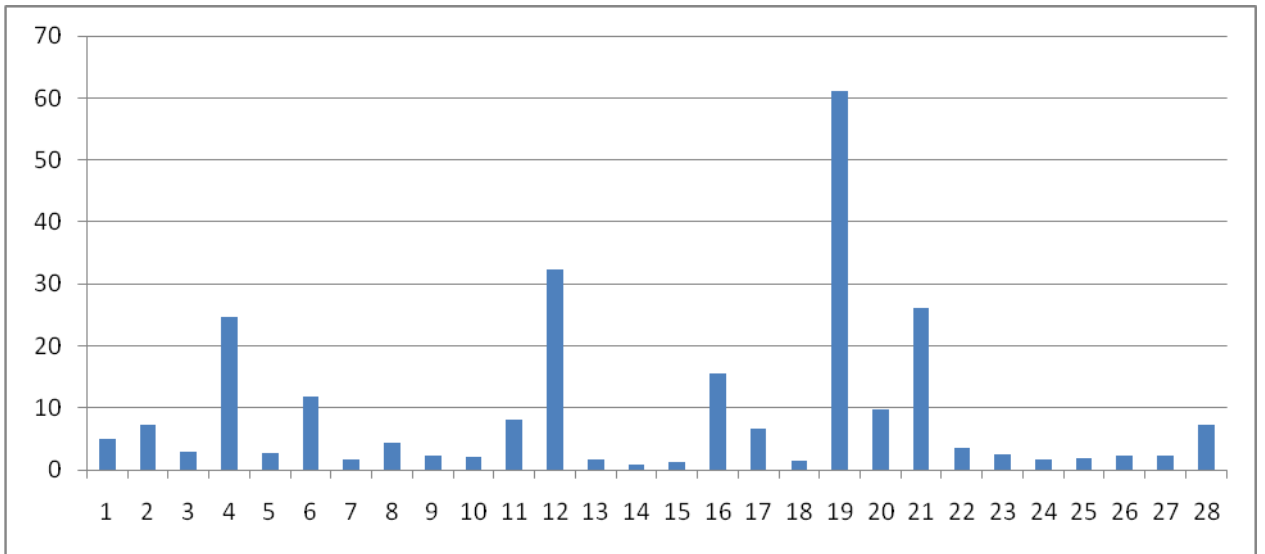
1. ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5. ჩეხეთი; 6. გერმანია; 7. დანია;
8. ესპანეთი; 9. ესტონეთი; 10. ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12. გაერთიანებული სამეფო;
13. საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15. უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17. იტალია; 18. ლიტვა;
19. ლუქსემბურგი; 20. ლატვა; 21. მალტა; 22. ნიდერლანდები; 23. პოლონეთი;
24. პორტუგალია; 25. რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

გრაფიკი 13. საერთაშორისო, საკომუნიკაციო მომსახურება (ICT), 2016 წ. (მიმდინარე \$)

1. ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5. ჩეხეთი; 6. გერმანია; 7. დანია;
8. ესპანეთი; 9. ესტონეთი; 10. ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12. გაერთიანებული სამეფო;
13. საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15. უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17. იტალია; 18. ლიტვა;
19. ლუქსემბურგი; 20. ლატვა; 21. მალტა; 22. ნიდერლანდები; 23. პოლონეთი;
24. პორტუგალია; 25. რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

გრაფიკი 14. დაზღვევა, 2016 წ. (მიმდინარე \$)

1. ავსტრია; 2. ბელგია; 3. ბულგარეთი; 4. კვიპროსი; 5. ჩეხეთი; 6. გერმანია; 7. დანია; 8. ესპანეთი; 9. ესტონეთი; 10. ფინეთი; 11. საფრანგეთი; 12. გაერთიანებული სამეფო; 13. საბერძნეთი; 14. ხორვატია; 15. უნგრეთი; 16. ირლანდია; 17. იტალია; 18. ლიტვა; 19. ლუქსემბურგი; 20. ლატვია; 21. მალტა; 22. ნიდერლანდები; 23. პოლონეთი; 24. პორტუგალია; 25. რუმინეთი; 26. სლოვაკეთი; 27. სლოვენია; 28. შვედეთი.

დასკვნა:

- 1) პორტუგელური ინვესტიციების მოცულობა ყველაზე მაღალია გერმანიაში;
- 2) საერთაშორისო, საკომუნიკაციო მომსახურებაში (ICT) ლიდერებია გაერთიანებული სამეფო და გერმანია;
- 3) სადაზღვევო კაპიტალის მიხედვით ლიდერობს მალტა.

როგორი მდგომარეობაა ევროკავშირში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინებისა და გადინების მიხედვით? (ცხრილი 10 და 11).

ცხრილი 10. FDI-ს შედინება მოსახლეობის ერთ სულზე (მიმდინარე \$)

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
ავსტრია	554.674	874.016	8303.956	619.174	-3423.710

ბელგია	0.000	3329.173	9090.029	600.573	3261.606
ბულგარეთი	13.034	269.672	1838.920	244.749	165.414
კვიპროსი	267.625	914.031	2157.967	43698.553	2228.081
ჩეხეთი	139.142	198.281	1341.478	897.478	615.184
გერმანია	78.486	791.773	618.054	813.971	634.761
დანია	146.957	219.796	2162.333	-2924.012	1117.957
ესპანეთი	241.245	728.657	1631.175	532.682	691.511
ესტონეთი	106.120	757.081	2557.689	1351.815	563.336
ფინეთი	218.212	1143.975	4156.973	911.132	-1735.638
საფრანგეთი	367.711	679.974	1308.746	501.836	529.295
გაერთ. სამეფო	470.894	603.734	3416.610	733.918	4463.826
საბერძნეთი	99.729	128.794	177.189	150.595	284.811
ხორვატია	109.597	411.312	1029.616	343.311	447.015
უნგრეთი	318.966	410.434	7023.950	1070.413	6998.867
ირლანდია	719.709	5607.579	13626.243	8930.142	16585.330
იტალია	62.361	341.159	1129.179	0.585	302.836
ლიტვა	42.314	63.656	709.768	192.666	335.027
ლუქსემბურგი	0.000	9501.374	-61833.039	269 336.416	46 069.738
ლატვა	155.336	138.261	1233.336	530.233	124.210
მალტა	771.728	2286.793	87522.460	7926.564	5580.662
ნიდერლანდები	1069.146	1259.807	44806.735	14309.488	9047.557
პოლონეთი	116.455	140.585	656.627	193.310	441.604
პორტუგალია	133.838	988.241	571.583	2090.057	892.445
რუმინეთი	11.627	85.472	483.795	151.938	272.666
სლოვაკეთი	65.290	180.371	941.374	328.567	653.650
სლოვენია	87.146	268.373	934.003	16.308	707.867
შვედეთი	621.184	670.633	5044.058	448.930	1548.161

გაანგარიშებული: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD ;

worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL 24.04 2018.

ამრიგად, ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$1 070, 1996წ.), მაღტა (\$87 522, 2007წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$ 9 502, 2003წ.; \$269 377, 2012წ.; \$46 070, 2016 წ.).

ამჯერად მივმართოთ მონაცემებს თუ როგორია ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს გადინების მაჩვენებლები. (ცხრილი 11).

ცხრილი 11. FDI-ის გადინება მოსახლეობის ერთ სულზე (მიმდინარე \$)

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
ავსტრია	237.351	844.653	9530.780	2188.575	-3272.711
ბელგია	790.234	3 762.787	7857.579	3042.250	2530.801
ბულგარეთი	-3.408	3.409	128.846	56.116	108.666
კვიპროსი	40.266	593.501	1187.341	45892.521	991.690
ჩეხეთი	14.997	20.402	471.114	309.451	61.727
გერმანია	739.399	476.213	1709.928	1232.335	922.495
დანია	476.996	158.850	3173.565	-1956.255	3069.702
ესპანეთი	181.523	803.392	3242.585	-53.821	1086.737
ესტონეთი	39.311	200.539	1828.685	969.202	143.947
ფინეთი	627.882	42.087	3124.224	1547.503	2410.381
საფრანგეთი	508.109	844.324	2065.804	792.449	962.474
გაერთ. სამეფო	717.146	1376.097	6040.124	188.752	759.605
საბერძნეთი	-2.391	41.265	476.154	61.427	-146.698
ხორვატია	5.906	30.197	77.068	-20.427	-68.497
უნგრეთი	-0.371	374.554	6776.747	791.737	6759.362
ირლანდია	200.128	1388.570	12713.667	4652.421	21409.229
იტალია	153.130	37.241	2053.828	114.168	251.455
ლიტვა	0.035	22.082	283.802	91.980	282.664
ლუქსემბურგი	0.000	1883.612	148 530.635	169 142.884	54 278.045
ლატვა	-19.271	37.484	349.725	79.318	124.905
მაღტა	244.084	1203.364	35999.741	-19684.034	-15344.039

ნიდერლანდები	2056.396	2751.307	36413.467	14206.255	14 833.372
პოლონეთი	1.424	28.452	199.000	34.863	294.350
პორტუგალია	94.529	861.845	804.301	467.444	535.546
რუმინეთი	0.000	1.808	31.895	-10.342	53.027
სლოვაკეთი	8.869	80.678	305.842	-227.988	758.241
სლოვენია	3.621	355.709	1098.135	-275.306	230.018
შვედეთი	578.204	2494.093	6109.616	1837.851	1731.176

შეღ.: worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD ; worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL

დასკვნა:

- ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს გადინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$2 057, 1996წ.), ბელგიაში (\$3 762, 2003წ.), ირლანდია (\$13 627, 2007წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$148 530, 2007წ., \$169 143, 2012წ.; \$54 278, 2016წ.).

წმინდა FDI EU-ის წევრ-წევრებში ასახულია მე-12 ცხრილში. (ცხრილი 12).

ცხრილი 12. FDI, წმინდა მოსახლეობის ერთ სულზე (მიმდინარე \$)

<i>ქვეყანა</i>	<i>1996</i>	<i>2003</i>	<i>2007</i>	<i>2012</i>	<i>2016</i>
ავსტრია	0.000	0.000	1226.824	1569.401	150.999
ბელგია	0.000	433.614	-1232.450	2441.678	730.805
ბულგარეთი	-16.442	-266.264	-1710.073	-188.633	-56.748
კვიპროსი	-227.358	-320.530	-970.625	2193.968	-1236.391
ჩეხეთი	-124.145	-177.879	-870.365	-588.027	-553.456
გერმანია	549.068	-315.562	1091.876	418.363	287.734
დანია	330.039	-60.946	1011.231	967.757	1951.746
ესპანეთი	-64.188	74.710	1611.410	-586.503	395.226
ესტონეთი	-77.849	-556.542	-729.005	-382.614	-419.390
ფინეთი	480.949	-1101.888	-1032.752	636.371	4146.021
საფრანგეთი	140.398	164.350	757.059	290.613	433.180

გაერთ. სამეფო	159.911	772.364	2623.514	-545.166	-3704.221
საბერძნეთი	-99.729	-87.529	298.965	-89.168	-431.509
ხორვატია	-103.691	-381.115	-952.548	-363.738	-515.512
უნგრეთი	-319.337	-35.880	-247.203	-278.677	-239.505
ირლანდია	0.000	0.000	-912.576	-4277.721	4823.900
იტალია	90.715	-303.918	924.649	113.583	-51.381
ლიტვა	-42.280	-41.574	-425.966	-100.686	-52.363
ლუქსემბურგი	0.000	22706.293	155588.238	-175095.345	173068.617
ლატვა	-154.119	-100.777	-883.611	-450.915	0.695
მალტა	-579.796	-1083.429	-51522.719	-27610.598	-20924.701
ნიდერლანდები	987.250	1491.500	-8393.268	-103.233	5785.815
პოლონეთი	-115.083	-112.133	-457.627	-158.447	-147.254
პორტუგალია	-61.618	-126.397	232.718	-1622.613	-356.791
რუმინეთი	-11.627	-83.664	-451.900	-162.280	-219.639
სლოვაკეთი	-56.421	-99.693	-635.532	-556.555	104.591
სლოვენია	-83.525	87.336	164.132	-291.614	-477.849
შვედეთი	-42.980	1823.460	1065.558	1388.921	183.015

გაანგარიშებული:

worldbank.org/indicator/BN.KLT.DINV.CD

worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL 25.04.2018.

ამრიგად, მოსახლეობის ერთ სულზე წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი - \$173068.617 დაფიქსირდა 2016 წელს ლუქსემბურგში.

ევროკავშირის ქვეყნებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები:

1) ევროკავშირის ქვეყნებს ძირითადად საკმაოდ მაღალი ეკონომიკური

მაჩვენებლები აქვთ, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა. EU-ს ქვეყნების:

ა. ჯამური მშპ მსოფლიოს ანალოგიური მაჩვენებლის თითქმის 22%-ს შეადგენს;

ბ. მშპ მოსახლეობის 1 სულზე დაახლოებით 3-ჯერ აღემატება მსოფლიო ანალოგიურ საშუალო მაჩვენებელს;

გ. ინფლაციის საშუალო წლიური მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად უკეთესია მსოფლიოს საშუალო ანალოგიურ მაჩვენებელზე;

დ. უმუშევრების დონის მაჩვენებლებით დასაქმების EU-ს ქვეყნებს შედარებით მაღალი მაჩვენებლები აქვთ;

- 2) პორტფელური ინვესტიციების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი არის გერმანიაში;
- 3) საერთაშორისო, საკომუნიკაციო მომსახურებაში (ICT) ლიდერებია გაერთიანებული სამეფო და გერმანია;
- 4) სადაზღვევო კაპიტალის მოცულობის მიხედვით, ლიდერობს მაღტა;
- 5) ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$1 070, 1996წ.), მაღტა (\$87 522, 2007წ.), *FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში* (\$ 9 502, 2003წ.; \$269 377, 2012წ.; \$46 070, 2016 წ.).
- 6) ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს გადინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$2 057, 1996წ.), ბელგიაში (\$3 762, 2003წ.), ირლანდია (\$13 627, 2007წ.), *FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში* (\$148 530, 2007წ., \$169 143, 2012წ.; \$54 278, 2016წ.).
- 7) *მოსახლეობის ერთ სულზე წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი - \$173068.617 დაფიქსირდა 2016 წელს ლუქსემბურგში.*

2.4. საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ)

ზემოთ უკვე აღინიშნა, რომ ქვეყნის საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების მაჩვენებლები ქვეყნის საერთაშორისო რეიტინგის მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. მათ შორის მნიშვნელოვანია კონკრეტულად *საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (სსპ)*, რომელიც ასახავს ფინანსური აქტივების მთლიან მოცულობას და სტრუქტურას და ქვეყნის ვალდებულებებს არარეზიდენტების წინაშე. სსპ კაპიტალით ოპერაციების ანგარიშის ერთ-ერთი ელემენტია ისეთი

აქტივების სახით, როგორცაა აქციები, ობლიგაციები, უძრავი ქონება და სხვ. სსპ გარკვეულ პერიოდში სტატისტიკური ანგარიშია ეკონომიკაში საგარეო ფინანსური აქტივებისა და ვალდებულებების მდგომარეობის შესახებ; წმინდა სსპ არის ქვეყნის აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის სხვაობა. როგორც უკვე ცნობილია მას აღგენენ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ შემუშავებული მეთოდოლოგიის მიხედვით. როგორც საგადასახდელო ბალანსი, ასევე სსპ სასარგებლო ინფორმაციას იძლევა ქვეყნის დანარჩენ სამყაროსთან ეკონომიკური ურთიერთობების შესახებ.

საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციის ძირითადი მუხლები საგადასახდელო ბალანსის ფინანსური ანგარიშის მუხლების იდენტურია და მოიცავს: პირდაპირ ინვესტიციებს, პორტფელის ინვესტიციებს, ფინანსურ წარმოებულებს, სხვა ინვესტიციებსა (სხვა სააქციო კაპიტალი, ნაღდი ფული და დეპოზიტები, სესხები, სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და სტანდარტული საგარანტიო სქემები სავაჭრო კრედიტები და ავანსები, სხვა მოთხოვნები/ვალდებულებები) და სარეზერვო აქტივებს. როგორც აღინიშნა, სხვაობა ეკონომიკის ფინანსურ აქტივებსა და ვალდებულებებს შორის შეადგენს წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიციას. პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში არსებული თანამედროვე ტენდენციები ასახულია ცხრილში 13.

ცხრილი 13. წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 2011-2017 წწ.

<i>ქვეყანა</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
სომხეთი	-7,901.9	-8,019.0	-8,897.5	-7,780.4	-7,930.3	-8,372.9	-8,801.3
აზერბაიჯანი	-	-	-	-	-	-	-
ბელორუსი	-28,719.2	-29,917.2	-39,105.6	-41,832.9	-40,991.9	-40,822.6	-41,560.7
ესტონეთი	-11,809.0	-12,099.0	-13,072.2	-11,246.8	-8,822.6	-8,252.5	-8,895.1
საქართველო	-13,925.1	-16,014.7	-16,411.6	-17,879.9	-18,510.8	-20,143.4	-22,743.4
ყაზახეთი	-32,817.2	-35,342.3	-33,285.3	-40,343.6	-37,932.9	-45,573.0	-56,337.0
ყირგიზეთი	-2,762.3	-3,852.8	-5,126.3	-5,836.0	-6,761.9	-6,929.7	-6,883.3

ლიტვა	-21,331.7	-23,588.9	-22,684.2	-20,023.6	-17,825.5	-17,598.4	-17,825.0
ლატვია	-20,963.7	-19,571.9	-20,901.6	-18,948.4	-16,906.3	-15,465.7	-18,193.3
მოლდოვა	-3,402.3	-3,207.4	-3,146.6	-2,807.3	-2,962.5	-3,035.9	-3,955.7
რუსეთი	149,449.6	142,331.3	185,483.1	310,104.6	331,727.7	211,432.5	267,766.8
ტაჯიკეთი	-3,803.1	-4,122.6	-4,408.6	-4,739.7	-4,891.4	-5,146.8	-5,070.4
თურქმენეთი	-	-	-	-	-	-	-
უკრაინა	-41,835.7	-51,173.7	-66,881.0	-53,537.7	-38,017.9	-34,591.5	-34,563.6
უზბეკეთი	-	-	-	-	-	-	-

შედგენილი: <http://data.imf.org/?sk=b4a9517a-a080-4d8a-b1dd-d1bba58213b7&slid=1414769402460> 30.05.2018.

როგორც ირკვევა, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (გარდა რუსეთისა), საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია უარყოფით მაჩვენებლებში გამოისახება(რამდენიმე ქვეყნის -აზერბაიჯანის, თურქმენეთის, უზბეკეთის მონაცემები არ ფიქსირდება); განსახილველ წლებში სსპ მზარდი მაჩვენებლებით ხასიათდება სომხეთში, ბელორუსში, საქართველოში, ყაზახეთში, ყირგიზეთში, ტაჯიკეთში; ბალტიისპირა პოსტსაბჭოურ - ამჟამად ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში სსპ შემცირების ტენდენციებით ხასიათდება.

განსხვავებული სურათი გვხვდება ევროკავშირის ქვეყნებში (ცხრილი 14).

ცხრილი 14. წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია ევროკავშირის ქვეყნებში, 2011-2017 წწ.

ქვეყანა	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ავსტრია	-7,681.7	-13,398.0	5,775.7	13,700.8	9,431.5	21,097.4	26,702.6
ბელგია	298,721.8	264,608.7	281,055.0	279,286.8	273,239.8	219,992.1	292,465.1
ბულგარეთი	-44,211.8	-42,880.1	-42,182.4	-39,215.4	-30,277.0	-23,460.5	-24,468.5
კვიპროსი	-33,159.0	-33,190.4	-34,707.3	-31,426.7	-27,997.0	-24,419.9	-27,751.2
ჩეხეთი	-91,411.8	-97,827.0	-85,209.1	-69,067.1	-60,946.5	-50,044.7	-62,797.0
გერმანია	811,397.1	1,038,663.9	1,344,247.5	1,449,329.8	1,591,862.1	1,796,645.5	2,313,417.4
დანია	89,090.3	120,806.7	132,678.1	122,870.0	102,406.5	161,331.5	188,291.1

ესპანეთი	-1,273,385.1	-1,233,557.7	-1,334,532.8	-1,232,749.5	-1,054,692.2	-983,266.6	1,127,830.2
ესტონეთი	-11,809.0	-12,099.0	-13,072.2	-11,246.8	-8,822.6	-8,252.5	-8,895.1
ფინეთი	46,224.7	30,881.4	10,802.0	-7,933.1	3,540.3	7,452.1	15,200.2
საფრანგეთი	-200,851.0	-353,301.6	-483,369.8	-407,577.5	-374,469.6	-369,991.3	-553,475.7
გაერთიანებული სამეფო	-295,460.1	-769,726.2	-533,849.8	-638,488.9	-514,908.7	-106,752.8	-351,231.1
საბერძნეთი	-238,736.0	-292,659.6	-323,757.6	-286,204.9	-261,302.4	-255,775.2	-300,436.7
ხორვატია	-52,476.2	-52,435.9	-52,892.6	-45,237.5	-37,170.9	-34,166.7	-36,483.3
უნგრეთი	-124,332.1	-121,951.0	-116,592.3	-100,949.9	-81,909.0	-72,352.2	-80,890.3
ირლანდია	-237,180.0	-318,543.9	-327,413.7	-380,444.1	-556,881.3	-519,307.6	-540,908.5
იტალია	-386,869.3	-472,278.1	-501,308.2	-413,947.8	-351,491.8	-173,699.9	-137,529.3
ლიტვა	-21,331.7	-23,588.9	-22,684.2	-20,023.6	-17,825.5	-17,598.4	-17,825.0
ლუქსემბურგი	16,144.4	28,808.7	33,048.5	19,382.7	21,375.5	19,398.0	28,079.2
ლატვა	-20,963.7	-19,571.9	-20,901.6	-18,948.4	-16,906.3	-15,465.7	-18,193.3
მალტა	409.8	1,673.7	2,696.3	4,445.5	5,267.5	4,857.3	8,362.4
ნიდერლანდები	164,482.4	262,864.5	279,276.5	391,686.5	410,359.6	501,043.0	612,253.1
პოლონეთი	-286,136.6	-343,333.9	-377,137.1	-338,784.8	-286,539.3	-270,112.0	-345,748.3
პორტუგალია	-229,431.6	-258,699.5	-272,833.2	-249,144.1	-221,466.2	-207,245.0	-244,587.0
რუმინეთი	-112,774.2	-121,518.1	-122,541.7	-103,916.5	-93,826.8	-88,381.5	-102,725.4
სლოვაკეთი	-58,888.3	-58,938.3	-63,732.1	-58,767.6	-55,489.1	-53,386.3	-65,080.4
სლოვენია	-21,577.1	-23,827.9	-23,565.2	-20,905.5	-16,810.7	-15,705.9	-16,247.9
შვედეთი	-48,470.2	-92,720.3	-94,261.8	-11,758.0	-5,871.6	24,361.1	54,040.2

შედგენილი: <http://data.imf.org/?sk=b4a9517a-a080-4d8a-b1dd-d1bba58213b7&slid=1414769402460> 30.05.2018.

დასკვნა:

- 1) სსპ-ს დადებითი მაჩვენებლები აქვთ ავსტრიას, ბელგიას, გერმანიას, დანიას, ფინეთს, ლუქსემბურგს, მალტას, ნიდერლანდებს;
- 2) სსპ-ს უარყოფითი მაჩვენებლების შემცირების ტენდენციას ადგილი აქვს ბულგარეთში, კვიპროსში, ჩეხეთში, ესპანეთში, ესტონეთში, ხორვატიაში, უნგრეთში, იტალიაში, ლიტვაში, ლატვაში, რუმინეთში, სლოვენიაში;

- 3) სსპ-ს უარყოფითი მაჩვენებლების მზარდ ტენდენციას ადგილი აქვს საფრანგეთში, გაერთიანებულ სამეფოში, საბერძნეთში, ირლანდიაში, პოლონეთში, პორტუგალიაში, სლოვაკეთში.

უფრო ვრცლად საქართველოში არსებული მდგომარეობის შესახებ იხ. ცხრილი 15.

*ცხრილი 15. საქართველოს საერთაშორისო საინვესტიციო მდგომარეობა
(მლნ აშშ დოლარი 31.12-მდგომარეობით)*

№	მაჩვენებლები	1999	2000
1	წმინდა საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია	- 2,029.98	-2,138.72
2	<i>აქტივები</i>	540.04	525.71
3	პირდაპირი ინვესტიციები	118.77	122.51
4	სააქციო კაპიტალი და საინვესტიციო ფონდების აქციები	114.53	117.87
5	სავალო ინსტრუმენტები	4.24	4.65
6	პორტფელის ინვესტიციები	2.82	0.06
7	სააქციო კაპიტალი და საინვესტიციო ფონდების აქციები	2.82	0.06
8	სავალო ფასიანი ქაღალდები	0.00	0.00
9	ფინანსური წარმოებულები (რეზერვების გარდა) და თანამშრომლებთან ოფციონები აქციებზე	0.00	0.00
10	სხვა ინვესტიციები	282.51	290.40
11	სხვა სააქციო კაპიტალი	0.00	0.00
12	ნაღდი ფული და დეპოზიტები	213.64	212.27
13	სესხები	2.85	5.70
14	სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და სტანდარტული საგარანტიო სქემები	0.00	0.00
15	სავაჭრო კრედიტები და ავანსები	64.88	71.49
16	სხვა მოთხოვნები (დებიტორული	1.14	0.94

	დავალიანება)		
17	სარეზერვო აქტივები	135.94	112.73
18	ვალდებულებები	2,570.02	2,664.43
19	პირდაპირი ინვესტიციები	635.25	766.82
20	სააქციო კაპიტალი და საინვესტიციო ფონდების აქციები	357.54	459.61
21	სავალო ინსტრუმენტები	277.71	307.22
22	პორტფელის ინვესტიციები	9.57	11.08
23	სააქციო კაპიტალი და საინვესტიციო ფონდების აქციები	9.57	11.08
24	სავალო ფასიანი ქაღალდები	0.00	0.00
25	ფინანსური წარმოებულები (რეზერვების გარდა) და თანამშრომლებთან ოფციონები აქციებზე	0.00	0.00
26	სხვა ინვესტიციები	1,925.19	1,886.53
27	სხვა სააქციო კაპიტალი	0.00	0.00
28	ნაღდი ფული და დეპოზიტები	5.73	6.18
29	სესხები	1,845.41	1,807.37
30	სადაზღვევო, საპენსიო პროგრამები და სტანდარტული საგარანტიო სქემები	0.00	0.00
31	სავაჭრო კრედიტები და ავანსები	73.04	72.36
32	სხვა ვალდებულებები - სხვა (კრედიტორული დავალიანება)	1.01	0.62
33	ნასესხობის სპეციალური უფლებები (წმინდა ვალდებულებების აღება)	0.00	0.00
34	დამატებითი ინფორმაცია		

გაგრძელება

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	-	-	-	-	-	-	-	
1	2,287.78	2,599.50	3,082.57	3,414.83	3,905.46	5,107.38	7,112.72	-9,652.97
2	620.23	715.31	759.98	1,080.57	1,149.65	1,670.80	2,764.72	3,364.35
3	126.57	130.88	139.09	213.37	154.18	142.14	561.83	773.01

4	121.76	125.85	133.72	207.59	148.05	133.50	428.11	612.30
5	4.81	5.03	5.38	5.78	6.14	8.64	133.72	160.71
6	0.06	0.06	0.08	13.08	0.01	2.20	7.74	0.25
7	0.06	0.06	0.08	0.02	0.01	2.20	0.16	0.15
8	0.00	0.00	0.00	13.06	0.00	0.00	7.58	0.09
9	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.06	0.16
10	331.66	382.29	424.66	467.44	516.98	595.61	833.93	1,110.78
11	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
12	238.94	265.33	280.56	319.66	354.92	394.93	497.41	851.15
13	8.97	15.40	11.06	6.95	14.49	43.73	153.34	89.88
14	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
15	80.07	100.01	127.48	137.62	143.02	150.54	176.88	164.50
16	3.67	1.55	5.56	3.21	4.55	6.41	6.30	5.26
17	161.94	202.08	196.15	386.67	478.47	930.85	1,361.16	1,480.16
18	2,908.02	3,314.81	3,842.55	4,495.40	5,055.10	6,778.18	9,877.43	13,017.32
19	883.56	1,054.44	1,400.67	1,919.07	2,401.92	3,605.29	5,568.74	7,060.00
20	535.61	669.53	978.07	1,433.01	1,844.57	2,777.47	3,733.01	4,841.66
21	347.95	384.90	422.60	486.06	557.36	827.83	1,835.72	2,218.33
22	10.71	10.48	10.90	14.03	24.20	206.98	329.76	734.11
23	10.71	10.48	10.27	13.88	24.13	206.98	329.76	401.60
24	0.00	0.00	0.63	0.15	0.07	0.00	0.00	332.51
25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.11
26	2,013.75	2,249.90	2,430.97	2,562.30	2,628.98	2,965.91	3,978.92	5,223.10
27	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
28	7.98	20.00	15.90	16.41	120.16	138.53	233.11	219.05
29	1,939.19	2,152.34	2,336.96	2,447.41	2,402.69	2,670.14	3,597.71	4,689.58
30	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
31	66.55	74.17	76.62	95.85	105.64	157.04	145.30	312.84
32	0.02	3.39	1.50	2.64	0.49	0.20	2.79	1.64
33	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
34								

გაგრძელდება

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	-10,822.42	-11,950.84	-13,927.34	-16,015.99	-16,412.28	-17,880.15	-18,511.04	-20,143.62	-22,743.86
2	3,928.98	4,809.06	5,285.43	5,933.14	6,193.38	6,609.49	7,309.90	7,992.59	9,372.88
3	802.23	1,082.64	1,182.77	1,406.98	1,524.78	1,867.74	1,938.66	2,233.24	2,477.19
4	636.88	845.87	946.53	1,095.05	1,204.40	1,541.25	1,614.89	1,891.90	2,181.62
5	165.35	236.77	236.23	311.92	320.37	326.49	323.77	341.35	295.57
6	1.43	2.00	1.93	34.48	27.38	61.73	122.40	199.51	442.49
7	1.34	1.91	1.74	32.21	23.11	13.35	11.12	20.22	76.55
8	0.09	0.09	0.19	2.27	4.27	48.37	111.28	179.29	365.94
9	0.75	1.49	4.17	0.05	0.06	1.08	0.13	0.13	0.02
10	1,014.16	1,459.00	1,278.31	1,618.64	1,817.73	1,979.75	2,727.97	2,803.25	3,414.17
11	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
12	724.57	1,042.42	846.87	1,152.45	1,297.80	1,309.59	2,012.90	2,237.21	2,773.49
13	77.31	118.19	94.64	107.29	143.83	216.02	333.33	247.99	309.69
14	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
15	207.02	288.00	320.50	336.24	363.07	438.03	356.82	312.31	307.93
16	5.27	10.39	16.30	22.66	13.04	16.11	24.92	5.74	23.06
17	2,110.41	2,263.93	2,818.26	2,872.98	2,823.42	2,699.19	2,520.74	2,756.45	3,039.01
18	14,751.40	16,759.90	19,212.76	21,949.13	22,605.66	24,489.64	25,820.94	28,136.22	32,116.74
19	7,740.95	8,711.77	9,946.57	10,795.42	11,863.05	13,348.66	13,410.46	14,817.39	17,469.74
20	5,402.84	6,120.15	7,099.17	8,010.10	9,077.21	10,137.07	10,258.69	12,242.16	14,869.04
21	2,338.10	2,591.62	2,847.40	2,785.32	2,785.84	3,211.59	3,151.77	2,575.24	2,600.70
22	904.90	1,221.79	1,389.59	2,496.38	1,938.42	2,222.58	2,093.80	1,992.06	2,223.18
23	395.39	404.82	401.00	530.56	106.27	379.28	351.34	40.19	41.04
24	509.51	816.97	988.59	1,965.82	1,832.15	1,843.30	1,742.46	1,951.88	2,182.15
25	0.34	0.22	0.37	0.39	0.34	0.05	0.06	4.53	3.17
26	6,105.22	6,826.12	7,876.23	8,656.94	8,803.85	8,918.36	10,316.62	11,322.23	12,420.64
27	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
28	249.57	327.17	510.87	770.56	906.33	1,002.42	1,225.99	1,248.94	1,362.07
29	5,235.68	5,844.59	6,672.60	7,058.40	6,994.48	7,074.06	8,241.23	9,134.21	10,096.26
30	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

31	393.98	432.09	468.01	605.35	678.98	626.25	648.54	732.98	754.80
32	0.22	0.44	3.67	1.36	2.33	7.05	1.36	12.50	2.24
33	225.78	221.84	221.08	221.28	221.74	208.59	199.51	193.60	205.26
34									

<https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=304> 30.05.2018.

ზემოაღნიშნული ცხრილიდან გამომდინარე, საქართველოში სსპ-ს უარყოფითი მაჩვენებლების ზრდის ტენდენცია გამოიკვეთა. ამასთან, ადგილი აქვს აქტივების ზრდის ტენდენციას, მაგრამ მისი ზრდის ტემპი აშკარად ჩამორჩება ვალდებულებების ზრდის ტემპს, რაც ქვეყნისათვის არასახარბიელოა.

მთლიანობაში, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (გარდა რუსეთისა), საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია უარყოფით მაჩვენებლებში გამოისახება სომხეთში, ბელორუსში, საქართველოში, ყაზახეთში, ყირგიზეთში, ტაჯიკეთში; ბალტიისპირა პოსტსაბჭოურ - ამჟამად ევროკავშირის წევრ-ქვეყნებში (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა) - სსპ შემცირების ტენდენციებით ხასიათდება; სსპ-ს დადებითი მაჩვენებლები აქვთ ავსტრიას, ბელგიას, გერმანიას, დანიას, ფინეთს, ლუქსემბურგს, მალტას, ნიდერლანდებს; სსპ-ს უარყოფითი მაჩვენებლების შემცირების ტენდენციას ადგილი აქვს ბულგარეთში, კვიპროსში, ჩეხეთში, ესპანეთში, ესტონეთში, ხორვატიაში, უნგრეთში, იტალიაში, ლიტვაში, ლატვიაში, რუმინეთში, სლოვენიაში; სსპ-ს უარყოფითი მაჩვენებლების მზარდ ტენდენციას ადგილი აქვს საფრანგეთში, გაერთიანებულ სამეფოში, საბერძნეთში, ირლანდიაში, პოლონეთში, პორტუგალიაში, სლოვაკეთში;

თავი 3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: პოსტსაბჭოური ტენდენციები

3.1. მსოფლიო და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ეკონომიკური ინდიკატორების შედარებითი ანალიზი

1990-იან წლების დასაწყისში სსრ კავშირის დაშლის შემდეგ აღმოცენებულ ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებში დაფინანსების ტრადიციული სისტემის შენარჩუნების ყოველგვარი მცდელობა განწირული იყო მარცხისთვის. როგორც ზემოთ აღინიშნა, პოსტსაბჭოური ქვეყნები განსხვავებულად, მაგრამ მაინც დაადგინენ საბაზრო ეკონომიკის მშენებლობას, რომელიც ძირშივე გამორიცხავდა ძველი სისტემის რესტავრაციის ყოველგვარ მცდელობას. ასე იყო საქართველოშიც, სადაც დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ თითქმის არ არსებობდა სახელმწიფო ფინანსური რესურსები, მძიმე მდგომარეობაში მყოფი ეკონომიკა ჰაერივით საჭიროებდა უცხოურ ინვესტიციებს, რომლის მიღება მხოლოდ ეკონომიკური რეფორმების წარმატებულად გატარების შემთხვევაში იყო შესაძლებელი, რაც დროს მოითხოვდა. საბოლოოდ, ინვესტორთა დაინტერესება განსაკუთრებით გამოიკვეთა მას შემდეგ, რაც ქვეყანამ შემოიღო ეროვნული ვალუტა, მოახდინა ფასების ლიბერალიზება, განახორციელა საკუთრების ფორმის ფართომასშტაბიანი ტრანსფორმირება, ინსტიტუციონალური რეფორმები და სხვ.

ზოგადად, პოსტსაბჭოურ პერიოდში უცხოელი ინვესტორებისთვის შესამჩნევად უფრო მიმზიდველნი აღმოჩნდნენ ენერგორესურსებით მდიდარი პოსტსაბჭოური ქვეყნები, რაც დადებითად აისახა ამ ქვეყნების ეკონომიკების განვითარებაზე.

შედარებისათვის გავაანალიზოთ: ა) *მსოფლიო და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ჯამური მშპ*; ბ) *პოსტსაბჭოთა ქვეყნების* - შემდეგი ეკონომიკური ინდიკატორები - ბ) მთლიანი შიგა პროდუქტი (მშპ); გ) ეკონომიკური ზრდის ტემპები; დ) მშპ-ს მოსახლეობის ერთ სულზე; ე) მშპ-ს ზრდის ტემპი(%); ვ) ინფლაცია; ზ) უმუშევრობის დონე.

ა) *მსოფლიო და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ჯამური მშპ*

მსოფლიო და პოსტსაბჭოური ქვეყნების ჯამური მშპ-ს შედარებითი მაჩვენებლები იხ.: ცხრილი 16 და გრაფიკი 15.

ცხრილი 16. პოსტსაბჭოური ქვეყნების წილი (%) მსოფლიო ჯამურ მშპ ში⁴⁵, 1990-2016 წწ.

<i>წლები</i>	<i>მსოფლიო ჯამური მშპ (ბრლნ \$)</i>	<i>პოსტსაბჭოური ქვეყნების წილი (%) მსოფლიო ჯამურ მშპ ში</i>
1990	22.517	0.684
1991	23.552	0.678
1992	25.343	0.607
1993	25.786	0.569
1994	27.693	0.510
1995	30.732	0.522
1996	31.401	0.519
1997	31.322	0.542
1998	31.198	0.405
1999	32.358	0.311
2000	33.381	0.376
2001	33.199	0.435
2002	34.483	0.487
2003	38.733	0.603
2004	43.620	0.812
2005	47.208	1.047
2006	51.137	1.352
2007	57.597	1.781
2008	63.156	2.273
2009	59.847	1.715

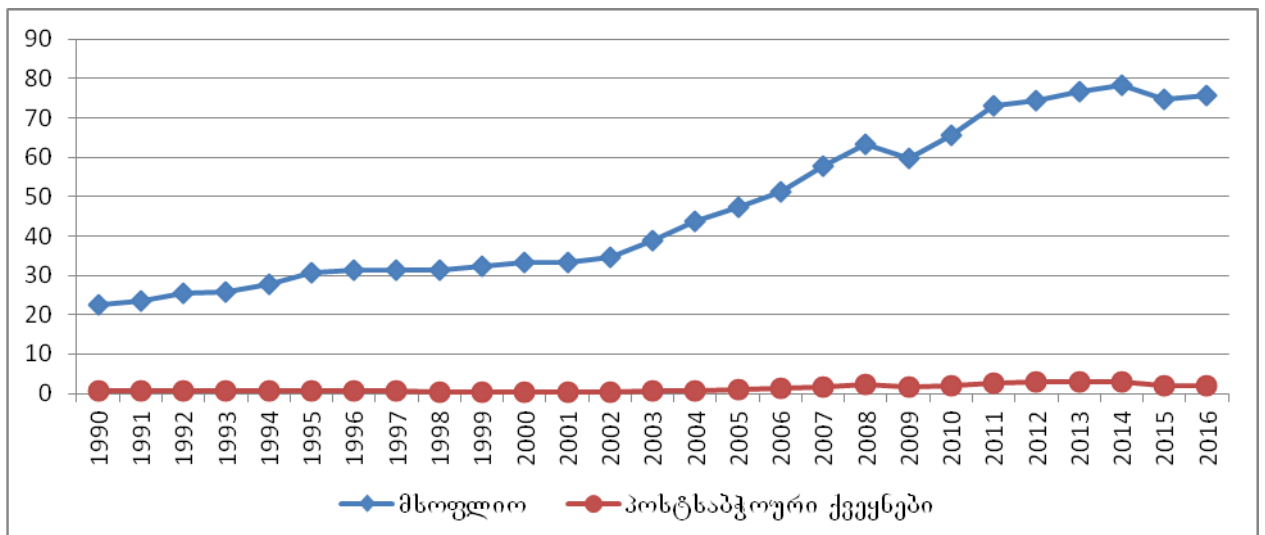
⁴⁵ 1990-1994 წლების - ესტონეთის, ლატვიის და ლიტვის მაჩვენებლების გარეშე.

2010	65.651	2.092
2011	72.924	2.729
2012	74.435	2.915
2013	76.529	3.044
2014	78.377	2.780
2015	74.760	1.943
2016	75.845	2.021
სულ	1262.78	

გაანგარიშებული: worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD 18.04.2018 წ.

ზემოაღნიშნული ცხრილის მონაცემები წარმოვადგინოთ გრაფიკულად.
(გრაფიკი 15)

გრაფიკი 15. მსოფლიო ჯამური მშპ და პოსტსაბჭოური ქვეყნების ჯამური მშპ
1990-2016 (ბრლნ \$)⁴⁶

შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?view=chart 18.04.2018 წ.

ამრიგად, ცხრილი 15-ს მონაცემების შედარებითი ანალიზი ცხადყოფს, რომ პოსტ საბჭოური ეკონომიკების წილი მსოფლიო ეკონომიკაში მცირეა, მაგრამ

⁴⁶ 1990-1994 წლების - ესტონეთის, ლატვიის და ლიტვის მაჩვენებლების გარეშე.

მზარდი და 1.7%-დან - 2.7 %-ს ფარგლებში მერყეობს. მისი ზრდა, დიდწილად, ეკონომიკის რეფორმირებასა და ქვეყნის პოლიტიკურ ორიენტაციაზეა დამოკიდებული.

ბ) მთლიანი შიგა პროდუქტი (მშპ)

1990-იანი წლების პირველ ნახევარში, პრაქტიკულად ყველა პოსტსაბჭოური ქვეყნის ეკონომიკის მოცულობა შემცირდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ახალ გარემოში ადაპტირების საწყისი ეტაპი მიმდებარეობდა. სამწუხაროდ, ამ პერიოდში საქართველოს ეკონომიკა ყველაზე მეტად დაახლოებით 1/3-ით შეიკვეცა. (ცხრილი 16; გრაფიკი 16).

ცხრილი 16. მშპ-ს მოცულობა პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 1990-2016 წწ.
(მიმდინარე \$ მლრდ)

წლები	საქართველო	აზერბაიჯანი	სომხეთი	უკრაინა	მოლდოვა	ესტონეთი	ლატვია	ლიტვა	რუსეთი	ბელარუსი	ვაზახეთი	უზბეკეთი	ტაჯიკეთი	ყირგიზეთი	თურქმენეთი	ჯამი
1990	7.8	88.6	2.3	81.5	3.6	-	-	-	516.8	21.7	26.9	13.4	2.6	2.7	3.2	686.9
1991	6.4	87.9	2.1	77.5	3.1	-	-	-	518.0	17.4	24.9	13.8	2.5	2.6	3.2	680.4
1992	3.7	49.9	1.3	73.9	2.3	-	-	-	460.3	17.1	24.9	12.9	1.9	2.3	3.2	608.8
1993	2.7	39.8	1.2	65.7	2.4	-	-	-	435.1	16.3	23.4	13.1	1.7	2.1	3.2	570.6
1994	2.5	33.1	1.3	52.6	1.7	-	-	-	395.1	14.9	21.3	12.9	1.4	1.7	2.6	511.1
1995	2.7	30.5	1.5	48.2	1.8	43.4	5.8	7.9	395.5	14.0	20.4	13.4	1.2	1.7	2.5	523.8
1996	3.1	31.8	1.6	44.6	1.7	47.5	6.0	8.4	391.7	14.8	21.1	14.08	1.1	1.8	2.4	519.9
1997	3.5	39.6	1.7	50.2	1.9	50.7	6.5	10.1	404.9	14.1	22.2	14.8	0.9	1.8	2.6	544.0
1998	3.6	44.5	1.9	41.9	1.6	56.2	7.2	11.3	271.0	15.5	22.2	15.0	1.3	1.7	2.6	406.7
1999	2.8	45.8	1.9	31.6	1.2	57.3	7.5	11.0	195.9	12.1	16.9	17.1	1.1	1.3	2.6	313.0
2000	3.1	5.3	1.9	31.3	1.3	56.9	7.9	11.5	259.7	12.8	18.3	13.8	0.9	1.4	2.9	377.6
2001	3.2	5.7	2.1	38.0	1.5	62.5	8.4	12.3	306.6	12.4	22.2	11.4	1.1	1.5	3.5	436.1
2002	3.4	6.2	2.4	42.4	1.7	73.2	9.6	14.3	345.1	14.6	24.7	9.7	1.2	1.6	4.5	488.5
2003	4.0	7.3	2.8	50.1	2.0	98.3	11.8	18.8	430.4	17.8	30.9	10.1	1.6	1.9	6.0	605.2

2004	5.1	8.7	3.6	64.9	2.6	12.1	14.4	22.7	591.1	23.1	43.2	12.1	2.1	2.2	6.9	814.9
2005	6.4	13.3	4.9	86.2	3.0	14.0	16.9	26.1	764.0	30.2	57.1	14.3	2.3	2.5	8.1	1,049
2006	7.8	21.0	6.4	107.2	3.4	16.1	21.4	30.2	990.0	37.0	81.0	17.1	2.8	2.8	10.3	1,354
2007	10.22	33.1	9.2	142.7	4.4	22.3	30.9	39.7	1,300	45.35	104.9	22.3	3.7	3.8	12.7	1,785
2008	12.85	48.9	11.7	180.0	6.1	22.2	35.6	47.9	1,661	60.7	133.5	27.9	5.2	5.1	19.3	2,278
2009	10.8	44.3	8.7	117.2	5.4	19.7	26.2	37.5	1,223	49.2	115.3	32.8	5.0	4.7	20.2	1,720
2010	11.7	52.9	9.3	136.4	5.8	19.5	23.8	37.1	1,525	55.2	148.1	39.3	5.6	4.8	22.6	2,097
2011	14.4	66.0	10.2	163.2	7.0	23.2	28.4	43.5	2,032	59.7	192.6	45.3	6.5	6.2	29.2	2,735
2012	15.9	68.7	10.6	175.2	7.3	23.1	28.0	42.9	2,170	63.6	208.0	51.2	7.6	6.6	35.2	2,922
2013	16.1	73.6	11.2	183.3	8.0	25.3	30.2	46.4	2,231	73.1	236.7	56.8	8.5	7.3	39.2	3,051
2014	16.6	75.2	11.7	133.5	8.0	26.5	31.3	48.4	2,031	76.1	221.4	63.1	9.2	7.5	43.5	2,807
2015	14.0	53.1	10.6	90.6	6.6	22.7	27.0	41.3	1,326	54.6	184.4	67.0	7.9	6.6	37.3	1,949
2016	14.4	37.9	10.6	93.3	6.8	23.4	42.8	27.0	1,283	47.4	137.3	67.2	6.7	6.6	36.2	2,021

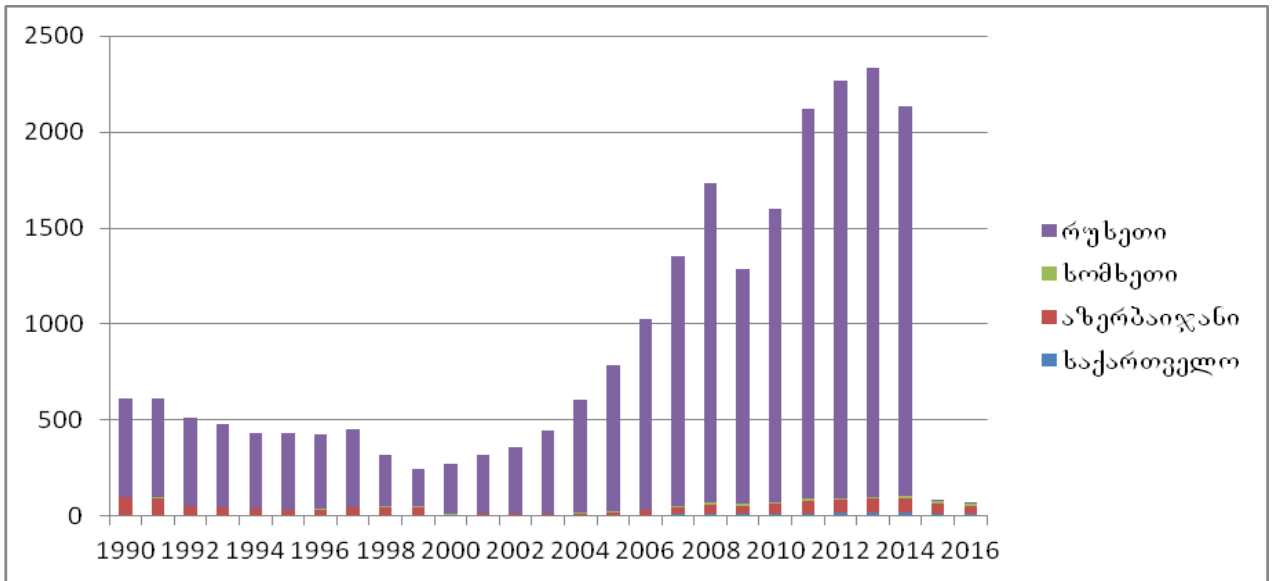
შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&start=1990&view=chart
21.04.2018.

დასკვნა:

1) პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში მშპ-ს მოცულობის ზრდა განსაკუთრებით შესამჩნევია 1990-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, თუმცა ზოგიერთმა ქვეყანამ, მათ შორის საქართველომ 1990 წლის დონეს დიდხანს ვერ მიაღწია. 2016 წელს მშპ-ს მოცულობით პირველ ადგილზეა რუსეთი, მეორეზე ყაზახეთი, მესამეზე უკრაინა, ყველაზე დაბალი მაჩვენებლები კი აქვთ ყირგიზეთს, ტაჯიკეთს და მოლდოვას;

2) საქართველო მშპ-ს მოცულობით, წინ უსწრებს სომხეთს, მაგრამ დიდად ჩამორჩება მეზობელ ქვეყნებს - რუსეთსა და აზერბაიჯანს. ამ უკანასკნელთან განსხვავება 1990 წელს გაცილებით მცირე იყო. (გრაფიკი 16).

გრაფიკი 16. მშპ საქართველოსა და უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში, 1990-2016 წწ.

შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2015&start=1990&view=chart
21.04.2018.

კ) ეკონომიკური ზრდის ტემპი

როგორც აღინიშნა, მსოფლიოში ეკონომიკის წლიური ზრდის ტემპი საშუალოდ 3%-ის ფარგლებში მერყეობდა, პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში კი განსხვავებული სურათი გვხვდება. აქ მშპ-ს ზრდის ტემპები ხშირად აღემატება (ან ჩამორჩება) მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს, რაც ეკონომიკური განვითარების მდგრადობაზე არ მეტყველებს. მაგალითად, მშპ-ს წლიური ზრდის ტემპის ყველაზე დიდ ვარდნა დაფიქსირდა საქართველოში (1992 წელს = -44.9%), სომხეთში (1992 წ. - -41.8%) და მოლდოვაში (1994წ.- - 30.9%). ზრდის მაღალი ტემპებით გამოირჩეოდა თურქმენეთი (1990წ.- 35.4%) და აზერბაიჯანი (2005წ. და 2006 წ. შესაბამისად 26.4% და 34.5%). (ცხრილი 17; გრაფიკი 17).

ცხრილი 17. მშპ-ს ზრდის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 1990-2016

წელი	საკართველო	აზერბაიჯანი	სომხეთი	უკრაინა	მოლდოვა	ესტონეთი	ლატვია	ლიტვა	რუსეთი	ბელარუსი	ყაზახეთი	უზბეკეთი	ტაჯიკეთი	თურქმენეთი	ყირგიზეთი
1990	-14.8			-6.3	-2.4				-3			1.6	-0.6	35.4	5.7
1991	-21.1	-0.7	-11.7	-8.4	-16				-5	-1.2	-11	-0.5	-7.1	-4.6	-7.9
1992	-44.9	-22.6	-41.8	-9.7	-29.1				-14.5	-9.6	-5.3	-11.2	-29	-15	-14
1993	-29.3	-23.1	-8.8	-14.2	-1.2				-8.7	-7.6	-9.2	-2.3	-16.4	1.5	-16
1994	-10.4	-19.7	5.4	-22.9	-30.9				-12.6	-11.7	-12.6	-5.2	-21.3	-17.3	-20
1995	-2.6	-11.8	6.9	-12.2	-1.4				-4.1	-10.4	-8.2	-0.9	-12.4	-7.2	-5.4
1996	11.2	1.3	5.9	-10	-5.2	5.3	2.4	5.1	-3.6	2.8	0.5	1.7	-16.7	6.7	7.1
1997	10.5	5.8	3.3	-3	1.6	11.8	9	8.3	1.4	11.4	1.7	5.2	1.7	-11.4	9.9
1998	3.1	10	7.3	-1.9	-6.5	4.1	6.5	7.5	-5.3	8.4	-1.9	4.3	5.3	7.1	2.1
1999	2.9	7.4	3.3	-0.2	-3.4	-0.9	2.6	-1.1	6.4	3.4	2.7	4.3	3.7	16.5	3.7
2000	1.8	11.1	5.9	5.9	2.1	10.6	5.4	3.8	10	5.8	9.8	3.8	8.3	5.5	5.4
2001	4.8	9.9	9.6	9.2	6.1	6.3	6.5	6.5	5.1	4.7	13.5	4.2	10.2	4.3	5.3
2002	5.5	10.6	13.2	5.2	7.8	6.1	7.1	6.8	4.7	5	9.8	4	10.8	0.3	0
2003	11.1	11.2	14	9.4	6.6	7.4	8.4	10.5	7.3	7	9.3	4.2	11	3.3	7
2004	5.9	10.2	10.5	12.1	7.4	6.3	8.3	6.6	7.2	11.4	9.6	7.7	10.3	5	7
2005	9.6	26.4	13.9	2.7	7.5	9.4	10.7	7.7	6.4	9.4	9.7	7	6.7	13	-0.2
2006	9.4	34.5	13.2	7.3	4.8	10.3	11.9	7.4	8.2	10	10.7	7.3	7	11	3.1
2007	12.3	25	13.7	7.9	3.1	7.7	10	11.1	8.5	8.6	8.9	9.9	7.8	11.1	8.5
2008	2.3	10.8	6.9	2.3	7.8	-5.4	-3.6	2.6	5.2	10.2	3.3	9	7.9	14.7	8.4
2009	-3.8	9.4	14.1	-14.8	-6	-14.7	-14.3	-14.8	-7.8	0.2	1.2	8.1	3.8	6.1	2.9
2010	6.3	4.9	2.2	4.2	7.1	2.5	-3.8	1.6	4.5	7.7	7.3	8.5	6.5	9.2	0.5
2011	7.2	0.1	4.7	5.2	6.4	7.6	6.4	6	4.3	5.5	7.2	8.3	7.4	14.7	6
2012	6.4	2.2	7.2	0.2	-0.7	4.3	4	3.8	3.5	1.7	4.6	8.2	7.5	11.1	-0.1
2013	3.4	5.8	3.3	0	9.4	1.9	2.4	3.5	1.8	1.1	5.8	8	7.4	10.2	10.9
2014	4.6	2	3.5	-6.6	4.8	2.9	1.9	3.5	0.7	1.7	4.1	8.1	6.7	10.3	4
2015	2.9	1.1	3.2	-9.8	-0.4	1.7	3	2	-2.8	-3.8	1.2	8	6	6.5	3.9
2016	3	-3.1	0.2	2.3	4.1	2.1	2.2	2.4	0.2	-2.7	1.1	7.8	6.9	6.2	3.8

(%)შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&start=1990&view=chart

21.04.2018.

დასკვნა:

1) ეკონომიკის ზრდის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, შედარებით მაღალია, ვიდრე მთლიანად მსოფლიოში და ეს საკმაოდ დამახასიათებელი თვისებაა განვითარებადი ქვეყნებისათვის;

2) ეკონომიკური ზრდის სტაბილური მაჩვენებლებით გამოირჩევიან ბალტიისპირა ქვეყნები (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომლებსაც საკმაოდ მწვავედ შეესოთ 2008-2009წწ. მსოფლიო ფინანსური კრიზისი;

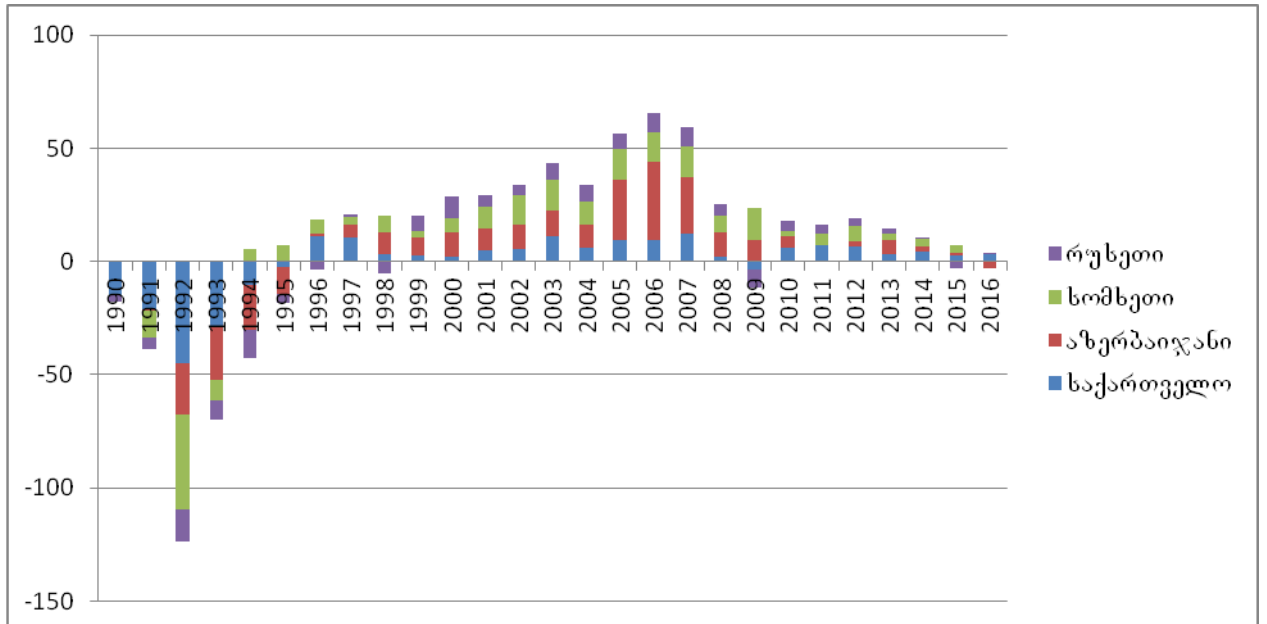
3) პოსტსაბჭოურ პერიოდში ეკონომიკური ზრდის ყველაზე მაღალი ტემპი დაფიქსირდა ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარ ქვეყნებში თურქმენეთში (35.4%. 1990 წ.) და აზერბაიჯანში (34.5%, 2006 წ.);

4) ეკონომიკის მასშტაბების ყველაზე დიდ შემცირებას ადგილი ჰქონდა 1990-იანი წლების დასაწყისში საქართველოში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, მოლდოვაში, უკრაინაში, ტაჯიკეთში, ყირგიზეთში და თურქმენეთში. ეს უკავშირდებოდა როგორც შიდა, ასევე გარე კონფლიქტებს-პრობლემებს;

5) ბოლო წლებში ეკონომიკის ზრდის მაღალი ტემპები დაფიქსირდა სათბობ-ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარ ქვეყნებში (უზბეკეთი, თურქმენეთი);

6) საქართველოში ბოლო ორ წელში ზრდის ტემპები უფრო მაღალია, ვიდრე უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში, რაც შეიძლება აიხსნას ბაზრების უფრო მეტად დივერსიფიკაციით, ევროპული ვექტორის გაძლიერებით და სხვ. თუმცა, საქართველოს ეკონომიკის ზრდის ტემპები აშკარად არასაკმარისია მოკლე პერიოდში ევროკავშირში გაწევრიანებისათვის. (გრაფიკი 18).

გრაფიკი 18. ეკონომიკური ზრდის ტემპები საქართველოში და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში, 1990- 2016 წწ.(%)

შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&start=1990&view=chart
21.04.2018.

დ) მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე

მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლები უმეტეს პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში მნიშვნელოვნად ჩამორჩება მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს. (ცხრილი 18; გრაფიკი 19).

ცხრილი 18. მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში

წელი	საქართველო	აზერბაიჯანი	სომხეთი	უკრაინა	მოლდოვა	ესტონეთი	ლატვია	ლიტვა	რუსეთი	ბელორუსი	ქაზახეთი	უზბეკეთი	ტაჯიკეთი	თურქმენეთი
1990	1 615	1 237	637	1 570	972	-	-	-	3 485	1 704	1 648	651	496	870
1991	1 315	1 209	589	1 490	832	-	-	-	3 485	1 747	1 512	653	468	850
1992	757	676	369	1 418	626	-	-	-	3 096	1 665	1 515	603	346	825

1993	550	530	357	1 258	641	-	-	-	2 929	1 590	1 433	597	293	796
1994	517	436	400	1 012	461	-	-	-	2 663	1 460	1 320	576	236	625
1995	569	397	456	936	477	3 044	2 328	2 169	2 665	1 371	1 288	586	213	593
1996	671	409	503	873	462	3 353	2 428	2 328	2 644	1 452	1 350	601	178	558
1997	775	506	523	991	528	3 620	2 681	2 831	2 737	1 396	1 446	623	155	565
1998	805	562	608	835	448	4 052	2 976	3 167	1 835	1 512	1 469	623	220	593
1999	629	574	597	636	321	4 148	3 150	3 114	1 331	1 209	1 130	703	178	551
2000	692	655	621	636	354	4 070	3 352	3 297	1 771	1 273	1 229	558	139	645
2001	734	704	692	780	408	4 499	3 572	3 530	2 100	1 244	1 491	457	172	777
2002	779	763	880	879	459	5 308	4 129	4 147	2 375	1 480	1 658	383	191	970
2003	928	884	925	1 048	548	7 174	5 129	5 505	2 975	1 819	2 068	396	238	1 286
2004	1 207	1 045	1 182	1 367	721	8 851	6 345	6 707	4 102	2 378	2 874	465	311	1 456
2005	1 530	1 578	1 625	1 829	831	10 338	7 550	7 863	5 323	3 126	3 771	547	339	1 707
2006	1 873	2 473	2 127	2 303	951	12 595	9 652	9 241	6 920	3 849	5 292	643	407	2 141
2007	2 492	3 851	3 081	3 069	1 230	16 586	14 019	12 298	9 101	4 736	6 771	830	524	2 606
2008	3 175	5 575	3 920	3 891	1 696	18 095	16 324	14 962	11 635	6 376	8 514	1 023	711	3 919
2009	2 707	4 950	2 916	2 545	1 525	14 726	12 208	11 837	8 563	5 176	7 165	1 182	671	4 060
2010	2 965	5 843	3 125	2 974	1 631	14 641	11 319	11 989	10 675	5 819	9 071	1 377	744	4 479
2011	3 725	7 190	3 417	3 569	1 970	17 454	13 781	14 367	14 212	6 306	12 108	1 544	841	5 725
2012	4 143	7 394	3 565	3 855	2 046	17 491	13 775	14 342	15 155	6 722	12 858	1 719	962	6 797
2013	4 274	7 812	3 717	3 986	2 244	19 155	15 016	15 694	15 544	7 722	14 310	1 878	1 049	7 480
2014	4 430	7 887	3 873	3 065	2 245	20 148	15 692	16 490	13 902	8 025	13 155	2 052	1 113	8 194
2015	3 796	5 496	3 500	2 115	1 843	15 156	13 665	14 172	9 057	5 741	10 508	2 132	926	6 947
2016	3 866	3 879	3 618	2 186	1 833	17 737	14 071	14 913	8 749	4 990	7 715	2 111	1 078	6 390

შეღებნილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&start=1990&view=chart

21.04.2018.

დასკვნა:

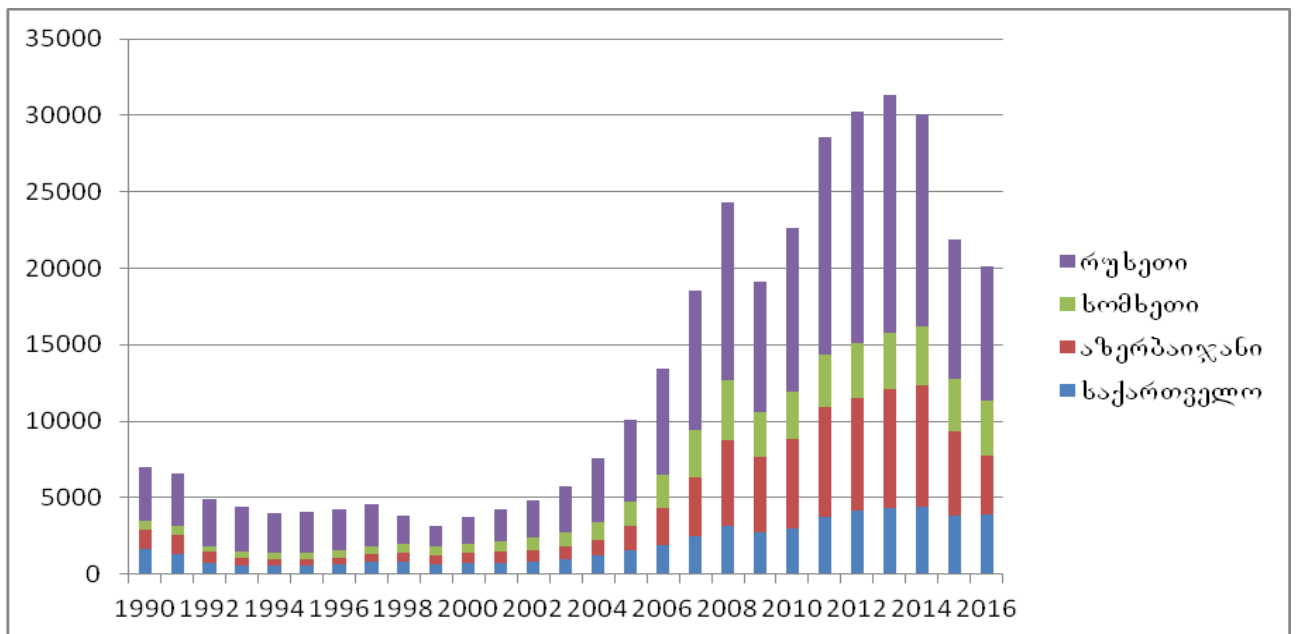
1) მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლებით უმეტესი პოსტსაბჭოურ ქვეყნები მნიშვნელოვნად ჩამორჩებიან მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს (\$10 192 - 2016 წ.);

2) მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლებით ჩამორჩენა არ ეხება პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ლიდერთა სამეულს, ბალტიისპირა ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებს (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომელთაც მოსდევთ რუსეთი და ყაზახეთი;

3) მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს, ბალტიისპირა ქვეყნების გარდა, აღემატებოდა მხოლოდ რუსეთის (2008 წ., 2010-2014 წწ.) და ყაზახეთის (2011-2014წწ.) მაჩვენებლები;

4) საქართველო მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლით, მე-4 ადგილზე იყო (ბალტიის ქვეყნების გამორიცხვით) 1990 წელს, 2016 წელს კი მე-8 ადგილზეა. (გრაფიკი 20).

გრაფიკი 20. მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში, 1990-2016 (მიმდინარე აშშ დოლარი)

შედგენილი: worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2015&start=1990&view=chart
21.04.2018

მთლიანობაში, მშპ-ს ზრდის ტემპები მოსახლეობის ერთ სულზე (%) დიდად განსხვავებულია პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, რაც ეკონომიკის რეფორმირებისადმი განსხვავებულმა მიდგომებმაც განაპირობა.

ე) ინფლაცია

საშუალო წლიური ინფლაციის მაჩვენებლებით განსხვავებული სურათია გამოკვეთილი. პოსტსაბჭოური ქვეყნების დიდ ნაწილში იგი აღემატება მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს (7.6%-1.7%). 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში რიგ ქვეყნებში (საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უკრაინა, ბელორუსი, ყაზახეთი) ჰიპერინფლაცია დაფიქსირდა. ბოლო მონაცემებით ყველაზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებელი აქვს უკრაინას (48.7%, 2015 წ.), რუსეთს (2015წ.), ბელორუსს (2015წ.) და ყაზახეთს (2016წ.) (ცხრილი 19; გრაფიკი 21).

ცხრილი 19. ინფლაცია, სამომხმარებლო ფასები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 1990-2016 წწ. (წლიური %)

წელი	საქართველო	აზერბაიჯანი	სომხეთი	უკრაინა	მოლდოვა	ესტონეთი	ლატვია	ლიტვა	რუსეთი	ბელორუსი	ყაზახეთი	უზბეკეთი*	ტაჯიკეთი*	ქორგიზეთი*	თურქმენეთი*
1990	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	-10.6	-	-	-	-	243.3	-	-	-	-	-	-	-	-
1993	-	1.1	-	-	-	89.8	108.8	410.2	874.6	1,190	-	-	-	-	-
1994	-	1,662	3,374	4,735	-	47.7	35.9	72.2	307.6	2,221	1,877	-	-	-	-
1995	162.7	411.8	176.0	376.7	29.8	28.8	25.0	39.7	197.5	709.4	176.2	416.0	543	143	-
1996	39.4	19.8	18.7	80.3	23.5	23.1	17.6	24.6	47.7	52.7	39.2	-	370	32.0	-
1997	7.1	3.7	14.0	15.9	11.9	10.6	8.4	8.9	14.8	63.9	17.4	-	172	23.5	-
1998	3.6	-0.8	8.7	10.6	7.8	8.2	4.7	5.1	27.7	72.9	7.1	-	143	10.5	-
1999	19.2	-8.5	0.6	22.7	39.2	3.3	2.4	0.8	85.7	293.7	8.3	-	126	37.0	-
2000	4.1	1.8	-0.8	28.2	31.1	4.0	2.6	1.0	20.8	168.6	13.2	128.2	124	18.7	107
2001	4.6	1.5	3.1	12.0	9.6	5.7	2.5	1.4	21.5	61.1	8.4	127.4	38.6	7.0	-
2002	5.6	2.8	1.1	0.8	5.3	3.6	1.9	0.3	15.8	42.5	5.8	127.6	12.3	2.1	-
2003	0.8	2.2	4.7	5.2	11.6	1.3	3.0	-1.1	13.7	28.4	6.4	110.3	16.3	3.0	-
2004	5.7	6.7	7.0	9.0	12.5	3.0	6.2	1.2	10.9	18.1	6.9	101.6	7.2	4.1	-
2005	8.2	9.7	0.6	13.6	11.8	4.1	6.7	2.6	12.7	10.3	7.6	106.4	7.1	4.4	111

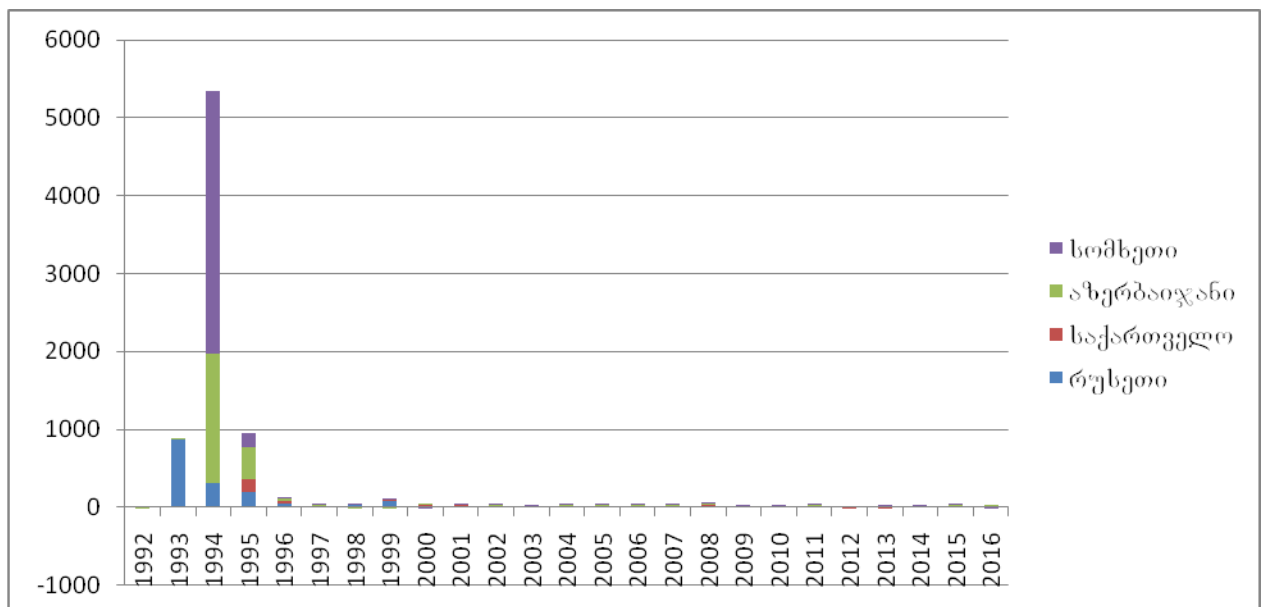
2006	9.2	8.4	2.9	9.1	12.9	4.4	6.5	3.7	9.7	7.0	8.6	108.7	10.0	5.6	-
2007	9.2	16.6	4.4	12.8	12.1	6.6	10.1	5.7	9.0	8.4	10.8	106.1	13.2	10.2	109
2008	10.0	20.8	8.9	25.2	12.9	10.4	15.4	10.9	14.1	14.8	17.2	107.2	20.5	24.5	-
2009	1.7	1.4	3.4	15.9	-0.1	-0.1	3.5	4.4	11.7	12.9	7.3	107.8	6.5	6.9	-
2010	7.1	5.7	8.2	9.4	7.4	3.0	-1.1	1.3	6.8	7.7	7.1	107.6	6.4	8.0	105
2011	8.5	7.9	7.7	8.0	7.6	5.0	4.4	4.1	8.4	53.2	8.3	107.3	12.4	16.5	105
2012	-0.9	1.0	2.6	0.6	4.6	3.9	2.2	3.1	5.1	59.2	5.1	107.2	5.8	2.7	105
2013	-0.5	2.4	5.8	-0.3	4.6	2.8	0.0	1.0	6.8	18.3	5.8	107.0	5.0	6.6	106
2014	3.1	1.4	3.0	12.2	5.1	-0.1	0.6	0.1	7.8	18.1	6.7	106.4	6.1	7.6	-
2015	4.0	4.2	3.7	48.7	9.7	-0.5	0.2	-0.9	15.5	13.5	6.7	105.5	5.7	6.5	105.5*
2016	2.2	4.2	-1.3	13.9	6.4	0.2	0.2	0.9	7.1	11.8	14.5	105.6	6.0	0.4	105.6*

შეღვ.: worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?end=2015&start=1990&view=chart ;

*cisstat.com (წინა წელთან შედარებით) 25.04.2018.

საქართველოსა და მისი უახლოესი მეზობელი ქვეყნების შედარებითი მაჩვენებლები ასახულია გრაფიკზე 21.

გრაფიკი 21. ინფლაცია, სამომხმარებლო ფასები საქართველოს უახლოეს მეზობელ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 2012-2016 წწ. (წლიური %)

შეღვ.: worldbank.org/indicator/NY.GDP.DEFL.KD.ZG?end=2015&start=1990&view=chart

25.04.2018.

დასკვნა:

1) ინფლაციის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, უფრო მაღალია მსოფლიო ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით;

2) 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში რიგ ქვეყნებში (საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უკრაინა, ბელორუსი, ყაზახეთი) ჰიპერინფლაცია დაფიქსირდა. ბოლო მონაცემებით ყველაზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებელი აქვს უკრაინას (48.7%, 2015 წ.), რუსეთს (2015წ.), ბელორუსს (2015წ.) და ყაზახეთს (2016წ.) (ცხრილი 16; გრაფიკი 20).

3) 2015-2016 წწ. აზერბაიჯანთან და რუსეთთან შედარებით, ინფლაციის უკეთესი მაჩვენებლები აქვს;

4) პრაქტიკამ ცხადყო, რომ ინფლაციის, მათ შორის ჰიპერინფლაციის დონეს პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში მხოლოდ მსოფლიო ფინანსური კრიზისები არ განსაზღვრავს და მასზე ეკონომიკურ ფაქტორებთან ერთად პოლიტიკური ფაქტორებიც ძლიერად ზემოქმედებს.

ზ) უმუშევრობის დონე

უმუშევრობის დონის მაჩვენებლებს რიგ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში დიდად განსაზღვრავს ინვესტიციების დეფიციტი, არაკვალიფიციური მენეჯმენტი, ეკონომიკის რეალური სექტორის სისუსტე, არაინოვაციური ეკონომიკა, იმპორდამოკიდებულება, სტატისტიკურ მონაცემთა გაანგარიშებების არასწორი მეთოდოლოგია, ასევე, პოლიტიკური ფაქტორები.

წლების მანძილზე რიგ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში უმუშევრობის დონე დიდად აღემატება მსოფლიოს და ევროპულ ანალოგიურ საშუალო მაჩვენებლებს (დაახლ. 5-6%). (ცხრილი 20; გრაფიკი 22).

ცხრილი 20. უმუშევრობის დონე პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 1990-2016 წწ. (%)

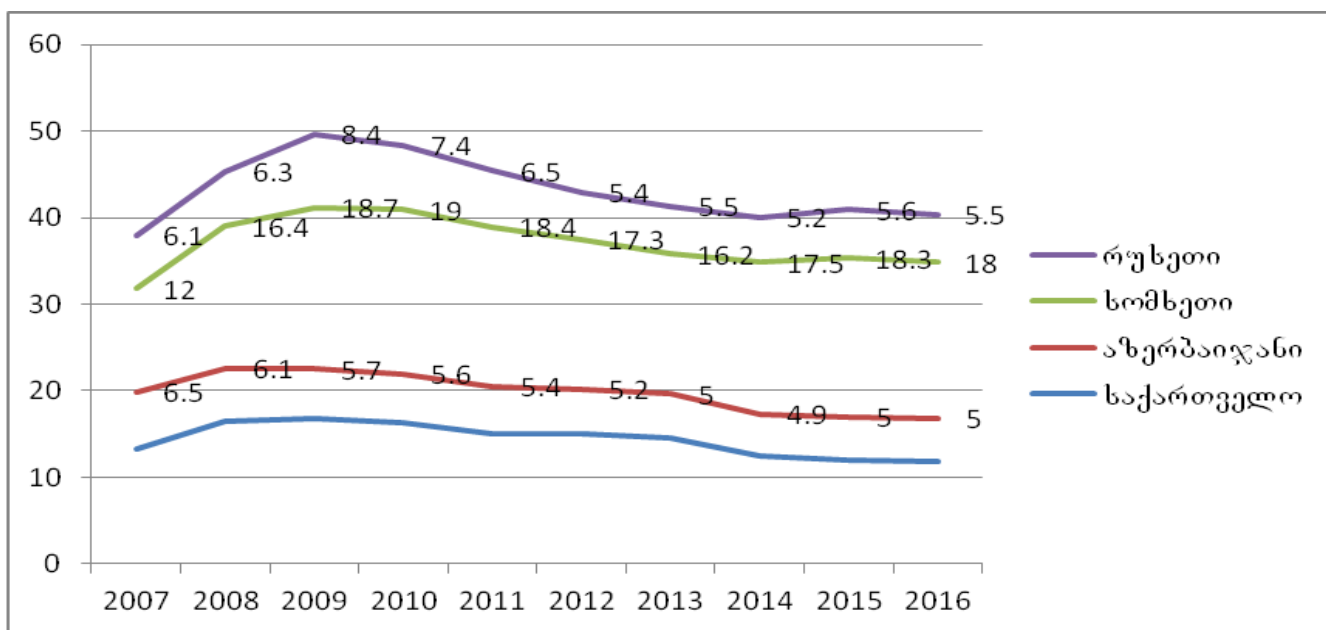
წელი	საქართველო	აზერბაიჯანი	სომხეთი	უკრაინა	მოლდოვა	ესტონეთი	ლატვია	ლიტვა	რუსეთი	ბელორუსი	ყაზახეთი	უზბეკეთი	ტაჯიკეთი	ყირგიზეთი	თურქმენეთი
1990	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1991	9.7	8.9	2.0	5.8	8.5	1.5	20.0	17.6	5.7	0.8	1.1	6.6	7.6	5.4	2.8

1992	9.0	7.2	1.8	5.5	8.2	3.7	19.7	17.2	5.3	0.6	1.1	6.3	6.6	5.1	2.5
1993	9.2	7.3	5.3	5.2	8.3	6.5	20.2	17.5	5.9	0.6	1.1	6.5	6.9	5.1	2.5
1994	9.8	7.7	6.6	5.2	7.4	7.6	21.2	17.3	8.1	0.6	7.5	6.4	7.2	5.2	2.6
1995	12.2	8.0	6.7	5.6	8.4	9.7	20.2	17.5	9.7	0.6	11.0	6.5	7.5	5.5	2.8
1996	14.2	11.7	9.3	7.7	10.9	9.9	20.9	16.4	9.9	0.9	13.0	8.3	11.3	7.2	4.0
1997	14.4	11.8	10.8	8.9	10.9	10.4	14.9	14.1	11.8	0.9	13.0	8.3	11.5	7.4	4.2
1998	14.6	11.8	9.4	11.3	11.0	9.5	14.5	13.7	13.4	0.9	13.1	8.3	11.2	7.5	4.0
1999	13.8	11.9	11.2	11.6	11.1	11.6	13.8	13.4	13.5	0.9	13.5	8.3	11.7	7.6	4.0
2000	10.8	11.8	10.9	11.6	8.5	13.4	14.2	15.9	10.6	0.9	12.8	8.3	11.3	7.5	3.9
2001	11.2	10.9	10.6	11.0	7.3	13.1	13.8	16.8	9.0	0.9	10.4	8.3	11.1	7.8	3.8
2002	12.6	10.0	10.4	9.6	6.8	10.0	13.8	13.0	7.9	0.9	9.3	8.3	11.5	12.6	3.9
2003	11.5	9.3	10.1	9.1	8.0	11.3	12.1	12.9	8.2	0.9	8.8	8.3	11.4	9.9	3.9
2004	12.6	8.0	9.6	8.6	8.2	10.3	11.7	10.7	7.8	0.9	8.4	8.3	11.4	8.5	3.9
2005	13.8	7.3	8.2	7.2	7.3	8.0	10.0	8.3	7.2	0.9	8.1	8.3	11.2	8.1	3.8
2006	13.6	6.6	7.5	6.8	7.4	5.9	7.0	5.8	7.2	0.9	7.8	8.3	11.1	8.3	3.8
2007	13.3	6.5	12.0	6.4	5.1	4.6	6.1	4.3	6.1	0.9	7.3	8.2	11.2	8.2	3.8
2008	16.5	6.1	16.4	6.4	4.0	5.5	7.7	5.8	6.3	0.9	6.6	8.2	11.1	8.2	3.8
2009	16.8	5.7	18.7	8.8	6.4	13.6	17.5	13.9	8.4	0.9	6.6	8.2	11.5	8.4	3.9
2010	16.3	5.6	19.0	8.1	7.5	16.7	19.5	17.8	7.4	1.2	5.8	8.2	11.7	8.6	4.0
2011	15.1	5.4	18.4	7.9	6.7	12.3	16.2	15.4	6.5	0.7	5.4	8.2	11.2	8.5	3.7
2012	15.0	5.2	17.3	7.5	5.6	10.0	15.1	13.4	5.4	0.6	5.3	8.1	10.8	8.4	3.7
2013	14.6	5.0	16.2	7.2	5.1	8.6	11.9	11.8	5.5	0.5	5.2	8.1	10.6	8.3	3.6
2014	12.4	4.9	17.5	9.3	3.9	7.4	10.9	10.7	5.2	0.5	5.1	8.0	10.5	8.1	3.6
2015	12.0	5.0	18.3	9.1	3.7	6.2	9.8	9.1	5.6	0.5	4.9	7.9	10.4	7.6	3.6
2016	11.8	5.0	18.0	9.4	4.2	6.8	9.6	7.9	5.5	0.5	5.0	7.5	10.3	7.2	3.5

შეღვენილი: worldbank.org/indicator/SI.UEM.TOTL.ZS 25.04.2018.

უმუშევრობის დონის მიხედვით საქართველოსა და მისი უახლოესი მეზობლების მაჩვენებლები ასახულია გრაფიკზე 22.

გრაფიკი 22. უმუშევრობის დონე საქართველოს უახლოეს მეზობელ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, 2007-2016 წწ. (%)

შეღვ.: worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS 25.04.2018.

დასკვნა:

- 1) ბევრ პოსტსაბჭოურ ქვეყნაში, როგორც წესი, უმუშევრობის დონის მაჩვენებლები ორნიშნა ციფრებში გამოიხატება და ისინი დიდად აღემატებიან მსოფლიო საშუალო მაჩვენებლებს (5-6%); მიზეზებს შორის ჭარბობს სუბიექტური ფაქტორები (რეფორმების დაბალი დონე, რეალური სექტორის განვითარების მნიშვნელობის დაკნინება, ინოვაციური ეკონომიკის განუვითარებლობა, იმპორტდამოკიდებულების მასშტაბების ზრდა და ა.შ.);
- 2) ბოლო წლებში, უმუშევრობის დონით, საქართველოს უფრო მაღალი მაჩვენებელი აქვს აზერბაიჯანთან და რუსეთთან შედარებით, სომხეთთან კი შედარებით დაბალი. საერთოდ, სომხეთს უმუშევრობის დონის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს 2008-2016 წლებში. ვფიქრობთ არნიშნული დიდად განაპირობა ამ ქვეყნის არამდგრად რუსულ ბაზართან დიდმა დამოკიდებულებამ;
- 3) უმუშევრობის დონის მაჩვენებლები გაუარესდა უკრაინაში რუსეთთან ომის შემდეგ, ხოლო მოლდოვას ამ მხრივ დაბალი მაჩვენებლები აქვს, მაშინ,

როდესაც მოლდოვიდან მასობრივად მიედინება საზღვარგარეთ ადამიანები სამუშაოს საძიებლად.

უმუშევრობის დონის მაჩვენებლების ანალიზისას უნდა გავითვალისწინოთ კონკრეტული ქვეყნიებიდან მუშახელის გადინების მასშტაბები, რომლებსაც თავიანთ ქვეყანაში გადაეწურათ ღირსეული სამუშაოს პოვნის იმედი და ისინი უმუშევრობის სტატისტიკაზე გავლენას აღარ ახდენენ. მათი ჩათვლით ქვეყნებს გაცილებით ცუდი მაჩვენებლები ექნებათ. გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ ადამიანთა მცირე ნაწილის ემიგრაციის მიზეზი უფრო მაღალი ანაზღაურების მიღების შესაძლებლობაა.

მთლიანობაში, მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ფონზე პოსტსაბ-ჭოური ქვეყნების ზოგიერთი ეკონომიკური მაჩვენებლების შედარებით ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი *ტენდენციები*:

- 1) პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში ეკონომიკური რეფორმების გამოცდილებამ ცხადყო, რომ მდგრად ეკონომიკურ ზრდაზე გადასვლისათვის მხოლოდ მაკროეკონომიკური სტაბილიზება, ლიბერალიზება და პრივატიზება არასაკმარისია და საჭიროა: სტაბილური პოლიტიკური გარემო, მოსახლეობის ფართო მხარდაჭერა, მთავრობის ნება და აქტიურობა, საერთაშორისო ფინანსური მხარდაჭერა, ინტენსიური ინსტიტუციური რეფორმები...;
- 2) მსოფლიო ჯამური მშპ 3-ჯერ და მეტად გაიზარდა; ამასთან:
 - ა) მაქსიმალური მოცულობა 2014 წელს დაფიქსირდა, მნიშვნელოვან ჩავარდნას კი ადგილი ჰქონდა 2009 წელს;
 - ბ) მშპ-ს წლიური ზრდის ტემპი მერყეობდა საშუალოდ 3%-ის ფარგლებში, მაქსიმალური ზრდის მაჩვენებელი იყო 5.5% (2004) და მაქსიმალური დაცემის მაჩვენებელი კი - 1.7% (2009);
 - გ) მთლიანობაში გაიზარდა მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე 10 057 აშშ დოლარამდე (პიკი 10 795 აშშ დოლარი, 2014 წ.);
 - დ) მსოფლიო მშპ-ს ზრდა (%) მოსახლეობის ერთ სულზე მერყეობდა 1.2%-დან (1990) - 18%-მდე (2004-მაქსიმალური)- 1.51% (2016) ფარგლებში;
- 3) მნიშვნელოვნად 7.6%-დან (1990წ.) - 1.7%-მდე (2016) შემცირდა ინფლაციის მაჩვენებელი;

- 4) უმუშევრობის დონე საშუალოდ 6.3-5.9 %-ის ფარგლებში მერყეობს. ამასთან, ყველაზე მაღალი უმუშევრობის დონე 2002 წელს დაფიქსირდა, ყველაზე დაბალი კი მსოფლიო ფინანსური კრიზისის დაწყებამდე-2007 წელს;
- 5) პოსტსაბჭოური ეკონომიკების წილი მსოფლიო ეკონომიკაში დიდი არ არის, მაგრამ მზარდია. კერძოდ, მსოფლიო ეკონომიკაში პოსტსაბჭოთა ეკონომიკის წილი 0.5%-დან(1996) - 2%-მდე (2015) გაიზარდა, ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი 3% კი დაფიქსირდა 2013 წელს;
- 6) პოსტსაბჭოურ ქვეყნების ჯამური მშპ-ს მოცულობის ზრდა განსაკუთრებით შესამჩნევია 1990-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, თუმცა ზოგიერთმა ქვეყანამ, მათ შორის საქართველომ, 1990 წლის დონეს დიდხანს ვერ მიაღწია. ამ მაჩვენებლის მოცულობის ცხადია ლიდერობს რუსეთი, მეორე ადგილზეა ყაზახეთი;
- 7) საქართველო მშპ-ს მოცულობით დიდად ჩამორჩება მეზობელ ქვეყნებს რუსეთსა და აზერბაიჯანს, მაგრამ აზერბაიჯანთან ეს განსხვავება 1990 წელს გაცილებით მცირე იყო;
- 8) ეკონომიკური ზრდის სტაბილური მაჩვენებლებით გამოირჩეოდნენ ბალტიისპირა ქვეყნები (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომლებსაც საკმაოდ ძლიერად შეეხოთ 2008-2009წწ. მსოფლიო ფინანსური კრიზისის შედეგები;
- 9) მაღალი ზრდის ტემპები დაფიქსირდა სათბობ-ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარ ქვეყნებში (აზერბაიჯანი, თურქმენეთი);
- 10) საქართველოში ბოლო ორ წელში ზრდის ტემპები უფრო მაღალი იყო უახლოეს მეზობელ ქვეყნებთან შედარებით;
- 11) ზრდის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, შედარებით მაღალია, ვიდრე მთლიანად მსოფლიოში და ეს საკმაოდ დამახასიათებელი თვისებაა განვითარებადი ქვეყნებისათვის;
- 12) მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლებით უმეტესი პოსტსაბჭოური ქვეყნები მნიშვნელოვნად ჩამორჩებიან მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს:
 - ა) ჩამორჩენა არ ეხება პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ლიდერთა სამეულს, ბალტიისპირა ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებს (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომელთაც მოსდევთ ყაზახეთი და რუსეთი. 2016 წელს ამ ქვეყნებშიც

მოსახლეობის ერთ სულზე მაჩვენებლები მსოფლიო საშუალო ანალოგიურ მაჩვენებელს (10 192\$-2016წ.) ჩამორჩებიან;

ბ) საქართველო მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლით, 1990 წელს უსწრებდა აზერბაიჯანს, რომელსაც დიდად ჩამორჩა 2014 წელს (7 891\$), თუმცა ქვეყნების მონაცემები დაახლოვდა 2016 წელს;

გ) მშპ-ს მოსახლეობის ერთ სულზე ყველაზე მაღალი ზრდის ტემპი დაფიქსირდა თურქმენეთში 1990 წელს (35.4%), აზერბაიჯანში 2006 წ. (34.4%), ყველაზე დიდ შემცირებას ადგილი ჰქონდა საქართველოში 1992 წელს (-44.9%). ამ მხრივ, ბოლო 2016 წლის მონაცემებით, საქართველოს მეზობელ ქვეყნებს შორის უკეთესი მაჩვენებლები აქვს;

- 13) ინფლაციის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, უფრო მაღალია მსოფლიო ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით;
- 14) პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში საქართველოში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, მოლდოვაში, ესტონეთში, ლატვიაში, ლიტვაში, უზბეკეთში და თურქმენეთში, 2009-2016 წლებში, ინფლაცია მხოლოდ ერთნიშნა ციფრებში გამოისახა;
- 15) ინფლაციის, მათ შორის ჰიპერინფლაციის დონეს პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში მხოლოდ მსოფლიო ფინანსური კრიზისები არ განსაზღვრავს. მასზე ეკონომიკურ ფაქტორებთან ერთად, პოლიტიკური ფაქტორებიც ზემოქმედებს;
- 16) 2015-2016 წწ., ზოგიერთ პოსტსაბჭოურ ქვეყნაში (საქართველო, სომხეთი, ტაჯიკეთი) უმუშევრობის დონის მაჩვენებელი ორნიშნა ციფრებში გამოისახა, ზოგიერთ ქვეყანას (მოლდოვა, ბელორუსი და თურქმენეთი) კი 5%-ზე ნაკლები მაჩვენებლები აქვთ. პოსტსაბჭოური ქვეყნების უმეტესობაში, ხშირად უმუშევრობის დონის მაჩვენებლები აღემარება, როგორც საშუალო მსოფლიო, ასევე საშუალო „ევროპულ“ მონაცემებს. ამის განმაპირობებელ მიზეზებს შორის ჭარბობს სუბიექტური ფაქტორები (რეალური სექტორის განვითარების მნიშვნელობის დაკნინება, ინოვაციური ეკონომიკის განუვითარებლობა, იმპორდამოკიდებულების მასშტაბების ზრდა და ა.შ.). ამ მაჩვენებლით საქართველო, უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორისაც კი არასახარბიელოდ გამოიყურება.

3.2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში განსხვავებულად წარიმართა საბაზრო ეკონომიკის მშენებლობა და ინტეგრაციული პროცესები. პრაქტიკამ ცხადყო, რომ მხოლოდ რესურსებზე დამყარებულ ეკონომიკას გრძელვადიანი მდგრადი განვითარებას დიდი პერსპექტივები არა აქვს.

პოსტსაბჭოთა ქვეყნების განვითარებისათვის ჰაერივით მნიშვნელოვანი იყო უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა. საკვლევი პრობლემის მრავალმხრივად წარმოდგენის მცდელობის მიზნით, გაგაანალიზოთ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები: ა) წმინდა; ბ) წმინდა შედინება და გ) წმინდა გადინება.

3.2.1. წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები

შემთხვევითი როდია, რომ საწყის ეტაპზე, უპირატესად, რესურსებით მდიდარი პოსტსაბჭოთა ქვეყნები გახდნენ უცხოური ინვესტიციების მთავარი სამიზნე. (ცხრილი 21; გრაფიკი 23).

ცხრილი 21. FDI, წმინდა, პოსტსაბჭოური ქვეყნები (მლნ მიმდინარე აშშ \$)

წელი	სომხეთი	აზერბაიჯანი	ბელორუსი	ესტონეთი	საქართველო	ყაზახეთი	ყირგიზეთი	ლიტვა	ლატვია	მოლდოვა	რუსეთი	ტაჯიკეთი	უკრაინა
1990	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	-	-	-80	-	-	-	-	-27	-	-	-	-
1993	-	-	-18	-156	-	-	-10	-30	-50	-	-	-	-
1994	-8	-	-11	-212	-	-	-38	-31	-279	-12	-379	-	-151
1995	-25	-330	-15	-199	-	-964	-96	-72	-245	-66	-1,460	-	-257
1996	-18	-627	-105	-110	-	-1,137	-47	-152	-379	-23	-1,656	-	-526
1997	-52	-1,115	-350	-130	-243	-1,321	-84	-328	-515	-78	-1,681	-	-581
1998	-221	-1,023	-201	-574	-265	-1,143	-87	-921	-303	-76	-1,552	-	-747
1999	-122	-510	-443	-222	-81	-1,583	-38	-478	-331	-38	-1,061	-	-489
2000	-104	-129	-119	-324	-128	-1,278	7	-375	-317	-128	501	-	-594

2001	-70	-227	-96	-342	-106	-2,861	1	-439	-89	-103	-306	-	-769
2002	-111	-1,067	-453	-153	-156	-2,164	-5	-695	-207	-84	59	-36	-698
2003	-123	-2,351	-170	-763	-331	-2,213	-46	-142	-231	-74	-1,795	-32	-1,411
2004	-248	-2.35	-163	-698	-883	-5,436	-132	-499	-506	-148	-1,621	-272	-1,711
2005	-287	-459	-304	-2,254	-542	-2,119	-43	-346	-585	-191	-2,372	-55	-7,553
2006	-445	1,289	-354	-676	-1,183	-6,689	-182	-1,565	-1,493	-259	-7,602	-339	-5,737
2007	-654	5,035	-1,792	-977	-1,676	-8,031	-209	-1,376	-1,944	-524	-11,072	-360	-9,218
2008	-944	541	-1,157	-619	-1,418	-13,115	-377	-1,637	-1,090	-695	-19,120	-376	-9,903
2009	-710	-147	-1,774	-503	-677	-10,083	-190	235	-161	-262	-6,697	-16	-4,654
2010	-521	-331	-1,343	-1,351	-679	-3,665	-455	-808	-356	-279	-9,448	-79	-5,759
2011	-437	-933	-4,002	-2,488	-902	-8,583	-690	-1,598	-1,393	-314	-11,767	-161	-7,015
2012	-481	-812	-1,308	-506	-614	-11,856	-277	-301	-917	-224	-1,765	-239	-7,195
2013	-320	-1,142	-1,984	-248	-830	-8,034	-619	-281	-496	-211	17,288	-125	-4,079
2014	-388	-2,443	-1,789	-615	-1,356	-4,591	-230	-17	-393	-301	35,051	-309	-299
2015	-162	-838	-1,546	-137	-1,267	-2,858	-1,009	-790	-695	-209	15,232	-426	-3,012
2016	-272	-1,926	-1,124	-552	-1,333	-13,511	-579	-150	-1,362	-75	-10,225	-234	-3,268
1996-2016	-6,668	-11,568	-21,450	-13,967	-15,603	-112,270	-5,289	-12,464	-12,398	-4,295	42,549	-3,059	-75,606

- უზბეკეთისა და თურქმენეთის მონაცემები არ არის; შედგენილი: [worldbank.org/indicator/ BN.KLT.DINV.CD?end=2016&start=1991&year_low_desc=false](http://worldbank.org/indicator/BN.KLT.DINV.CD?end=2016&start=1991&year_low_desc=false) 30.04.2018.

დასკვნა:

- 1) წმინდა FDI პოსტსაბჭოური ქვეყნებში, როგორც წესი, უარყოფით ციფრებში გამოისახება;
- 2) აზერბაიჯანში (2006-2008), ლიტვაში (2009), ყირგიზეტში (2000-2001) და რუსეთში (2002, 2013-2015) წმინდა FDI-ს დადებითი მაჩვენებლები დაფიქსირდა;
- 3) ყველაზე მეტი წმინდა FDI-ს მოცულობა ფიქსირდება ყაზახეთში, უკრაინაში და რუსეთში;
- 4) საქართველოში წმინდა FDI-ს მოცულობა 1996-2016წწ. აღემატება სომხეთისა და აზერბაიჯანის ანალოგიურ მაჩვენებლებს. თუმცა, ეს იმითაცაა განპირობებული, რომ აზერბაიჯანიდან უფრო მეტი ინვესტიცია გაედინება უცხოეთში, ვიდრე საქართველოდან.

3.2.2. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წმინდა შედინება

FDI-ის წმინდა მაჩვენებლები უშუალოდ შედინებისა და გადინების მაჩვენებლებს უკავშირდება. როგორი მდგომარეობაა „შედინების“ მიმართულებებით პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში? განვიხილოთ არსებული სტატისტიკური მონაცემები. (ცხრილი 22).

ცხრილი 22. FDI, წმინდა შედინება, პოსტსაბჭოთა ქვეყნები
(მლნ მიმდინარე აშშ \$)

წელი	სომხეთი	აზერბაიჯანი	ბელორუსი	ესტონეთი	საქართველო	ყაზახეთი	ყირგიზეთი	ლატვია
1990	-	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	2	-	7	82	-	100	-	29
1993	0.8	-	18	162	-	1,271	10	45
1994	8	-	11	214	-	660	38	215
1995	25	330	15	202	-	664	96	180
1996	18	627	105	150	-	1,137	47	382
1997	52	1,115	352	266	243	1,321	84	521
1998	221	1,023	203	581	265	1,151	109	357
1999	122	510	444	305	81	1,587	44	348
2000	104	130	119	416	132	1,271	2	324
2001	70	820	96	593	110	2,817	5	174
2002	111	2,025	247	338	160	2,588	5	160
2003	123	4,007	172	1,038	335	2,483	46	316
2004	247	4,719	164	1,087	493	5,615	175	591
2005	292	4,476	307	3,127	453	2,546	43	810
2006	467	4,486	357	2,212	1,170	7,611	182	1,705

2007	668	4,594	1,807	3,429	1,878	11, 973	208	2,714
2008	944	3,987	2,188	1,873	1,591	18,819	377	1,433
2009	760	2,900	1,877	1,866	653	14,276	189	32
2010	529	3,353	1,393	2,593	869	7,456	473	436
2011	653	4,485	4,002	1,119	1,084	13,760	686	1,500
2012	497	5,293	1,464	1,788	831	13,648	261	1,079
2013	346	2,619	2,246	1,099	957	10,011	612	990
2014	404	4,430	1,862	1,751	1,763	7,225	343	940
2015	178	4,080	1,6526	-723	1,583	6,173	1,144	839
2016	338	4,500	1,247	742	1,588	16,975	619	244
1996- 2016	7,143	64,148	22,303	25,649	16,241	148,544	5,650	15,828

გაგრძელება

წელი	ლიტვა	მოლდოვა	რუსეთი	ტაჯიკეთი	თურქმენეთი	უკრაინა	უზბეკეთი
1990	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	17	1,161	9	-	200	9
1993	30	14	1,211	9	79	200	48
1994	31	12	690	12	103	159	73
1995	72	26	2,065	10	233	267	-24
1996	152	24	2,579	18	108	521	90
1997	354	79	4,865	18	108	623	167
1998	925	76	2,761	30	62	743	140
1999	487	38	3,309	7	125	496	121
2000	380	128	2,678	24	131	595	75
2001	442	103	2,847	10	170	792	83
2002	661	84	3,474	36	276	693	65
2003	218	74	7,929	32	226	1,424	83
2004	796	151	15,403	272	354	1,715	177

2005	846	191	15,508	55	418	7,808	192
2006	2,067	259	37,595	339	731	5,604	174
2007	2,293	536	55,874	360	856	10,193	705
2008	1,908	728	74,783	376	1,277	10,700	711
2009	17	258	36,583	16	4,553	4,769	842
2010	865	286	43,168	79	3,632	6,451	1,636
2011	1,538	348	55,084	161	3,391	7,207	1,635
2012	576	251	50,588	239	3,130	8,175	563
2013	708	242	69,219	126	3,732	4,509	629
2014	504	342	22,031	309	4,170	847	632
2015	970	216	6,853	426	4,259	3,050	65
2016	962	91	32,539	344	4,522	3,441	67
1996-2016	17,672	4,502	545,669	3,275	36,232	80,356	8,851

შედგენილი: worldbank.org/indicator 09.05.2018.

დასკვნა:

1. 1996-2016 წლებში მოცულობის მიხედვით, FDI-ს წმინდა შედინებით ლიდერი ქვეყნებია: რუსეთი, ყაზახეთი, უკრაინა, თურქმენეთი და აზერბაიჯანი;
2. ყველაზე ნაკლები „ინვესტიცია მიიღო“ ტაჯიკეთმა, მოლდოვამ, ყირგიზეთმა, სომხეთმა და უზბეკეთმა;
3. საქართველოში FDI-ს წმინდა შედინების ჯამურმა მაჩვენებელმა 17,672 მილიარდი მიმდინარე აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2-ჯერ და მეტად აღემატება სომხეთის ანალოგიურ მაჩვენებელს;
4. ბოლო წლებში FDI-ს მოცულობა შეიკვეცა უკრაინაში და რუსეთში განსაკუთრებით მათ შორის ომის შემდგომ პერიოდში.

საკვლევი პრობლემის უფრო სრულყოფილად წარმოსახენად შევადგინოთ ცხრილი 23, რომელიც ასახავს FDI-ს წმინდა შედინების წილს (%) მშპ-ში. (ცხრილი 23).

ცხრილი 23. FDI-ს წმინდა შედინების წილი (%) მშპ-ში

წელი	საბუნების	საგრო-საინჟინერო	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების	საბუნების
1996	1.10	19.75	0.71	3.17	0.12*	5.41	2.58	1.82	6.39	1.40	0.66	1.72	4.54	1.17	0.65
1997	3.17	28.13	2.49	5.25	6.91	5.96	4.74	3.50	7.98	4.08	1.20	1.95	4.40	1.24	1.13
1998	11.66	23.01	1.33	10.33	7.34	5.20	6.64	8.23	4.97	4.61	1.02	2.27	2.39	1.77	0.93
1999	6.61	11.14	3.66	5.33	2.94	9.41	3.56	4.43	4.61	3.24	1.69	0.62	5.10	1.57	0.71
2000	5.45	2.46	0.93	7.32	4.30	7.49	-0.17	3.30	4.08	9.90	1.03	2.74	4.51	1.90	0.54
2001	3.30	14.36	0.78	9.49	3.41	12.72	0.33	3.61	2.08	6.99	0.93	0.88	4.81	2.08	0.73
2002	4.66	32.47	1.69	4.62	4.72	10.51	0.29	4.63	1.68	5.06	1.01	2.95	6.19	1.63	0.67
2003	4.38	55.08	0.96	10.55	8.39	8.05	2.37	1.16	2.69	3.72	1.84	2.04	3.78	2.84	0.82
2004	6.91	54.36	0.71	9.01	9.61	13.01	7.93	3.51	4.11	5.81	2.61	13.10	5.17	2.64	1.47
2005	5.96	33.80	1.01	22.33	7.07	4.46	1.73	3.24	4.79	6.38	2.03	2.36	5.16	9.06	1.34
2006	7.31	21.38	0.97	13.04	15.11	9.40	6.42	6.84	7.95	7.59	3.80	11.96	7.11	5.20	1.00
2007	7.25	13.90	3.99	15.42	18.46	11.42	5.47	5.77	8.78	12.18	4.30	9.68	6.76	7.14	3.16
2008	8.09	8.16	3.60	7.74	12.44	12.60	7.33	3.99	4.02	12.00	4.50	7.28	6.63	5.94	2.41
2009	8.79	6.55	3.81	9.49	6.06	12.38	4.04	0.05	-0.12	4.75	2.99	0.32	22.52	4.07	2.50
2010	5.72	6.34	2.44	13.30	7.47	5.04	8.39	2.33	1.83	4.92	2.83	1.41	16.08	4.74	4.16
2011	6.44	6.80	6.48	4.83	7.51	7.14	11.32	3.54	5.32	4.96	2.68	2.47	11.60	4.42	3.56
2012	4.68	7.60	2.23	7.76	5.25	6.56	4.91	1.34	3.84	3.44	2.29	3.14	8.90	4.65	1.09
2013	3.11	3.53	2.97	4.37	5.93	4.23	8.73	1.52	3.26	3.03	3.01	1.48	9.52	2.46	1.09
2014	3.48	5.89	2.36	6.68	10.68	3.26	4.73	1.04	2.99	4.28	1.07	3.35	9.58	0.63	1.00
2015	1.69	7.63	2.93	-3.20	11.31	3.35	17.06	2.34	3.10	3.32	0.50	5.43	11.90	3.35	0.10
2016	3.20	11.89	2.63	3.18	11.05	12.37	7.12	2.25	0.88	1.35	2.54	4.95	12.50	3.69	0.10

შედგენილი: worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD ; *geostat.ge 29.04.2018.

ამრიგად, მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, პოსტსაბჭოთა ქვეყნები ორ ჯგუფად შეიძლება დაყუროთ:

- 1) მაქსიმალური მაჩვენებელი ორნიშნა ციფრებში გამოისახა - აზერბაიჯანი (მაქსიმალური - 54.36%, 2004 წ.), თურქმენეთი (22.52%, 2009 წ.), ესტონეთი (22.33%, 2005 წ.), საქართველო (18.46%, 2007 წ.), ყირგიზეთი (17.06%, 2015 წ.), ტაჯიკეთი (13.1%, 2004 წ.), ყაზახეთი 13.0%, 2004 წ.) და სომხეთში (11.66%, 1998 წ.);
- 2) მაჩვენებელი ერთნიშნა ციფრებს არ აღემატება ბელორუსში, ლიტვაში, ლატვაში, რუსეთში, უკრაინაში და უზბეკეთში.

3.2.3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წმინდა გადინება

ჯერჯერობით პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან ინვესტიციების გადინების მაჩვენებლები მოკრძალებულია და ეს გამომდინარეობს ეკონომიკების განვითარების მიღწეული დონეებიდან. ამ ფონზე აზერბაიჯანი აშკარად აქტიურობს (ცხრილი 24).

ცხრილი 24. FDI, წმინდა გადინება პოსტსაბჭოურ ქვეყნებიდან (მლნ. მიმდინარე \$)

წელი	სომხეთი	აზერბაიჯანი	ბელორუსი	ესტონეთი	საქართველო	ყაზახეთი	ყირგიზეთი	ლატვია
1990	-	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	-	-	2	-	-	-	3
1993	-	-	2	12	-	-	-	6
1994	-	-	6	6	-	-	-	4
1995	-	-	-	8	-	-	-	0
1996	-	4	-1	56	-	-	-	-47
1997	-	-	2	144	-	2	-	-41
1998	-	-	2	21	-	8	22	69
1999	-	-	1	104	1	4	6	18

2000	-	1	-	93	3	92	5	7
2001	-	593	-	251	4	-44	6	84
2002	-	958	-206	186	4	425	-	-47
2003	-	1,656	2	275	4	270	-	86
2004	-	2,368	1	389	10	179	44	85
2005	5	4,017	3	874	-89	427	0	226
2006	22	5,775	3	1,537	-13	921	0	212
2007	14	9,626	15	2,452	201	3,942	-1	770
2008	19	4,528	31	1,255	174	3,704	-128	342
2009	50	2,753	102	1,362	-24	4,193	0	-193
2010	8	3,022	51	1,242	190	3,791	18	80
2011	216	3,553	126	-1,369	183	5,178	-4	108
2012	16	4,481	156	1,282	217	1,792	-16	161
2013	27	1,478	262	851	127	1,977	-7	494
2014	16	1,987	73	1,136	407	2,634	113	546
2015	17	3,209	107	-586	316	3,315	135	143
2016	66	2,574	123	190	256	3,464	40	245

გავრძელება

წელი	ლიტვა	მოლდოვა	რუსეთი	ტაჯიკეთი	თურქმენეთი	უკრაინა	უზბეკეთი
1990	-	-	-	-	-	-	-
1991	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	-	1,566	-	-	-	-
1993	-	-	1,022	-	-	-	-
1994	-	-	281	-	-	8	-
1995	1	-	605	-	-	10	-
1996	-	1	922	-	-	-5	-
1997	35	-	3,185	-	-	42	-
1998	-3	-1	1,270	-	-	-4	-
1999	87	-	2,208	-	-	7	-

2000	5	-	3,179	-	-	1	-
2001	4	-	2,541	-	-	23	-
2002	-34	-	3,533	-	-	-5	-
2003	75	-	9,724	-	-	13	-
2004	298	3	13,782	-	-	4	-
2005	500	-	17,880	-	-	275	-
2006	502	-1	29,993	-	-	-133	-
2007	917	12	44,801	-	-	975	-
2008	271	31	55,663	-	-	797	-
2009	253	-3	43,281	-	-	115	-
2010	57	7	52,616	-	-	692	-
2011	140	34	66,851	-	-	192	-
2012	275	27	48,822	-	-	980	-
2013	427	31	86,507	-	-	430	-
2014	487	41	57,082	-	-	548	-
2015	180	7	22,085	-	-	38	-
2016	812	16	22,314	-	-	173	-

შეღვ.: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> ;

*geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 29.04.2018.

დასკვნა:

FDI-ს წმინდა გადინებით პოსტსაბჭოურ ქვეყნებიდან მნიშვნელოვანი შედეგები გამოიკვეთა: აზერბაიჯანში, ესტონეთში, ყაზახეთში და რუსეთში. სხვა ქვეყნები, მათ შორის საქართველო ამ მხრივ არ გამოირჩევა.

ცხრილი 25. FDI-ს წმინდა გადინების წილი (%) მშპ-ში

წელი	სომხეთი	აზერბაიჯანი	ბელარუსი	ესტონეთი	საქართველო	ვაზახეთი	ყირგიზეთი	ლიტვა	ლატვია	მოლდოვა	რუსეთი	ტაჯიკეთი	თურქმენეთი	უკრაინა	უზბეკეთი
1996	-	0.1	0.0	1.2	-	0.0	-	0.0	-0.8	0.0	0.2	-	-	0.0	-
1997	-	0.0	0.0	2.9	-	0.0	-	0.3	-0.6	0.0	0.8	-	-	0.1	-
1998	0.6	0.0	0.0	0.4	-	0.0	1.4	0.0	1.0	0.0	0.5	-	-	0.0	-
1999	-	-	0.0	1.8	0.0	0.0	0.5	0.8	0.2	0.0	1.1	-	-	0.0	-
2000	-	0.0	0.0	1.6	0.1	0.5	0.3	0.0	0.1	0.0	1.2	-	-	0.0	-
2001	-	10.4	0.0	4.0	0.1	-0.2	0.4	0.0	1.0	0.0	0.8	-	-	0.1	-
2002	0	15.4	-1.4	2.5	0.1	1.7	-	-0.2	-0.5	0.0	1.0	-	-	0.0	-
2003	0	22.8	0.0	2.8	0.1	0.9	-	0.4	0.7	0.0	2.3	-	-	0.0	-
2004	0	27.3	0.0	3.2	0.2	0.4	2.0	1.3	0.6	0.1	2.3	-	-	0.0	-
2005	0.1	30.3	0.0	6.2	-1.4	0.8	0.0	1.9	1.3	0.0	2.3	-	-	0.3	-
2006	0.3	27.5	0.0	9.1	-0.2	1.1	0.0	1.7	1.0	0.0	3.0	-	-	0.1	-
2007	0.2	29.1	0.0	11.0	2.0	3.8	0.0	2.3	2.5	0.3	3.5	-	-	0.7	-
2008	0.2	9.3	0.1	5.2	1.4	2.8	0.0	0.6	1.0	0.5	3.4	-	-	0.4	-
2009	0.6	6.2	0.2	6.9	-0.2	3.6	0.0	0.7	-0.7	-0.1	3.5	-	-	0.1	-
2010	0.1	5.7	0.1	6.4	1.6	2.6	-0.4	0.2	0.3	0.1	3.5	-	-	0.5	-
2011	2.1	5.4	0.2	-5.9	1.3	2.7	0.1	0.3	0.4	0.5	3.3	-	-	0.1	-
2012	0.2	6.4	0.2	5.6	1.4	0.9	0.2	0.6	0.6	0.4	2.2	-	-	0.6	-
2013	0.2	2.0	0.4	3.4	0.8	0.8	0.1	0.9	1.6	0.4	3.8	-	-	0.2	0.2
2014	0.1	2.7	0.1	4.3	2.5	1.2	1.6	1.0	1.7	0.5	2.8	-	-	0.4	0.4
2015	0.2	6.1	0.2	-2.6	2.3	1.8	2.0	0.4	0.5	0.1	1.6	-	-	0.1	0.1
2016	0.6	6.8	0.3	0.8	1.8	2.5	0.6	1.9	1.0	0.1	1.7	-	-	0.2	0.2

შეღ.: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD (დამრგვ.მეთოდში) 20.04.2018.

დასკვნა: პოსტსაბჭოთა ქვეყნების უმრავლესობას აშკარად უჭირთ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ ინვესტიციების განხორციელება, ამ მხრივ მათი უმრავლესობის

წილი 1-2%-ის ფარგლებში მერყეობს. თუმცა, ამ მხრივ, საკმაოდ კარგად გამოიყურება აზერბაიჯანი, რომელსაც მშპ-ში ინვესტიციების გადინების წილით (%), 2004-2007წწ. განსაკუთრებით მაღალი მაჩვენებლები - 22-30%-ის ფარგლებში, ჰქონდა. ეს ძირითადად უკავშირდება ენერგორესურსების ექსპორტს. ანალოგიური მაჩვენებელი ესტონეთში 2007 წელს 11%-ს აღემატებოდა.

3.2.4. FDI-ს წმინდა შედინება და გადინება მოსახლეობის ერთ სულზე

მოკლედ შევეხოთ FDI-ს წმინდა შედინებას მოსახლეობის ერთ სულზე სხვადასხვა წლებში. (ცხრილი 26; გრაფიკი 24-28).

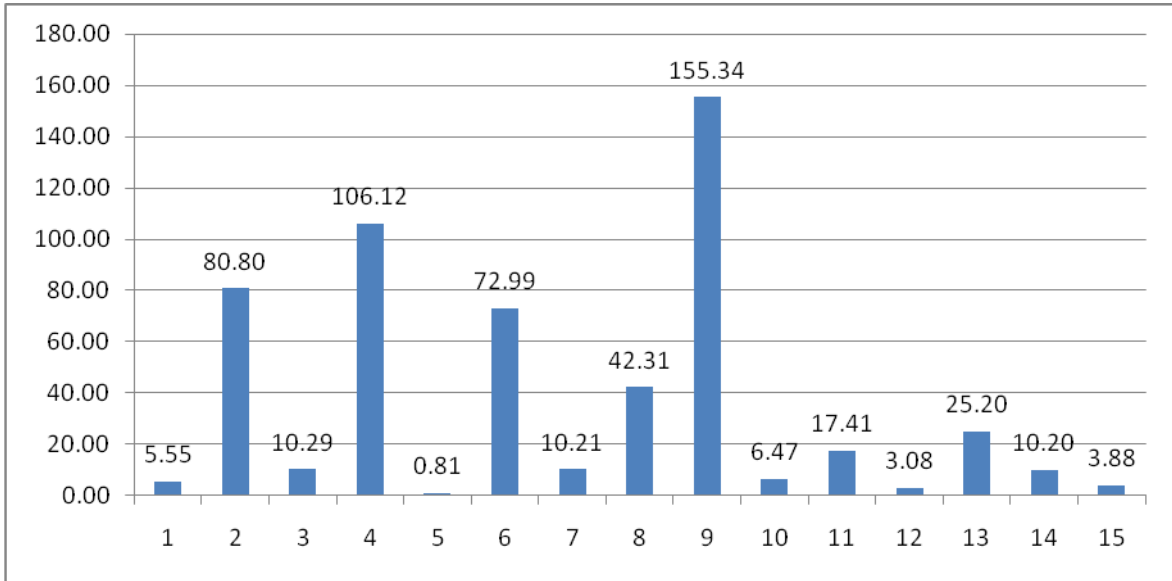
ცხრილი 26. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის ერთ სულზე 1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წლებში (მიმდინარე \$)

<i>ქვეყანა</i>	<i>1996</i>	<i>2003</i>	<i>2007</i>	<i>2012</i>	<i>2016</i>
სომხეთი	6	41	228	172	116
აზერბაიჯანი	81	487	535	569	461
ბელორუსი	10	18	189	155	131
ესტონეთი	106	757	2558	1 352	563
საქართველო	0	78	460	217	427
ყაზახეთი	73	167	773	813	954
ყირგიზეთი	10	9	40	58	77
ლიტვა	42	64	710	193	335
ლატვა	155	138	1233	530	124
მოლდოვა	7	20	150	71	26
რუსეთი	17	55	391	353	225
ტაჯიკეთი	3	5	50	30	39
თურქმენეთი	25	49	176	594	799
უკრაინა	10	30	219	179	77
უზბეკეთი	4	3	26	19	2

შედგ.: worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD ; worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL
15.04.2018.

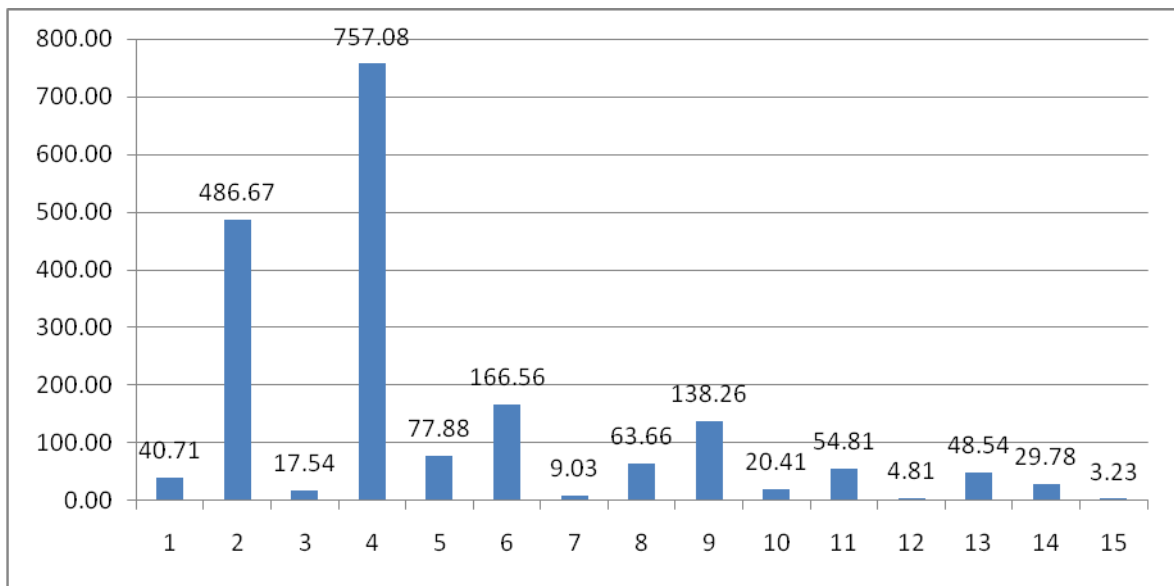
ცხრილი 26-ს მონაცემები გამოვსახოთ გრაფიკულად.

გრაფიკი 23. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე 1996 წ.(მიმდინარე \$)

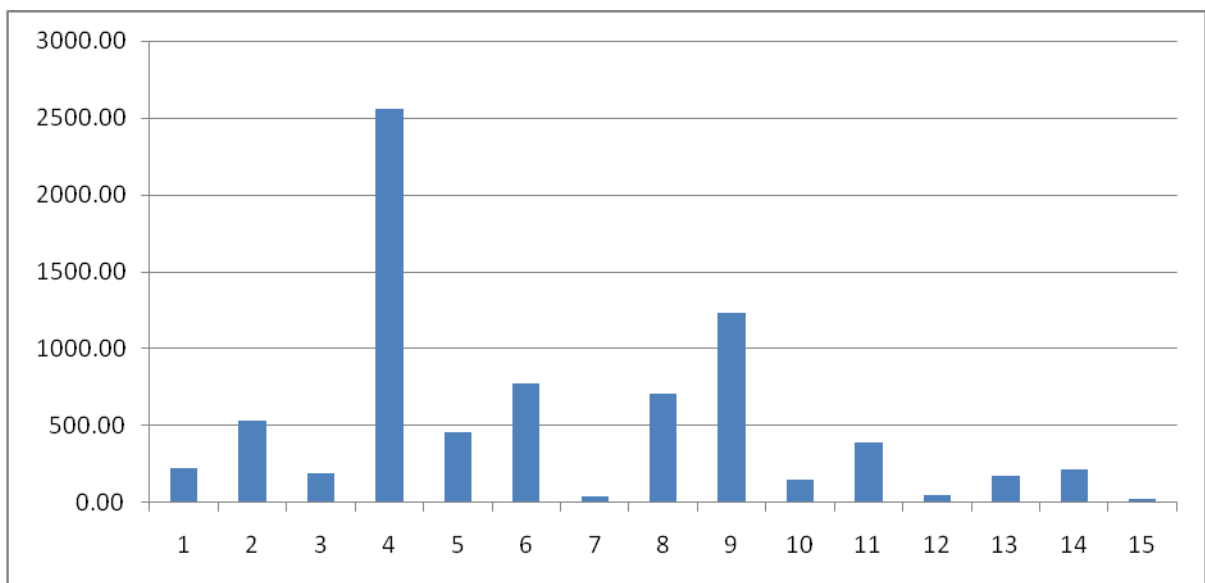
შედგენილი: ცხრილი 23-ს მიხედვით. 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 24. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე 2003 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 23-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

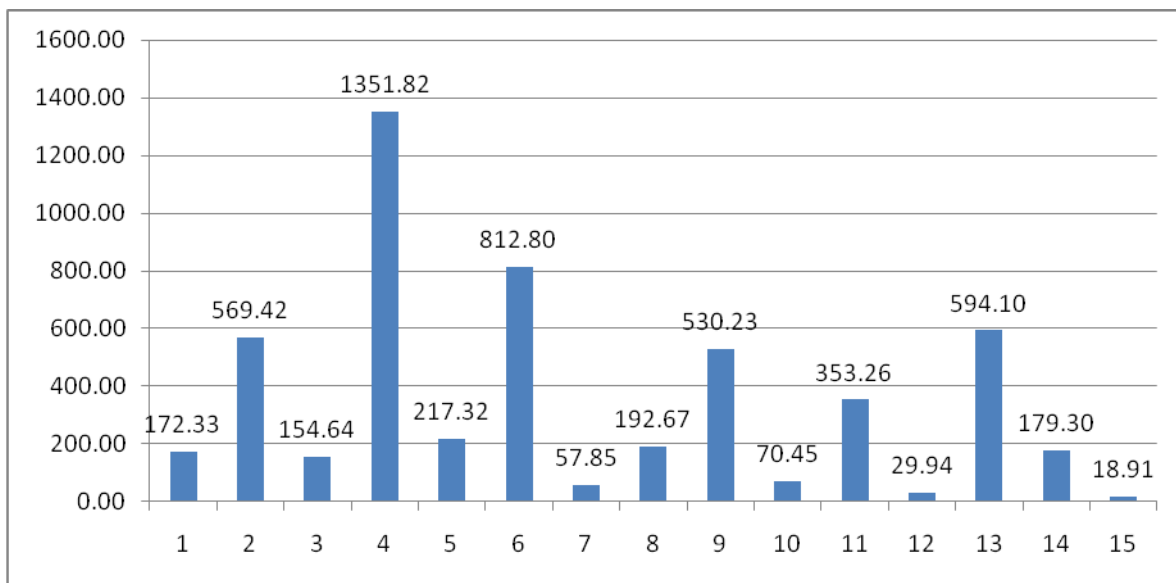
გრაფიკი 25. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე 2007 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 23-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა;

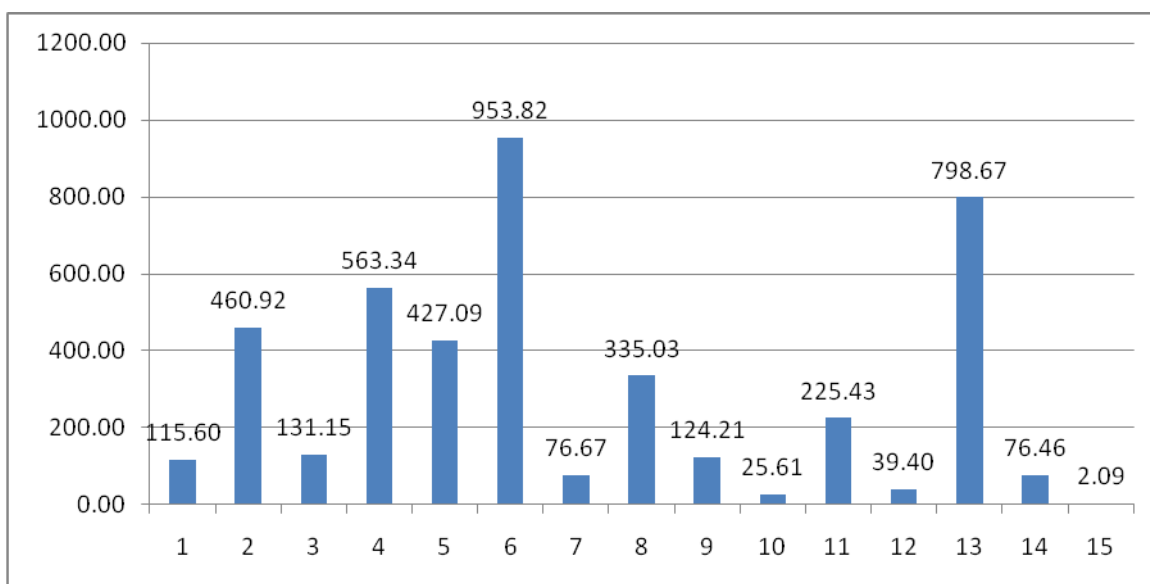
10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 26. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე 2012 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 23-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 27. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე 2016 წ.(მიმდინარე \$)

შედეგები: ცხრილი 23-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

დასკვნა:

- 1) განხილულ წლებში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს: ლატვას (1996), აზერბაიჯანს (2003), ესტონეთს (2007, 2008) და ყაზახეთს (2016);
- 2) საქართველოს ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს 2007 და 2016 წწ.;
- 3) ყველაზე დაბალი მონაცემები ფიქსირდება უზბეკეთში;
- 4) 2016 წელს 1996 წელთან შედარებით, ეს მაჩვენებელი ყველაზე მეტად გაიზარდა თურქმენეთში - 32-ჯერ;

იმავე წლებში გავაანალიზოთ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გადინება მოსახლეობის 1 სულზე პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში. (ცხრილი 27; გრაფიკი 28-32).

ცხრილი 27. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე, 1996, 2003, 2007, 2012, 2016 წწ. (მიმდინარე \$)

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
სომხეთი	0	0	5	6	233
აზერბაიჯანი	0	201	1122	482	264
ბელორუსი	0	0	2	16	13
ესტონეთი	39	201	1829	969	144
საქართველო	0	1	50	57	69
ყაზახეთი	0	18	255	107	195
ყირგიზეთი	0	0	0	3	6
ლიტვა	0	22	284	100	283
ლატვა	-19	38	350	79	125
მოლდოვა	0	0	4	8	5
რუსეთი	6	67	314	341	155

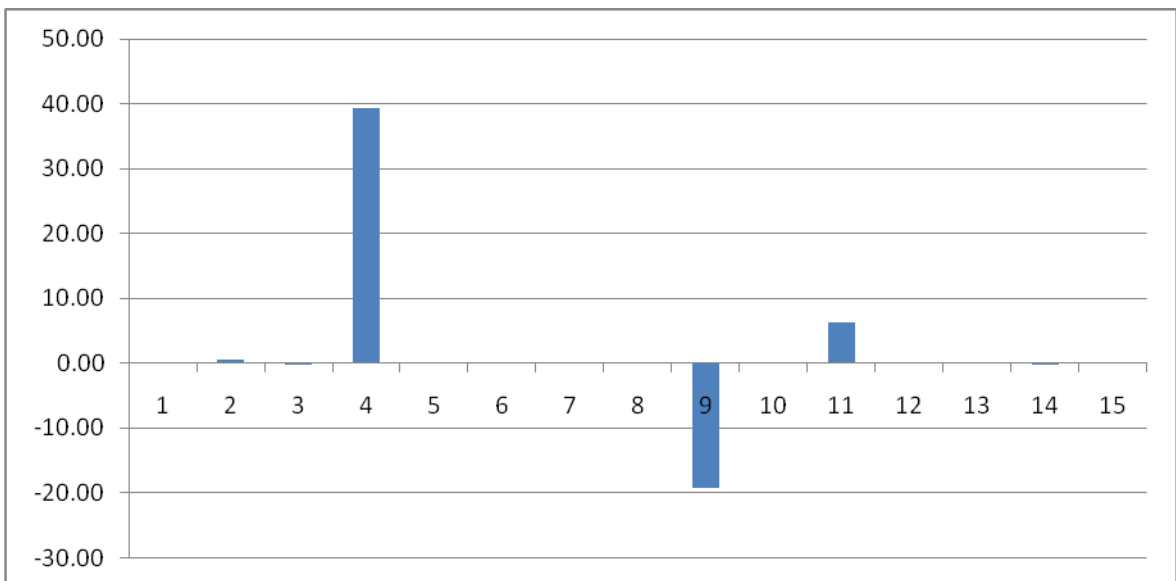
ტაჯიკეთი	0	0	0	0	0
თურქმენეთი	0	0	0	0	0
უკრაინა	0	0	21	22	4
უზბეკეთი	0	0	0	0	0

შედგ.: worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD ; worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL
20.04.218.

ამრიგად, მოსახლეობის 1 სულზე FDI-ს წმინდა გადინებით პირველ პოზიციაზე იყო : ესტონეთი (1996); აზერბაიჯანი და ესტონეთი (2003, 2007, 2012); ლიტვა და აზერბაიჯანი (2016).

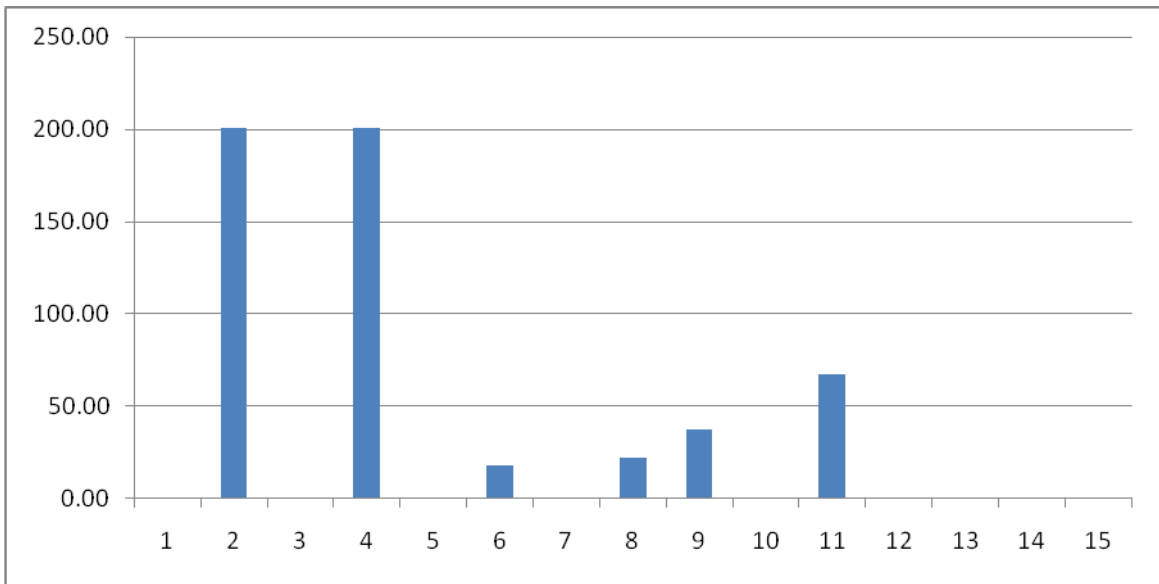
ზემოაღნიშნული ცხრილის 27 გრაფიკული მონაცემები იხილეთ ქვემოთ.

გრაფიკი 28. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 1996 წ.(მიმდინარე \$)

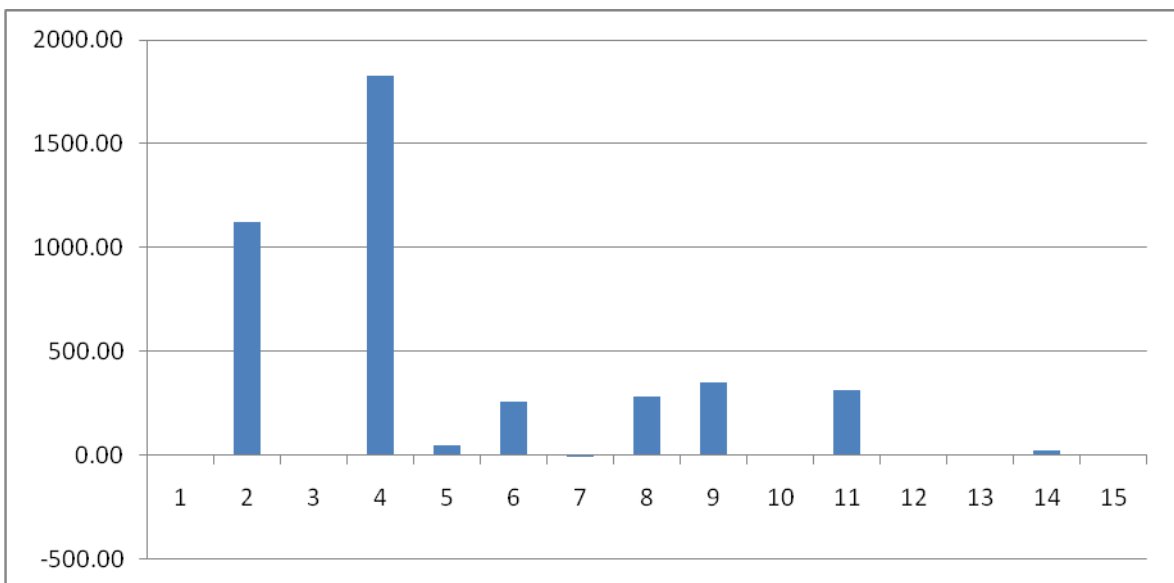
შედგენილი: ცხრილი 24-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 30. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 2003 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 24-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვია; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

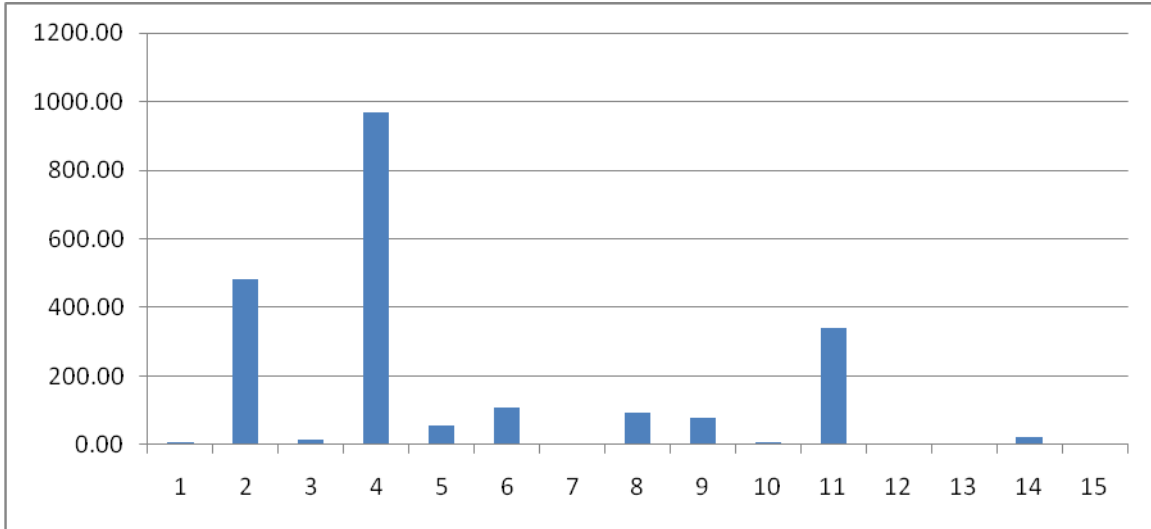
გრაფიკი 30. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 2007 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 24-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვია;

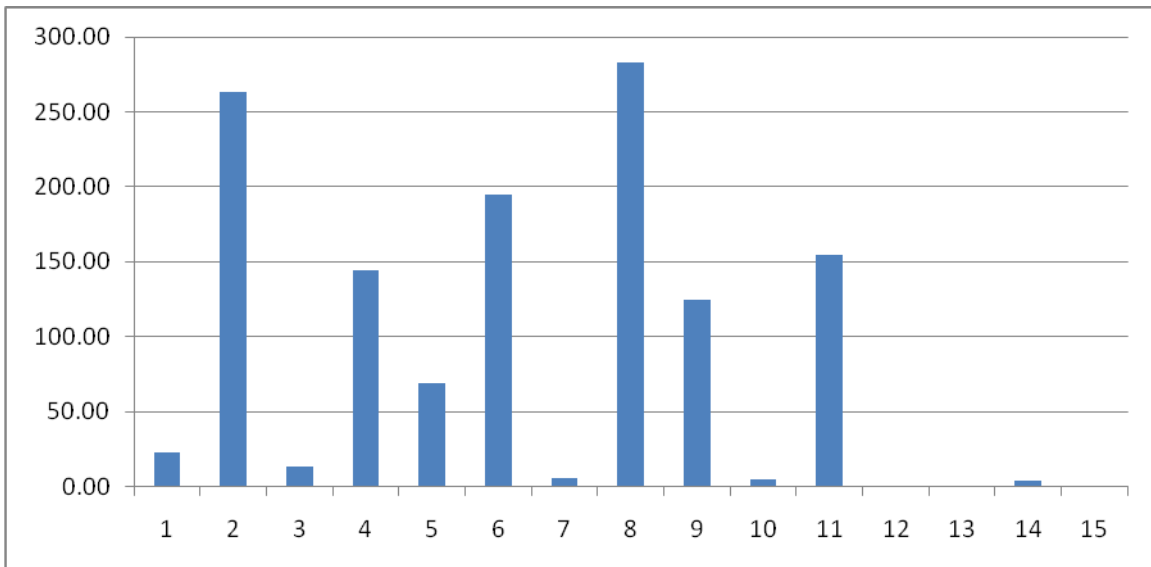
10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 31. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 2012 წ.(მიმდინარე \$)

შეღებნილი: ცხრილი 24-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

გრაფიკი 32. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 2016 წ.(მიმდინარე \$)

შედგენილი: ცხრილი 24-ს მიხედვით; 1) სომხეთი; 2) აზერბაიჯანი; 3) ბელორუსი; 4) ესტონეთი; 5) საქართველო; 6) ყაზახეთი; 7) ყირგიზეთი; 8) ლიტვა; 9) ლატვა; 10) მოლდოვა; 11) რუსეთი; 12) ტაჯიკეთი; 13) თურქმენეთი; 14) უკრაინა; 15) უზბეკეთი.

3.3. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში

საქართველოს გეოეკონომიკური მდებარეობა მიმზიდველია უცხოელი ინვესტორებისთვის. ჩვენ ტერიტორიაზე ჯერ კიდევ უძველესი დროიდან მოემართებოდა ე.წ. “აბრეშუმის გზა” ინდოეთიდან და ჩინეთიდან - ევროპისაკენ. საქართველო თანამედროვე პირობებშიც საკვანძო დამაკავშირებელი ხიდია ევროპა-აზიისათვის. საქართველოს ტერიტორიაზე გავლით განხორციელდა სხვადასხვა მნიშვნელოვანი საერთაშორისო საინვესტიციო პროექტი. საქართველოს, როგორც სატრანზიტო ქვეყნის მნიშვნელობა დიდია. სარკინიგზო და საავტომობილო მაგისტრალების გარდა, საქართველოზე გადის მნიშვნელოვანი ნავთობსადენები და აირსადენები. კერძოდ:

- 1) *ბაქო-სუფსის ნავთობსადენი*. იგი საერთაშორისო ნავთობ-კონსორციუმის მიერ განხორციელებული პირველი ინვესტიციაა საქართველოში. ექსპლუატაციაში გაუშვა 1999 წელს კომპანიამ “British Petroleum”. მისი სიგრძე 837 კმ-ია (აქედან, საქართველოს მონაკვეთის - 375 კმ), საქართველოს ტერიტორიაზე პროექტის მენეჯმენტს, კონსორციუმის ყველაზე მსხვილი წილის მფლობელი, კომპანია BP ახორციელებს⁴⁷.

⁴⁷ <http://www.gogc.ge/ge/saertasoriso-proeqtebi> 05.06.2018.

ნახ. 1. ბაქო-სუფსის მილსადენი.

https://ka.wikipedia.org/wiki/ბაქო-სუფსის_ნავთობსადენი 30.05.2018.

2) ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენი⁴⁸. იგი კასპიის და ხმელთაშუა ზღვებს შორის ნავთობის ტრანსპორტირების პირველი და უმოკლესი მარშრუტია. მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე გრძელი მილსადენის სიგრძე 1768 კმ-ია, აქედან, 249 კმ საქართველოს ტერიტორიაზე. ნავთობსადენი ექსპლუატაციაში 2006 წელს შევიდა. მილსადენის მშენებლობა დაახლოებით 4 მლრდ აშშ დოლარი დაჯდა.

ნახ.2. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენი

https://ka.wikipedia.org/wiki/ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის_ნავთობსადენი

⁴⁸ <http://www.gogc.ge/ge/saertasoriso-proeqtebi> 05.06.2018.

პროექტის მმართველია BP. ამ პროექტის დაფინანსებაში საერთაშორისო ფინანსური კორპორაცია და EBRD-ი მონაწილეობდა.

- 3) ბაქო-თბილისი-ერზრუმი გაზსადენი. შაჰდენიზის გაზსადენი⁴⁹ (ასევე სამხრეთ კავკასიის გაზსადენი) — ბუნებრივი აირის სატრანსპორტო მილსადენია შაჰდენიზის გაზის ბაქნის აზერბაიჯანის სექტორიდან საქართველოს გავლით თურქეთში. ექსპლოატაციაში შევისა 2006-2007წწ. მისი სიგრძე აზერბაიჯანსა და საქართველოს მონაკვეთს შორის 691 კმ-ია, საქართველოს მონაკვეთზე - 249 კმ. იგი ერზრუმთან ადგილობრივი გაზომარაგების სისტემას უკავშირდება. ამ პროექტის ღირებულებამ ერთი მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა. მას ასევე მართავს . გრძელვადიან პერიოდში ევროპას ამ მარშრუტით მიეწდება ბუნებრივი აირი⁵⁰.
- 4) ბაქო-თბილისი-ყარსის სარკინიგზო მაგისტრალის საინვესტიციო პროექტი. მისი მშენებლობა 2008 წელს დაიწყო. ეს პროექტი⁵¹ აერთიანებს აზერბაიჯანის, საქართველოსა და თურქეთის სარკინიგზო ხაზებს. პროექტის განხორციელების შედეგად, თურქეთის გავლით, გაიხსნება სარკინიგზო დერეფანი კასპიის ზღვიდან ევროპისკენ, ასევე შესაძლებელი იქნება დერეფნის გახსნა, რომელიც რუსეთს თურქეთთან დააკავშირებს. საწყის ეტაპზე ამ რკინიგზით 10 მილიონი ტვირთის გადაზიდვაა გათვალისწინებული, რაც მომავალში სავარაუდოდ, 25 მილიონ ტონამდე გაიზრდება.

ზემოაღნიშნულმა საერთაშორისო პროექტების განხორციელებამ მნიშვნელოვნად გაზარდა ქვეყანაში უცხოური ინვესტიციების შემოდინება. ამჯერად დამატებით განვიხილოთ საქართველოში FDI-ს ნაკადები ქვეყნების მიხედვით (1), ეკონომიკის სექტორებისა და რეგიონების მიხედვით (2) და ზოგიერთი მაჩვენებლების შედარებითი ანალიზი (3).

დამოუკიდებელი საქართველოს მშენებლობის საწყის ეტაპზე უცხოელი ინვესტორები ფრთხილობდნენ ქვეყანაში ინვესტიციების განხორციელებას და 1996-2003 წლებში FDI-ს წლიური მოცულობა 335 მლნ აშშ დოლარს არ აღემატებოდა; 2004-20012 წწ. FDI-ს მაქსიმალური მოცულობა 2007 წელს დაფიქსირდა; 2013

⁴⁹ http://www.gogc.ge/ge/saertasoriso-proeqtebi_05.06.2018.

⁵⁰ https://ka.wikipedia.org/wiki/ტრანს-ადრიატიკული_მილსადენი 25.04.2018.

⁵¹ http://www.railway.ge/?web=0&action=page&p_id=289&lang=geo 25.04.2018.

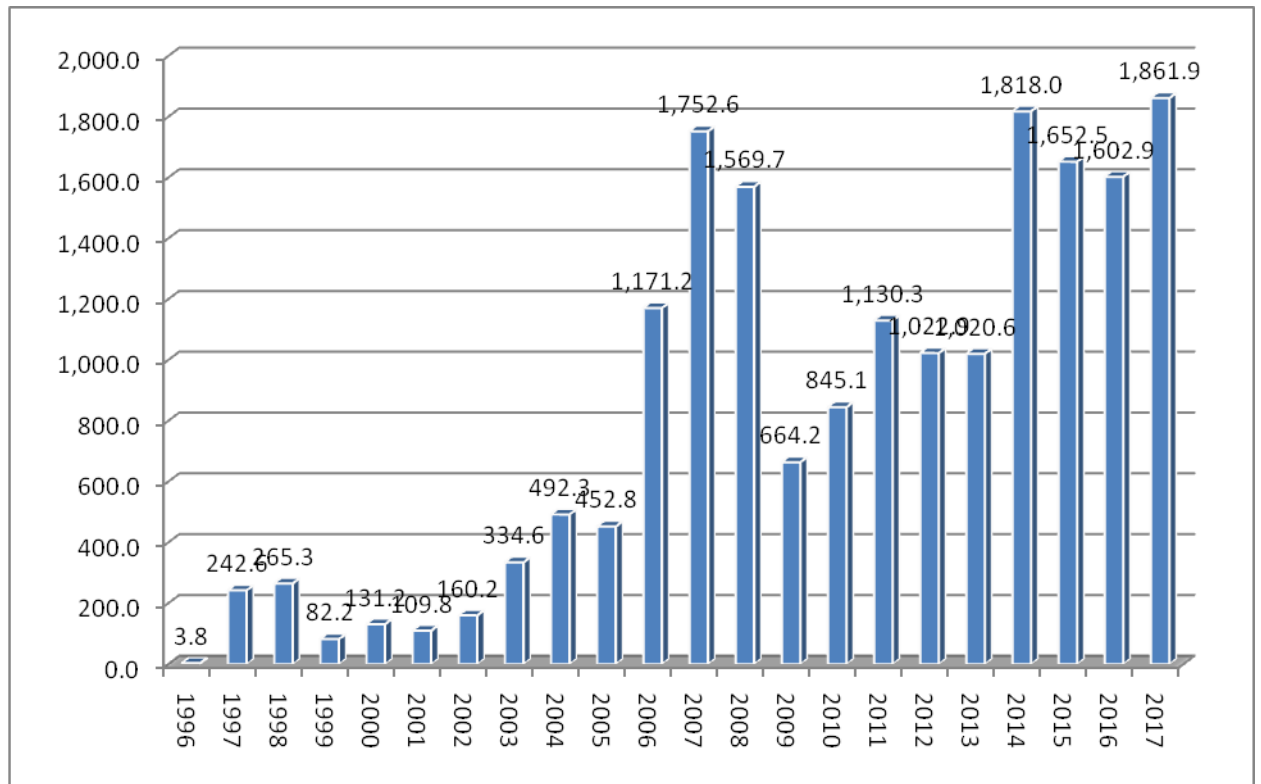
წლიდან FDI-ს მოცულობა გაიზარდა და 2017 წელს ისტორიული მაქსიმუმი 1.9 მლრდ. დოლარამდე დაფიქსირდა (ცხრილი 28, გრაფიკი 33).

ცხრილი 28. FDI საქართველოში (მლნ. აშშ დოლარი)

წელი	სულ
1996	3.8
1997	242.6
1998	265.3
1999	82.2
2000	131.2
2001	109.8
2002	160.2
2003	334.6
2004	492.3
2005	452.8
2006	1,171.2
2007	1,752.6
2008	1,569.7
2009	664.2
2010	845.1
2011	1,130.3
2012	1,022.9
2013	1,020.6
2014	1,818.0
2015	1,652.5
2016	1,602.9
2017	1,861.9
1996-2016	16,524.9
1996-2017	18,386.8

შედგენილი: <http://geostat.ge> 30.05.2018.

გრაფიკი 33. FDI საქართველოში (მლნ. აშშ დოლარი)

შედგენილი: <http://geostat.ge> 30.05.2018.

მთლიანობაში, 1996-2016წწ. FDI-ს ჯამურმა მოცულობამ შეადგინა 16,524.5 მლრდ. აშშ დოლარი, 1996-1997წწ. კი 18,386.4 მლრდ. აშშ დოლარი და თითოეული მათგანი ქვეყნის წლიური მშპ-ს მოცულობის მაქსიმალურ დონეს (\$16,507.8, 2014წ.) აღემატება, რაც მეტად მნიშვნელოვანია საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისა და მისი ღრმა ინტეგრაციისათვის მსოფლიო ეკონომიკაში.

3.3.1. FDI ქვეყნების მიხედვით

საინტერესო სურათი ჩამოყალიბდა ცალკეული ქვეყნების მიერ საქართველოში განხორციელებული ინვესტიციების მიხედვით. ამ თვალსაზრისით გამოვიკვლიეთ დსთ-ს, ევროკავშირის და ზოგიერთ სხვა ქვეყანასთან ურთიერთობა. (ცხრილი 29).

ცხრილი 29. დსთ-ს ქვეყნებიდან განხორციელებული FDI, აშშ დოლარი

ქვეყანა	1996-2016წწ.	1997-2017წწ.
აზერბაიჯანი	2,085,493,000	2,567,628,000
სომხეთი	73,471,000	79,834,000
ბელარუსი	2,715,000	2,722,000
ყაზახეთი	296,888,000	286,635,000
ყირგიზეთი	22,796,000	22,939,000
მოლდოვა	-1,408,000	-1,401,000
რუსეთი	644,191,000	677,072,000
თურქმენეთი	433,000	-22,000
უკრაინა	38,204,000	49,159,000
უზბეკეთი	6,660,000	7,681,000
სულ	3,169,443,000	3,692,247,000

<http://pc-axis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database> 30.05.2018.

ამრიგად, დსთ-ს ქვეყნებიდან განხორციელებულმა ინვესტიციებმა შეადგინა: 1996-2016წწ. -3.2 მილიარდი აშშ დოლარი, 1996-2017 წწ. კი 3.7 მლდ აშშ დოლარი.

რა მოცულობის ინვესტიციები განხორციელდა საქართველოში ევროკავშირის ქვეყნებიდან? (ცხრილი 30).

ცხრილი 30. ევროკავშირის ქვეყნებიდან განხორციელებული FDI, აშშ დოლარი

ქვეყანა	1996-2016წწ.	1997-2017წწ.
ავსტრია	318,095,000	323,725,000
ბელგია	21,042,000	23,855,000
ბულგარეთი	28,289,000	35,929,000
ხორვატია		0
კვიპროსი	321,918,000	359,233,000
ჩეხეთი	561,771,000	695,592,000
დანია	223,303,000	213,956,000

ესტონეთი	36,834,000	61,933,000
ფინეთი	6,399,000	6,603,000
საფრანგეთი	139,137,000	160,821,000
გერმანია	437,785,000	424,422,000
საბერძნეთი	36,999,000	38,629,000
უნგრეთი	4,693,000	6,524,000
ირლანდია	18,032,000	19,331,000
იტალია	157,826,000	166,985,000
ლატვია	70,170,000	36,458,000
ლიტვა	15,321,000	16,622,000
ლუქსემბურგი	513,469,000	538,747,000
მალტა	204,627,000	229,933,000
ნიდერლანდები	1,572,406,000	1,821,260,000
პოლონეთი	14,946,000	16,458,000
პორტუგალია	9,862,000	10,434,000
რუმინეთი	5,955,000	5,930,000
სლოვაკეთი	59,965,000	60,037,000
სლოვენია		0
ესპანეთი	14,124,000	20,657,000
შვედეთი	13,844,000	19,926,000
გაერთიანებული სამეფო	1,748,537,000	1,998,947,000
<i>სულ</i>	<i>6,555,349,000</i>	<i>7,312,947,000</i>

<http://pcaxis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database 30.05.2018>.

ევროკავშირის ქვეყნებიდან განხორციელებულმა ინვესტიციებმა შეადგინა: 996-2016წწ.-6.6 მილიარდი დოლარი, 1996-2017 წწ. კი 7.3 მლდ.დოლარი.

სოლიდური ინვესტიციებია განხორციელებულ საქართველოში რამდენიმე ქვეყნიდან, რაც აღემატება დსთ-ს შესაბამის მაჩვენებლებს. (ცხრილი 31)

ცხრილი 31. ზოგიერთი სხვა ქვეყნიდან განხორციელებული FDI, აშშ დოლ

ქვეყანა	1996-2016წწ.	1997-2017წწ.
აშშ	1,400,864,000	1,475,256,000
თურქეთი	1,294,350,000	1,573,320,000
ჩინეთი	549,874,000	601,726,000
ემირატები	823,149,000	885,870,000
	4,068,237,000	4,536,172,000

<http://pcaxis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database> 30.05.2018.

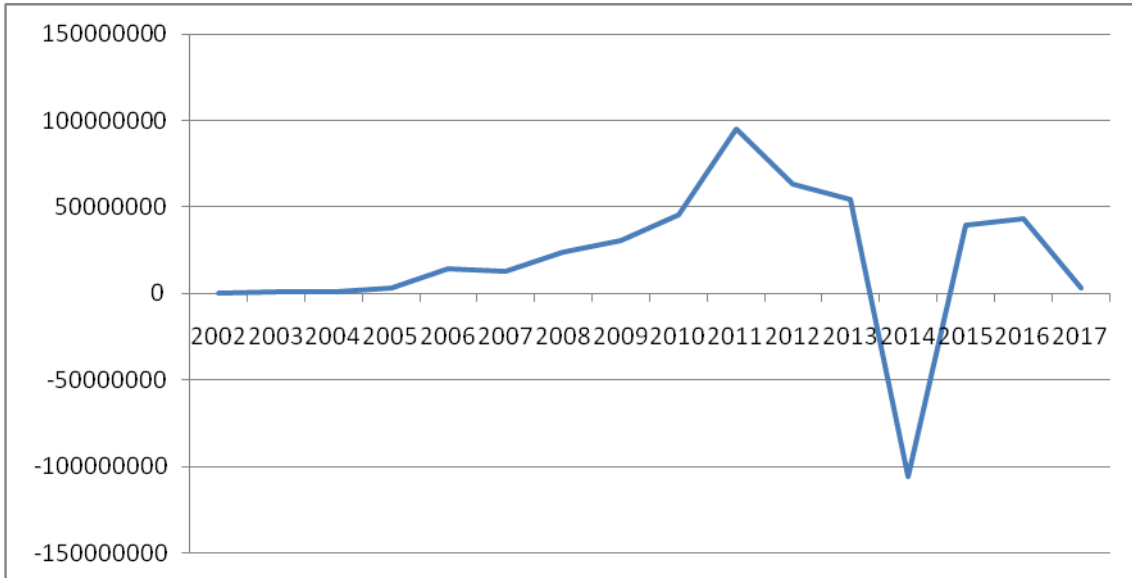
საქართველოს ეკონომიკის გაჯანსაღებაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან განხორციელებულმა ინვესტიციებმა. (ცხრილი 32)

ცხრილი 32. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან, აშშ დოლარი.

წელი	საერთაშორისო ორგანიზაციები
2002	448 532
2003	1 235 937
2004	776 707
2005	3 279 471
2006	14 619 300
2007	13 066 106
2008	23 650 953
2009	30 739 225
2010	45 186 042
2011	94 896 504
2012	63 454 726
2013	54 680 836
2014	-105 980 379
2015	39 779 528
2016	42 885 172
2017	3 166 180
2002-2017	325 884 840

http://pcaxis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database/Database_FDI/2..px/table/tableViewLayout2/?rxid=dc9fd6a4-109c-488e-b76d-562514e74399 30.05.2018.

გრაფიკი 34. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან, აშშ დოლ.

http://pcaxis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database/Database_FDI/2..px/chart/chartViewColumn/?rxid=dc9fd6a4-109c-488e-b76d-562514e74399 30.05.2018.

საქართველოში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიხედვით, 1996 წელს პირველ ადგილზე იყო უკრაინა 3.8 მლნ შშ დოლ., 2016 წელს კი ლიდერთა ათეულში 1-2 ადგილზეა აზერბაიჯანი და თურქეთი (ცხრილი 33).

ცხრილი 33. საქართველოში FDI-ს მიხედვით ლიდერთა ათეული, 2016 წ., მლნ აშშ დოლ.

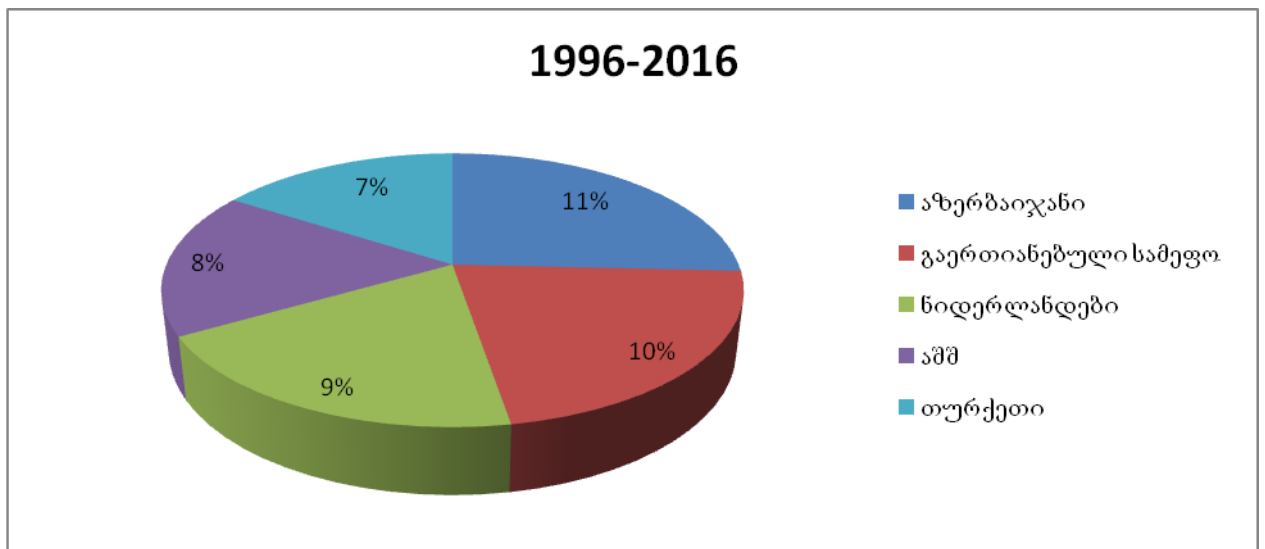
№	ქვეყანა	მლნ აშშ დოლ
1	აზერბაიჯანი	557983543
2	თურქეთი	203493039
3	გაერთიანებული სამეფო	118831618
4	ნიდერლანდები	94721888
5	საფრანგეთი	88581827
6	ლუქსემბურგი	88270502

7	პანამა	75851589
8	ჩეხეთი	64111829
9	აშშ	53535251
10	ვირჯინიის კ-ები (ბრიტ.)	44542500

შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

FDI-ს %-ული ჯამური მონაცემები იხ.: გრაფიკზე 35.

გრაფიკი 35. ლიდერი ქვეყნები FDI-ს განხორციელებით საქართველოში (% ჯამური მაჩვენებლის) 1996-2016 წწ.

შედგენილი:

<http://pcaxis.geostat.ge/PXWeb/pxweb/ka/Database/DatabaseFDI/2..px/chart/chartViewColumn/?rxid=dc9fd6a4-109c-488e-b76d-562514e74399> 30.05.2018.

3.3.2. FDI რეგიონებისა და ეკონომიკის სექტორების მიხედვით

2009-2017 წლების ანალიზიდან გამომდინარე, FDI-ს ძირითადი ნაწილი გამოიყენება თბილისში და აჭარაში (ცხრილი 34 ; გრაფიკი 36 ა-თ).

ცხრილი 34. FDI რეგიონების მიხედვით, 1996-2016 წწ. (ათასი აშშ დოლარი)

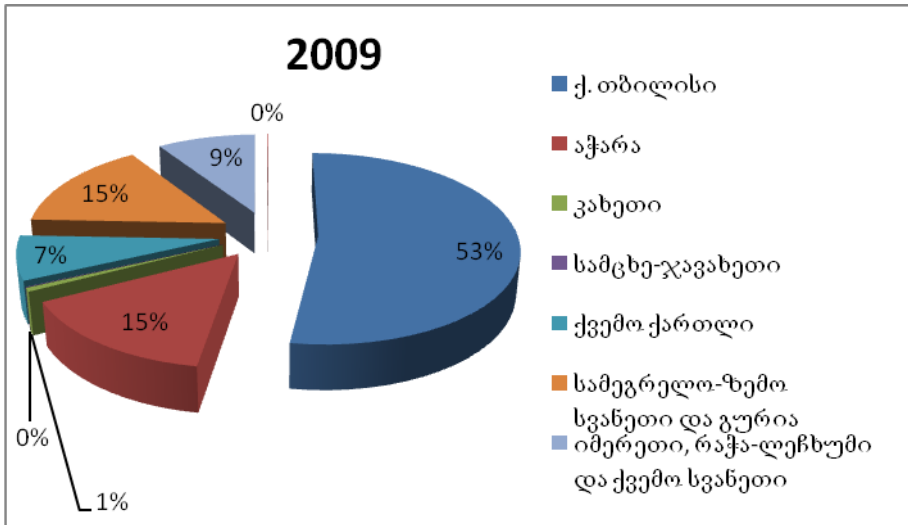
წელი	ქ. თბილისი	აჭარა	კახეთი	სამცხე-ჯავახეთი	ქვემო ქართლი	სამეგრელო-ზემო სვანეთი და გურია	იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	შიდა ქართლი და მცხეთა-მთიანეთი
2009	349,177.00	99,386.40	4,193.90	-459.4	49,765.00	100,357.20	61,058.00	712.7
2010	586,197.10	58,935.50	-4,810.30	23,026.80	66,685.40	25,339.70	80,126.50	9,599.40
2011	782,498.80	95,849.60	2,759.90	12,228.80	146,882.60	70,148.30	5,325.20	14,254.60
2012	767,692.00	56,287.50	16,563.20	26,370.00	41,648.30	61,922.40	40,024.00	12,420.40
2013	742,313.70	83,137.50	11,028.60	51,729.70	16,309.20	57,229.80	59,124.40	-241.4
2014	1,366,970.26	169,300.20	15,854.10	74,258.90	55,650.80	93,648.20	27,951.10	14,347.80
2015	1,315,198.02	206,563.40	16,118.60	31,536.10	21,159.80	51,209.50	25,701.80	-14,979.60
2016	1,374,444.06	95,763.00	5,178.90	30,953.80	29,734.50	35,444.10	28,935.80	2,396.50
2017	1,456,909.544.05768	185,434.50	4,820.40	52,655.50	66,727.70	55,690.10	35,342.90	4,320.50

შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ზემოაღნიშნული მონაცემებით დასტურდება წლების მიხედვით FDI-ს ასიმეტრიული გადანაწილება საქართველოს რეგიონებს შორის. დამატებით მივმართოთ ვილობრივ (%) მაჩვენებლებს (გრაფიკი 37).

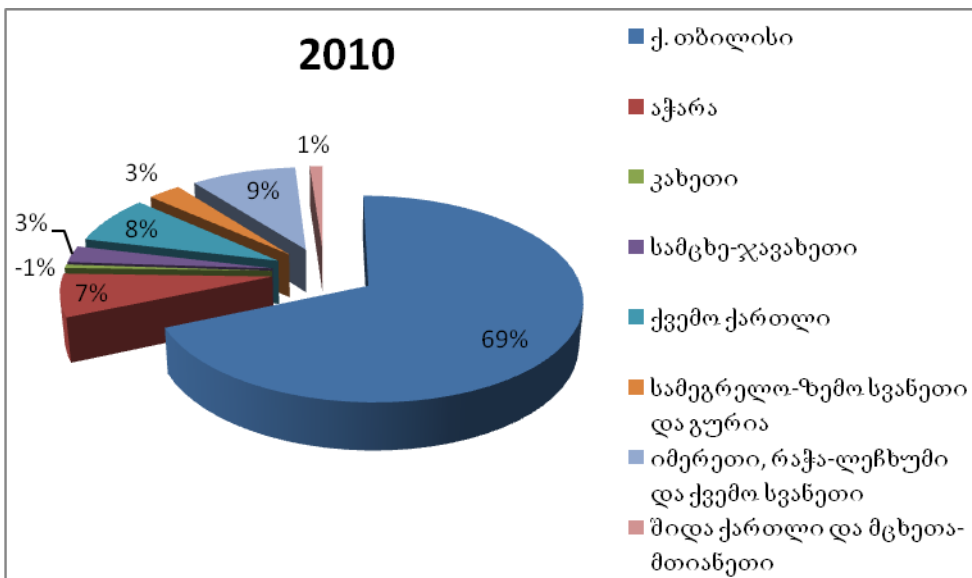
გრაფიკი 37. FDI საქართველოს რეგიონებში (% ჯამური მაჩვენებლის)

ა) 2009 წელი

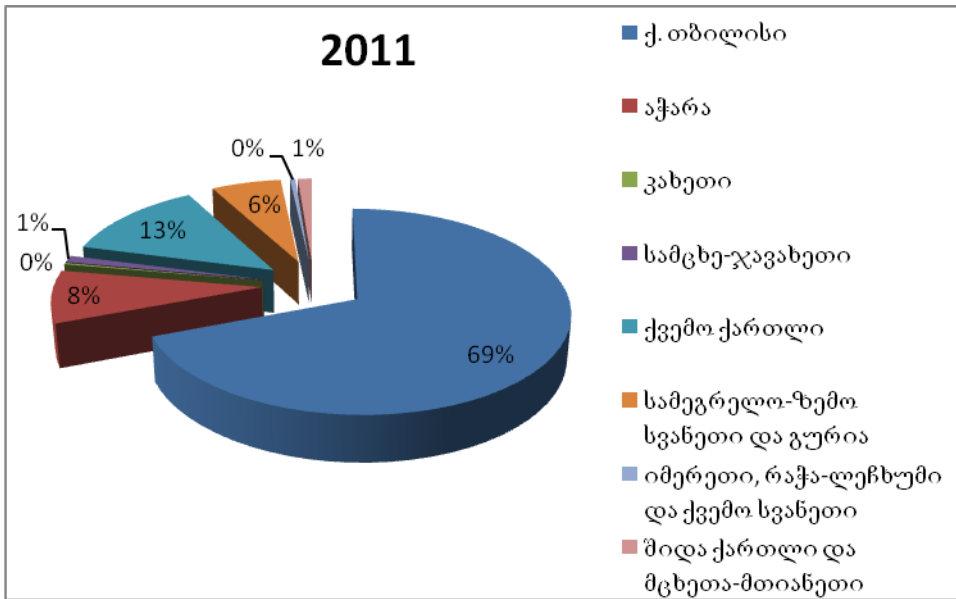
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ბ) 2010 წელი

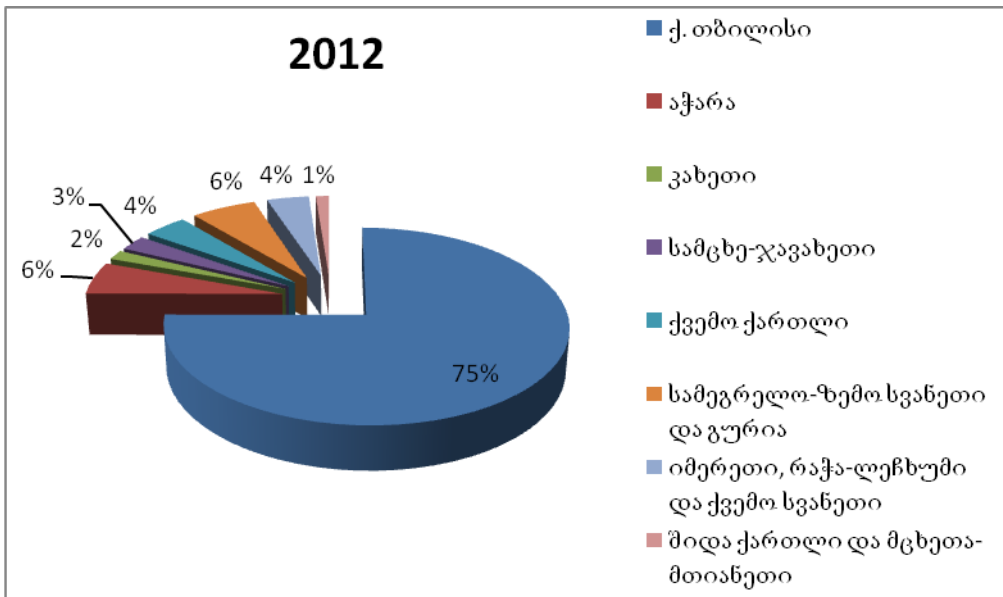
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

გ) 2011 წელი

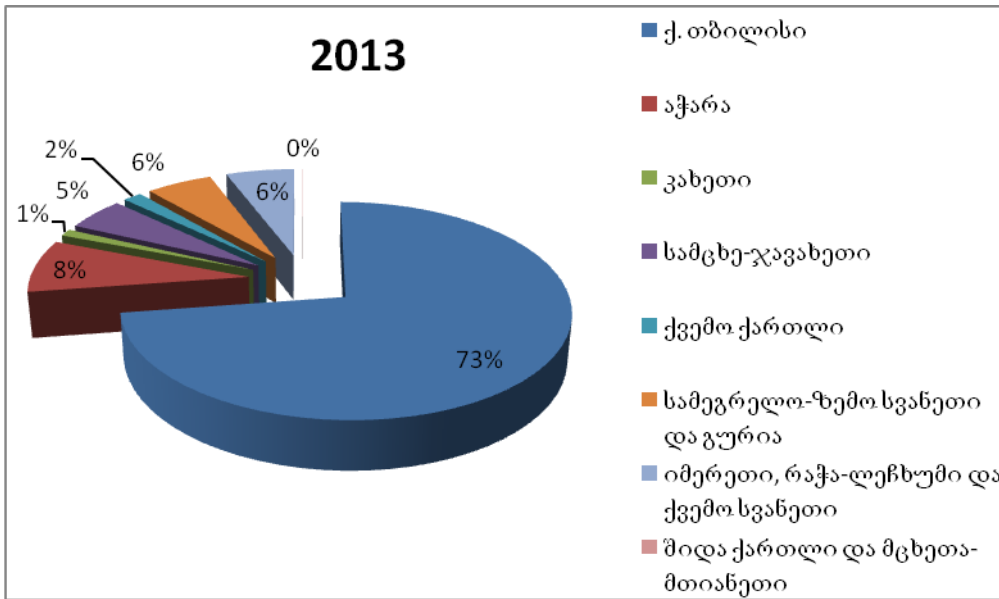
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

დ) 2012 წელი

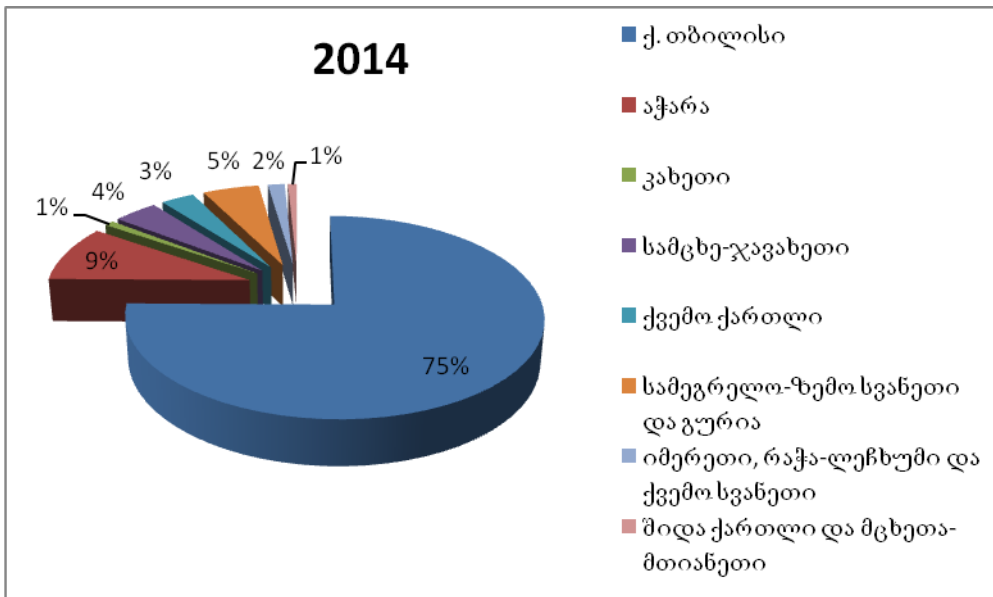
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ე) 2013 წელი

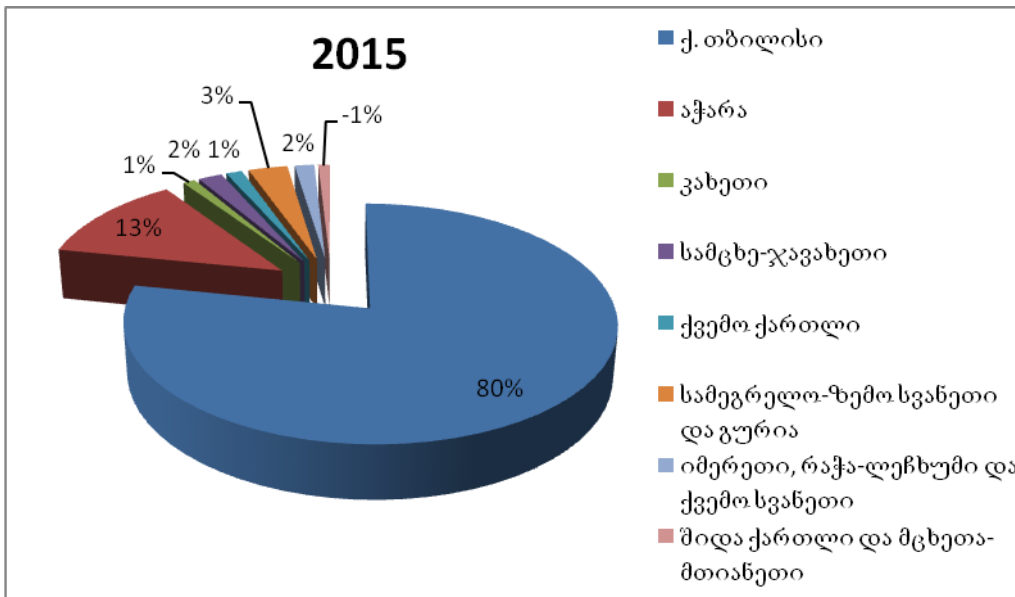
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ე) 2014 წელი

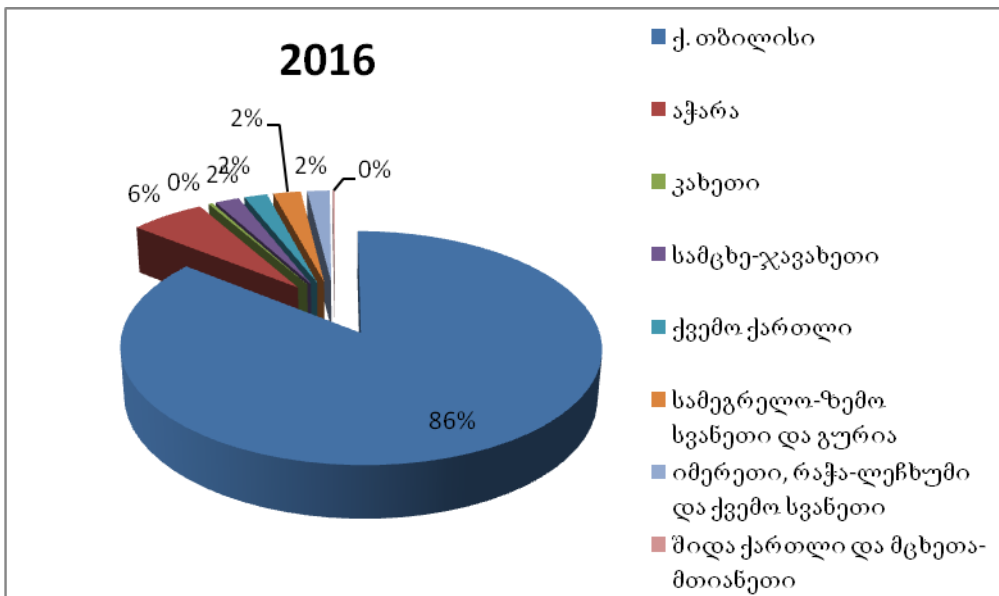
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ზ) 2015 წელი

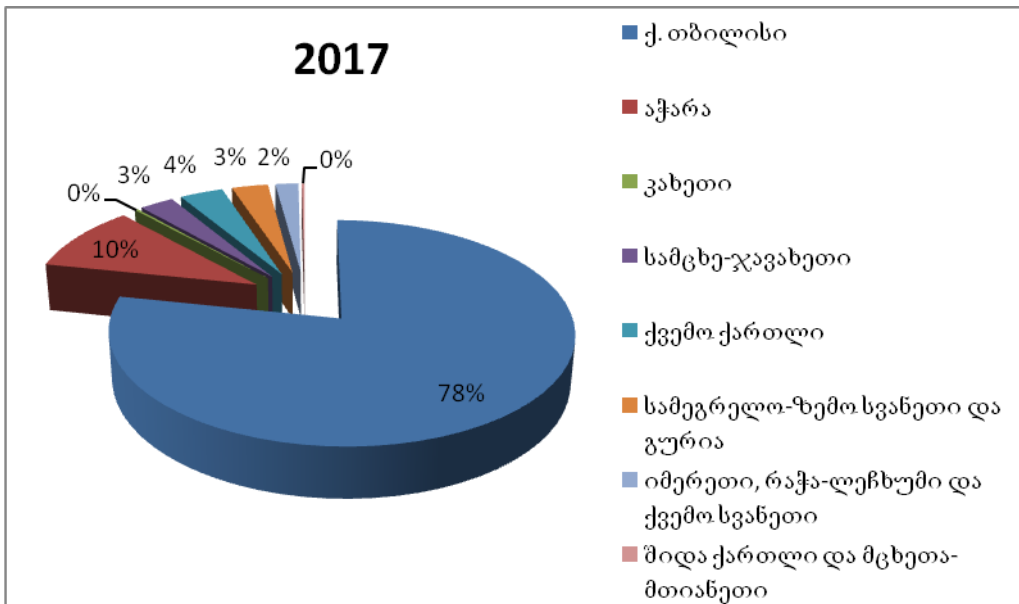
შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

თ) 2016 წელი

შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ო) 2017 წელი

შედგენილია: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

რეალურად, თბილისში გამოყენებული მთლიანი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წილი 53%-დან-86%-ს ფარგლებში მერყეობს, შემდეგ მოდის აჭარა. თუმცა, აშკარად ასიმეტრიულ მდგომარეობასთან გვაქვს საქმე: FDI-ს მცირე ნაწილი ხმარდება რეგიონების განვითარებას, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობა ცხოვრობს. გარდა შიდა ქართლისა და მცხეთა-მთიანეთისა (დაახლ. 10%), რეგიონების წილი FDI-ში 0-დან-4%-ის ფარგლებში მერყეობს. ეს ასტიმულირებს მუშახელის მიგრაციას სოფლიდან - დედაქალაქში და ამცირებს ადგილობრივი რესურსების გამოყენებას. აქედან გამომდინარე შესაცვლელია FDI-თან დაკავშირებული პოლიტიკა.

როგორი მდგომარეობაა FDI-ს გამოყენების მხრივ სექტორალურ ჭრილში. საქართველოს სტატისტიკის სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით გავაანალიზოთ ბოლო 10 წლის მონაცემები. (ცხრილი 35; გრაფიკი 38).

ცხრილი 35. FDI ეკონომიკის სექტორების მიხედვით საქართველოში, 1996-2016 წწ.
(ათასი აშშ დოლარი)

სექტორი	2007	2008	2009	2010	2011	2012
სოფლის	15,330.90	10,612.70	22,326.90	8,631.90	16,837.80	16,119.30

მეურნეობა, თევზჭერა						
სამთომოპოვებითი მრეწველობა	82,726.00	18,105.20	15,023.40	55,986.50	60,259.30	19,116.50
დამამუშავებელი მრეწველობა	282,735.50	188,287.80	130,077.40	178,956.00	119,968.50	189,456.40
ენერგეტიკა	331,572.20	294,864.80	-2,130.60	26,991.50	212,636.60	179,402.60
მშენებლობა	157,951.70	56,725.3	105,218.80	8,582.70	79,613.60	91,684.80
სასტუმროები და რესტორნები	222,849.40	184,582.90	37,542.30	23,923.60	30,387.50	25,550.90
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	310,683.20	422,970.80	98,926.50	215,116.20	131,038.90	84,130.60
მათ შორის:						
ტრანსპორტი	-	-	-	-	-	-
კავშირგაბმულობა	-	-	-	-	-	-
ჯანდაცვა და სოცდახმარება	404.2	50.5	289.1	1,182.40	16,827.00	18,270.60
უძრავი ქონება	1,942.80	277,837.70	147,410.30	124,200.70	158,955.50	56,900.80
ფინანსური	151,883.20	10,959.60	49,663.40	107,586.50	167,566.90	162,273.70
და სხვ.	194,566.90	104,225.80	59,843.30	93,942.10	135,856.30	180,021.70

გაგრძელება

სექტორი	2013	2014	2015	2016	2017
სოფლის მეურნეობა, თევზჭერა	12,993.40	12,290.30	18,591.30	8,337.90	3,569.80
სამთომოპოვებითი მრეწველობა	43,704.90	45,349.20	88,027.80	50,001.30	54,022.40
დამამუშავებელი მრეწველობა	107,256.70	211,648.50	98,352.50	128,801.60	74,711.40
ენერგეტიკა	244,745.10	190,041.90	123,659.90	117,121.40	188,551.20
მშენებლობა	79,524.50	324,622.80	142,599.90	137,660.70	294,592.40
სასტუმროები და რესტორნები	-7,064.30	132,793.80	141,446.80	56,939.00	89,996.40
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	142,038.30	433,654.70	587,466.60	677,486.10	527,069.90
მათ შორის:					
ტრანსპორტი	-	-	608,115.40	617,812.10	488,197.40
კავშირგაბმულობა	-	-	-20648.8	59,674.00	38,872.50

ჯანდაცვა და სოცლასმარება	720	-8,673,4	140,325.60	28,599.00	3,313.50
უძრავი ქონება	62,337.30	149,644.90	90,104.30	95,167.20	159,783.50
ფინანსური	174,409.10	126,581.00	190,020.50	153,932.90	304,336.60
და სხვ.	159,966.60	200,027.50	30,918.90	148,803.30	161,954.00

შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

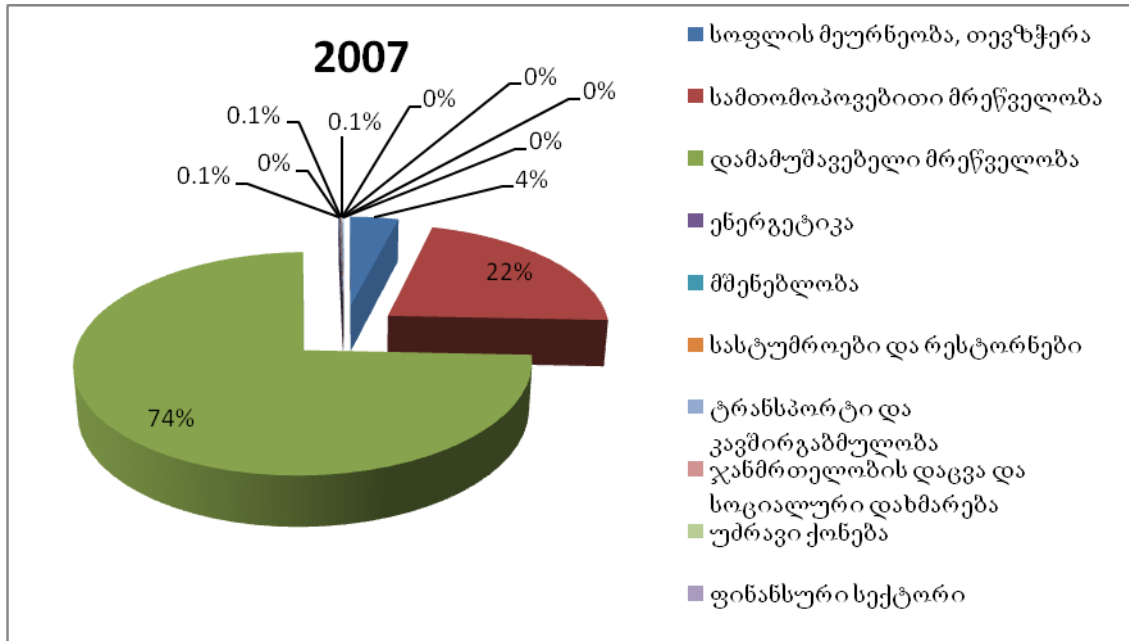
დასკვნა:

- 1) სოფლის მეურნეობასა და თევზჭერაში, ბოლო ათ წელში, დაახლ 3-ჯერ შემცირდა FDI-ს მოცულობა;
- 2) სამთომოპოვებით მრეწველობაში ადგილი აქვს ბოლო წლებში უცხოური ინვესტიციების შესამჩნევ ზრდას;
- 3) დამამუშავებელ მრეწველობაში, 2007 წლის შემდეგ, შესამჩნევია ინვესტიციების შემცირება;
- 4) სასტუმროებისა და რესტორნების სექტორში გარკვეულად იკლო ინვესტიციებმა;
- 5) ინვესტიციებმა იმატა მშენებლობაში და ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის სექტორში;
- 6) უძრავი ქონების სექტორში ისევ გაიზარდა ინვესტიციები;
- 7) ფინანსურ სექტორში 2017 წელს 2-ჯერ გაიზარდა ინვესტიციების მოცულობა და სხვ.

ამჯერად, FDI-ს სექტორალური მონაცემები (% მთლიან წილში), წლების მიხედვით, გამოვსახოთ გრაფიკულად.

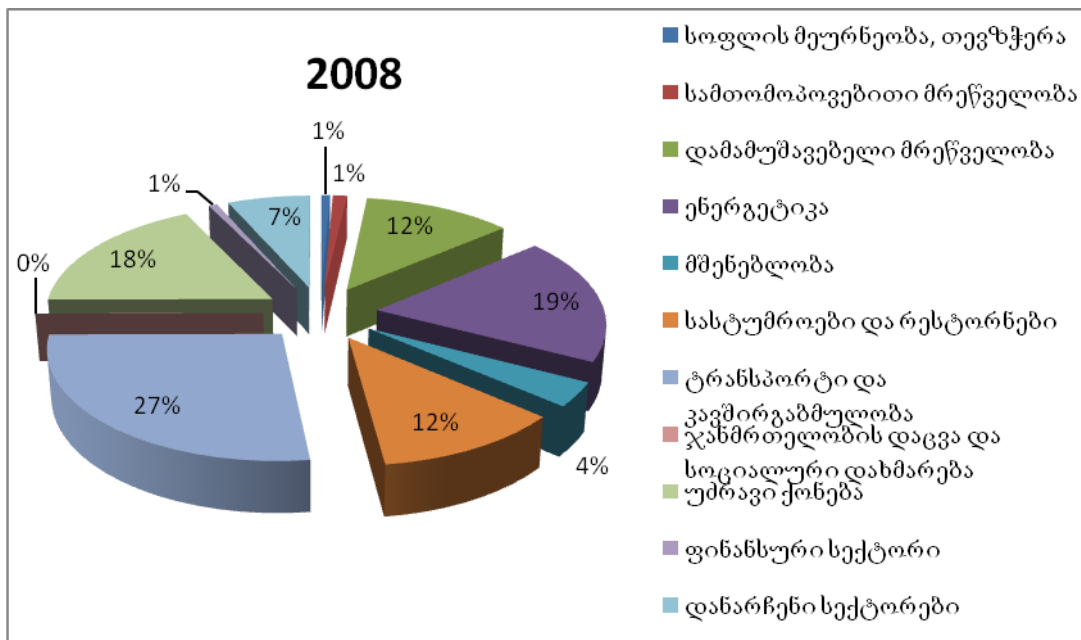
გრაფიკი 38. FDI სექტორების მიხედვით 2007-2017 წწ.

ა) 2007 წელი

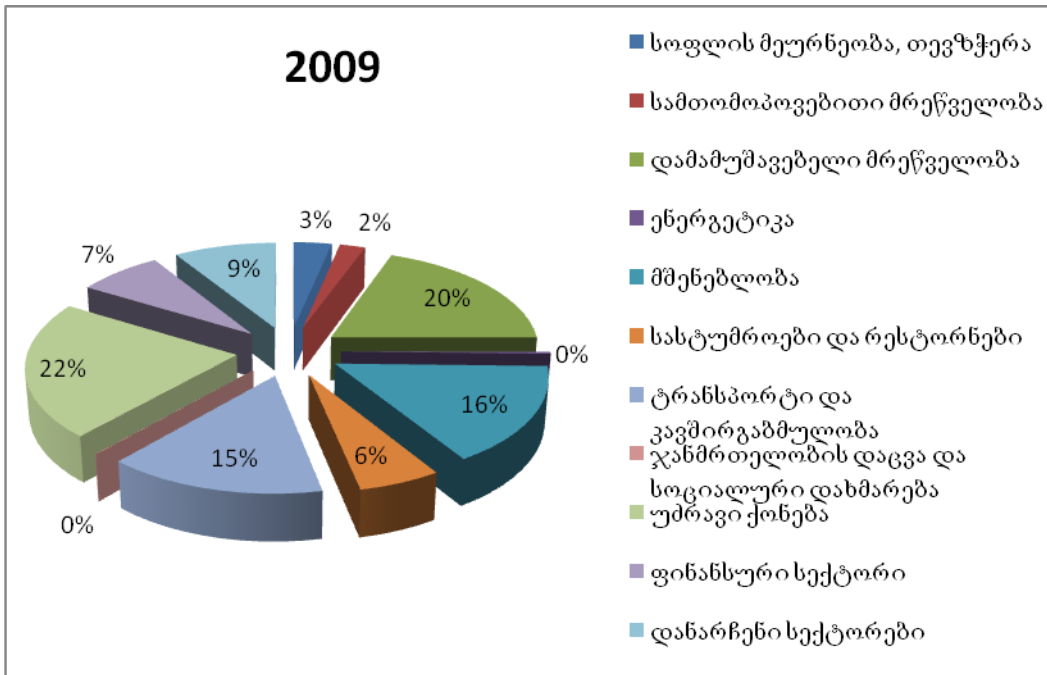
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ბ) 2008 წელი

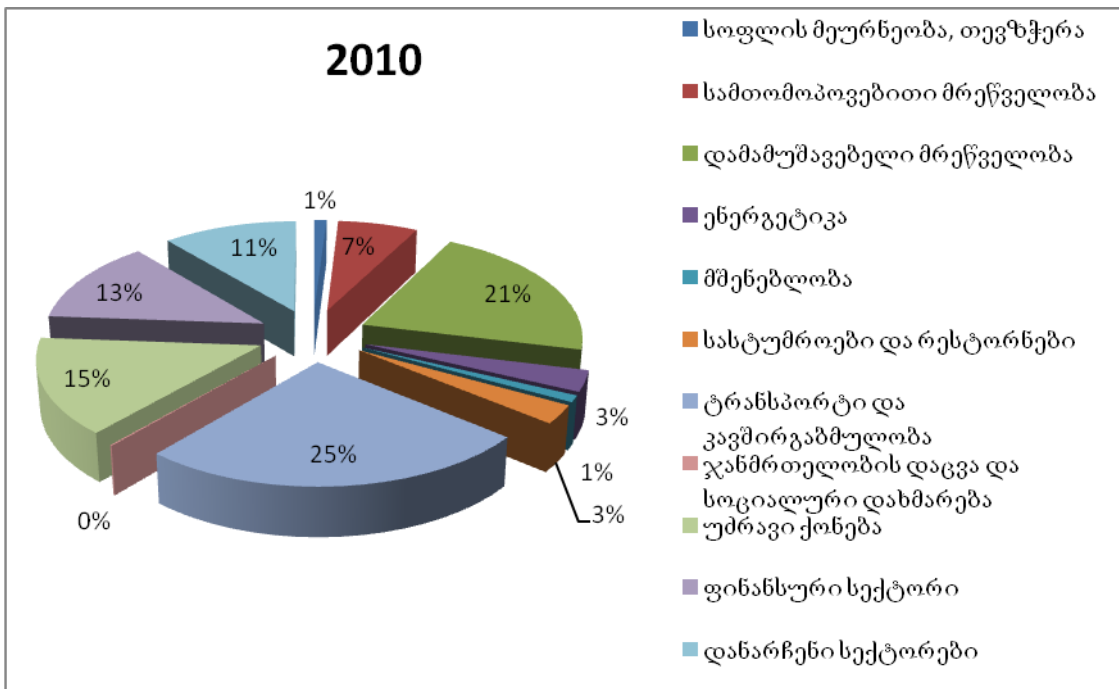
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

გ) 2009 წელი

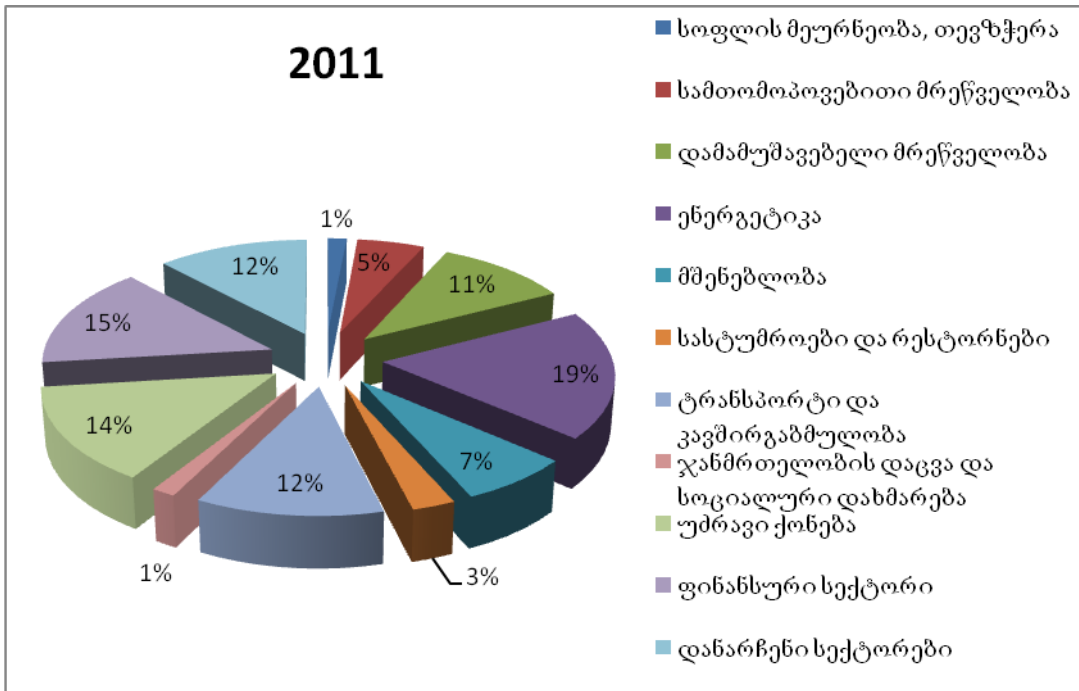
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

დ) 2010 წელი

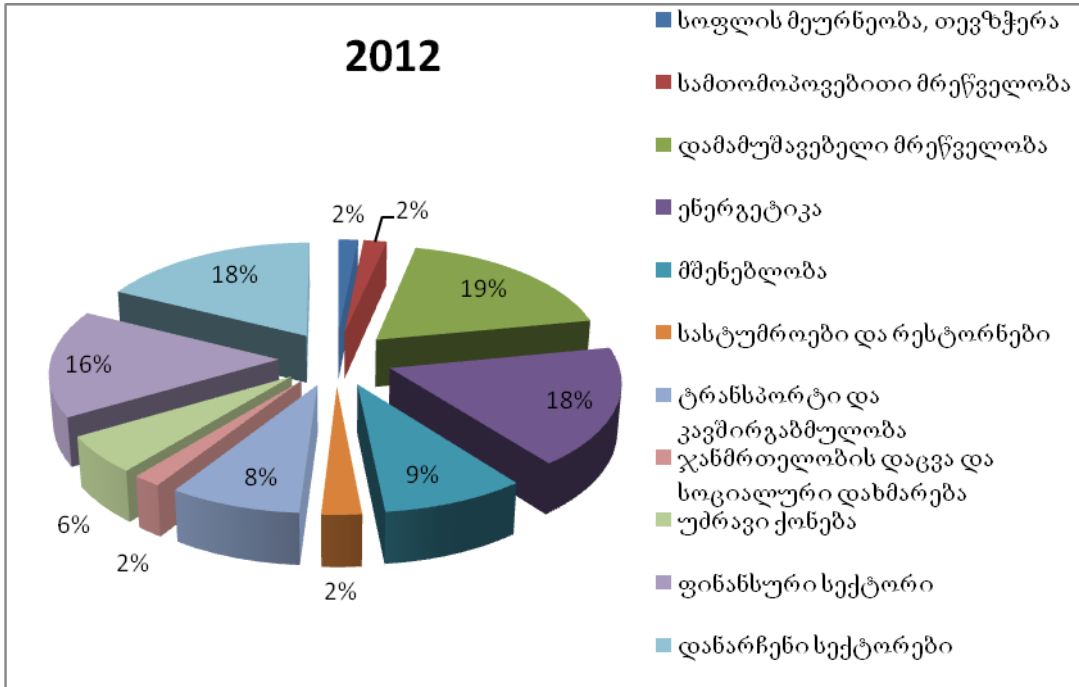
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ე) 2011 წელი

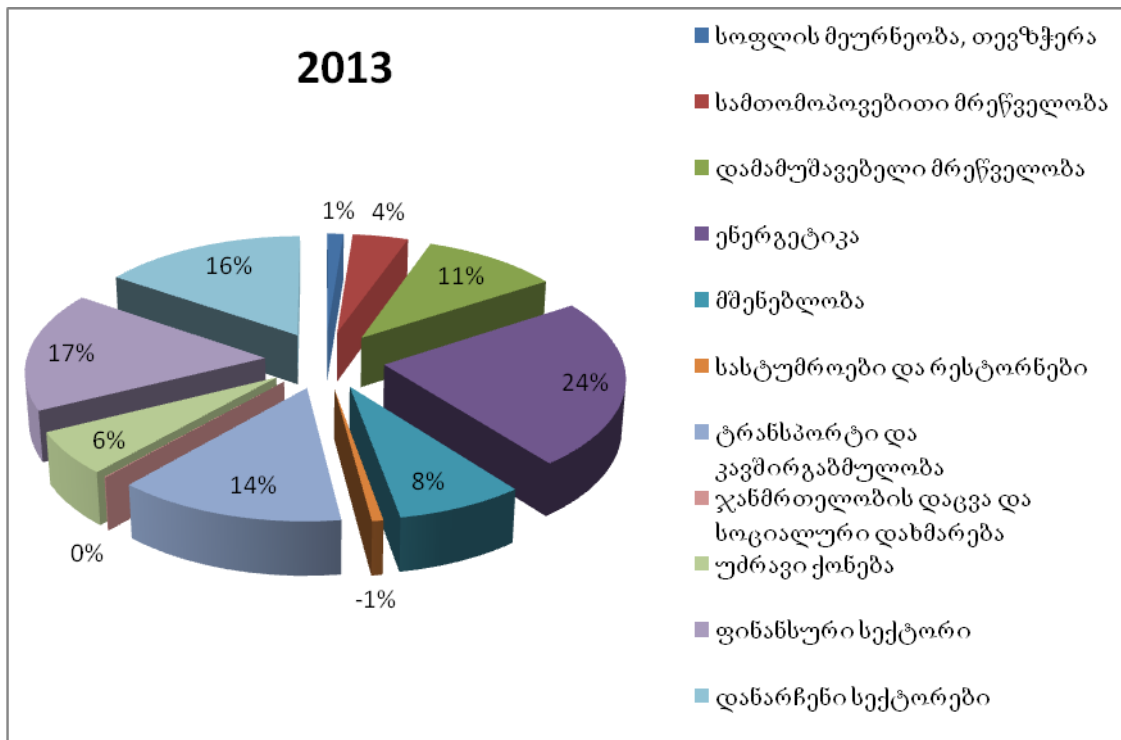
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ე) 2012 წელი

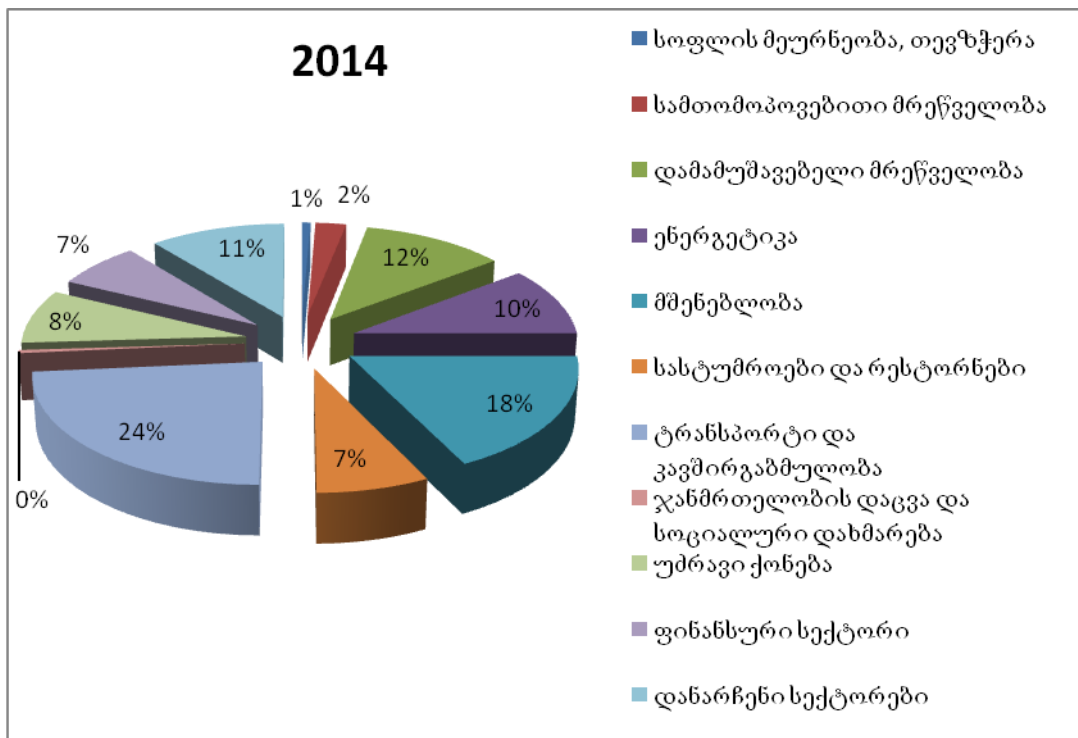
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ზ) 2013 წელი

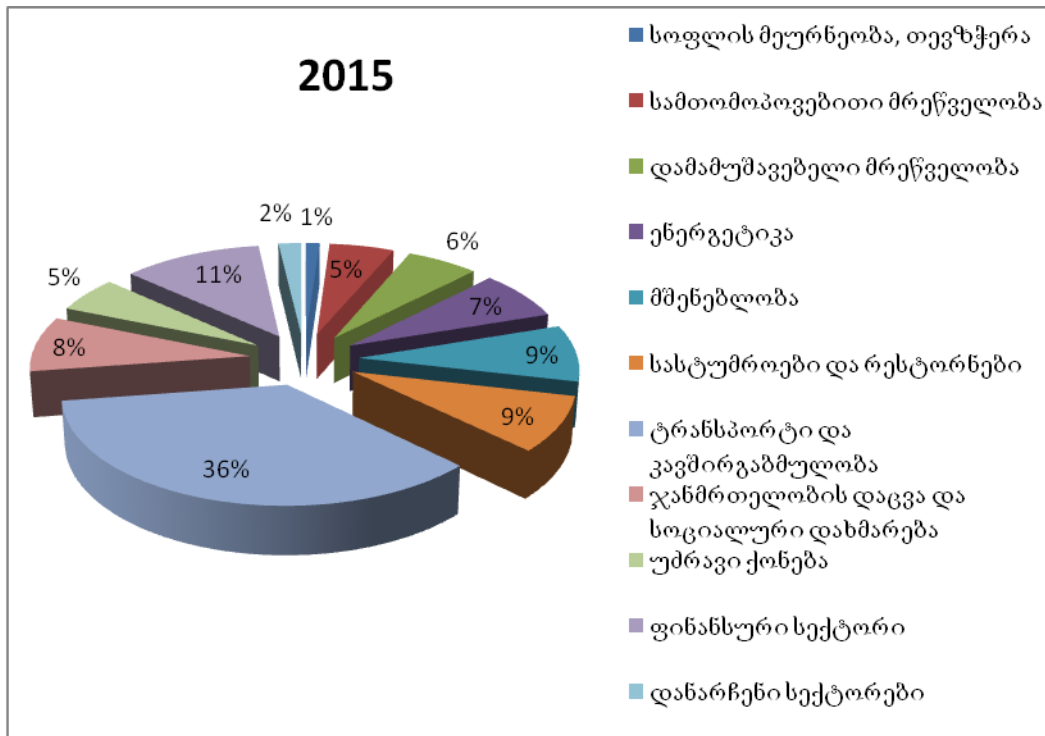
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

თ) 2014 წელი

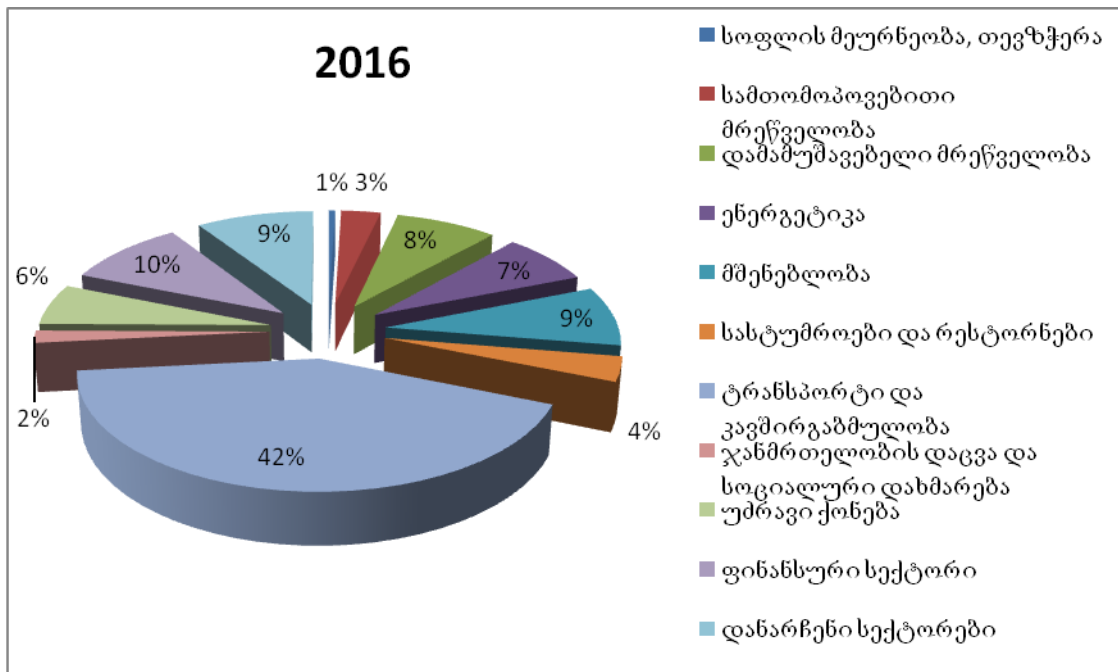
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

ი) 2015 წელი

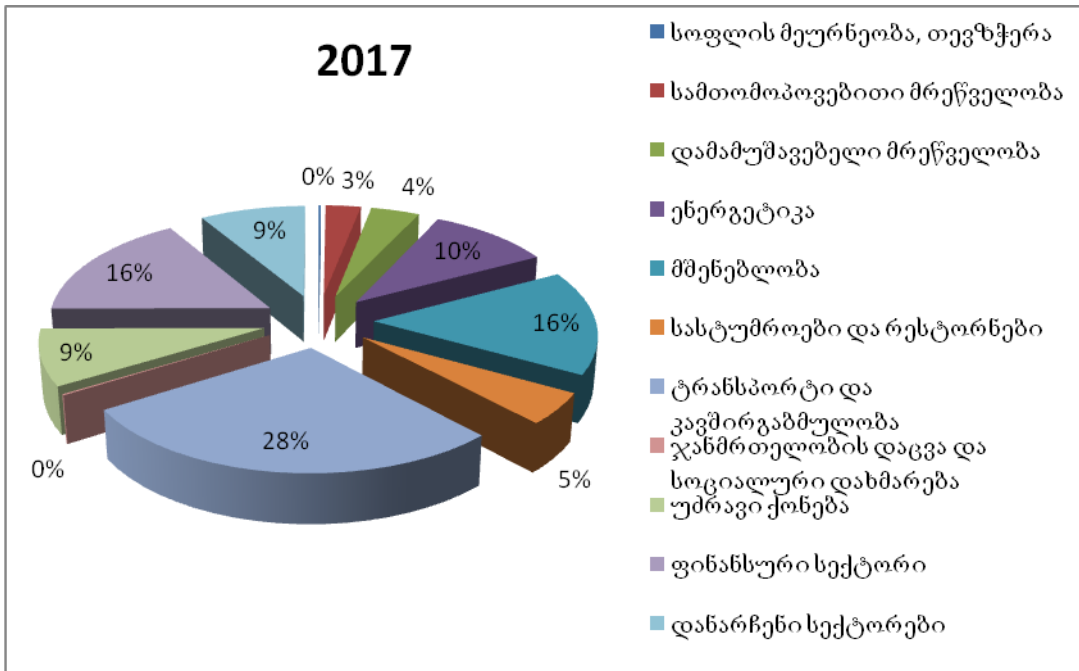
შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

კ) 2016 წელი

შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

დ) 2017 წელი

შედგენილი: http://geostat.ge/?action=page&p_id=2230&lang=geo 30.05.2018.

დასკვნა, საქართველოს ეკონომიკის სექტორებში FDI განაწილდა

შემდეგნაირად:

- 1) 2007-2017 წწ. სოფლის მეურნეობას ძირითადად მოხმარდა FDI- ს მთლიანი მოცულობის მიზერული რაოდენობა - 0.1% - 1.0 %-ს ფარგლებში (2009 წ.- 3%; 2012 წ. 2%);
- 2) 2007 წელს ყველაზე მაღალი წილით გამოირჩეოდა დამამუშავებელი მრეწველობა (74%), სამთომომპოვებელი სექტორი (22%);
- 3) 2008წ. ღიდერობდა: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა(27%), ფინანსური სექტორი (19) და უძრავი ქონება (18);
- 4) 2009წ.: უძრავი ქონება (22), დამამუშავებელი მრეწველობა (20%) და მშენებლობა (16%);
- 5) 2010წ.: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (25%), დამამუშავებელი მრეწველობა (21%) უძრავი ქონება (15%);
- 6) 2011წ.: ენერგეტიკა (19%), ფინანსური სექტორი (15%), უძრავი ქონება (14%);
- 7) 2012წ.: დამამუშავებელი მრეწველობა (19%), ენერგეტიკა (18%), ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (18%);

- 8) 2013წ.: ენერგეტიკა (24%), ფინანსური სექტორი (17%), ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (16%);
- 9) 2014 წ.: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (24%); მშენებლობა (18%), დამამუშავებელი მრეწველობა (12%);
- 10) 2015-2017 წწ. ლიდერი სექტორი იყო ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა, შესაბამისად, 36%, 42% და 28%.

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკის რეალურ სექტორში დაიხარჯა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედარებით მცირე რაოდენობა, განსაკუთრებით არასახარბიელო მდგომარეობაა სოფლის მეურნეობაში, სადაც ოფიციალურად დასაქმებულია მთლიან დასაქმებულთა ნახევარზე მეტი.

3.3.3. FDI-ს ზოგიერთი მაჩვენებლის შედარებითი ანალიზი საქართველოსა და მისი უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში

ამჯერად მოვახდინოთ საქართველოსა და მისი უახლოესი ქვეყნების მონაცემთა შედარებითი ანალიზი. ზემოაღნიშნული მონაცემების მიხედვით, საქართველოსთვის ცალკე შევადგინოთ ცხრილი 36 და გრაფიკი 39.

ცხრილი 36. FDI მოსახლეობის ერთ სულზე საქართველოში, 1996, 2003, 2007, 2012, 2016 და 2017 წწ.

წელი	FDI -ს შედინება	FDI-ს გადინება	წმინდა FDI
1996	0.00	0.00	0.00
2003	77.9	1.0	-76.93
2007	460.0	49.3	-410.67
2012	217.3	56.7	-160.61
2016	427.1	68.8	-358.29
2017	484.8	56.0	- 428.8

შედგენილი: worldbank.org/indicator 30.05.2018.

გრაფიკი 39. FDI -ს მახვენებლები საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე (\$)

1. FDI -ს წმინდა შედინება; 2. FDI -ს წმინდა გადინება; 3. წმინდა FDI .
 შედგენილი: worldbank.org/indicator 30.05.2018.

ახლა მივმართოთ საქართველოსა და მისი უახლოესი მეზობელი ქვეყნების ანალოგიურ მახვენებელთა შედარებით ანალიზს. (ცხრილი 37)

ცხრილი 37. წმინდა FDI მოსახლეობის ერთ სულზე
 1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წწ. (აშშ დოლარი)

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
სომხეთი	-5.55	-40.59	-222.94	-166.84	-92.97
აზერბაიჯანი	-80.80	285.61	586.69	-87.40	-197.30
საქართველო	0.00	-76.93	-410.67	-160.61	-358.29
რუსეთი	-11.18	12.41	-77.54	-12.33	-70.84
თურქეთი	-10.30	-18.49	-286.52	-127.69	-115.20

შედგ.: worldbank.org 20.04.2018.

დასკვნა:

- 1) საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინებამ, FDI -ს წმინდა გადინებამ და წმინდა FDI-მა მაქსიმალურ დონეს მიაღწია 2017წელს;
- 2) საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, 2007 წელს FDI-ს წმინდა გადინებაში ლიდერობდა აზერბაიჯანი.

საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში FDI-ს ნაკადების წილი მშპ-ში, (% , 1996-2016 წწ.) წარმოდგენილია ცხრილში 38.

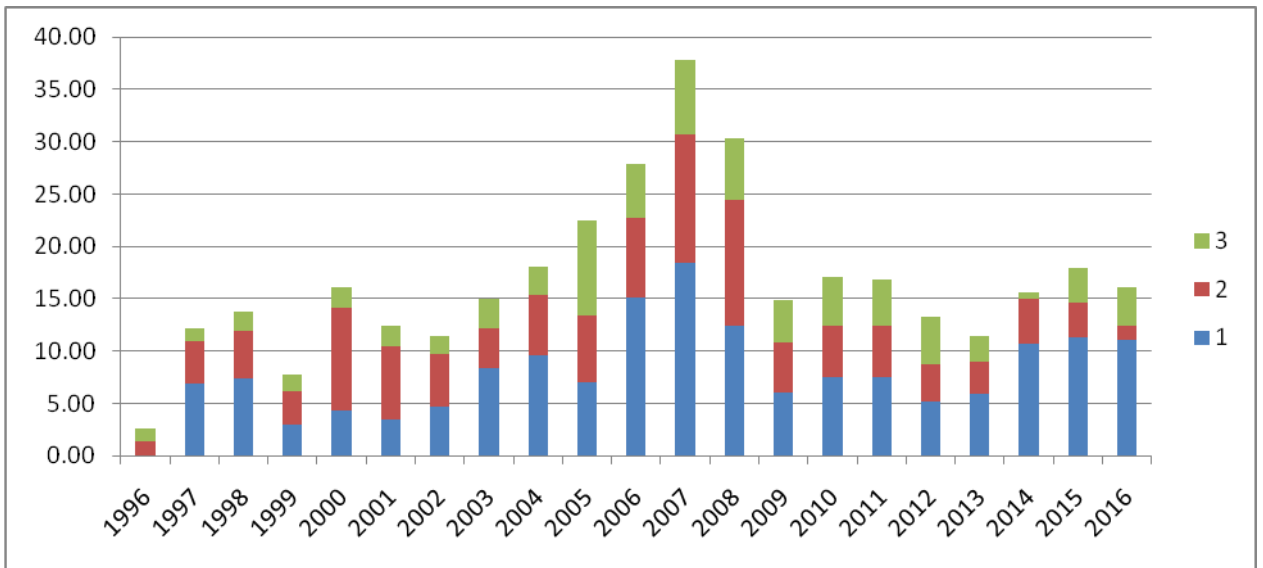
ცხრილი 38. FDI-ს ნაკადების წილი (%) მშპ ში, 2016 წელს.

ქვეყანა	FDI -ს წმინდა შედინების წილი(%) მშპ ში	FDI -ს წმინდა გადინების წილი(%) მშპ ში
საქართველო	11.2	2.9
აზერბაიჯანი	11.9	6.8
სომხეთი	3.2	0.6
რუსეთი	2.5	1.7
თურქეთი	1.6	0.4

შედგენილი: worldbank.org/indicator 30.05.2018.

ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოური ასოცირებული წევრი ქვეყნების მაჩვენებლები იხ. გრაფიკზე 40.

გრაფიკი 40. FDI-ის შედინების წილი (%) მშპ-ში საქართველოს, მოლდოვას და უკრაინის მშპ-ში, 1996-2016 წწ.

1. საქართველო; 2. მოლდოვა; 3. უკრაინა. წყარო: <https://data.worldbank.org/indicator> 20.04.2018.

დასკვნა - საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის:

- 1) მშპ-ში FDI -ს წმინდა შედინების წილის(%) მიხედვით ლიდერია აზერბაიჯანი, რომელსაც ცოტათი ჩამორჩება საქართველო;
- 2) მშპ-ში FDI -ს წმინდა გადინების წილის(%) მიხედვით გამოკვეთილი ლიდერია აზერბაიჯანი;
- 3) ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოური ასოცირებული წევრ-ქვეყნებს შორის, FDI-ის წმინდა შედინების შეფარდებითი წილით (%) მშპ-თან, ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს.

მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებლებით დამაჯერებლად ლიდერობს აზერბაიჯანი, 2016 წელს მას მიუახლოვდა საქართველო. (ცხრილი 39)

ცხრილი 39. FDI-ს წმინდა შედინება მოსახლეობის 1 სულზე
1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წწ.

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
სომხეთი	5.55	40.71	227.64	172.33	115.60
აზერბაიჯანი	80.80	486.67	535.38	569.42	460.92
საქართველო	0.00	77.88	459.97	217.32	427.09
რუსეთი	17.41	54.81	391.26	353.26	225.43
თურქეთი	12.15	25.75	316.78	182.75	154.78

გაანგარიშებული: worldbank.org/indicator 20.04.2018.

მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა გადინებით ასევე გამოკვეთილად ლიდერობს აზერბაიჯანი. (ცხრილი 40)

ცხრილი 40. FDI-ს წმინდა გადინება მოსახლეობის 1 სულზე 1996, 2003, 2007, 2012 და 2016 წწ.

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
სომხეთი	0.00	0.12	4.70	5.48	22.64
აზერბაიჯანი	0.50	201.06	1122.06	482.03	263.63
საქართველო	0.00	0.95	49.31	56.71	68.80
რუსეთი	6.22	67.22	313.72	340.93	154.59
თურქეთი	1.85	7.26	30.26	55.06	39.58

შედგ.: worldbank.org 20.04.2018.

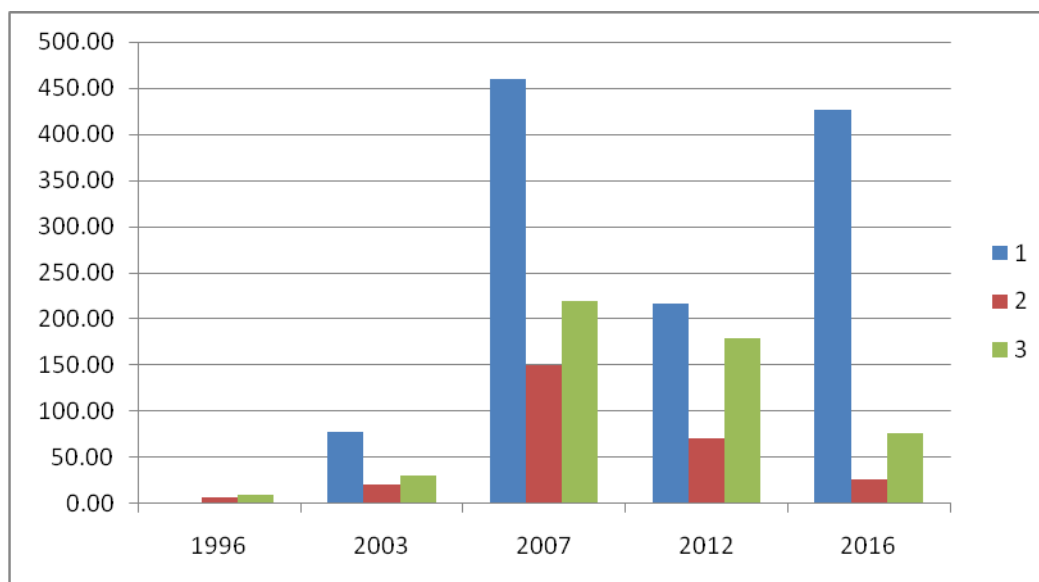
ახლა ერთმანეთს შევადაროთ FDI-ს წმინდა შედინება-გადინების მაჩვენებლები ევროკავშირის ახალ ასოცირებულ პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე სხვადასხვა წლებში. (ცხრილი 41,42 და 43; გრაფიკი 41, 42 და 43).

ცხრილი 41. FDI შედინება მოსახლეობის ერთ სულზე
1996, 2003, 2012 და 2016 წწ.

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
საქართველო	0.00	77.88	459.97	217.32	427.09
მოლდოვა	6.47	20.41	149.86	70.45	25.61
უკრაინა	10.20	29.78	219.16	179.30	76.46

განგარიშებული: worldbank.org 20.04.2018.

გრაფიკი 41. FDI შედინება მოსახლეობის ერთ სულზე
1996, 2003, 2012 და 2016 წწ.

განგარიშებული: worldbank.org 20.04.2018.

1. საქართველო; 2. უკრაინა; 3. მოლდოვა.

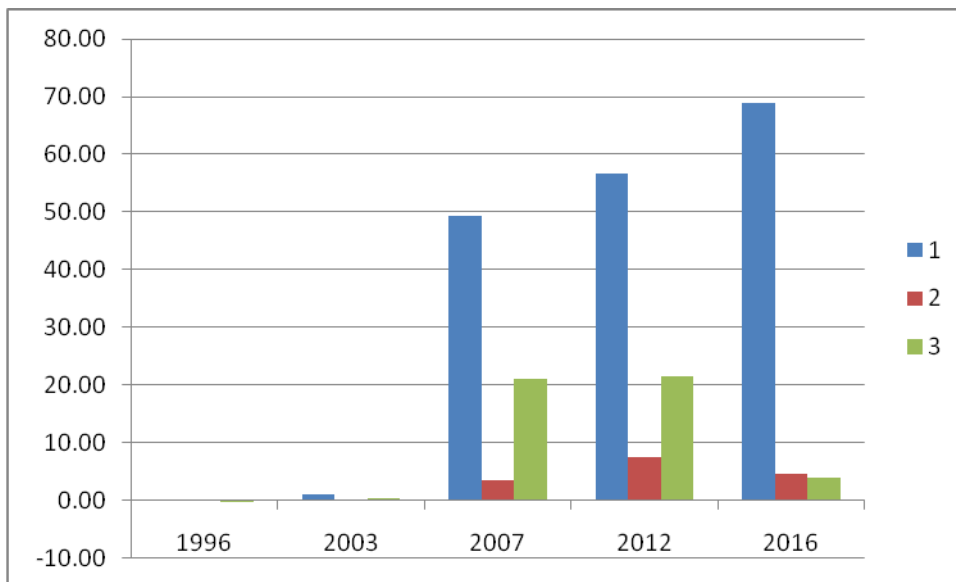
დასკვნა: FDI -ს წმინდა შედინებით მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ღიდერია საქართველო.

ცხრილი 42. FDI გადინება მოსახლეობის ერთ სულზე
1996, 2003, 2012, 2016 წწ.

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
საქართველო	0.00	0.95	49.31	56.71	68.80
მოლდოვა	0.15	0.03	3.39	7.47	4.59
უკრაინა	-0.10	0.27	20.96	21.49	3.84

გაანგარიშებული: worldbank.org 20.04.2018.

გრაფიკი 42 FDI გადინება მოსახლეობის ერთ სულზე
1996, 2003, 2012 და 2016 წწ.

1.საქართველო; 2. უკრაინა; 3. მოლდოვა. გაანგ-ლი: worldbank.org 20.04.2018.

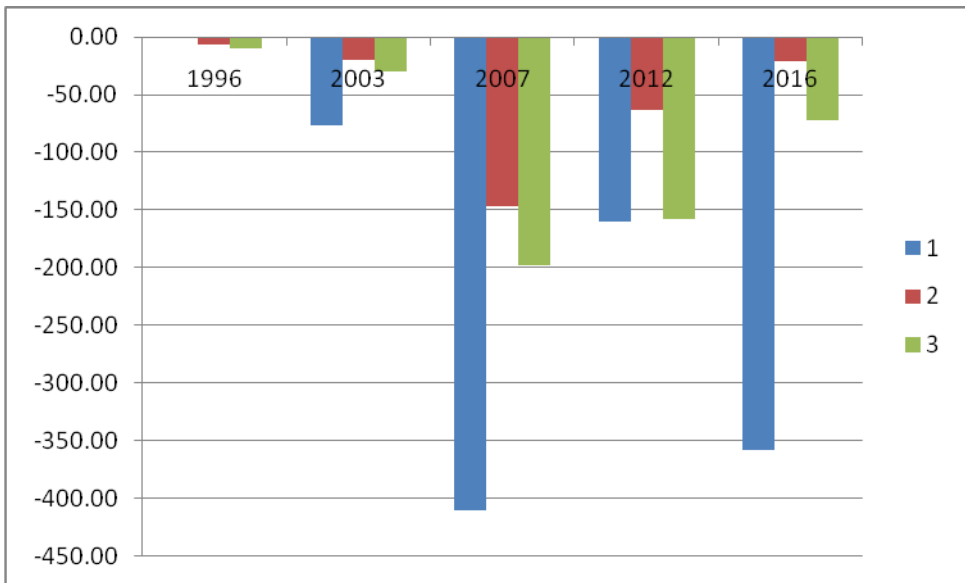
დასკვნა: FDI-ს წმინდა გადინებით მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ღიდერია საქართველო.

ცხრილი 43. წმინდა FDI მოსახლეობის ერთ სულზე
1996, 2003, 2012 და 2016 წწ.

ქვეყანა	1996	2003	2007	2012	2016
საქართველო	0.00	-76.93	-410.67	-160.61	-358.29
მოლდოვა	-6.32	-20.38	-146.47	-62.98	-21.02
უკრაინა	-10.30	-29.51	-198.20	-157.81	-72.61

გაანგ-ლი: worldbank.org/indicator 20.04.2018.

გრაფიკი 43. წმინდა FDI მოსახლეობის ერთ სულზე, 1996, 2003, 2012 და 2016წწ.

1.საქართველო; 2. უკრაინა; 3. მოლდოვა. გაანგ-ლი: worldbank.org 20.04.2018.

როგორც ირკვევა, წმინდა FDI მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ღიდერია საქართველო.

საქართველოსა და მისი უახლოესი ქვეყნების მონაცემთა შედარებით ანალიზის მიხედვით, შეიძლება დავასკვნათ, რომ:

- 1) საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინებამ, FDI -ს წმინდა გადინებამ და წმინდა FDI-მა მაქსიმალურ დონეს მიაღწია 2017წელს;
- 2) საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინების მიხედვით 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, 2007 წელს FDI -ს წმინდა გადინებაში ღიდერობდა აზერბაიჯანი;

- 3) მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, ლიდერია აზერბაიჯანი, რომელსაც ცოტათი ჩამორჩება საქართველო;
- 4) მშპ-ში FDI-ს წმინდა გადინების წილის (%) მიხედვით, გამოკვეთილი ლიდერია აზერბაიჯანი;
- 5) ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოური ასოცირებული წევრ-ქვეყნებს შორის FDI-ის წმინდა შედინების წილით (%) მშპ-ში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს;
- 6) მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებლებით დამაჯერებლად ლიდერობს აზერბაიჯანი, 2016 წელს მას მიუახლოვდა საქართველო;
- 7) მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა გადინებით ასევე გამოკვეთილად ლიდერობს აზერბაიჯანი;
- 8) FDI -ს წმინდა შედინებით მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ლიდერია საქართველო;
- 9) FDI-ს წმინდა გადინებით მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ლიდერია საქართველო;
- 10) წმინდა FDI მოსახლეობის ერთ სულზე 2007წელს და 2016 წელს ლიდერია საქართველო.

დასკვნა

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სხვადასახვა ასპექტის კვლევის შედეგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ :

- 1) უცხოური ინვესტიციებისადმი სხვადასხვა მიდგომების გაანალიზების შედეგად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ თანამედროვე პერიოდში არ არსებობს არც ტრადიციული, არც თანამედროვე თეორია, რომელიც ამომწურავად დაასაბუთებს FDI-ს ნაკადების ზრდის განმაპირობებელ მიზეზებს და აქედან გამომდინარე, უმჯობესია გამოვიყენოთ სხვადასხვა კონცეფციების კრებსითი-სინთეზური მოდელი;
- 2) ყველა ცივილიზებულ ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები (FDI), საერთაშორისო საინვესტიციო პოზიცია (IIP) გაიანგარიშება საერთაშორისოდ აპრობირებული მეთოდოლოგიის საფუძველზე რომლების ადასტურებენ, რომ გრძელვადიან პერიოდში, როგორც წესი, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოცულობა წლის მეორე ნახევარში აჭარბებს წლის პირველ ნახევარში დაფიქსირებულ ანალოგიურ მაჩვენებლებს;
- 3) საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის წასახალისებლად, დამოუკიდებლობის აღდგენისთანავე დაიწყო შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შექმნაზე ზრუნვა, გადაიდგა პირველი ნაბიჯებიც, შემდგომში კი ამ მიმართულებით ინტენსიური სამუშაოები წარიმართა, ამ კანონმდებლობაზე მუშაობა მიმდინარეობს ამჟამადაც.
- 4) მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ საქართველოში უცხოელი ინვესტორის უფლებები და გარანტიები არ შეიძლება იყოს იმ უფლებებზე და გარანტიებზე ნაკლები, რომლითაც სარგებლობს საქართველოს ფიზიკური და იურიდიული პირი. თუმცა, აქ სიფრხილვეც გვმართებს, რადგან თუ სამამულო ინვესტორის საკუთრება დაუცველია, მაშინ ეს შეიძლება შეეხოს უცხოელ ინვესტორსაც;
- 5) უცხოელი ინვესტორისთვის პოზიტიურია, რომ მას შეუძლია სამუშაოზე მიიღოს უცხოელი საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად. აღნიშნული ნორმა ვფიქრობთ დამატებით განსახილველია, რამდენადაც

მიმდინარე გლობალურ კონკურენციაში ადგილობრივი პერსონალი ამ ეტაპზე ხშირად ნაკლებად კონკურენტუნარიანია უცხოელებთან შედარებით;

- 6) დამატებით ანალიზს მოითხოვს ასევე მოქმედი კანონის მოთხოვნა, რომ მუშაკთა სოციალური დაზღვევის, სოციალური და საპენსიო უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი გადასახადებისა და შენატანების გადასახადის შესახებ კანონის მოთხოვნა არ ვრცელდება იმ უცხოელ მუშაკებზე, რომლებიც მუდმივად არ ცხოვრობენ საქართველოში. საქმე ისაა, რომ ქვეყანაში დასაქმებული უცხოელი არ იხდის სოციალურ გადასახადებსა და შენატანებს, ადგილობრივი მუშახელის დასაქმება კი გაზრდიდა ქვეყანაში ბიუჯეტის შემოსავლებს, რაც ხელს შეუწყობს სოციალურ ხარჯების ეფექტიანად დაფინანსებას;
- 7) კანონით ინვესტიციის დაცვა გარანტირებულია-ინვესტიციის ჩამორთმევა დასაშვებია მხოლოდ კანონით პირდაპირ დადგენილ შემთხვევებში, სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან ორგანული კანონით დადგენილი გადაუდებელი აუცილებლობისას და მხოლოდ სათანადო ანაზღაურებით (მუხლი 7-2); გადაწყვეტილება ინვესტიციის ჩამორთმევის შესახებ, აგრეთვე კომპენსაციის პირობები შეიძლება გასაჩივრდეს საქართველოს სასამართლოში, თუ მხარეთა შეთანხმებით ან საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. სამწუხაროდ ეს პრინციპები უხეშად ირღვეოდა წინა წლებში და ამ თვალსაზრისით სამართლიანობა ფაქტობრივად დღემდე არ არის აღდგენილი;
- 8) დამატებით განხილვებს საჭიროებს ასევე, მოქმედი კანონის მოთხოვნა: მუშაკთა სოციალური დაზღვევის, სოციალური და საპენსიო უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი გადასახადებისა და შენატანების გადასახადის შესახებ კანონის მოთხოვნა არ ვრცელდება იმ უცხოელ მუშაკებზე, რომლებიც მუდმივად არ ცხოვრობენ საქართველოში. საქმე ისაა, რომ ქვეყანაში დასაქმებული უცხოელი არ იხდის „სოციალურ გადასახადებსა“ და შენატანებს, მაგრამ ქვეყნისათვის ადგილობრივი მუშახელის დასაქმება კი გაზრდიდა საბიუჯეტო შემოსავლებს;
- 9) გაუმართლებელია, რომ კერძო სამართლის იურიდიულ პირს - სააქციო საზოგადოების მართვის ორგანოს-სამეთვალყურეო საბჭოს ხელმძღვანელობდეს უმაღლესი რანგის პოლიტიკური თანამდებობის პირი

პრემიერ - მინისტრი, მითუმეტეს, რომ კანონმდებლობა კრძალავს საჯარო მოხელეების მონაწილეობას სამეწარმეო საქმიანობაში;

- 10) კერძო სამართლის იურიდიულ პირს - სააქციო საზოგადოება საპარტნიორო ფონდი უფლებამოსილებაში არ უნდა შედიოდეს საჯარო ფუნქციების განხორციელება: განკარგოს განხორციელებულ პროექტებში არსებული თავისი კუთვნილი წილის/აქციები; მიიღოს საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებიდან სახელმწიფო გარანტიით მოზიდული გრანტები;
- 11) „ფონდს“, როგორც ერთ-ერთ სააქციო საზოგადოებას, არ უნდა შეეძლოს მაგ. „რკინიგზის“, „თელასის“ და სხვ. წილების მართვა, მათგან დივიდენდების მიღება, რაც კანონმდებლობით, სახელმწიფო ქონების მართვის სამსახურის კომპეტენციას განეკუთვნება;
- 12) წინააღმდეგობრივია ასევე, კანონის მესამე მუხლის (პ.3) მოთხოვნა, რომ ფონდის პასუხისმგებლობა მისი კრედიტორების წინაშე შემოიფარგლა მთელი მისი ქონებით და სახელმწიფომ, როგორც ფონდის აქციონერმა პასუხი არ უნდა აგოს ფონდის ვალდებულებებისათვის. (02.03.2012. 5746), ეს მაშინ, როდესაც სწორედ სახელმწიფო, როგორც ფონდის დამფუძნებელია არაპირდაპირი გზით პასუხისმგებელი თავისი წილით კრედიტორების წინაშე და სხვ;
- 13) მსოფლიო საინვესტიციო პოლიტიკაში ჩამოყალიბდა ტენდენცია, როდესაც ქვეყნების უმრავლესობა ახდენდა უცხოური ინვესტიციების წახალისებას, ამავდროულად არც თუ იშვიათად, რიგი ქვეყნები ინვესტიციების მიმღები ქვეყნიდან ინვესტიციების გატანას ზღუდავენ;
- 14) გლობალური ეკონომიკის მასშტაბები განუხრელად ფართოვდება, თუმცა ეს განვითარება პრობლემების გარეშე როდია. მსოფლიოში მშპ-ს ჯამური მაჩვენებელი მაქსიმალური იყო: 2014 წელს (\$78. 377 ტრლნ; 2015 წელს - \$73.89 ტრლნ; 1990 წელს - \$22.517 ტრლნ). ეს ნიშნავს, რომ მსოფლიო ეკონომიკა 2014 წელს, 1990 წელთან შედარებით, 3.48 ჯერ გაიზარდა;
- 15) 1990-2016 წლებში: ჯამური მსოფლიო მშპ გაიზარდა 3.7-ჯერ, მშპ-ს საშუალო წლიური ზრდა მერყეობს საშუალოდ 3-2.5%-ს ფარგლებში, მშპ მოსახლეობის 1 სულზე გაიზარდა 2.4-ჯერ, საშუალო წლიური ინფლაცია

მერყეობს 8.5%-დან - 1.7%-ის ფარგლებში, უმუშევრობის დონე - 5-6%-ს ფარგლებში;

- 16) მსოფლიო ჯამური მშპ-ს მაქსიმალური დონე 2014 წელს დაფიქსირდა, მნიშვნელოვან ჩავარდნას კი ადგილი ჰქონდა 2009 წელს;
- 17) მშპ-ს წლიური ზრდის ტემპის ზრდის მაქსიმალური მაჩვენებელი 4.5% იყო 2004 წ., მაქსიმალური დაცემის მაჩვენებელი - -1.7% კი 2009 წელს;
- 18) მთლიანობაში გაიზარდა მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე 10191 აშშ დოლარამდე (პიკი 10795 აშშ დოლარი, 2014 წ.);
- 19) საშუალო წლიური ინფლაციის მაქსიმალური მაჩვენებელი - -10.3% დაფიქსირდა 1994 წელს;
- 20) უმუშევრობის ყველაზე მაღალი დონე - 6.4%, 1999 წელს დაფიქსირდა (მსოფლიო ფინანსური კრიზისის გავლენით), ყველაზე დაბალი -5.3% , 2007 წელს;
- 21) მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში და გლობალიზაციაში სულ უფრო მეტ როლს ასრულებს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედინებისა და გადინების ნაკადები. საკვლევ პერიოდში მკვეთრად გაიზარდა, როგორც შედინების, ასევე გადინების მასშტაბები, გაიზარდა ასევე მათი წილი მსოფლიო მშპ-ში. თუ თავდაპირველად მსოფლიო FDI-ს გადინების მოცულობა აღემატებოდა შედინების მოცულობას, შემდეგ პერიოდში პირიქით ხდება. საკვლევ ოცწლიან პერიოდში FDI-ს შედინებისა და გადინების ჯამურმა მაჩვენებლებმა შესაბამისად შეადგინა: 32.6 ტრლნ \$ და 31.4 ტრლნ \$. აღსანიშნავია მაჩვენებელთა შემცირების პერიოდებიც;
- 22) 2001-2003 წწ., 2009 წელს (ფინანსური კრიზისის გამო) და 2014 წელს FDI-ს შედინების მასშტაბები ყოველწლიურად მცირდება;
- 23) 2001-2002 წწ., 2009 წელს (ფინანსური კრიზისის გამო), 2012, 2014 და 2016 წლებში FDI-ს გადინების მოცულობები ყოველწლიურად მცირდება;
- 24) 2007 წელი პიკური იყო, როგორც FDI-ს შედინების (3.1 ტრლნ \$), ასევე FDI-ს გადინების (3.2 ტრლნ \$) თვალსაზრისით;

- 25) მსოფლიო ინვესტიციებში 1996-1999 წწ. და 2007 წელს (პიკი) გადინებების მოცულობა აჭარბებდა შედინებების მასშტაბებს, 2006 წელს მაჩვენებლები თითქმის თანაბარია, 2000-2016 წწ. კი საპირისპირო სურათი გვხვდება;
- 26) მსოფლიო FDI შედინების წილი(%) მშპ-სთან 1.176%-დან (1996) - 2.925%-მდე (2016) მერყეობს, პიკური იყო 2007 წელი (5.270%). გადინების მიხედვით, შესაბამისად დაფიქსირდა შემდეგი მაჩვენებლები: 1.400%, 2.520% და 3.195%;
- 27) მშპ მოსახლეობის 1 სულზე მსოფლიოს მასშტაბით ფიქსირდება: \$100-ზე ნაკლები 1996 წელს, მაქსიმალური მაჩვენებელი იყო \$400-ზე მეტი 2007 წელს, 2016 წელს კი იგი არ აღემატება \$300-ს;
- 28) FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებლებით, მსოფლიოში ლიდერთა ათეულში, ტრადიციულად ხვდებიან განვითარებული ქვეყნები, ბოლო პერიოდში მათ გვერდით უკვე გამოჩნდნენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკები;
- 29) FDI-ს წმინდა შედინების მიხედვით, მსოფლიო ლიდერთა ათეულს სათავეში ედგა აშშ (1990, 1996, 2003, 2012, 2016), ერთხელ-ნიდერლანდები (2007), ხოლო ლიდერთა ათეულში მოხვდნენ: სინგაპური (1990, 1996, 2012, 2016), ბრიტანეთის ვირჯინიის კუნძულები (2016), ჩინეთი (2012, 2016) და რუსეთი (2016). ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ პერიოდში ჩამოყალიბებული ტენდენციის მიხედვით, FDI-ს წმინდა შედინების ნაკადებში სუსტად განვითარებული ქვეყნები მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში სულ უფრო აძლიერებენ თავიანთ პოზიციებს;
- 30) საანალიზო წლებში, მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში ლიდერობდა, FDI-ს წმინდა გადინების მიხედვით: 5-ჯერ აშშ (1990, 1996, 2003, 2012 და 2016 წწ.), ერთხელ-ნიდერლანდები (2007 წ.); განვითარებადი ქვეყნებიდან ლიდერთა ათეულში მოხვდნენ: პონგ კონგი (ჩინეთი, 1996, 2012, 2016), სინგაპური (1996), ბრიტანეთის ვირჯინიის კუნძულები (2012) და ჩინეთი (2012, 2016); 1990-იანი წლების შემდეგ გამოიკვეთა ტენდენცია, როდესაც FDI-ს ნაკადებში სუსტად განვითარებული ქვეყნები მსოფლიოს ლიდერთა ათეულში სულ უფრო განიმტკიცებენ თავიანთ პოზიციებს;

- 31) ბოლო წლებში სულ უფრო იზრდება საინფორმაციო-კომუნიკაციური ტექნოლოგიებით მომსახურების (ICT), დაზღვევისა და ფინანსური მომსახურების მასშტაბების მკვეთრი ზრდა მსოფლიოში;
- 32) მსოფლიო საინვესტიციო პოლიტიკაში ჩამოყალიბებული ტენდენციის მიხედვით, ქვეყნების უმრავლესობა უცხოურ ინვესტიციებს ახალისებს, მაგრამ არც თუ იშვიათად, ინვესტიციების მიმღები ქვეყნიდან ინვესტიციების გატანა იზღუდება;
- 33) მსოფლიოს მასშტაბით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზრდის ტენდენცია გამოიკვეთა მსოფლიო ფინანსური კრიზისის შემდეგ, მაგრამ მსოფლიოს ჯამური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობამ (ისე როგორც განვითარებულ ქვეყნებში) ჯერჯერობით ვერ მიაღწია 2007 წლის დონეს;
- 34) პირდაპირი ინვესტიციების ძირითადი ნაკადი განვითარებად და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში შეედინება და მათ უკვე გადალახეს კრიზისამდელი - 2007 წლის დონე;
- 35) განვითარებული ეკონომიკები მყარად ლიდერობენ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების, როგორც შედინების, ასევე გადინების მიმართულებით. აქ 2011-2016 წწ. 13-ჯერ გაიზარდა შედინების მოცულობა, გადინებისა კი შემცირდა 14%-ით;
- 36) განვითარებადი ეკონომიკებში თითქმის 2-ჯერ შემცირდა FDI -ის შედინების, 9.5%-ით FDI-ის გადინების მაჩვენებლები. ამასთან, ამ ეკონომიკების წილი (%) FDI -ის მთლიან გადინებაში მეტად მცირეა;
- 37) ბოლო წლებში, გარდამავალი ეკონომიკებში შემცირდა FDI-ს შედინების და გადინების მაჩვენებლები. აქ 2013 წელს FDI-ის შედინება გაიზარდა 28%-ით და რეკორდულ დონეს - 108 მლრდ დოლარს მიაღწია (2012 წ.- 84 მლრდ დოლ.). თუმცა აქ ზოგან (რუსეთი, უკრაინა...) პერსპექტივები რთული და ბუნდოვანია, რასაც ადასტურებს 2013 წელს გარდამავალი ეკონომიკებიდან FDI-ს გადინების რეკორდული დონე - 99 მლრდ დოლ (წინა წელთან შედარებით გაიზარდა 83,3%-ით);
- 38) მსოფლიოს უღარიბესი ქვეყნები სულ უფრო ნაკლებად დამოკიდებულნი გახდნენ მომპოვებელ დარგებში განხორციელებულ უცხოურ ინვესტიციებზე

რამდენადაც მათი წილი ახალ საინვესტიციო პროექტებში მკვეთრად შემცირდა;

- 39) ბოლო წლებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედინებით, მსოფლიოს 10 ლიდერ ქვეყანას შორის უკვე ფიგურირებენ განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკები;
- 40) ევროკავშირის ქვეყნებს ძირითადად საკმაოდ მაღალი ეკონომიკური მაჩვენებლები აქვთ, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა. EU-ს ქვეყნების:
 - ჯამური მშპ მსოფლიოს ანალოგიური მაჩვენებლის თითქმის 22%-ს შეადგენს;
 - მშპ მოსახლეობის 1 სულზე დაახლოებით 3-ჯერ აღემატება მსოფლიო ანალოგიურ საშუალო მაჩვენებელს;
 - ინფლაციის საშუალო წლიური მაცვენებელი მნიშვნელოვნად უკეთესია მსოფლიოს საშუალო ანალოგიურ მაჩვენებელზე;
 - უმუშევრების დონის მაჩვენებლებით დასაქმების -ს ქვეყნებს შედარებით მაღალი მაჩვენებლები აქვთ.
- 41) პორტფელური ინვესტიციების მოცულობა ყველაზე მაღალია გერმანიაში;
- 42) საერთაშორისო, საკომუნიკაციო მომსახურებაში (ICT) ლიდერებია გაერთიანებული სამეფო და გერმანია;
- 43) სადაზღვევო კაპიტალის მიხედვით ლიდერობს მალტა;
- 44) ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$1 070, 1996 წ.), მალტა (\$87 522, 2007 წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$ 9 502, 2003 წ.; \$269 377, 2012 წ.; \$46 070, 2016 წ.);
- 45) ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს გადინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$2 057, 1996 წ.), ბელგიაში (\$3 762, 2003 წ.), ირლანდია (\$13 627, 2007 წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$148 530, 2007 წ., \$169 143, 2012 წ.; \$54 278, 2016 წ.);
- 46) მოსახლეობის ერთ სულზე წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი - \$173068.617 დაფიქსირდა 2016 წელს ლუქსემბურგში;

- 47) ევროკავშირის ქვეყნებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა შემდეგი ტენდენციები:
- ევროკავშირის ქვეყნებს ძირითადად საკმაოდ მაღალი ეკონომიკური მაჩვენებლები აქვთ, ზოგიერთი გამონაკლისის გარდა. EU-ს ქვეყნების:
 - ჯამური მშპ მსოფლიოს ანალოგიური მაჩვენებლის თითქმის 22%-ს შეადგენს;
 - მშპ მოსახლეობის 1 სულზე დაახლოებით 3-ჯერ აღემატება მსოფლიო ანალოგიურ საშუალო მაჩვენებელს;
 - ინფლაციის საშუალო წლიური მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად უკეთესია მსოფლიოს საშუალო ანალოგიურ მაჩვენებელზე;
 - უმუშევრების დონის მაჩვენებლებით დასაქმების EU-ს ქვეყნებს შედარებით მაღალი მაჩვენებლები აქვთ;
 - პორტფელური ინვესტიციების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი არის გერმანიაში;
 - საერთაშორისო, საკომუნიკაციო მომსახურებაში (ICT) ლიდერებია გაერთიანებული სამეფო და გერმანია;
 - სადაზღვევო კაპიტალის მოცულობის მიხედვით, ლიდერობს მაღტა;
 - ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს შედინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$1 070, 1996 წ.), მაღტა (\$87 522, 2007 წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$ 9 502, 2003 წ.; \$269 377, 2012 წ.; \$46 070, 2016 წ.);
 - ევროკავშირის ქვეყნებში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს გადინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო: ნიდერლანდებში (\$2 057, 1996 წ.), ბელგიაში (\$3 762, 2003 წ.), ირლანდია (\$13 627, 2007 წ.), FDI-ს შედინება ლუქსემბურგში (\$148 530, 2007 წ., \$169 143, 2012 წ.; \$54 278, 2016 წ.);
 - მოსახლეობის ერთ სულზე წმინდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი - \$173068.617 დაფიქსირდა 2016 წელს ლუქსემბურგში;
- 48) სსპ-ს დადებითი მაჩვენებლები აქვთ ავსტრიას, ბელგიას, გერმანიას, დანიას, ფინეთს, ლუქსემბურგს, მაღტას, ნიდერლანდებს;

- 49) სსპს უარყოფითი მაჩვენებლების შემცირების ტენდენციას ადგილი აქვს ბულგარეთში, კვიპროსში, ჩეხეთში, ესპანეთში, ესტონეთში, ხორვატიაში, უნგრეთში, იტალიაში, ლიტვაში, ლატვაში, რუმინეთში, სლოვენიაში;
- 50) სსპს უარყოფითი მაჩვენებლების მზარდ ტენდენციას ადგილი აქვს საფრანგეთში, გაერთიანებულ სამეფოში, საბერძნეთში, ირლანდიაში, პოლონეთში, პორტუგალიაში, სლოვაკეთში.
- 51) საქართველოში სსპს უარყოფითი მაჩვენებლების ზრდის ტენდენცია გამოიკვეთა. ამასთან, ადგილი აქვს აქტივების ზრდის ტენდენციას, მაგრამ მისი ზრდის ტემპი აშკარად ჩამორჩება ვალდებულებების ზრდის ტემპს, რაც ქვეყნისათვის არასახარბიელოა;
- 52) პოსტსაბჭოური ეკონომიკების წილი მსოფლიო ეკონომიკაში მცირეა, მაგრამ მზარდი და 1.7%-დან - 2.7 %-ს ფარგლებში მერყეობს. მისი ზრდა, დიდწილად, ეკონომიკის რეფორმირებასა და ქვეყნის პოლიტიკურ ორიენტაციაზე დამოკიდებულია;
- 53) პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში მშპ-ს მოცულობის ზრდა განსაკუთრებით შესამჩნევია 1990-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, თუმცა ზოგიერთმა ქვეყანამ მათ შორის საქართველომ 1990 წლის დონეს დიდხანს ვერ მიაღწია. 2016 წელს მშპ-ს მოცულობით პირველ ადგილზეა რუსეთი, მეორეზე ყაზახეთი, მესამეზე უკრაინა, ყველაზე დაბალი მაჩვენებლები კი აქვთ ყირგიზეთს, ტაჯიკეთს და მოლდოვას;
- 54) საქართველო მშპ-ს მოცულობით, წინ უსწრებს სომხეთს, მაგრამ დიდად ჩამორჩება მეზობელ ქვეყნებს - რუსეთსა და აზერბაიჯანს. ამ უკანასკნელთან განსხვავება 1990 წელს გაცილებით მცირე იყო;
- 55) როგორც აღინიშნა, მსოფლიოში ეკონომიკის წლიური ზრდის ტემპი საშუალოდ 3%-ის ფარგლებში მერყეობდა, პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში კი განსხვავებული სურათი გვხვდება. აქ მშპ-ს ზრდის ტემპები ხშირად აღემატება (ან ჩამორჩება) მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს, რაც ეკონომიკური განვითარების მდგრადობაზე არ მეტყველებს. მაგალითად, მშპ-ს წლიური ზრდის ტემპის ყველაზე დიდ ვარდნა დაფიქსირდა საქართველოში (1992 წელს = -44.9%), სომხეთში (1992 წ. - -41.8%) და მოლდოვაში (1994 წ. - - 30.9%).

- ზრდის მაღალი ტემპებით გამოირჩეოდა თურქმენეთი (1990 წ.- 35.4%) და აზერბაიჯანი (2005 წ. და 2006 წ. შესაბამისად 26.4% და 34.5%);
- 56) ეკონომიკის ზრდის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, შედარებით მაღალია, ვიდრე მთლიანად მსოფლიოში და ეს საკმაოდ დამახასიათებელი თვისებაა განვითარებადი ქვეყნებისათვის;
- 57) ეკონომიკური ზრდის სტაბილური მაჩვენებლებით გამოირჩევიან ბალტიისპირა ქვეყნები (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომლებსაც საკმაოდ მწვავედ შეეხოთ 2008-2009 წწ. მსოფლიო ფინანსური კრიზისი;
- 58) პოსტსაბჭოურ პერიოდში ეკონომიკური ზრდის ყველაზე მაღალი ტემპი დაფიქსირდა ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარ ქვეყნებში თურქმენეთში (35.4%, 1990 წ.) და აზერბაიჯანში (34.5%, 2006 წ.);
- 59) ეკონომიკის მასშტაბების ყველაზე დიდ შემცირებას ადგილი ჰქონდა 1990-იანი წლების დასაწყისში საქართველოში, აზერბაიჯანში, სომხეთში, მოლდოვაში, უკრაინაში, ტაჯიკეთში, ყირგიზეთში და თურქმენეთში. ეს უკავშირდებოდა როგორც შიდა, ასევე გარე კონფლიქტებს-პრობლემებს;
- 60) ბოლო წლებში ეკონომიკის ზრდის მაღალი ტემპები დაფიქსირდა სათბობ-ენერგეტიკული რესურსებით მდიდარ ქვეყნებში (უზბეკეთი, თურქმენეთი);
- 61) საქართველოში ბოლო ორ წელში ზრდის ტემპები უფრო მაღალია, ვიდრე უახლოეს მეზობელ ქვეყნებში, რაც შეიძლება აიხსნას ბაზრების უფრო მეტად დივერსიფიკაციით, ევროპული ვექტორის გაძლიერებით და სხვ. თუმცა, საქართველოს ეკონომიკის ზრდის ტემპები აშკარად არასაკმარისია მოკლე პერიოდში ევროკავშირში გაწევრიანებისათვის;
- 62) მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლებით უმეტესი პოსტსაბჭოურ ქვეყნები მნიშვნელოვნად ჩამორჩებიან მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს (\$10 192 - 2016 წ.);
- 63) მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლებით ჩამორჩენა არ ეხება პოსტსაბჭოთა ქვეყნების ლიდერთა სამეულს, ბალტიისპირა ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებს (ესტონეთი, ლატვია, ლიტვა), რომელთაც მოსდევთ რუსეთი და ყაზახეთი;

- 64) მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს, ბალტიისპირა ქვეყნების გარდა, აღემატებოდა მხოლოდ რუსეთის (2008 წ., 2010-2014 წწ.) და ყაზახეთის (2011-2014 წწ.) მაჩვენებლები;
- 65) საქართველო მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ს მაჩვენებლით, მე-4 ადგილზე იყო (ბალტიის ქვეყნების გამორიცხვით) 1990 წელს, 2016 წელს კი მე-8 ადგილზეა;
- 66) საშუალო წლიური ინფლაციის მაჩვენებლებით განსხვავებული სურათია გამოკვეთილი. პოსტსაბჭოური ქვეყნების დიდ ნაწილში იგი აღემატება მსოფლიო საშუალო მაჩვენებელს (7.6%-1.7%). 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში რიგ ქვეყნებში (საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უკრაინა, ბელორუსი, ყაზახეთი) ჰიპერინფლაცია დაფიქსირდა. ბოლო მონაცემებით ყველაზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებელი აქვს უკრაინას (48.7%, 2015 წ), რუსეთს (2015 წ.), ბელორუსს (2015 წ.) და ყაზახეთს (2016 წ.);
- 67) ინფლაციის ტემპები პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში, როგორც წესი, უფრო მაღალია მსოფლიო ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით;
- 68) 1990-იანი წლების პირველ ნახევარში რიგ ქვეყნებში (საქართველო, აზერბაიჯანი, სომხეთი, უკრაინა, ბელორუსი, ყაზახეთი) ჰიპერინფლაცია დაფიქსირდა. ბოლო მონაცემებით ყველაზე მაღალი ინფლაციის მაჩვენებელი აქვს უკრაინას (48.7%, 2015 წ), რუსეთს (2015 წ.), ბელორუსს (2015 წ.) და ყაზახეთს (2016 წ.);
- 69) საქართველოს 2015-2016 წწ. აზერბაიჯანთან და რუსეთთან შედარებით, ინფლაციის უკეთესი მაჩვენებლები აქვს;
- 70) პრაქტიკამ ცხადყო, რომ ინფლაციის, მათ შორის ჰიპერინფლაციის დონეს პოსტსაბჭოურ ქვეყნებში მხოლოდ მსოფლიო ფინანსური კრიზისები არ განსაზღვრავს და მასზე ეკონომიკურ ფაქტორებთან ერთად პოლიტიკური ფაქტორებიც ძლიერად ზემოქმედება;
- 71) ბევრ პოსტსაბჭოურ ქვეყანაში, როგორც წესი, უმუშევრობის დონის მაჩვენებლები ორნიშნა ციფრებში გამოიხატება და ისინი დიდად აღემატებიან მსოფლიო საშუალო მაჩვენებლებს (5-6%); მიზეზებს შორის ჭარბობს სუბიექტური ფაქტორები (რეფორმების დაბალი დონე, რეალური სექტორის

- განვითარების მნიშვნელობის დაკნინება, ინოვაციური ეკონომიკის განუვითარებლობა, იმპორდამოკიდებულების მასშტაბების ზრდა და ა.შ.);
- 72) ბოლო წლებში, უმუშევრობის დონით, საქართველოს უფრო მაღალი მაჩვენებელი აქვს აზერბაიჯანთან და რუსეთთან შედარებით, სომხეთთან კი შედარებით დაბალი. საერთოდ, სომხეთს უმუშევრობის დონის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს 2008-2016 წლებში. ვფიქრობთ აღნიშნული დიდად განაპირობა ამ ქვეყნის არამდგრად რუსულ ბაზართან დიდმა დამოკიდებულებამ;
- 73) წმინდა FDI პოსტსაბჭოური ქვეყნებში, როგორც წესი, უარყოფით ციფრებში გამოისახება;
- 74) აზერბაიჯანში (2006-2008), ლიტვაში (2009), ყირგიზეთში (2000-2001) და რუსეთში (2002, 2013-2015) წმინდა FDI-ს დადებითი მაჩვენებლები დაფიქსირდა;
- 75) ყველაზე მეტი წმინდა FDI-ს მოცულობა ფიქსირდება ყაზახეთში, უკრაინაში და რუსეთში;
- 76) საქართველოში წმინდა FDI-ს მოცულობა 1996-2016 წწ. აღემატება სომხეთისა და აზერბაიჯანის ანალოგიურ მაჩვენებლებს. თუმცა, ეს იმითაცაა განპირობებული, რომ აზერბაიჯანიდან უფრო მეტი ინვესტიცია გაედინება უცხოეთში, ვიდრე საქართველოდან;
- 77) 1996-2016 წლებში მოცულობის მიხედვით, FDI-ს წმინდა შედინებით ლიდერი ქვეყნებია: რუსეთი, ყაზახეთი, უკრაინა, თურქმენეთი და აზერბაიჯანი;
- 78) ყველაზე ნაკლები „ინვესტიცია მიიღო“ ტაჯიკეთმა, მოლდოვამ ყირგიზეთმა, სომხეთმა და უზბეკეთმა;
- 79) საქართველოში FDI-ს წმინდა შედინების ჯამურმა მაჩვენებელმა 17,672 მილიარდი მიმდინარე აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2-ჯერ და მეტად აღემატება სომხეთის ანალოგიურ მაჩვენებელს;
- 80) ბოლო წლებში FDI-ს მოცულობა შეიკვეცა უკრაინაში და რუსეთში განსაკუთრებით მათ შორის ომის შემდგომ პერიოდში;
- 81) მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, პოსტსაბჭოთა ქვეყნები ორ ჯგუფად შეიძლება დავეყოთ:

- მაქსიმალური მაჩვენებელი ორნიშნა ციფრებში გამოისახა - აზერბაიჯანი (მაქსიმალური - 54.36%, 2004წ.), თურქმენეთი (22.52%, 2009წ.), ესტონეთი (22.33%, 2005წ.), საქართველო (18.46%, 2007წ.), ყირგიზეთი (17.06%, 2015წ.), ტაჯიკეთი (13.1%, 2004წ.), ყაზახეთი 13.0%, 2004წ.) და სომხეთში (11.66%, 1998წ.);
 - მაჩვენებელი ერთნიშნა ციფრებს არ აღემატება ბელორუსში, ლიტვაში, ლატვიაში, რუსეთში, უკრაინაში და უზბეკეთში;
- 82) პოსტსაბჭოთა ქვეყნების უმრავლესობას აშკარად უჭირთ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ ინვესტიციების განხორციელება, ამ მხრივ მათი უმრავლესობის წილი 1-2%-ის ფარგლებში მერყეობს. თუმცა, ამ მხრივ საკმაოდ კარგად გამოიყურება აზერბაიჯანი, რომელსაც მშპ-ში ინვესტიციების გადინების წილით (%), 2004-2007 წწ. განსაკუთრებით მაღალი მაჩვენებლები - 22-30%-ის ფარგლებში, ჰქონდა. ეს ძირითადად უკავშირდება ენერგორესურსების ექსპორტს. ანალოგიური მაჩვენებელი ესტონეთში 2007 წელს 11%-ს აღემატებოდა;
- 83) განხილულ წლებში FDI-ს წმინდა შედინებით მოსახლეობის 1 სულზე:
- ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს: ლატვას (1996), აზერბაიჯანს (2003), ესტონეთს (2007, 2008) და ყაზახეთს (2016);
 - საქართველოს ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს 2007 და 2016 წწ.;
 - ყველაზე დაბალი მონაცემები ფიქსირდება უზბეკეთში;
 - 2016 წელს 1996 წელთან შედარებით, ეს მაჩვენებელი ყველაზე მეტად გაიზარდა თურქმენეთში - 32-ჯერ;
- 79) პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გადინება მოსახლეობის 1 სულზე პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში პირველ პოზიციაზე იყო : ესტონეთი (1996); აზერბაიჯანი და ესტონეთი (2003, 2007, 2012); ლიტვა და აზერბაიჯანი (2016);
- 80) საქართველოში 1996-2016 წწ. FDI-ს ჯამურმა მოცულობამ შეადგინა 16,524.5 მლრდ. აშშ დოლარი, 1996-1997 წწ. კი 18,386.4 მლრდ. აშშ დოლარი და თითოეული მათგანი ქვეყნის წლიური მშპ-ს მოცულობის მაქსიმალურ დონეს (\$16,507.8, 2014წ.) აღემატება, რაც მეტად მნიშვნელოვანია საქართველოს ეკონომიკის განვითარებისა და მისი ღრმა ინტეგრაციისათვის მსოფლიო ეკონომიკაში;

81) საქართველოს დედაქალაქში FDI-ს წილი მერყეობს 53%-დან - 86 % -ს ფარგლებში, შემდეგ მოდის აჭარა. თუმცა, აშკარად ასიმეტრიულ მდგომარეობასთან გვაქვს საქმე: FDI-ს მცირე ნაწილი ხმარდება რეგიონების განვითარებას, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობა ცხოვრობს. გარდა შიდა ქართლისა და მცხეთა-მთიანეთისა (დაახლ. 10%), რეგიონების წილი FDI-ში 0-დან-4%-ის ფარგლებში მერყეობს. ეს ასტიმულირებს მუშახელის მიგრაციას სოფლიდან - დედაქალაქში და ამცირებს ადგილობრივი რესურსების გამოყენებას. აქედან გამომდინარე შესაცვლელია FDI-თან დაკავშირებული პოლიტიკა;

82) საქართველოში სექტორების მიხედვით:

- სოფლის მეურნეობასა და თევზჭერაში, ბოლო ათ წელში, დაახლ 3-ჯერ შემცირდა I-ს მოცულობა. 2007-2017 წწ. სოფლის მეურნეობას ძირითადად მოხმარდა I-ს მთლიანი მოცულობის მიზერული რაოდენობა - 0.1% - 1.0 %-ს ფარგლებში (2009წ.- 3%; 2012წ. 2%);
- ამთომომპოვებით მრეწველობაში ადგილი აქვს ბოლო წლებში უცხოური ინვესტიციების შესამჩნევ ზრდას. 2007 წელს ყველაზე მაღალი წილით გამოირჩეოდა დამამუშავებელი მრეწველობა (74%), სამთომომპოვებელი სექტორი (22%), დამამუშავებელ მრეწველობაში, 2007 წლის შემდეგ, შესამჩნევია ინვესტიციების შემცირება;
- სასტუმროებისა და რესტორნების სექტორში გარკვეულად იკლო ინვესტიციებმა;
- ინვესტიციებმა იმატა მშენებლობაში და ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის სექტორში;
- უძრავი ქონების სექტორში ისევ გაიზარდა ინვესტიციები;
- ფინანსურ სექტორში 2017 წელს 2-ჯერ გაიზარდა ინვესტიციების მოცულობა და სხვ.
- 2008წ. ლიდერობდა: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა(27%), ფინანსური სექტორი (19) და უძრავი ქონება;
- 2009წ.: უძრავი ქონება (22), დამამუშავებელი მრეწველობა (20%) და მშენებლობა (16%);

- 2010წ.: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (25%), დამამუშავებელი მრეწველობა (21%) უძრავი ქონება (15%);
- 2011წ.: ენერგეტიკა (19%), ფინანსური სექტორი (15%), უძრავი ქონება (14%);
- 2012წ.: დამამუშავებელი მრეწველობა (19%), ენერგეტიკა (18%), ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (18%);
- 2013წ.: ენერგეტიკა (24%), ფინანსური სექტორი (17%), ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (16%);
- 2014 წ.: ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა (24%); მშენებლობა (18%), დამამუშავებელი მრეწველობა (12%);
- 2015-2017 წწ. ლიდერი სექტორი იყო ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა, შესაბამისად, 36%, 42% და 28%.

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკის რეალურ სექტორში დაიხარჯა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შედარებით მცირე რაოდენობა, განსაკუთრებით არასახარბიელო მდგომარეობაა სოფლის მეურნეობაში, სადაც ოფიციალურად დასაქმებულია მთლიან დასაქმებულთა ნახევარზე მეტი;

- 83) საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინებამ, FDI -ს წმინდა გადინებამ და წმინდა FDI-მა მაქსიმალურ დონეს მიაღწია 2017წელს;
- 84) საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინების მიხედვით 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, 2007 წელს FDI -ს წმინდა გადინებაში ლიდერობდა აზერბაიჯანი;
- 85) მშპ-ში FDI -ს წმინდა შედინების წილის(%) მიხედვით ლიდერია აზერბაიჯანი, რომელსაც ცოტათი ჩამორჩება საქართველო;
- 86) მშპ-ში FDI -ს წმინდა გადინების წილის(%) მიხედვით გამოკვეთილი ლიდერია აზერბაიჯანი;
- 87) ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოური ასოცირებული წევრ-ქვეყნებს შორის FDI-ის წმინდა შედინების წილით (%) მშპ-ში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს;
- 88) საქართველოში მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინებამ, FDI -ს წმინდა გადინებამ და წმინდა FDI-მა მაქსიმალურ დონეს მიაღწია 2017წელს;

- 89) საქართველოსა და მის უახლოეს მეზობელ ქვეყნებს შორის მოსახლეობის ერთ სულზე FDI -ს წმინდა შედინების მიხედვით 2016 წელს ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები აქვს საქართველოს, 2007 წელს FDI -ს წმინდა გადინებაში ლიდერობდა აზერბაიჯანი;
- 90) მშპ-ში FDI-ს წმინდა შედინების წილის (%) მიხედვით, ლიდერია აზერბაიჯანი, რომელსაც ცოტათი ჩამორჩება საქართველო;
- 91) მშპ-ში FDI-ს წმინდა გადინების წილის (%) მიხედვით, გამოკვეთილი ლიდერია აზერბაიჯანი;
- 92) ევროკავშირის ახალი პოსტსაბჭოური ასოცირებული წევრ-ქვეყნებს შორის FDI-ის წმინდა შედინების წილით (%) მშპ-ში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვს საქართველოს;
- 93) მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა შედინების მაჩვენებლებით დამაჯერებლად ლიდერობს აზერბაიჯანი, 2016 წელს მას მიუახლოვდა საქართველო;
- 94) მოსახლეობის ერთ სულზე FDI-ს წმინდა გადინებით ასევე გამოკვეთილად ლიდერობს აზერბაიჯანი.

ლიტერატურა

1. აბესაძე, რ.(2015). ეკონომიკური განვითარება. თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. თბილისი, 227 გვ.
2. აბესაძე, რ., ბურდული, ვ. (2012). საერთაშორისო ბიზნესის გავლენა საინვესტიციო აქტიურობაზე მცირე ქვეყანაში. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბ., „უნივერსალი“, გვ.303-307.
3. აბრალავა, ა. (2015). ეროვნული ეკონომიკა და გლობალიზაცია. თბილისი.
4. ასათიანი, რ. (2010). გლობალიზაცია, ეკონომიკური თეორია და საქართველო. თბილისი.
5. ასლამაზიშვილი, ნ. (2003). საგარეო ვაჭრობა.თბილისის უნ-ტის გამომც., თბილისი, 189 გვ.
6. ასლამაზიშვილი, ნ. (2005). უცხოური ინვესტიციების სტრუქტურა და დინამიკა საქართველოში. საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები. თბილისი.
7. ბარათაშვილი, ე., მაგრაქველიძე, დ. (2009). საქართველოში საინვესტიციო გარემოს სრულყოფის პრინციპები. თბილისი, 189 გვ.
8. ბასილია, ა. სილაგაძე, თ. ჩიკვაძე. (2001). პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე. თბილისი, 544გვ.
9. გამსახურდია, თ. (2012). ინვესტიციების დაჩქარებისა და ზრდის მეშვეობით რეგიონალურ და გლობალურ ბაზრებზე ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის უზრუნველსაყოფად პრიორიტეტული ღონისძიებების დასახვა. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბ., „უნივერსალი“. გვ. 307-311.
10. გელაშვილი,ს.(2015). საზღვარგარეთის ქვეყნების სტატისტიკა. თბილისი, „მერიდიანი“, 496გვ.
11. გელაშვილი, ს.(2012). სტატისტიკური პროგნოზირების როლი თანამედროვე საერთაშორისო ბიზნესში.-„გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის

- თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ. 482-487.
12. გელაშვილი, ს. (2005). მოვლენათა დინამიკის სტატისტიკური პროგნოზირების მეთოდოლოგიური საკითხები. თბილისის უნ-ტის გამომც., თბილისი.
 13. გველესიანი, რ. (1999). მცირე და საშუალო მეწარმეობის წარმატების სტრატეგია და კულტურა. თბილისი, „სამშობლო“, 143 გვ.
 14. გიტმანი, ლორენს. ინვესტირების საფუძვლები. (2012). მე-3 გამოცემა. ლ. ქოქიაურის რედ-თ.თბილისის უნ-ტის გამომც., თბილისი, 765 გვ.
 15. გოგოხია რ. (1996). საბაზრო ეკონომიკა. თბ., თბილ. უნ-ტის გამომც. თბილისი.
 16. გუროვა, ი.პ. (2014). მსოფლიო ეკონომიკა. მთარგმნელი და მთ. რედაქტორი პროფ. შ. ვეშაპიძე. თბილისი, 496 გვ.
 17. ვაშაქიძე,ზ., ჩხიკვაძე, ლ., გიორგაძე,ვ. (2000). საინვესტიციო პოლიტიკა და ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ საერთაშორისო კონვენცია. წიგნი 1. თბ., 192 გვ.
 18. ვეშაპიძე, შ. მსოფლიო ეკონომიკა. თბილისი, "ვერჯე", 2004, 212გვ.
 19. თეთრუაშვილი, ზ., თეთრუაშვილი, მ. (2006). საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში. თბილისი.
 20. თვალჭრელიძე, ა., სილაგაძე, ა., ქეშელაშვილი, გ., გეგია, დ.(2011). საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამა. თბილისი, „ნეკერი“, 312გვ.
 21. კაკულია, ე. (2010). ფინანსები და საინვესტიციო პოლიტიკა. თბილისი, „უნივერსალი“, 463გვ.
 22. კაკულია, რ., ბახტაძე, ლ., კანდელაკიშვილი, ლ. (2010). საბანკო საქმე. თბ., 473 გვ.
 23. კბილაძე, დ., ახვლედიანი, ნ.(2012). საერთაშორისო ბიზნეს-გარემოს როლი ბიზნესმენტა ტაქტიკურ-სტრატეგიულ გადაწყვეტილებებში ეკონომიკურად

განუსაზღვრელობის პირობებში (ბიზნეს-გარემოს მიმზიდველობის სინთეზური, ინტეგრალური სტატისტიკური ინდიკატორი). - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.521-526.

24. კეინზი, ჯ. (1995). დასაქმების, პროცენტისა და ფულის ზოგადი თეორია. ქუთაისი.
25. კოვზანაძე, ი., კონტრიძე, გ.(2014). თანამედროვე საბანკო საქმე: თეორია და პრაქტიკა. რედ-რი პროფ. ე. მექვაბიშვილი. თბილისი, „სეზანი“, 547 გვ.
26. ლაზარიაშვილი, თ. (2012). აგრარული პროდუქტების ექსპორტ-იმპორტის როლი საერთაშორისო ვაჭრობაში. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.462-467.
27. ლაზვიაშვილი, ნ., ბერიძე, თ. (2012). საქართველო და სატრანსპორტო დერეფნები გლობალიზაციის პირობებში. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ.433-437.
28. ლეკაშვილი, ე. გლობალიზაციის პირობებში ეკონომიკური პოლიტიკის აქტუალური პრობლემების შესწავლისათვის. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ.46-51.
29. მარშავა, ქ. (2012). მთლიანი შიდა პროდუქტისა (მშპ) და მისი კომპონენტების საერთაშორისო შედარებები-მშპ-ის ანალიზის მნიშვნელოვანი მიმართულება.- „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.488-492.
30. მარშავა, ქ., მინდორაშვილი, მ.(2009). ეროვნულ ანგარიშთა სისტემა. თბილისი, 356 გვ.

31. მექვაბიშვილი ე.(1996). სახელმწიფო და ეკონომიკა, თბილისი.
32. მუმლაძე ა.(2001). უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და გამოყენების პრობლემები საქართველოში. თბილისის უნ-ტის გამომც., თბილისი.
33. მუნჯიშვილი, თ., ტაბატაძე, ლ. (2012). ინვესტიციური მიმზიდველობის ანალიზი.-„გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.530-535.
34. მუხიაშვილი, მ. (1997). მაკროეკონომიკური პარამეტრები 1997 წელს – „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ინდიკატური გეგმა“. თბილისი, 1997.
35. მუხიაშვილი, მ. (1996). საქართველოს საინვესტიციო პოლიტიკის შესახებ-„საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ინდიკატური გეგმა“. თბილისი, 1996.
36. მღებრიშვილი, ბ. (2012). საქართველოს სავაჭრო ურთიერთობები უმსხვილეს პარტნიორ ქვეყნებთან. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ.452-457.
37. პავლიაშვილი, ს., გარაყანიძე, ზ. (2014). საქართველოს სატრანსპორტო დერეფანი : პრობლემები და პერსპექტივები. თბილისი, 277 გვ.
38. პაიჭაძე, ნ. (2012). შრომის ეროვნული ბაზარი გლობალიზაციის პირობებში.- „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.183-186.
39. პაპავა, ვლ. (2005). პოსტკომუნისტური გარდამავალი პერიოდის მაკროეკონომიკა, თბილ.უნ-ტის გამომც. თბილისი.
40. პაპავა, ვლ. (2015). საქართველოს ეკონომიკა: რეფორმები და ფსევდორეფორმები. თბილისი, „ინტელექტი“, 238 გვ.
41. საერთაშორისო ბიზნესი. (2011). რედაქტორი პროფ. თ. შენგელია. თბილისი, „უნივერსალი“, 523 გვ.

42. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია: საქართველო- 2020
http://www.economy.ge/uploads/news/giorgi_kvirikashvili/Strategy2020.pdf
43. სილაგაძე, ა. (2010). ეკონომიკური დოქტრინები. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია. თბილისი, 611გვ.
44. სილაგაძე, ლ. (2015). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გენეზის ასპექტები. თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი. ჟურნალი ეკონომისტი, №5, გვ.53-57.
45. სილაგაძე, ლ. (2017). მთლიანი შიგა პროდუქტისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების თანაფარდობა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში-ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები (23-24/06). თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომც-ბა. თბილისი, გვ. 515-517.
46. სილაგაძე, ლ. (2016). „პორტფელური ინვესტიციების“ დოქტრინის შესახებ - ინოვაციური ეკონომიკა და მისი ფორმირების პრობლემები პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში (1-2 ივლისი, 2016). თსუ. პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომც-ბა. თბილისი, გვ. 533-535.
47. სილაგაძე, ლ. (2016). პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მაჩვენებელთა შედარებითი ანალიზი. სტუდენტთა 76-ე საუნივერსიტეტო სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული. თსუ. თბილისი, გვ. 234-239.
48. სიხარულიძე, დ., ვახტანგ ჭარაია, ვ. (2018). OLI პარადიგმა და საქართველოს საინვესტიციო პოზიცია. სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნ. ეკონომიკა და ბიზნესი. ევროპის უნივერსიტეტი. №5. თბილისი, გვ.71-77.
49. სიჭინავა, ა. (2010). „ინვესტიციები“, თბილისი.
50. ურუშაძე გ. (2015). უცხოური ინვესტიციები და საქართველოს ეკონომიკის განვითარების გზები. თბილისი, 158 გვ.
51. ფარესაშვილი, ნ. (2012). საქართველოს ეკონომიკური სტრატეგიის განხორციელების მნიშვნელოვან ამოცანათა შესახებ.-„გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბ., „უნივერსალი“, გვ.212-221.

52. ფუტკარაძე, რ. (2012). გლობალიზაცია და საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების ტენდენციები. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“, გვ.399-407.
53. ფუტკარაძე, რ. (2010). ჩრდილოეთ ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის ასოციაცია (NAFTA) და მისი ეკონომიკური შედეგები. სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნ. ეკონომიკა და ბიზნესი. №5. ევროპის უნივერსიტეტი. №5. თბილისი, გვ.185-190.
54. ფუტკარაძე, რ. (2010). საქართველო-ევროკავშირის სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები: პრობლემები და პერსპექტივები. თბილისი, „უნივერსალი“, 407 გვ.
55. ქოქიაური ლ. (2012). საინვესტიციო მენეჯმენტი და პოლიტიკა. თბილისი, 925 გვ.
56. ქოქიაური ლ. (2010). საინვესტიციო საქმე. თბილისი, 1361 გვ.
57. ქოქიაური ლ. (2007). ინვესტიციების თეორიული გენეზისი. თბილისი, 945გვ.
58. ლაღანიძე, გ. (2012). გლობალიზაცია და ეკონომიკური ინდექსები. - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ.105-110.
59. ყუფარაძე, გ. (2013). საგადასახადო პოლიტიკა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოში. თბილისი, „ვი აი პი პრინტ“. 148გვ.
60. შაბურიშვილი, შ. (2018). წარმოების პროცესის გლობალური ფრაგმენტაციის თავისებურებები თანამედროვე ბიზნესში. სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი ეკონომიკა და ბიზნესი. №5. ევროპის უნივერსიტეტი. №5. თბილისი, გვ. 171-174.
61. შენგელია, თ. (2012). გლობალიზაცია და საერთაშორისო ბიზნესის გარემო საქართველოში-„გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ.7-13.

62. რიკარდო, დ. (1937). პოლიტიკური ეკონომიისა და დაბეგერის საფუძვლები. თარგმანი პროფ. ფ.გოგიჩაიშვილისა. ტფილისი.
63. ცაავა, გ., ხანთაძე, გ. (2014). საბანკო საქმე (თეორია, მეთოდები და პრაქტიკა) : "საბანკო საქმის" ლექციების კურსის სახელმძღვ. - მე-2 გადამ. გამოცემა. - თბ. : დანი, 600 გვ.
64. ხადური, ნ.(2010). საქართველოს ეკონომიკის კონკურენტუნარიანობის ანალიზი და პერსპექტივები. [pdf.ge/files/Economic%20Development/Paper%20Competitiveness%20 GEO.pdf](http://pdf.ge/files/Economic%20Development/Paper%20Competitiveness%20GEO.pdf)
65. ხარაიშვილი, ე., გაგნიძე, ი., ნაცვლიშვილი, ი., ნაცვალაძე, მ. (2008). მაკროეკონომიკა. თბილისი, „უნივერსალი“, 457 გვ.
66. ხარაიშვილი, ე. (2012). ინოვაციური განვითარების ეროვნული და საერთაშორისო ფაქტორები აგრობიზნესში - „გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბილისი, „უნივერსალი“. გვ. 31-36.
67. ხმალაძე, მ. (2015). სტატისტიკა ეკონომიკასა და ბიზნესში. რედაქტორი პროფ. ს. გელაშვილი. ნაწ.1 (390 გვ.); ნაწ. 2 (447 გვ.). თბილისი: მერიდიანი.
68. ხურცია ლ. (2006). საინვესტიციო საქმიანობის საფინანსო-საკრედიტო რეგულირება საქართველოში. თბილისი.
69. ჭითანავა ნ.(2018). საქართველოს ეკონომიკის გამოწვევები და სტრატეგია. თბილისი, „ივერონი“, გვ.376.
70. ჯამაგაძე, ლ. (2010). ტრანსნაციონალური კორპორაციების როლი მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის პროცესში. თბილისი, „უნივერსალი“.
71. ჯიბუტი, მ. (2003). საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარი. თბილისი, „ივერონი“, 200 გვ.
72. Abesadze, N. (2014). The main trends of integration of Georgia into the world economic system. Journal Procedia-Social and behavioral sciences. Vol.156."Elsevier", pp.166-169.

73. Gaganidze, G. (2018). Foreign Trade of Georgia, Moldova and the Ukraine with the European UNION After the Association Agreement. *Ecoforum Journal*. Vol. 7, Issue 1(14).
74. Gvelesiani, R., Gogorishvili, I. (2014). The Basis Problems for the Realization of the Concept of Economic Policy. *International Journal of Economics and Management Engineering* Vol:8, No:11, pp.3729-3732.
75. Godwin Okafor and Allan Webster (2015). *Foreign Direct Investment in Transition Economies of Europe and the Former Soviet Union*. Springer.
76. Golubova, I. (2001). *Foreign Investment Decision-Making in Transition Economies*. School of Business Stockholm University. 294 p.
77. Chamberlin, E. (1933). *The Theory of Monopolistic Competition:: A Re-orientation of the Theory of Value*, Harvard University Press.
78. Coase, R.H. (1937)..*The Nature of the Firm* R. H. Coase *Economica*, New Series, Vol. 4, No. 16, pp. 386-405.
79. Cohen R.B. et al. (eds, 1979), "The Multinational Corporation: A Radical Approach. Papers by Stephen Herbert Hymer", Cambridge University Press. Cambridge, Mass.
80. Dunning, J.H. and Narula, R. (1994) *Transpacific Direct Investment and the Investment Development Path: The Record Assessed*, *Essays in International Business*, May;
81. Dunning, J.H. and Narula, R. (1994) *The R&D Activities of Foreign Firms in the US*, *International Studies of Management and Organization*, forthcoming.
82. Dunning, J. H. (1993). Trade, location of economic activity and the multinational enterprise: a search for an eclectic approach. *J. The theory of transnational corporations*. Vol. 1, pp.183-218.
83. Dunning, J.H.(2000). The eclectic paradigm as an envelope for economic and business theories of MNE Activity. *International Business Review* 9 (2000) 163–190 . exeter.ac.uk/media/universityofexeter/internationalexeter/documents/iss/Dunning_IBR_2000.pdf
84. Domar, E. (1946). Capital Expansion, Rate of Growth, and Employment. *Econometrica*, Vol. 14, No. 2 (Apr.), pp. 137-147.
85. *Europe's Postwar Growth. The Role of Labor Supply*. Cambridge, Massachusetts, 1967.
86. Harrod, R. (1973). *Economic Dynamics*. London: Macmillan.

87. Harrod,R.(1948). Towards a Dynamic Economics. London.
88. Heckscher,E. (2007). International Trade, and Economic History, Findlay, Ronald, Rolf G. H. Henriksson, Håkan Lindgren and Mats Lundahl, eds., The MIT Press.
89. Hymer, S. H. (1960): "The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment". PhD Dissertation. Published posthumously. The MIT Press, 1976. Cambridge, Mass.
90. Invitation for Expression of Interest For selection of suitable Partner for Cold Storage Project Development in Georgia. Partnership Fund, 2015
91. Johnson, D. Gale. (1964). Agriculture and foreign economic policy. J. Farm Econ. 46: 915-929.
92. Kindleberger, C. (1962). Foreign Trade and the National Economy. Yale.
93. Kindleberger, C. (1967). Europe's Postwar Growth. The Role of Labor Supply. Cambridge, Massachusetts.
94. Kindleberger, C. (1996). World Economic Primacy: 1500 – 1990. Oxford University Press.
95. Klaus E. Meyer and Christina pind. (1999). The slow growth of foreign direct investment in the Soviet Union successor states. *Economiks of Transition*. Voi. 7(1), pp. 201-214
96. Krugman, P. R. (1986). Strategic Trade Policy and the New International Economics. The MIT Press, Cambridge, Mass. London.
97. Krugman, P. R. (1989). Trade Policy and Market Structure. MIT Press, Cambridge, MA, London.
98. Meade, J. E. (1952). A Geometry of International Trade. London.
99. Mill, J.S.(1844). Essays on Some Unsettled Questions of Political Economy. London.
100. Meade, J. E. (1952).JA Geometry of International Trade. London.
101. Mead, J. E. (1951, 1955) The Theory of International Economic Policy: 1. The Balance of Payments; 2. Trade and Welfare. London.
102. Klaus E. Meyer and Christina pind.(1999). The slow growth of foreign direct investment in the Soviet Union successor states. *Economiks of Transition*. Voi. 7(1), pp. 201-214.

103. Mekvabishvili, E., Atanelishvili, T. (2017). Personal Remittances in the Post-Soviet Countries (Comparative Analysis). BULLETIN OF THE GEORGIAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES, vol. 11, no. 3, pp.157-163.
104. Modigliani, Franco; Fabozzi, Frank J. (2002). Capital Markets: Institutions and Instruments (3rd Edition) Hardcover – June 13.
105. Modigliani, F., Merton H. Miller. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. The American Economic Review, Vol. 48, No. 3 (Jun.), pp. 261-297.
106. Myrdal, K.G. (1968). Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations. Vol. I-III. N.Y.
107. Nurkse, R. (2011). Trade and Development», Rainer Kattel, Jan A. Kregel, Erik S. Reinert Anthem Press, 504 p.
108. Nurkse, R. (1959). Patterns of Trade and Development», Stockholm.
109. OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment - 4th Edition oecd.org/investment/fdibenchmarkdefinition.htm
110. Ohlin, B. (1933). Interregional and International Trade, Cambridge.
111. Papava, V, Grigoriev, L., Kaczynski, W., Tokmazishvili, M., Bagirov, S. (2009). Energy Trade and Cooperation between the EU and CIS Countries. CASE Network Reports No. 83. 79p.
112. Papachashvili, N., Jamagidze, L. (2014). Import of Institutions and Economic Value Transformaton: The Interactions among the Economic Agents in georgia. msm.nl/-resources/uploads/2014/09/MSM-WP2014-30.pdf
113. Porter, M.E. (1990, 1998) "The Competitive Advantage of Nations", Free Press, New York, 1990.
114. Salahodjaev, Raufhon & Yuldashev, Oybek & Omanbayev, Bekhzod, 2016. "[What drives foreign direct investment into post-communist economies?](#)," [MPRA Paper](#) 73277, University Library of Munich, Germany.
115. SEPASHVILI, E. (2018). INNOVATIONS AND GLOBAL ECONOMY. j. GLOBALIZATION AND BUSINESS, #5, pp.158-163.
116. Sharpe, W.F., Alexander, G.J. (2001). Fundamentals of Investments, 3/E. N.Y: Prentice-Hall, 781p.

117. Sharpe,W., Gordon J.,Alexander, Jeffrey W Bailey.(1998). Books. ... Investments (6th Edition) Paperback – October 30, 962 p.
118. Sikharulidze, D., Shaburishvili, Sh.(2012). The motivation of FDI and Host Economy Productivity Effect (in case of Georgia)-„Globalization, Contemporary Problems of International Business and Development
119. The Heckscher-Ohlin Trade Model <http://www2.econ.iastate.edu/classes/econ355/choi/ho.htm>
120. The Collected Scientific Papers of Paul A. Samuelson, V. 2, გვ. 831-846.
121. Trends International Scientific – Practical Conference”. 6-7/04/2012. Tbilisi, “Universal”,pp.332-339.
122. Silagadze, A., Zubiashvili, T. (2016). Foreign Direct Investment in Georgia. International Journal of Arts and Science. Vol. 9. №2, pp.63-72.
123. Silagadze, A. , Zubiashvili, T. (2015).The Post-Soviet Economy: The Concept of Drinking Water Business Development. Refereed International Journal of Business and Management Studies (IJBMS), Volume 4, No 1. USA. pp. 299-307.
124. Silagadze, A.(2013). Priorities for the Economy of Postcommunist Georgia in the Context of the World Financial Crisis. J. Problems of Economic Transition (USA). Issue: Vol. 56, Number 8 /12,pp.3–16.
125. Silagadse, A., Tokmazishvili, M. Challenges of the Post-Communist Financial-Currency Policy] (2009). Nova publisher. New-York, USA, 78 p.
126. Silagadze, L. (2018). FOREIGN DIRECT INVESTMENTS (FDI) IN THE NEW ASSOCIATE MEMBER STATES (Comparative Analysis). Ecoforum Journal. Vol 7, No 1(14).
127. Silagadze, L. (2018). FOREIGN DIRECT INVESTMENT INFLOW IN 1997-2016 YEARSIN GEORGIA, UKRAINE AND MOLDOVA (COMPARABLE ANALYSIS). INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL JOURNAL „GLOBALIZATION AND BUSINESS“. No 5, PP. 143-147.
128. Silagadze, L. (2017). Foreign Direct Investment in the Post-Soviet Period: The Case of Georgia. Ecoforum Journal. Volume 6, Issue 1(10).
129. Silagadze, L. (2016). Some Aspects of the Georgian Economy at the Contemporary Stage. Ecoforum Journal. Vol. 5. №2, pp. 70-73. (c./a.-1).

130. Silagadze, L. (2017). Foreign Direct Investment inflow in Armenia, Azerbaijan and Georgia (Comparable analysis) - MODERN CHALLENGES, CURRENT SCIENTIFIC PROBLEMS AND EU INTEGRATION. Tbilisi Teaching University 2017. Tbilisi, pp.47-49.
131. Solomon, E.M. (2011). Foreign Direct Investment, Host Country Factors and Economic Growth. *Ensayos Revista de Economia*, 30(1), 41-70. <http://core.ac.uk/download/pdf/6340633.pdf>
132. Solow, R. Investment and Technical Progress, in K.J. Arrow, S. Karlin and P. Suppes (eds), *Mathematical Methods in the Social Sciences*, Stanford, CA: Stanford University Press, 1960, pp. 89–104.
133. Scholes, Myron, S.(1996). "Global Financial Markets, Derivative Securities, and Systemic Risks," *Journal of Risk and Uncertainty*, Springer, vol. 12(2-3), May, pp. 271-286.
134. Tobin, J. (1956). "The Interest-Elasticity of Transactions Demand for Cash," *Review of Economics and Statistics*, 38(3), pp. 241–247.
135. Transnational Corporations.(1999). United Nations. United Nations Conference on Trade and Development Division on Investment, Technology and Enterprise Development . Vol. 8. №2.
136. Tokunada, M., Iwasaki, I.(2017). The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies: A Meta-analysis. *J. The World Economy*, Wiley Online Library
137. Tokunada, M., Iwasaki, I. (2017). The Determinants of Foreign Direct Investment in Transition Economies: A Meta-analysis). *J. The World Economy*, Wiley Online Library
138. Vernon, R.(1966). International Investment and International Trade in the Product Cycle-Quarterly *Journal of Economics*, 2, 190-207. bev.berkeley.edu/ipe/readings/International%20Investment%20and%20International%20Trade%20in%20the%20Product%20Cycle.pdf
139. *World Economic Primacy: 1500 – 1990*. Oxford University Press, 1996..
140. WORLD INVESTMENT REPORT. 2007-2018. UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. UNCTAD.

141. Клочко, О. А. (2013). Роль эклектической теории Даннинга в выборе способа проникновения на рынки зарубежных стран. Москва.
142. Комаров, В.В., Литвина, Н.И. (2012). Мировая экономика. Прямые иностранные инвестиции. Учебное пособие. Москва, 246 с.
143. Ломакин, В.К. (2007). Мировая Экономика. Учебник. Москва, 671с.
144. Матраева, Л.В. (2012). Анализ эволюции концепций прямых иностранных инвестиций в экономической науке (критический анализ). Ж. ВОПРОСЫ НОВОЙ ЭКОНОМИКИ. №3(23).
145. Хазбулатов, Р.И. (2013). Мировая Экономика. М.: изд-во Юрайт, 884 с.
146. worldbank.org/indicator 20.04.2018.
147. fund.ge/
148. fund.ge/uploads/archive/7/2013PFFS.pdf
149. fund.ge/uploads/archive/31/Expression_of_Interest_Cold_Storage_in_Georgia.pdf
150. geostat.ge/
151. nbg.gov.ge/index.php?m=2
152. google.com/search?client=opera&q=worldbankindicator&sourceid=opera&ie=utf-8&oe=utf-8&channel=suggest&gws_rd=ssl
153. imf.org/external/index.htm
154. unctad.org/en/Pages/Home.aspx
155. cisstat.com
156. universitypublications.net/ijbms/0401/index.html და სხვ. ინტერნეტ-მასალები.